

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT “ION CREANGĂ”
DIN CHIȘINĂU**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 37.018 (043.3)

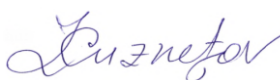
RĂILEANU OLGA

**CONSILIEREA EDUCAȚIONALĂ CA FACTOR DE
ARMONIZARE A RELAȚIILOR PREADOLESCENȚI-PĂRINȚI**

Specialitatea 531.01. Teoria generală a educației

Teza de doctor în științe pedagogice

Coordonator științific:

Cuznețov Larisa

dr. hab. în ped., prof. univ.

Autorul:

Răileanu Olga

CHIȘINĂU, 2018

© Răileanu Olga, 2018

CUPRINS

ADNOTARE (română, rusă, engleză)	5
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	9
1. ABORDAREA ARMONIZĂRII RELAȚIILOR PREADOLESCENȚI-PĂRINȚI ÎN CADRUL CONSILIERII EDUCAȚIONALE	
1.1. Delimitarea și precizarea conceptelor esențiale.....	18
1.2. Istoricul orientărilor științifice privind consilierea educațională.....	34
1.3. Conflictele preadolescenți-părinți și acțiunea educativă familială în cadrul consilierii educaționale	49
1.4. Concluzii la capitolul 1.....	66
2. CONFIGURAȚII METODOLOGICE ÎN CONSILIEREA EDUCAȚIONALĂ A PREADOLESCENȚILOR ȘI PĂRINȚILOR	
2.1. Esența dificultăților percepute de preadolescenți și adulți în relațiile familiale.....	68
2.2. Strategii de consiliere educațională a preadolescenților și părinților.....	79
2.3. Condiții psihopedagogice de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți.....	100
2.4. Concluzii la capitolul 2.....	104
3. COORDONATA PRAXIOLOGICĂ A CONSILIERII CENTRATE PE ARMONIZAREA RELAȚIILOR PREADOLESCENȚI-PĂRINȚI	
3.1. Designul și conținutul cercetării.....	106
3.2. Specificul relațiilor interpersonale preadolescenți-părinți.....	111
3.3. Modelul pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți- părinți.....	120
3.4. Armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți și a climatului familial ca produs al consilierii educaționale.....	135
3.5. Concluzii la capitolul 3.....	145
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	147
BIBLIOGRAFIE	151

ANEXE

Anexa 1.	Chestionar de identificare a nivelului de competență a părinților.....	161
Anexa 2.	Chestionar pentru părinți (autor <i>И.М. Марковская</i>).....	162
Anexa 3.	Chestionar pentru preadolescenți (autor <i>И.М. Марковская</i>).....	164
Anexa 4.	Chestionar pentru evaluarea percepției cadrelor didactice privind calitatea competențelor parentale.....	166
Anexa 5.	Descriptorii competenței parentale de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți.....	167
Anexa 6.	Fișa rezultatelor obținute la proba paralelă și conexă de evaluare a comportamentului parental și al preadolescenților (după formare).....	168
Anexa 7.	Indicatorii comportamentului eficient al părinților la constatare și postexperiment.....	169
Anexa 8.	Probă pentru preadolescenți. Schița unui eseu structurat <i>Relația mea cu părinții</i>	170
Anexa 8.I.	Agenda personală de autoeficiență a preadolescenților în relația cu părinții...	171
Anexa 9.	Modelul sintetic al consilierii ontologice complexe a familiei (autor L.Cuznețov).....	172
Anexa 10.	Opinii preconcepuate despre creșterea și educația preadolescentului.....	173
Anexa 11.	Programul de formare <i>Consilierea educațională pentru părinți și preadolescenți</i>	174
Anexa 12.	Grupul de experți în domeniul consilierii familiei implicați în experimentul pedagogic.....	179
Anexa 13.	Fișa de caracterizare psihopedagogică a elevului.....	180
Anexa 14.	Fișa de caracterizare psihopedagogică a familiei.....	186
Anexa 15.	Fișa de evaluare a sesiunilor de consiliere.....	190
Anexa 16.	Fișă de evaluare pentru părinți.....	191
Anexa 17.	Tematica sugestivă pentru ședințele de consiliere a preadolescenților și părinților.....	192
Anexa 18.	Ședințe de consiliere psihopedagogică a părinților.....	193
Anexa 19.	Ședințe de consiliere a preadolescenților (axate pe exersarea și formarea competențelor relaționale).....	204
Anexa 20.	Curriculumul nonformal <i>Consilierea părinților pentru educația eficientă a preadolescenților</i>	209
Anexa 21.	Impactul implementării <i>Programului de consiliere educațională a părinților și preadolescenților</i>	213
Anexa 22.	Descrierea succintă a activității <i>Platformei de educație și consiliere a părinților și preadolescenților</i> www.parinti-preadolescenti.md	214
Anexa 23.	Bibliografia recomandată preadolescenților și părinților pentru autoeducație în scopul armonizării relațiilor familiale.....	219
Glosar		220
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII		223
CV – UL AUTORULUI		224

ADNOTARE

Răileanu Olga

Consilierea educațională ca factor de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți,
teză de doctor în științe pedagogice, Chișinău, 2018

Volumul și structura tezei. Teza conține: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (200 de surse), 23 anexe. În total conține 160 pagini text de bază, 16 figuri și 21 tabele. Rezultatele obținute au fost publicate în 11 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: consiliere, consiliere educațională, psihoterapie, preadolescent, familie, școală, relații interpersonale, comunicare, conflicte familiale, acțiune educativă familială, armonizarea relațiilor preadolescent-părinte.

Domeniul de studiu se referă la teoria generală a educației și abordarea problemei armonizării relațiilor preadolescenți-părinți prin intermediul consilierii educaționale.

Scopul cercetării constă în elaborarea, experimentarea și validarea *Modelului pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*, care încorporează fundamentele teoretico-aplicative ale procesului vizat.

Obiectivele cercetării: dezvăluirea semnificației conceptelor: *consiliere, consiliere educațională, consilierea familiei, acțiune educativă familială*; precizarea evoluției abordărilor și orientărilor științifice privind consilierea familiei cu copiii preadolescenți; determinarea specificului relațiilor preadolescenți-părinți și a dificultăților educative familiale în contextul precizării particularităților de vârstă a preadolescenților; stabilirea și argumentarea științifică a condițiilor psihopedagogice de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți; elaborarea, implimentarea și validarea *Modelului pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*, care ar include fundamentele teoretico-aplicative.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării rezidă în abordarea sistemică a consilierii educaționale valorificată în instituția de învățământ, în scopul armonizării relațiilor preadolescenți-părinți; precizarea și dezvăluirea semnificației conceptelor de bază (consiliere, consiliere educațională, consilierea familiei, conflict interpersonal, acțiunea educativă familială), analizate în contextul stabilirii dificultăților relaționale preadolescenți-părinți și a evidențierii orientărilor științifice privind consilierea familiei.

Problema științifică importantă soluționată în cercetare constă în elaborarea și argumentarea științifică a fundamentelor teoretico-aplicative a consilierii educaționale a familiei, centrate pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți, structurate în modelul pedagogic vizat; experimentat și validat în instituțiile publice de învățământ/liceu, ceea ce a condus la schimbarea cognițiilor, atitudinilor, comportamentelor, inclusiv a competențelor parentale privind armonizarea relațiilor familiale interpersonale și optimizarea educației în cadrul familiei.

Semnificația teoretică a cercetării este susținută de analiza, precizarea, delimitarea și interpretarea aspectelor cadrului conceptual al CE în contextul armonizării relațiilor preadolescenți-părinți. Examinarea și analiza orientărilor științifice privind consilierea persoanei, la general și a CE a familiei în special; a particularităților de vârstă și de personalitate a preadolescentului, a specificului și conținutului conflictelor, a dificultăților în relațiile familiale, determinarea eficienței AEF a contribuit la elaborarea și argumentarea științifică a fundamentelor teoretice a consilierii educaționale în scopul armonizării relațiilor preadolescenți-părinți.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în elaborarea și validarea fundametelor teoretico-aplicative, structurate în componentele și instrumentele *Modelului pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin intermediul cercetărilor experimentale din cadrul a două instituții de învățământ Liceul Teoretic „Ion Creangă” din s. Coșnița r-ul Dubăsari; Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din or. Leova și a Platformei educaționale www.parinti-preadolescenti.md prin implimentarea fundamentelor teoretico-aplicative elaborate și structurate în Modelul pedagogic de CEF, inclusiv prin intermediul comunicărilor la conferințele științifice naționale și internaționale; a publicațiilor științifice și a activităților practice cu elevii/preadolescenții și părinții acestora.

АННОТАЦИЯ

Рэйлеану Ольга

Психолого-педагогическое консультирование как фактор гармонизации взаимоотношений подростки-родители

Кандидатская диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук,
Кишинэу, 2018

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации; библиография из 200 источников, 23 приложения, 160 страницы основного текста, 16 рисунков, 21 таблица. Результаты исследования опубликованы в 11-ти научных работах.

Ключевые слова: консультирование, психолого-педагогическое консультирование, психотерапия, подросток, семья, школа, личностные взаимоотношения, общение, семейные конфликты, воспитательное семейное действие, гармонизация взаимоотношений подростки-родители.

Область исследования относится к педагогике; к общей теории воспитания, в частности предусматривает изучение проблемы гармонизации взаимоотношений подростки-родители посредством психолого-педагогического консультирования семьи.

Цель исследования состоит в разработке и экспериментировании *Педагогической модели консультирования семьи, направленной на гармонизацию взаимоотношений подростки-родители*, которая включает теоретические и практические основы данного процесса.

Задачи исследования анализ и определение понятий: консультирование, психолого-педагогическое консультирование, консультирование семьи; семейное воспитательное действие; анализ и выявление развития основных направлений и научных подходов консультирования семьи с подростками; определение специфики взаимоотношений подростки-родители и семейные проблемы/трудности в воспитании в контексте уточнения возрастных и личностных особенностей подростков; определение и обоснование психолого-педагогических условий гармонизации взаимоотношений подростки-родители; разработка и экспериментирование *Педагогической модели психолого-педагогического консультирования семьи, направленной на гармонизацию взаимоотношений подростки-родители*, которая содержит теоретические и практические основы данного процесса.

Научная новизна и оригинальность исследования заключается в изучении и определении системного подхода к применению психолого-педагогического консультирования в учебном заведении, направленного на гармонизацию взаимоотношений подростки-родители, а также в уточнении основных понятий, выявлении и определении развития научных направлений и подходов к проблеме консультирования семьи с подростками. Квинтэссенция научной новизны и оригинальность исследования состоит в разработке и научном обосновании, экспериментировании и апробировании *Педагогической модели психолого-педагогического консультирования семьи, направленной на гармонизацию взаимоотношений подростки-родители*, которая содержит теоретические и практические основы.

Значимая научная проблема, решенная в исследовании состоит в разработке и научном обосновании теоретических и практических основ психолого-педагогического консультирования семьи, направленной на гармонизацию взаимоотношений подростки-родители, структурированных в педагогической модели, апробированной в учебных заведениях. Это позволило повысить качество семейного воспитания; изменить в лучшую сторону когнитивные компетенции, убеждения и поведение изученных субъектов, что привело к гармонизации взаимоотношений родители-дети и оптимизации семейного воспитания.

Теоретическая значимость исследования заключается в анализе, уточнении, делимитации и интерпретации основных концептуальных аспектов психолого-педагогического консультирования в контексте гармонизации взаимоотношений подростки-родители. Изучение и анализ научных направлений и подходов в области консультирования семьи позволило установить особенности проблем и конфликтов в семейных отношениях подростки-родители, а также учитывать возрастные особенности подростков, определения эффективности семейных воспитательных действий, что послужило научной аргументацией в разработке теоретических и практических основ психолого-педагогического консультирования в целях гармонизации взаимоотношений подростки-родители.

Практическая значимость исследования заключается в разработке и апробировании *Педагогической модели психолого-педагогического консультирования семьи, направленной на гармонизацию взаимоотношений подростки-родители*.

Внедрение результатов исследования состоялось посредством экспериментального изучения и апробирования в теоретических лицеях им. „Ion Creangă” из с. Coșnița r-ul Dubăsari u „Mihai Eminescu”, из г. Leova, и образовательной платформы www.parinti-preadolescenti.md, а также через выступления и обсуждения на педагогических советах, методических семинарах, заседаниях кафедры и в рамках национальных и международных научных конференциях.

ANNOTATION

Răileanu Olga

Educational counseling as a factor for the harmonization of pre-adolescent parenting relationships

Doctoral thesis in pedagogical sciences, Chisinau, 2018

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography containing 200 titles, 160 pages of basic text, 16 figures and 21 tables, 23 annexes. Acquired results have been published in 11 scientific works.

Keywords: counseling, educational counseling, psychotherapy, pre-adolescent, family, school, interpersonal relationships, communication, family educational activity, harmonizing pre-adolescent-parent relationships.

Field of study: the general theory of education and the approach to the problem of harmonizing preadolescent-parent relationships through educational counseling.

Research purpose: consists in developing, experimentation and validation of the *Pedagogical Model of Family Educational Counseling, centered on the harmonization of pre-adolescent-parent relationships*, incorporating the theoretical and applicative fundamentals of the concerned process

Research objectives: to analyze and revealing the meaning of concepts: counseling, educational counseling, family counseling, interpersonal conflict, family educational action, analysis of approaches and scientific guidance on family counseling with pre-adolescent children; determining the quality of pre-adolescent-parent relationships and family difficulties in the context of age peculiarities and personality characteristics of pre-adolescence; to establish psycho-pedagogical conditions for harmonization of preadolescent-parent relationships; to develop, implement and validate the pedagogical model of family educational counseling centered on harmonization of the pre-adolescent-parent relationships (which contains the theoretical-applicative fundamentals).

Scientific novelty and originality of the research resides in the systematic approach of educational counseling, valorised in educational institution, in order to harmonize preadolescent-parent relationships; (counseling, educational counseling, family counseling, interpersonal conflict, family educational action), analyzed in the context of establishing preadolescent-parent relational difficulties and highlighting the scientific guidance on family counseling.

Scientific importance of the research consists in elaboration and scientific argumentation of the theoretical and applicative foundations of the family educational counseling centered on the harmonization of preadolescents-parents relations, structured in the pedagogical model aimed, experienced and validated in public educational institutions, which led to change of cognitions, attitudes, behaviors including parenting skills on harmonizing interpersonal family relationships and optimizing family education.

Theoretical significance of this research consists in analysis, specifications, delimitations and interpretations of the conceptual framework aspects of the EC in the context of harmonizing preadolescent-parent relationships. Examination and analysis of scientific guidelines regarding to the counseling of the person in general, and EC of the family in particular, the age and personality peculiarities of preadolescent, the conflicts specificity and the reasons in the family relations, determination of efficiency of AEF contributed to the scientific elaboration and theoretical foundation argumentation of educational counseling to the purpose of harmonizing pre-adolescent-parent relationships.

Practical value of the work consists in elaboration and validation of the theoretical-applicative foundations, structured in the components and instruments of *The pedagogical Model of educational family counseling centered on harmonization of preadolescent-parent relationships*.

Implementation of the scientific results : the results were achieved through experimental research in the framework of two educational institutions Theoretical High School "Ion Creangă" from Cosnita, Dubasari district, and Theoretical High School "Mihai Eminescu" from Leova, also with the help of educational Platform www.parinti-preadolescenti.md by implementing the theoretical-applicative foundations elaborated and structured in the Pedagogical Model of CEF, including through communications at national and international scientific conferences; scientific publications and practical activities with students/preadolescents and their parents.

LISTA ABREVIERILOR

UE	– Uniunea Europeană;
AEF	– acțiunea educativă familială;
CE	– consiliere educațională;
CF	– consilierea familiei;
CP	– consilierea preadolescenților;
CEPP	– consilierea educațională a preadolescenților și părinților;
CPEEP	– consilierea părinților pentru educația eficientă a preadolescenților;
CEF	– consilierea educațională a familiei;
MSV	– mod sănătos de viață;
MBCPP	– Matricea bidimensională a consilierii părinților și preadolescenților;
PPT	– prezentare Power-Point;
TM	– teoria multimodală;
CPE	– comportament parental eficient;
m.u.	– mediul urban;
m.r.	– mediul rural;
s.	– subiecți.

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate. Cercetările științifice și constatările empirice demonstrează că formarea și dezvoltarea personalității umane este un proces complex, care presupune nu numai activități specifice de instruire, formare și educație, ci necesită o anumită asistență psihopedagogică și consiliere educațională, desfășurate pe parcursul întregii vieți.

Astăzi când schimbarea, instabilitatea, sporirea migrației pentru a găsi un loc de muncă mai profitabil, criza economică, criza morală au devenit caracteristici ale vieții cotidiene, familia se confruntă cu un șir de fenomene imprevizibile, care distorsionează coeziunea și armonia relațiilor familiale. Noile realități și condițiile sociale complicate și schimbătoare provoacă dificultăți de comunicare și relaționare, conflicte interpersonale, deteriorează unitatea familiei, subminând climatul familial și relația copii-părinți.

Decalajul între vorbe, gânduri și fapte, comportamentul iresponsabil și incompetența părinților; comunicarea insuficientă și necalitativă cu copiii lor, modelele comportamentale lipsite de eficiență personală și parentală, toate aceste fenomene indezirabile contribuie la apariția unor dificultăți de educație și relaționare familială. Situația se complică și se distorsionează tot mai mult odată cu creșterea și, mai cu seamă, odată cu maturizarea copiilor. Astfel, începând cu apariția copilului și avansarea lui în vârstă, marea majoritate a familiilor percep acut necesitatea unui ajutor calificat de consiliere și ghidare din partea instituțiilor de învățământ sau a celor specializate în domeniul consilierii psihopedagogice/educaționale.

În acest sens, cadrele didactice, diriginții, managerii școlari, serviciile psihologice și cele de consiliere au misiunea de a ajuta familia și de a realiza variate activități de intervenție și asistență, orientate spre eficientizarea educației familiale și armonizarea relațiilor copii-părinți.

În această ordine de idei, preadolescența este o perioadă destul de complicată, ea generează o multitudine de situații dificile, conflicte de tip intrapersonal și interpersonal. Consilierea realizată de pedagogi, diriginți și psihologi vine în sprijinul familiei pentru a ajuta părinții să înțeleagă specificul vârstei preadolescentine, să axeze educația familială pe dezvoltarea potențialului moral, psihofizic, intelectual al copilului; crearea și menținerea unui climat familial armonios.

Descrierea situației în domeniu și identificarea problemelor de cercetare. Problematika consilierii educaționale este una poliaspectuală, ea este abordată din perspectiva valorificării optime și interconexe a ambelor dimensiuni, cea psihologică și cea pedagogică. Fiind axate pe intervenții de tip corecțional, psihologic, sociologic, psihoterapeutic și pedagogic, multe lucrări

din domeniul vizat elucidează direcțiile, formele și strategiile de consiliere educațională a adulților și copiilor în dificultate [5; 12; 17; 29; 37; 40; 60; 78 etc.].

Aspectul psihosocial și pedagogic al educației în cadrul familiei prin cultivarea individului, consilierea acestuia, sânt cercetate și reflectate în lucrările autorilor: Г. Б. Мони́на [166], I. Mitrofan [90; 91], E. Stănciulescu [131; 132], Larisa Cuznețov [37; 40; 41], A. Băban [2], Z. Micleușanu [88]. Conceptul de consiliere psihologică și consiliere pedagogică este definit și explicat în lucrările cercetătorilor: R. Nelson-Jones [98], Gh. Tomșa [143], I. Al., Dumitru [55], E. Dimitriu-Tiron [48], D. Tudoran [144]. Teoria și practica consilierii psihopedagogice în profunzime este elucidată în lucrările P. Lisievici [79] și J. Nelson-Jones [98], Gh. Tomșa [143], E. Cocoradă [21]. Unele repere teoretice de consiliere și psihoterapie au fost elaborate de C. H. Patterson [183], P. Clarkson [175], J. Piaget [107], Э. Г. Эйдемиллер [172], C. Enăchescu [57], I. Dafinoiu [44, 45], G. Ionescu [73]. Analiza specificului familiilor armonioase și a celor dezarmonioase, educația familială a copiilor, relațiile copii-părinți, educația părinților, educația de gen, prevenirea violenței în familie sunt redată în lucrările cercetătorilor: P. Mc. Graw [86], I. Mitrofan [89; 90], C. Ciofu [20], Larisa Cuznețov [33; 35, 36; 38; 42 etc.], N. Ovcerenco [101], V. Bodrug-Lungu [4], Т. В. Мони́на [166] etc. Multe aspecte adiacente și necesare consilierii educaționale, ca: diagnosticarea psihopedagogică, educația și consilierea școlară prevenirea și soluționarea conflictelor, rolul empatiei în armonizarea relațiilor preadolescenti-părinți, activizarea comunității în educație și sporirea calității acesteia au fost cercetate în Republica Moldova, de C. Calaraș [12; 13; 14], D. Beșleagă [3], C. Platon [110], N. Carabet [16], С. Толстая [171], V. Pascaru-Goncear [102], S. Chițu [19], O. Dandara [43], V. Goraș-Postică [64] etc.

Cele mai importante teorii de consiliere și psihoterapie integrată a familiei le aflăm la: C. H. Patterson [183], P. Clarkson [175], Gh. Tomșa [143], I. Dafinoiu [44, 45], A. Băban [2]; specificul consilierii psihopedagogice din punct de vedere praxiologic este abordat de către cercetătorii: I. Al. Dumitru [54; 55], J. Nelson-Jones [98], K. Geldard [59], D. Geldard [59], Gh. Tomșa [143], E. Cocoradă [21]. Teoria și practica consilierii familiale sistemice a fost cercetată de mai mulți savanți, printre care sunt: J. Nelson-Jones [98], Z. Konya [78], A. Konya [78], A. Ivey [178]. Metode de investigație și consiliere a personalității pentru autoeficiență le aflăm la: A. Bandura [173], J. Piaget [107], G. Allport [Apud 2], Z. Konya [78], A. Konya [78], A. Maslow [84], A. Cosmovici [30] etc. Concepțiile sociologice privind educația și formarea culturii familiei reprezintă subiecte importante în consilierea familiei și sunt reflectate în cercetările lui: E. Stănciulescu [131, 132], M. Segalen [126], E. Durkheim [56], R. Popescu

[111], A. Stănoiu, M. Voinea [133] etc. Consilierea ontologică complexă a familiei, a adulților și copiilor a fost întemeiată și fundamentată de cercetătoarea autohtonă Larisa Cuznețov [40].

Totodată, domeniul formării competențelor parentale, a consilierii educaționale a familiei și copiilor/elevilor de diferită vârstă este marcat de un șir de neclarități, contradicții și disfuncționalități. Acest aspect a fost evidențiat și abordat în *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 Educația 2020* [135] și în *Strategia intersectorială privind dezvoltarea abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022* [137].

Atât la nivel macro- cât și la nivel microstructural, în politicile și practicile educaționale, actualmente este percepută necesitatea valorificării sistematice a consilierii psihopedagogice a elevilor și părinților în instituțiile de învățământ; a fundamentării științifice a acestui proces prin elaborarea și validarea reperelor teoretico-aplicative a consilierii educaționale, abordate ca factor de armonizare a educației familiale și a relațiilor copii-părinți.

Dificultățile care apar în relațiile copii-părinți, inclusiv preadolescenți-părinți, în condițiile de astăzi necesită intervenții și soluționare prin intermediul valorificării consilierii educaționale, care se realizează, de facto, în instituțiile de învățământ, însă, instrumentele psihopedagogice de consiliere a elevilor și familiei lipsesc sau sunt depășite, nu corespund realității și exigențelor pedagogiei postmoderne și nu au o fundamentare științifico-practică.

Apreciind importanța științifică a investigațiilor realizate, putem menționa că anumite aspecte ale domeniului vizat, îndeosebi, fundamentele teoretico-aplicative ale acțiunilor și procesului de consiliere educațională a preadolescenților și părinților, centrate pe armonizarea relațiilor familiale, rămân încă insuficient cercetate. Așadar, noile realități culturale, socio-economice, impactul globalizării, intensificarea migrației adulților, plecarea lor la munci peste hotarele țării, incompetența parentală privind educația preadolescenților, relaționarea acestora și investigațiile fragmentare privind consilierea educațională a familiei cu preadolescenți, generează **problema cercetării**, care rezidă în necesitatea determinării și valorificării fundamentelor teoretico-aplicative a consilierii educaționale a familiei, abordate ca factor esențial de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți.

Scopul cercetării constă în elaborarea, experimentarea și validarea *Modelului pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*, care ar încorpora fundamentele teoretico-aplicative ale procesului vizat.

Obiectivele cercetării:

1. Dezvăluirea semnificației conceptelor: consiliere, consiliere educațională, consilierea familiei, acțiune educativă familială.

2. Precizarea evoluției abordărilor și orientărilor științifice privind consilierea familiei cu copii preadolescenți.
3. Determinarea specificului relațiilor preadolescenți-părinți și a dificultăților educative familiale în contextul precizării particularităților de vârstă și de personalitate a preadolescenților.
4. Argumentarea științifică a condițiilor psihopedagogice de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți.
5. Elaborarea, implimentarea și validarea Modelului pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți, care ar include fundamentele teoretico-aplicative.

Metodologia cercetării științifice

Investigația s-a realizat în baza unor teorii, concepții, legități, principii din domeniul pedagogiei/teoriei generale a educației, sociologiei educației, pedagogiei familiei, consilierii educaționale, psihoterapiei familiei și psihologiei vârstelor.

În mod special drept repere teoretice ale cercetării au servit: formele, funcțiile și condițiile consilierii educaționale eficiente (I. Al. Dumitru [55]; A. Băban [2]; E. Dimitriu-Tiron [48]; D. Tudoran [144]; G. Tomșa [143]; Larisa Cuznețov [37; 38; 39; 40]; C. Calaraș [10; 12; 14]; N. Carabet [16] etc.); tendințele și perspectivele dezvoltării domeniului științific și praxiologic de consiliere a familiei (Z. Konya și A. Konya [78]; C. Rogers [123]; A. Adler [157]; Larisa Cuznețov [40] etc.); teze din teoria generală a educației privind eficientizarea educației familiale și armonizarea relațiilor copii-părinți (C. Ciofu [20]; A. Cosmovici [30]; T. Cosma [29]; I. Dolean [49]; E. Bonchiș [6] etc.); principiile și strategiile educației familiale (M. Segalen [126]; Larisa Cuznețov [33; 35; 40] etc.); specificul psihopedagogic al vârstei preadolescente, al preîntâmpinării și soluționării conflictelor familiale copii-părinți (I. Racu [110], A. Stoica-Constantin [134], M. Zlate [156], D. Beșleagă [3], M. Voinea [150]; C. Calaraș [13] etc.).

Metodele de cercetare: documentarea științifică, metoda analizei și sintezei, modelarea teoretică, metoda generalizării teoretice, interpretarea, formularea de concluzii și recomandări, experimentul pedagogic, chestionarul, studiul de caz, analiza produselor subiecților investigați, metode statistice, metoda implicării experților din domeniul vizat.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării rezidă în abordarea sistemică a consilierii educaționale valorificată în instituția de învățământ, axată pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți; precizarea și dezvoltarea semnificației conceptelor de bază (*consiliere, consiliere educațională, consilierea familiei, acțiune educativă familială*), analizate în contextul

stabilirii dificultăților de relaționare preadolescenți-părinți și a evidențierii abordărilor și orientărilor științifice privind consilierea familiei.

Chintesența noutății și originalității științifice rezidă în elaborarea, argumentarea științifică, implimentarea și validarea experimentală a Modelului pedagogic de CEF, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți, care încorporează fundamentele teoretico-aplicative ale procesului vizat.

Problema științifică importantă soluționată în cercetare constă în elaborarea și argumentarea științifică a fundamentelor teoretico-aplicative a consilierii educaționale a familiei, centrate pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți, structurate în modelul pedagogic vizat; experimentat și validat în instituțiile publice de învățământ/liceu, ceea ce a condus la schimbarea cognițiilor, atitudinilor, comportamentelor, inclusiv a competențelor parentale privind armonizarea relațiilor familiale interpersonale și optimizarea educației în cadrul familiei.

Semnificația teoretică a cercetării este susținută de analiza, precizarea, delimitarea și interpretarea aspectelor cadrului conceptual al CE în contextul armonizării relațiilor preadolescenți-părinți. Examinarea și analiza orientărilor științifice privind consilierea persoanei, la general și a CE a familiei în special; a particularităților de vârstă a preadolescentului; a specificului și conținutului conflictelor; a dificultăților în relațiile familiale a constituit unul din reperele teretice esențiale ale cercetării. Determinarea eficienței AEF a contribuit la elaborarea și argumentarea științifică a fundamentelor teoretice a consilierii educaționale în scopul armonizării relațiilor preadolescenți-părinți.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în elaborarea și validarea fundamentelor teoretico-aplicative, structurate în componentele și instrumentele Modelului pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți.

Fundamentele teoretico-aplicative (încorporate în modelul nominalizat) valorificate și validate în cadrul experimentului pedagogic realizat au contribuit la sporirea eficienței personale a adulților în soluționarea conflictelor familiale la depășirea dificultăților în educația preadolescenților și armonizarea relației preadolescenți-părinți. *Grila de explorare a pluridisciplinarității în CE; Matricea bidimensională a consilierii preadolescenților și părinților; Strategiile operaționale și cele generale ale CE a familiei; Condițiile psihopedagogice de armonizare a relațiilor preadolescenți-parinți; Modelul pedagogic de CEF, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți* – pot fi aplicate cu succes în consilierea educațională a elevilor și familiei în instituțiile de învățământ.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin intermediul cercetărilor experimentale din cadrul a două instituții de învățământ Liceul Teoretic „Ion Creangă” din s. Coșnița r-ul Dubăsari; Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din or. Leova și a Platformei educaționale www.parinti-preadolescenti.md [200], prin implementarea fundamentelor teoretico-aplicative elaborate și structurate în *Modelul pedagogic de CEF*, inclusiv prin intermediul comunicărilor la conferințele științifice naționale și internaționale; a publicațiilor științifice și a activităților practice cu elevii/preadolescenții și părinții acestora.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Rezultatele cercetării au fost discutate și aprobate în cadrul ședințelor catedrei *Științe ale Educației*, a seminarelor metodologice, Consiliilor Profesionale din cadrul liceelor, implicate în cercetare; a întrunirilor metodice și a ședințelor din cadrul *Centrului de consiliere pentru autoeficiență și consiliere a familiei*, UPS „Ion Creangă” din Chișinău.

Ideile de bază și rezultatele investigației teoretice și a celei experimentale au fost promovate și abordate în cadrul comunicărilor la conferințele științifice naționale și internaționale, la mesele rotunde, la stagiile, trainingurile și workshop-urile desfășurate în cadrul: Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău; și în cadrul ședințelor cu părinții din instituțiile de învățământ Liceul Teoretic „Ion Creangă” din s. Coșnița, r-ul Dubăsari și Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din or. Leova.

Publicațiile la tema tezei. Cercetarea realizată se încadrează în direcțiile de cercetare ale Catedrei *Științe ale Educației* a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. Rezultatele cercetării s-au implementat și promovat în procesul activității în cadrul *Centrului de consiliere pentru autoeficiență și consiliere a familiei* a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. Unele repere conceptuale și praxiologice privind consilierea educațională a familiei în scopul armonizării relațiilor părinți-preadolescenți, au fost reflectate în 3 articole științifice în reviste cu recenzenti [117; 118; 120], 2 articole-comunicări la conferințe științifice internaționale [119; 122], 4 articole în culegeri de circulație națională [112; 113; 115; 116] prezentate și puse în discuție la ședințele Catedrei *Științe ale Educației* a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău; în publicarea unui *Suport de curs* [114], aprobat pentru editare de Senatul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și a unei *monografii* [121].

Volumul și structura tezei. Teza conține: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografice (200 de surse), 23 anexe. În total conține 160 pagini text de bază, 16 figuri și 21 tabele.

Cuvinte-cheie: consiliere, consiliere educațională, psihoterapie, preadolescent, familie, școală, relații interpersonale, comunicare, conflicte familiale, acțiune educativă familială, armonizarea relațiilor preadolescent-părinte.

Sumarul compartimentelor tezei:

Introducerea include actualitatea și importanța problemei de cercetare, descrierea situației în domeniul de cercetare, problema, scopul și obiectivele cercetării, noutatea și originalitatea științifică a cercetării, semnificația teoretică și aplicativă a cercetării, aprobarea și implementarea rezultatelor cercetării, volumul și structura tezei, sumarul compartimentelor tezei.

Capitolul 1, *Abordarea armonizării relațiilor preadolescenți-părinți în cadrul consilierii educaționale*, conține studiul epistemologic al problemei și scoate în evidență esența și conținutul conceptelor de bază: *consiliere, consiliere educațională, consilierea familiei, acțiunea educativă familială, armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*.

În cadrul capitolului a fost detaliat analizat istoricul și evoluția orientărilor științifice privind consilierea educațională a familiei, ceea ce a permis să fie elaborate următoarele instrumente teoretice: *Caracteristicile definitorii ale CE* (Tabelul 1.1), *Diferențele între consilierea psihologică și consilierea educațională* (Tabelul 1.2), *Abordarea psihodinamică a consilierii* (Tabelul 1.3), *Abordarea comportamentală a consilierii* (Tabelul 1.4), *Abordarea umanist/experiențială* (Tabelul 1.5), *Abordarea de tip eclectic-integrativ* (Tabelul 1.6) și *Grila explorării pluridisciplinarității în CE a preadolescenților și părinților* (Tabelul 1.7).

Instrumentarea teoretică a continuat cu identificarea și precizarea particularităților de vârstă și de personalitate a preadolescenților, cu analiza specificului și caracterului dificultăților de educație; stabilire cauzei și esenței conflictelor preadolescenți-părinți, descrierea acțiunii educative familiale.

Procesul studiului epistemologic a permis să stabilim reperele teoretice în baza cărora vor fi determinate și elaborate cele aplicative. Nume de referință în realizarea conceptualizării și stabilirii reperelor teoretice au fost: E. Durkheim [56], C. Rogers [123], A. Adler [157], S. Freud [58], C. H. Patterson [183], I. AL. Dumitru [55], Larisa Cuznețov [35; 36; 37; 40], I. Holdevici [68; 69], I. Dafinoiu [44], D. Tudoran [144], A. Băban [2], L. Șoitu [141] etc.

Capitolul 2, *Configurații metodologice în consilierea educațională a preadolescenților și părinților*, reflectă dificultățile percepute de preadolescenți și părinți în relaționarea familială. Acestea au fost stabilite în baza analizei literaturii de specialitate și a investigației preliminare, realizate pe un lot de **396** de subiecți. Este prezentă lista dificultăților, fiind descrise și

interpretate cauzele și esența acestora. Specificul lor este corelat cu analiza particularităților de vârstă a preadolescenților și acțiunile educative familiale explorate de părinți.

În acest context au fost stabilite perspectivele și traseul consilierii educaționale a familiei, a preadolescenților și părinților. Concomitent cu aceasta au fost analizate, *Modelul eclectic structural al consilierii* (B. E. Gilland), *Modelul de intervenție în consiliere* (S.C. Whiston și T. L. Sexton [190]) și *Modelul sintetic de consiliere ontologică complexă a familiei* (Larisa Cuznețov [40]), ceea ce a asigurat determinarea etapelor, *strategiilor operaționale* (Tabelul 2.3) și a celor *generale de consiliere* a preadolescenților și parinților; a caracteristicilor esențiale ale consilierului eficient (Tabelul 2.4). În finalul capitolului au fost stabilite și fundamentate științific *condițiile psihopedagogice de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți*.

În capitolul 3, ***Coordonata praxiologică a consilierii centrate pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți***, conturează experimentul pedagogic în totalitatea etapelor sale (de constatare, de formare și de verificare/control).

Este descris designul cercetării, prin evidențierea scopului și obiectivelor; este prezentă detalierea fiecărei etape, a acțiunilor și activităților investigative; este investigat lotul experimental, termenii de realizare a cercetărilor, subiecții implicați, analiza și interpretarea rezultatelor obținute/impactul (Tabelul 3.1).

Capitolul reflectă rezultatele experimentului preliminar și a celui de constatare (metodica Interacțiunea preadolescent-părinte (autor *И. М. Марковская*) și a celui de formare [165]; elaborarea și implimentarea *Modelului pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*, care încorporează reperele teoretico-aplicative determinate și argumentate științific; explorarea *Programului de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți* (scopul, obiectivele, conținutul activităților, formele, metodele, strategiile etc.) și desigur că descrierea, analiza și interpretarea rezultatelor obținute la etapa de verificare.

Capitolul conține reprezentările grafice care redau dinamica și rezultatele finale ale investigației realizate. Acestea sunt analizate și comentate în conformitate cu obiectivele experimentului pedagogic și a cercetării în întregime. În acord cu logica și scopul cercetării am constatat, am format și am verificat nivelul competențelor parentale sub aspect cognitiv, la nivel de aplicare și integrare (Tabelul 3.3; 3.4; 3.5; 3.6; 3.7; 3.8); competențele parentale de armonizare a relațiilor cu preadolescenții (Tabelul 3.6; 3.7); indicatorii comportamentului parental eficient (Tabelul 3.8); indicatorii comportamentului preadolescenți-părinți (Tabelul 3.9);

schimbarea comportamentului preadolescenților și părinților după consilierea educațională (Tabelul 3.10) etc.

Compartimentul **Concluzii generale și Recomandări** conține sinteza principalelor idei, rezultatele științifice și cele experimentale ale investigației, recomandările cât și deschiderile perspectivelor posibile de cercetare.

1. ABORDAREA ARMONIZĂRII RELAȚIILOR PREADOLESCENȚI-PĂRINȚI ÎN CADRUL CONSILIERII EDUCAȚIONALE

1.1 Delimitarea și precizarea conceptelor esențiale

Constatările empirice și cercetările științifice converg spre ideea potrivit căreia formarea și dezvoltarea personalității umane este un proces deosebit de complex care presupune activități specifice de educație și consiliere educațională desfășurate pe parcursul întregii vieți [55, p.11]. Este evident faptul că educația și formarea personalității începe în familie în cadrul căreia trebuie să domine o armonie, modele comportamentale etice și un climat moral pozitiv.

În acest sens, E. Durkheim, menționa că personalitatea umană nu se poate dezvolta și nu poate prospera fără cadrul stabilizator al familiei, fără pace, cooperare și colaborare [56, p. 109-145]. Bineînțeles că odată cu creșterea și dezvoltarea copilului, familia apelează la diferiți specialiști (medici, educatori, psihologi, pedagogi etc.) și instituții, ca de exemplu: centre de sănătate, grădinița de copii, școala, centre de creație etc.

Cât n-ar fi de pesimiste unele afirmații, totuși familia, rămâne cea mai importantă instituție socială ce poate asigura o concepere planificată, formarea și dezvoltarea optimă a copilului și inserția lui socială. În familie, sub influența educativă a părinților se manifestă primele semne de adaptare socio-culturală, de conturare a unei conduite umane, precum are loc și plăsmuirea modului personal de percepție și gândire a copilului, de comportare prin intermediul căruia se construiește, se modelează și se valorifică personalitatea omului.

Studiile de specialitate [12; 14; 15; 35; 38; 43; 48; 55; 63; 64; 101; 105; 129; 131; 151; 156 etc.], analiza observațiilor și a experiențelor empirice confirmă esența tezei expuse. Influențele, modelele și interacțiunile mediului familial asigură și/sau distorsionează formarea habitusului primar al personalității individului, a modului și a perspectivelor de abordare a vieții.

De multe ori familia nu reușește să facă față problemelor de creștere, educare și dezvoltare a urmașilor. În acest context, este necesar să precizăm că familia actuală, mai cu seamă cea care are copii de vârstă preadolescentă și adolescentă, mai mult ca oricând, are nevoie de un ajutor psihopedagogic calificat, un suport moral și o atitudine competentă și fermă pentru a face față problemelor apărute. Având în vedere faptul că vârsta preadolescentă este o etapă extrem de importantă pentru dobândirea identității persoanei, este dinamică și contradictorie, caracterizată de sentimente și fapte ambivalente, ea continuă să fie percepută și tratată de psihologi ca o perioadă a marilor transformări fiziologice, fizice, psihice și sociale [3; 7; 27; 30; 35; 49; 61; 62; 63; 96; 107; 118; 162 etc.].

Cu cât provocările lumii contemporane complică mai mult viața socială, viața familiei și a școlii, cu atât interesul pentru cercetările problematice legate de particularitățile educației preadolescenților și adolescenților capătă o mai mare amploare.

Studiul și analiza surselor bibliografice, a experienței avansate, permite să conștientizăm faptul că soluția cea mai eficientă se găsește în educație și în modul în care înțelegem influențele ei asupra dezvoltării personalității umane. Astfel, organizarea și realizarea adecvată și sistematică a acțiunilor educative, trebuie să răspundă nevoilor, intereselor și aspirațiilor preadolescentului.

Una dintre preocupările și orientările dominante ale familiei de azi, reprezintă necesitatea găsirii pârgurilor și mijloacelor eficiente de rezolvare a problemelor sesizate de către familie în exercitarea funcției educative. Cercetătorii din domeniul științelor educației [5; 6; 12; 14; 28; 35; 37; 49; 55; 70; 72; 88; 101; 109; 118; 146; 193; 198 etc.], susțin ideia unei tendințe pozitive de formare-consolidare, la tot mai mulți părinți, a unor deprinderi și competențe parentale, precum și formarea unei atitudini constructive cu privire la problemele educative, ceea ce ar asigura o educație de calitate a copiilor și ar menține și dezvolta o comunicare eficientă preadolescenți-părinți.

Preocuparea noastră în această direcție de cercetare vizează stabilirea și fortificarea posibilităților de susținere a familiei pentru a-și exercita cu succes funcția educativă. Aceasta se poate realiza atât prin serviciile de consiliere educațională în cadrul școlar cât și prin cele de informare și educație a părinților în cadrul comunitar, prin intermediul centrelor de consiliere a familiei a căror intervenție sprijină direct realizarea optimă a procesului educativ familial [137].

În societatea noastră, aceste tipuri de activități s-au instituționalizat și s-au profesionalizat, devenind o funcție și o obligație a cadrelor didactice, mai cu seamă a dirigintilor, managerilor școlari, psihologilor, a specialiștilor din centrele de plasament a copiilor și în cele de consiliere a familiei în dificultate. În condițiile actuale caracterizate de mobilitatea excesivă a adulților, dezintegrarea temporară și/sau definitivă a familiilor (din cauza muncii peste hotarele țării), situația economică precară, toate acestea presupun căutarea unor răspunsuri concrete cu privire la valorificarea eficientă a funcției educative a familiei, precum și a macrostructurilor, a actorilor sociali ce se pot implica în optimizarea mecanismului de funcționare a acesteia [43].

Aspectul sporirii eficienței relațiilor preadolescenți-părinți devine unul dificil și important din cauza particularităților de vârstă, a manifestării crizei respective. Pentru a redresa situația dată, este necesară o muncă perseverentă de cercetare, în scopul fundamentării teoretice a acțiunilor și strategiilor practice de optimizare și armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți, și

de implementare-promovare a acestora la nivelul educației familiei, consilierii adulților și copiilor. Așadar, în contextul problemei abordate se impune precizarea noțiunilor de: *consiliere*, *consiliere educațională*; *consilierea familiei*; *acțiune educativă familială*; pornind mai întâi de la o analiză etimologică a acestora.

Sinteza literaturii din domeniul științelor educației [10; 16; 21; 37; 40; 48; 51; 53; 55; 59; 80; 88; 92; 103; 141; 144; 155; 181 etc.], cât și cercetările efectuate de noi ne-au determinat să constatăm că noțiunea de *consiliere educațională/psihopedagogică*, este utilizată tot mai frecvent în educație și literatura consacrată.

Termenul de *consiliere* semnifică un proces de sfătuire, îndrumare, povățuire; acțiunea de a consilia și rezultatul ei. Verbul *a consilia* își are originea în limba franceză – *conseil*, în latină – *consiliaris* și în engleză – *counsel* și înseamnă a sfătui și a îndruma pe cineva.

Conform Dicționarului explicativ al limbii române, *a consilia* înseamnă a oferi sprijin și consultanță în rezolvarea anumitor probleme, a asista anumite persoane în soluționarea problemelor, a îndruma, a ghida [31; 47].

The British Association for Counselling fondată în 1977, definește consilierea astfel: consilierea este utilizarea pricepută și principială a relației interpersonale pentru a facilita autocunoașterea, acceptarea emoțională și maturizarea, dezvoltarea optimă a resurselor personale. Scopul general este acela de a furniza ocazia de a lucra în direcția unei vieți mai satisfăcătoare și pline de resurse. Relațiile de consiliere variază în funcție de cerere, dar pot fi centrate pe aspecte ale dezvoltării, pe formularea și rezolvarea unor probleme specifice, luarea de decizii, controlul stărilor de criză, dezvoltarea unui insight personal, pe lucrul asupra trăirilor afective sau a conflictelor interne, ori pe îmbunătățirea relațiilor cu ceilalți [Apud 45, p. 19].

În accepțiunea psihologului C. H. Patterson, consilierea reprezintă un proces care implică o relație interpersonală între consilier și unul sau mai mulți clienți cu care el folosește metode pedagogice și psihologice bazate pe cunoașterea și valorificarea sistematică a personalității umane, în încercarea de a îmbunătăți „sănătatea mintală” și condițiile de viață a acestora [183].

Cercetătorii din domeniul consilierii și psihoterapiei, A. Gherguț [60] și I. Holdevici [68, p. 134], menționează că consilierea reprezintă un proces psihologic prin care un profesionist ajută o persoană, relativ normală, să exploreze, să înțeleagă și să accepte o conduită astfel, încât să poată face viitoare alegeri comportamentale, inclusiv este un proces de acordare a asistenței persoanelor normale care doresc să-și atingă obiectivele și să funcționeze mai eficient.

E. Cocoradă definește consilierea ca pe o arie de servicii oferite unui individ sau unui grup de indivizi, care includ observarea, informarea, orientarea, sfătuirea, ghidarea pentru a-și rezolva problemele sau pentru a-și planifica viitorul [21, p. 7].

Aceiași idee este promovată de N. Carabet care afirmă că consilierea asigură individului asistența în explorarea și înțelegerea propriei identități, îl sprijină în dezvoltarea unor strategii de rezolvare a problemelor și luarea de decizii [16, p. 6].

O definiție explicită privind consilierea o aflăm în lucrările cercetătorului român Gh. Tomșa. Astfel, autorul susține că în sens larg *consilierea* reprezintă o acțiune complexă, prin care se urmărește sugerarea modului de a proceda sau a modului de comportare, ce trebuie să fie adoptat într-o situație dată sau, în general, în viața cotidiană și activitatea educațională [143, p. 14].

M. Tutunaru, R. Morega, R. Croitoru [145] susțin că situațiile ce se întâlnesc în zona de dificultate cotidiană a persoanei în care există probleme de adaptare la realitățile vieții de tip comunicativ și relațional-extern sau probleme de echilibru psihologic intern, necesită o anumită conduită de la om. Deseori persoanele, adulții, copiii și adolescenții simt acut necesitatea într-o intervenție de tipul consilierii, ghidării, învățării unor strategii de depășire a dificultăților apărute.

Pentru a clarifica esența consilierii și a nu permite substituirea conceptului vizat cu cel de psihoterapie, urmează să delimităm specificul acestora prin a aborda relația dintre psihoterapie și consiliere și a evidenția asemănările și deosebirile.

În acest sens, vom apela la definiția psihoterapiei dată de G. Ionescu [73, p.24], care are un caracter descriptiv-comprehensiv. Cercetătorul român definește psihoterapia ca pe o formă de tratament psihologic structurată în tehnici și metode, aplicată în mod deliberat, în grup sau individualizat, de către un terapeut specializat, omului sănătos aflat în dificultate, căruia îi oferă confort moral și o mai bună sănătate, pe care îl ajută spre o mai bună integrare. La fel, psihoterapia este destinată celui cu dificultăți de relaționare; celui suferind somatic, pe care îl conduce spre alinare sau celui alinat, căruia îi dezvoltă capacitatea de orientare în viață și de resocializare.

Analiza acestei definiții, menționează I. Dafinoiu [45, p. 19-20], permite să observăm că primele două poziții țin de domeniul consilierii. Mulți autori [44; 45; 55; 57; 59; 68; 69; 79; 73; 83; 92; 152; 117; 172; 178; 185 etc.] consideră că psihoterapia intră în domeniul *consilierii*, aceasta este considerată ca fiind centrată pe *schimbarea evolutivă* și adoptă un model educativ al dezvoltării ființei umane, iar psihoterapia presupune *schimbarea revolutivă*, ce provoacă modificări structurale mai profunde, adoptând un model medical. Psihoterapeuții lucrează cu

persoane ce au tulburări clinice care pot fi etichetate cu un diagnostic psihiatric. Psihoterapia pune accentul pe intervenție, tratament medicamentos și reconstrucție a personalității umane.

După cum se poate observa consilierea are un caracter preponderent psihopedagogic/educațional și de cele mai multe ori ea asistă oamenii în găsirea soluției la o anumită problemă sau asigură control și suport în situațiile de criză [45, p. 20-21].

Întrucât, consilierea adultului presupune realizarea unor schimbări conștiente în sfera cognitiv-comportamentală, precum și în cea atitudinală a acestora, prin antrenarea lor în activități educațional-formative, care vor asigura achiziționarea noilor cunoștințe și consolidarea competențelor parentale de a face față problemelor vieții, pentru a dobândi abilități necesare de îngrijire, educație, relaționare cu copiii și membrii adulți în viața familială și personală, aceasta necesită o axare pe auto/dezvoltare, auto/perfecționare și prevenție. Când privește consilierea preadolescentului, acesta poate fi orientat și ajutat nu numai în direcția optimizării comunicării interpersonale, a conduitei, ci și în direcția sporirii înșușitei, a ghidării în desfășurarea cu succes a carierei școlare.

Prin urmare, analiza definițiilor expuse permite să observăm că în procesul de consiliere se urmărește declanșarea unor schimbări în cognițiile, atitudinea și comportamentul adulților, dar și cel al copiilor. Valoarea și eficiența strategiilor folosite de către specialist în acest scop, depind atât de intențiile persoanelor ce necesită suport, cât și de pregătirea, orientarea teoretică și praxiologică a consilierului. Indiferent de natura problemelor percepute de beneficiar, strategiile adoptate de consilier nu trebuie să se refere doar la sfaturi și recomandări, ci trebuie să urmărească faptul de a oferi sprijin persoanei consiliate, pentru ca ea să se adapteze mai eficient la realitatea în care trăiește, și să depună efort pentru a se cunoaște mai bine și a se autoeduca/autoperfecționa permanent.

În continuare vom oferi o sinteză a abordărilor evolutive a conceptului de consiliere la general și de consiliere educațională în special, selectate din literatura de specialitate [2; 10; 16; 21; 40; 48; 53; 55; 74; 79; 103; 141; 143; 144; 154 etc].

Astfel, J. Wallis (1978) menționează că consilierea este un dialog în care o persoană ajută pe alta, care are dificultăți semnificativ-importante [Apud. 178].

F. Inskipp, H. John (1984) susțin că consilierea este o cale de a relaționa și de a răspunde unei alte persoane astfel, încât beneficiarul să fie ajutat a-și explora gândurile, emoțiile și comportamentul, pentru a câștiga o înțelegere de sine mai clară și apoi a învăța să găsească și să utilizeze părțile sale mai tari pentru a-și forma abilități de confruntare cu viața mai eficient, luând decizii adecvate sau acționând corespunzător [Ibidem].

P. Blos, H. Pepinsky consideră că consilierea se adresează persoanelor cu dificultăți de ordin situațional în viața curentă, care nu au un caracter nevrotic, patologic, ci sunt victime ale unor presiuni din mediul exterior [Apud. 59, p. 285].

Un alt autor, F. C. Thorne scrie că consilierea este o formă de susținere psihologică similară psihoterapiei, pentru persoanele normale cu variate probleme de viață [Apud. 74].

F. P. Robinson susține că consilierea este necesară pentru persoanele care doresc să atingă un nivel superior de viață, să depășească anumite obstacole sau să construiască strategii personale eficiente de viață [Apud. 55, p. 286].

Cercetătorul J. W. Gustad menționează faptul că consilierea este abordată ca “un proces de *orientare-învățare*, care se desfășoară în spațiul realității între două persoane, cuplu în care sfătuitoarea competent (în probleme psihologice) oferă beneficiarului *metode* adecvate nevoilor acestuia, în raport cu contextul evenimentelor vieții [Ibidem].

În accepțiunea lui I. Al. Dumitru consilierea psihopedagogică este un demers educațional formativ specific. Sarcina esențială a consilierului educațional nu este aceea de a instrui, ci, mai degrabă, de a sprijini oamenii pentru a se ajuta singuri să-și rezolve problemele și ași asigura dezvoltarea propriei personalități [55, p.16].

I. Dafinoiu menționează că consilierea orientează asupra proceselor de dezvoltare și facilitare, abordând o atitudine suportivă [45, p. 20].

În aceeași ordine de idei, cercetătoarea Larisa Cuznețov susține că *consilierea psihopedagogică/educațională* a familiei include valorificarea dimensiunii psihologice și celei pedagogice/educaționale într-o perspectivă umanistă de centrare pe părinți și copii pentru a le acorda acestora sprijin, ajutor și îndrumare pentru funcționarea adaptativ-inovativă optimă a personalității lor [40, p.6-7].

Bineînțeles că activitatea educațională este determinată de o varietate de condiții și factori de natură psihologică și pedagogică, implicați în procesul de formare și dezvoltare a personalității omului, care, îmbinându-se într-un anumit mod, crează posibilități de eficientizare a educației, instruirii și autoperfecționării personale. Acceptând și dezvoltând ideile analizate și reeșind din sinteza efectuată, ținem să specificăm că *consilierea educațională presupune trei condiții de bază*. O primă condiție depinde de *tipul de persoane* cărora li se adresează consilierea. Consilierea desfășurată în școală/liceu vizează persoanele normale ce nu au tulburări psihice sau de personalitate, deficiențe intelectuale, ci doar atestă anumite probleme de adaptare, unele devianțe comportamentale, dificultăți de comunicare și relaționare în mediul școlar și/sau familial; se află într-o situație de criză (de vârstă sau provocată de problemele existențiale).

Totodată, consilierea educațională/psihopedagogică facilitează, prin demersurile pe care le presupune, apariția unor noi cogniții, atitudini și comportamente eficiente. Ea ajută părinții și copiii să facă față factorilor stresanți și sarcinilor complicate ale vieții cotidiene și astfel să optimizeze calitatea vieții lor și a relațiilor interpersonale.

O a doua condiție de bază este dată de faptul că *asistența pe care o oferă consilierul are la bază un model educațional și unul al dezvoltării și nu un model clinic și curativ*. Consilierul își propune să familiarizeze persoana sa grupul consiliat cu strategii noi comportamentale, să valorifice potențialul existent, asigurând un nivel optim de dezvoltare și funcționare în societate [45; 98;145 etc.].

Preocuparea pentru prevenția problemelor ce pot împiedica dezvoltarea și funcționarea armonioasă a persoanei reprezintă o a treia condiție importantă a consilierii. Acțiunea de prevenție constă în identificarea situațiilor complicate, din timp și a grupurilor de risc, înainte ca acestea să aibă un impact negativ, declanșând "crize" personale sau de grup [145, p.5].

Stabilirea și precizarea caracteristicilor definitorii ale consilierii și a condițiilor de bază a acesteia, a permis să observăm că procesul consilierii pune accent pe activitatea psihopedagogică de prevenire a tulburărilor emoționale și comportamentale; pe activități de dezvoltare personală și de rezolvare a variatelor probleme (cotidiene, familiale și școlare); pe remediere și depășire a situațiilor de criză.

De fapt, conform nivelului de gravitate, problemele cu un grad relativ redus al complexității fac obiectul consilierii, iar cele parvenite din cauza unor tulburări psihice-reprezintă obiectul psihoterapiei. Noi am acceptat și valorificat în cercetare, viziunea și poziția abordată și definită de cercetătorul român I. Al. Dumitru, cu privire la *psihoterapie, consilierea psihologică și consilierea psihopedagogică/educațională*. Totodată, investigația ne-a permis să conștientizăm tendințele integrative, apelarea la eclecticismul tehnic, integrarea teoretică și factorii comuni, evidențiați de același cercetător [55, p.13-15].

Întrucât ne interesează consilierea educațională care poate fi realizată în instituția de învățământ de către psihologi, pedagogi, diriginți și managerii școlari, vom menționa faptul că aceasta se adresează persoanelor aflate în diverse ipostaze și stadii ale procesului de formare și dezvoltare a propriei personalități [53, p.15].

În abordarea problemei ce ține de *consilierea educațională* este important să evidențiem câteva aspecte relevante abordate în literatura de specialitate. Unii cercetători (I. Al. Dumitru [55], R. B. Iucu [77], I. Neacșu [95], I. O. Pănișoara [109], D. Potolea [112], Larisa Cuznețov [40], A. Dragu [51;52]) consideră identice sintagmele *consiliere psihopedagogică* și *consiliere*

educațională. Alți autori (A. Băban [2], E. Dimitriu-Tiron [48], L. Drobot [53], C. Zdrehusi [155], Ю. Алешина [158]) utilizează doar sintagma *consiliere educațională (pedagogică)*. Totuși, I. Al. Dumitru [55], M. Moraru [92], O. A. Карабанова [163], И. В. Дубровина [162] etc. abordează conceptul de *consiliere psihopedagogică*, delimitând și demonstrând interacțiunea celor două coordonate, cea psihologică (care cuprinde aspectele legate de particularitățile dezvoltării și manifestării psihologice a copilului și adultului) și cea pedagogică (include aspectele de formare a personalității, metode de educație etc.).

În prezent mai persistă unele neclarități terminologice și suprapuneri între sferele termenilor folosiți. În acest sens, E. Cocoradă [21], I. Al. Dumitru [55] și mulți alți cercetători pun semn de egalitate între consilierea psihopedagogică și cea educațională, deoarece orice acțiune cu caracter educativ are la bază cunoașterea și valorificarea condiției psihologice a individului. Noi, la fel, considerăm similare aceste tipuri de consiliere și în contextul investigației științifice inițiate, vom utiliza unitatea semantico-sintactică, *consilierea educațională*, pentru a evita neclaritatea interpretativă. Suntem ferm convinși că, CE nu se poate desfășura eficient dacă consilierul nu cunoaște și nu respectă particularitățile psihologice ale persoanei și principiile educației.

Așadar, *consilierea educațională/psihopedagogică* este un tip de consiliere care are în același timp, obiective de natură psihologică și pedagogică, urmărește asigurarea funcționării optime a persoanei prin oferirea unui model psihoeducațional al formării și dezvoltării personalității umane și realizarea unor schimbări evolutiv-importante în comportamentul individului [55, p.14]. Noi venim cu o mică completare din experiența pedagogică: orice acțiune educativ-formativă are la bază cunoașterea și valorificarea unui aspect psihologic.

În contextul consilierii educaționale ca factor de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți, vom valorifica interconex ambele dimensiuni ale consilierii psihopedagogice: *consilierea psihologică* și *consilierea pedagogică*. Problemele cu care se confruntă adulții, realizând unul dintre cele mai importante și dificile roluri sociale, cel de părinți, presupun posedarea unui ansamblu de competențe care i-ar face capabili și eficienți în calitate de psihologi parentali practici și de sfătuitori-consilieri ce ghidează formarea personalității copilului. În continuare vom delimita și preciza conținutul consilierii psihologice.

I. Al. Dumitru definește *consilierea psihologică* drept un tip de intervenție prin care se urmărește un mod de a proceda, un model de comportament ce trebuie adoptat într-o situație dată sau, în general, în viața și activitatea cotidiană. Ea se adresează persoanelor normale, sănătoase psihic, aflate uneori în dificultate, pe care consilierul le ajută să-și conștientizeze

disponibilitățile și să le valorifice pentru rezolvarea problemelor cu care se confruntă, trăind o viață plină de sens, confortabilă din punct de vedere psihologic [55, p.13].

Consilierea psihologică este relativ limitată, în măsura în care consilierul ajută atât părinții, cât și preadolescenții să vadă mai clar și să depășească problemele, mai mult sau mai puțin complicate, care au apărut în cadrul relațiilor interpersonale și să decidă pentru a elabora și aplica o strategie de armonizare a lor. Aceste probleme ce apar la nivelul interpersonal pot conduce la perceperea necesității unui sprijin sub formă de consiliere, ce presupune un sfat optim însoțit de procedee atât psihologice (testare, observație etc.) cât și pedagogice, de formare [Ibidem]. Anume de aceea ținem să menționăm că, dacă chiar realizăm o consiliere psihologică, valorificăm neapărat și un șir de acțiuni cu caracter educativ/formativ.

Evident, că starea de bine și confort general este asigurată de armonia din sfera cognitivă, și atitudinală, de valorile și convingerile promovate în familie, de trăirea emoțională a evenimentelor și manifestărilor comportamentale ce conferă atât părinților cât și preadolescenților siguranță și încredere în sine. În realitate, este foarte dificil să delimităm și să *despărțim* consilierea psihologică de cea educațională.

Consilierea educațională are ca scop restabilirea priorităților valorice ale persoanei, pentru ca ea să funcționeze mai eficient în viața cotidiană, să stabilească relații pozitive cu cei din jur și cu propriii copii/preadolescenți, trăind o viață plină de sens, confortabilă din punct de vedere psihologic și educațional/pedagogic.

C. Zdrehuși definește *consilierea psihopedagogică* - drept un proces care se rezumă la ajutor în conștientizarea și depășirea unor probleme psihologice prin valorificarea ambelor dimensiuni, cea psihologică și cea pedagogică/de formare [154].

Un alt cercetător D. Tudoran, definește *consilierea educațională* drept o activitate care oferă asistență persoanelor aflate în impas, conflict decizional sau pentru testarea lor privind abilitățile de adaptare la diverse situații și medii, impunând un anumit nivel de pregătire pentru a face față situației. Astfel, consilierul și acțiunile sale sunt axate pe susținerea persoanei, a familiei pentru ca aceasta să funcționeze mai eficient în viața cotidiană și să întrețină relații pozitive cu copiii, inclusiv cu preadolescenții, dezvoltând un sistem coerent de scopuri și interacțiuni pentru ameliorarea comunicării și depășirea anxietății cu care se confruntă preadolescenții la această etapă de vârstă, diminuând stresul pe care îl suportă [144, p.18].

Astfel, consilierea educațională presupune identificarea unui mod eficient și optim de intervenție prin care se urmărește rezolvarea problemelor cu care se confruntă preadolescenții și părinții în relația lor, totodată, oferind strategii comportamentale adecvate și sănătoase menite să

reducă tensiunile și conflictele dintre aceștia. Din cele expuse putem conchide că *dimensiunea psihologică* (care, în esență ține de valorificarea aspectelor legate de particularitățile psihologice ale persoanei: trăsăturile de temperament, caracter, stări psihice, voință etc.) se îmbină organic cu aspectele de formare și consolidare a cunoștințelor, atitudinilor și a comportamentelor pozitive/dezirabile, ceea ce reprezintă, cu precădere, *dimensiunea pedagogică*. Din experiența de consiliere și analiza accepțiunilor teoretice consacrate consilierii psihopedagogice/educaționale [2; 5; 12; 40; 48; 55; 60; 74; 117; 143; 144; 151; 154; 164; 197; 198], am stabilit că aceste două dimensiuni nu pot fi practic delimitate (cu excepția unei separări convenționale doar pentru a fi comparate și studiate profund), deoarece sunt interconexe și funcționează una prin alta.

Dimensiunea pedagogică/educațională a consilierii vizează provocarea unor schimbări conștiente în sfera cognitivă, afectivă, atitudinală și comportamentală a copiilor și părinților prin încadrarea lor în activități educațional-formative, care asigură achiziționarea și consolidarea competențelor, deprinderilor de a face față provocărilor vieții. Formarea unor competențe parentale de relaționare și comunicare cu propriii copii, mai cu seamă cu cei de vârstă preadolescentă și adolescentă, reprezintă esența consilierii centrate pe această dimensiune. Părinții devin parteneri ai consilierului în armonizarea relației dintre ei și preadolescenți. Consilierea centrată pe dezvoltarea părinților se îmbină cu activitățile de formare-dezvoltare a copiilor în cadrul școlar.

Sinteza literaturii de specialitate [2; 37; 40; 55 etc.] ce vizează analiza și explorarea dimensiunii pedagogice a consilierii, a permis să evidențiem un aspect foarte important, care demonstrează că această perspectivă are o arie de cuprindere mult mai largă, incluzând toate acțiunile și activitățile formative exploatate de adulți în calitate de părinți, pedagogi, manageri școlari/diriginți sau psihologi.

În acord cu aceste afirmații, I. Al. Dumitru caracterizează scopul *consilierii educaționale* drept un proces de învățare-orientare a oamenilor în a rezolva independent problemele prin însușirea modului de a-și modifica cunoștințele, atitudinile și comportamentul său pentru a se adapta solicitărilor sociale, de a fi capabili să-și gestioneze trăirile afective, să rezolve conflictele existente în interiorul familiei, în relația preadolescenți-părinți, pentru a îmbunătăți relațiile dintre ei și de ași asuma responsabilități în luarea deciziilor, precum și atingerea unui nivel optim de funcționare a personalității [55, p.60].

Cercetătorul român L. Șoitu, propune o definiție comprehensivă a *consilierii educaționale/psihopedagogice*, pe care o caracterizează drept un tip de consiliere care are concomitent obiective de natură *pedagogică și psihologică*. Prin intermediul activității de consiliere

educațională se urmărește abilitarea persoanei (copil, tânăr sau matur) cu competențe de asigurare a funcționării optime prin realizarea unor schimbări evolutive ori de câte ori situația o cere, având la bază și explorând eficient un model psihoeducațional al formării și dezvoltării personalității umane [141, p. 96].

O altă cercetătoare, A. Băban susține că *consilierea educațională* poate fi definită ca o relație interumană de asistență și suport dintre persoana specializată în psihologia și consilierea educațională, care se ocupă de orientarea beneficiarului spre dezvoltarea personală și prevenirea situațiilor problematice/de criză [2, p.18]. Noi, acceptăm caracteristicile oferite de către cercetătorii nominalizați cu privire la consilierea psihopedagogică/educațională și realizăm o precizare, care ne va ajuta să pregătim și să, efectuăm, mai târziu, experimentul pedagogic.

Așadar, principala sarcină a consilierului este de a oferi suport persoanelor aflate în situații de problemă, pentru a parcurge pașii unui act de conștientizare, clarificare, evaluare și actualizare a sistemului personal de valori și comportamente. În contextul consilierii educaționale, abordate ca factor de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți, consilierul poate optimiza, prin activitatea sa, reducerea riscului apariției și dezvoltării conflictelor interioare și a celor interpersonale, ce pot genera alte probleme care vor defavoriza procesul educativ la nivel motivațional, emoțional și comportamental al părinților și preadolescenților. În acest sens, prin activitățile de consiliere educațională realizate de diriginți, pedagogi și psihologul școlar se încearcă abordarea unei comunicări empatică și asertive, bazate pe încredere, sinceritate și disponibilitate de a oferi ajutor persoanelor aflate în dificultate, prin transfer de experiență pozitivă personală.

Activitățile de *consiliere educațională* presupun un demers educațional-formativ, axat pe valorificarea capacităților și disponibilităților individuale ale persoanei. Consilierea psihopedagogică este menită să faciliteze învățarea de către fiecare persoană a unor deprinderi și abilități care i-ar permite adaptarea permanentă la solicitările realității. Consilierea educațională are un rol esențial în dezvoltarea și menținerea stării de bine în interiorul familiei, armonizând relațiile dintre membrii acesteia.

În aceeași ordine de idei, cercetătorul G. Tomșa susține că *consilierea educațională* are drept obiectiv dezvoltarea unui sistem coerent de scopuri în viață și consolidarea comportamentului pozitiv intenționat. Autorul consideră că o persoană orientată spre un scop este capabilă să pună în acțiune modele alternative de comportament, să abordeze problemele de viață din perspective diferite, dar fără a se cantona rigid în anumite soluții prefabricate [143, p.15-19].

După cum putem observa, procesul de consiliere educațională declanșează schimbări voluntare la nivel de cogniții, la nivel atitudinal și comportamental, astfel încât persoana sau grupul familial să fie în stare să funcționeze optim din punct de vedere psihosocial.

O definiție a consilierii educaționale, promovată de C. Neamțu [96] preluată de E. Cocoradă [21] ne îndreptățește să afirmăm că activitatea de consiliere este un serviciu, pe care îl poate oferi în instituția de învățământ, pedagogul, dirigintele, psihologul și alți manageri școlari, în cadrul căruia se oferă asistență și suport moral preadolescenților cât și părinților în scopul dezvoltării personale și a prevenirii situațiilor de problemă/criză, cât și în scopul armonizării relațiilor familiale preadolescenți-părinți. La această definiție mai adăugăm o caracteristică și, anume, că această activitate nu se desfășoară doar în cazul situațiilor critice, ci, poate fi recomandată și în cazul unor situații și împrejurări obișnuite, în scopul centrării pe dezvoltare și prevenție. Preadolescenții trebuie consiliați și orientați continuu spre situații care stimulează și susțin momentul integrării lor în societate, pentru ca aceștia să poată fi competitivi în orice condiții.

Pentru a preciza unele aspecte esențiale ale consilierii educaționale am realizat o sinteză a definițiilor și accepțiunilor selectate și am stabilit caracteristicile definitorii ale consilierii educaționale (Tabelul 1.1.).

Tabelul 1.1. Caracteristici definitorii ale consilierii educaționale

Ce este consilierea	Activitatea dominantă a consilierului	Scopul consilierii
- Relație interumană de comunicare și ajutor; - Tehnică de informare, corectare și evaluare; - Mijloc de a modifica cognițiile, atitudinile și comportamentul; - Experiență de comunicare și relaționare; - Acțiune complexă de orientare și ghidare a unei persoane pentru a-i spori eficiența personală; - Ajutor acordat în cazul necesității de adaptare și depășire a situațiilor dificile de viață a persoanei; - Intervenție cu caracter psihopedagogic/educațional formativ.	- Asistă și ajută, ghidează sfătuie consiliatul, oferindu-i timp, atenție și respect; - Stabilește relații optime interpersonale; - Conversează; - Colaborează; - Informează-explică; - Evaluează; - Sugerează și/sau elaborează împreună modul de a proceda sau modul de comportare; - Abordează pozitiv emoțiile, cognițiile și comportamentele consiliatului; - Analizează, compară, sumarizează, interpretează, ajută la realizarea semnificării și reechilibrării comportamentului.	- Facilitarea autocunoașterii; - Acceptarea emoțională, - Maturizarea; - Fortificarea stimei de sine; - Dezvoltarea optimă a resurselor personale și consolidarea aspectelor dezvoltării; - Asigurarea unei vieți mai satisfăcătoare și pline de realizări dorite; - Formularea și rezolvarea problemelor specifice; - Luarea deciziilor, explorarea, descoperirea și clarificarea modalităților optime de soluționare a problemelor; - Controlul stărilor de criză; - Dezvoltarea unui insight personal; - Lucrul asupra trăirilor afective sau a conflictelor interne; - Îmbunătățirea relațiilor cu ceilalți;

Aspectele caracteristicilor, definitorii ale consilierii educaționale au fost selectate, completate, precizate și dezvoltate de noi.

În opinia cercetătorului I. Mihăilescu consilierul nu rezolvă independent dezvoltarea și menținerea stării de bine a persoanelor consiliate. Există o multitudine de factori cum ar fi: *familia, școala, alte medii educaționale* care condiționează, susțin și consolidează acest proces amplu. Uneori, însă, se constată că nu de puține ori, familia și școala devin factori, condiții și context ce perturbă această situație, provocând conflicte, afectând autonomia și independența preadolescenților, *șablonizează individualitățile*, exagerează intervenția din partea părinților, care, de multe ori, nu sunt suficient de pregătiți pentru a focaliza atenția asupra nevoilor emoționale și sociale ale acestora. Părinții incompetenți nu fac decât să accentueze riscul perturbării stării de bine a lor, a copiilor și a familiei [Apud. 98].

În sprijinul acestei constatări, vine și definiția realizată de A. Pică, potrivit căreia consilierea educațională reprezintă un proces intensiv de acordare a asistenței pentru persoanele normale, care doresc să-și atingă obiectivele și să funcționeze mai eficient, fiind axate pe reechilibrarea și reconstrucția personalității [108].

Pentru a nu confunda consilierea psihopedagogică cu cea psihologică am decis să apelăm la unele precizări. În consens cu cele relatate în baza analizei literaturii de specialitate, oferim diferențele dintre consilierea psihopedagogică/educațională și cea psihologică, stabilite de E. Dimitriu-Tiron [48, p.18].

Consilierea educațională se adresează subiecților educaționali (elevi, studenți, adulți care studiază) cu dificultăți specifice procesului vizat (învățare, adaptare, integrare, performanță, relaționare). Procesul se desfășoară în cabinetul metodic de consiliere sau în clasă la orele de dirigenție și consiliere. Obiectul consilierii educaționale îl constituie fenomenele educaționale: absentism, agresivitatea care implică grupul țintă, relații deficitare între partenerii educaționali, orientarea școlară și profesională. Metodologia aplicată este psihopedagogică de alianță între metodele predominant psihologice comportamentale și metodele pedagogice. Timpul alocat procesului de consiliere se situează între limitele care conduc la rezolvarea problemei educaționale. Consilierea activează mecanismele conștiente ale psihicului subiectului și oferă un model educațional care are un caracter preventiv și de dezvoltare a potențialului individual sau de grup [Ibidem].

Consiliere psihologică se adresează tuturor persoanelor normale, dar cu dificultăți existențiale cu scopul refacerii echilibrului acestora cu mediul. Se desfășoară în cabinetul psihologic. Obiectul consilierii psihologice este reprezentat de fenomenele psihologice:

anxietate, fobii, obsesie, tentative de suicid etc. Poate fi realizată de psihologi și alți specialiști, absolvenți a facultăților de medicină, psihologie, pedagogie și asistență socială. Metodologia aplicată este de natură psihologică specifică diferitor curente și școli psihologice și psihoterapeutice (psihodinamice, comportamentale, rogersiene etc.) Timpul alocat consilierii este între 10-14 ședințe. În consilierea psihologică este implicat conștientul cât și inconștientul subiectului prin mecanismele de transfer proiectiv către Eul consilierului. Aceasta oferă un model clinic, curativ, dar și unul educațional. Facilitează reducerea riscului apariției unor probleme psihologice.

Principalele deosebiri dintre consilierea educațională și cea psihologică în baza analizei lucrărilor de specialitate le-am sintetizat astfel:

Tabelul 1.2. Diferențe între consilierea psihologică și cea educațională

Consiliere educațională		Consiliere psihologică
CINE CONSILIAZĂ?		
- Cadrul școlar, efectuată, mai cu seamă de diriginte și alți pedagogi.	⇒ ⇐	- Psihologul școlar și/sau psihoterapeutul.
UNDE SE DESFĂȘOARĂ PROCESUL CONSILIERII?		
- În cadrul activităților educative, a celor de consiliere și la orele de dirigenție.	⇒ ⇐	- În cabinetul de consiliere și/sau psihoterapie.
GRUPURI ȚINTĂ		
- Clasa de elevi, părinții (persoane normale), care nu reprezintă tulburări psihice sau de personalitate, dar manifestă dificultăți în procesul de învățare, socializare și educație a copiilor.	⇒ ⇐	- Persoana concretă (elev, părinte, profesor) sau un grup concret. - Persoane sănătoase psihic, aflate în dificultate (stres, criză de vârstă, violență în familie etc.).
FINALITĂȚI		
- Dezvoltarea personală/autoeficiență, autoeducație, autoperfecționare. - Promovarea modului sănătos de viață și a stării de bine. - Relaționarea și comunicarea interpersonală armonioasă. - Prevenția și planificarea strategiilor de comportare în situațiile dificile de viață.	⇒ ⇐	- Dezvoltare personală: acceptarea de sine. - Promovarea sănătății și stării de bine. - Soluționarea și prevenția situațiilor de criză. - Remediere.

Reeșind din cele prezentate menționăm că cele două dimensiuni prezente în consilierea psihopedagogică/educațională cu greu și doar convențional le putem delimita. Dimensiunea pedagogică a consilierii, presupune învățarea de către preadolescenți și părinții acestora a unor atitudini și comportamente noi, dar cognițiile, calitatea relațiilor interpersonale, a comunicării, va antrena și cunoașterea, inclusiv valorificarea particularităților psihologice personale și desigur că modul în care aceștia vor reuși să transforme influențele educației în achiziții proprii, în scopul formării și dezvoltării stării de bine, a unui comportament dezirabil.

În acord cu aceste provocări, susținem ideea, potrivit căreia consilierea educațională reușește să îmbine în cel mai optim mod, aspectele de ordin psihologic cu cele de ordin pedagogic, referitoare la formarea și dezvoltarea personalității preadolescenților și a părinților doar în cazul unui demers practic competent de sprijinire și ajutor în vederea depășirii situațiilor dificile (în care ambele dimensiuni se interpătrund și funcționează interconex).

Una dintre tendințele și orientările prioritare, care preocupă societatea și familiile în posmodernitate, este găsirea căilor și mijloacelor de rezolvare a numeroaselor probleme apărute în exercitarea de către adulți a rolurilor și funcțiilor familiale, inclusiv a funcției educative. Se caută activ soluții pentru a dezvolta la părinți competențe și deprinderi de parentalitate; o atitudine constructivă în rezolvarea de probleme educative. Accentul se pune pe formarea competențelor parentale, pe respectarea drepturilor copilului la dezvoltare, educație, sănătate și o familie echilibrată [135; 136; 137; 199].

Preocuparea noastră în direcția vizată este de a clarifica conceptul de *consiliere a familiei*. În ordinea dată de idei, menționăm că activitatea de consiliere a familiei o abordăm ca pe o posibilitate funcțională de orientare, încurajare și perfecționare a adulților pentru a exercita cu succes funcția educativă. Consilierea educațională ca factor de armonizare a relațiilor copii-părinți, nu poate fi desfășurată fără aplicarea unui complex de acțiuni și activități, care sprijină familia și intervine în mecanismele de favorizare și optimizare a comunicării și relațiilor intrafamiliale. Consilierea familiei reprezintă modalitatea de susținere și inițiere a părinților în armonizarea relațiilor copii-părinți, de formare a abilităților și competențelor parentale.

Larisa Cuznețov precizează că nivelul optim de funcționare a personalității părinților în familie și societate, este atins atunci când fiecare persoană deține competențe și deprinderi funcționale necesare rezolvării cu succes a problemelor vieții familiale de orice natură, dar, mai cu seamă, a depășirii dificultăților în educația, comunicarea și relaționarea cu copii lor de vârstă preadolescentă și adolescentă [37, p.10].

Abilitatea părinților pentru a-și menține o stare optimă de sănătate, pentru a face față stresului cotidian, problemelor ce apar în viața de familie în calitate de părinți, precum și fermitatea că realizează o educație eficientă și corectă a copiilor lor, sunt indicatorii reali a unei educații armonioase și a unei consilieri educaționale familiale de calitate, cu impact pozitiv asupra autoeducației.

Același sens observăm în ideile expuse de cercetătoarea E. A. Vrăsmaș, care afirmă că, *consilierea familiei* presupune un set de acțiuni preventive și directe de sprijinire a membrilor familiei pentru creșterea, îngrijirea și educarea adecvată a copiilor [151, p.28].

Așadar, *consilierea familiei* reprezintă o formă de sprijinire socială și psihopedagogică, acordată familiilor care traversează o situație problematică, situație ce reclamă mobilizarea resurselor individuale a părinților în direcția eficientizării educației familiale a copiilor.

Mecanismul complex al acțiunilor educative și învățarea comportamentelor umane în copilărie se exprimă în și prin educația familială. În contextul educației omul se prezintă ca o ființă multidimensională. Astfel, în procesul de devenire a personalității, atât în familie, școală cât și comunitate, se desfășoară numeroase acțiuni cu caracter formativ-educativ, dar, uneori, și cu caracter distructiv, care provoacă un șir de conflicte intra- și interpersonale.

În contextul vizat este necesar să conștientizăm că unele acțiuni educative familiale pot deveni nu numai surse eficiente de formare a personalității, dar și surse ale unor conflicte părinți-copii. În acest sens, urmează să precizăm esența acțiunii educative familiale.

Acțiunea educativă familială, este o acțiune orientată spre un anumit scop și urmează obiectivele gândite și proiectate prin valorificarea conținuturilor, valorilor determinate și a normelor prestabilite de părinți. Explorând influențelor parentale prin intermediul unor forme, metode, mijloace în conformitate cu anumite scopuri, principii ale educației, acestea contribuie la cultivarea copilului, sunt conștiente și sunt considerate drept *acțiuni educative familiale* [114, p.122].

Este evident că educația familială a preadolescenților include *acțiunea educativă familială* și, respectiv, cea școlară, comunitară, ceea ce necesită instrumentarea părinților, a cadrelor didactice, și în general a adulților, cu strategii, metode și tehnici eficiente de educare și preîntâmpinare a conflictelor.

Familia și școala, în esență, au aceleași scopuri privind educația și formarea personalității preadolescentului, ele pot și trebuie să valorifice aceleași dimensiuni/conținuturi, focalizându-se pe crearea unor condiții favorabile de dezvoltare a copiilor și pe o colaborare permanentă familie-școală-comunitate.

1.2 . Istoricul orientărilor științifice privind consilierea educațională

Întrucât am observat că există aspecte comune, dar și unele diferențe între dimensiunea pedagogică și cea psihologică a consilierii vom analiza abordările științifice și tendințele contemporane în consilierea familiei. Unul dintre principalele aspecte constă în originea comună a consilierii, indiferent de faptul cine este beneficiar, întreaga familie sau numai un singur membru al acesteia.

Consilierea familiei, inclusiv a familiei cu preadolescenți vizează un set de acțiuni speciale desfășurate sistematic, realizate de consilier în baza abordărilor științifice și a experiențelor avansate din domeniul consilierii psihopedagogice. În funcție de situația concretă, de specificul abordărilor și tendințelor științifice privind formarea competențelor parentale ale adultului și orientarea preadolescentului spre armonizarea relațiilor cu părinții, consilierul își va individualiza suportul și intervenția. Prin consilierea familiei devine posibilă cultivarea membrilor ei în direcția formării eficienței personale în dezvoltarea și autoperfecționarea personalității sale.

Cercetările științifice și cele empirice ne conduc spre ideea că formarea și dezvoltarea personalității umane reprezintă un proces complicat și multiaspectual, care încorporează un ansamblu de activități educative, instructive; de asistență psihopedagogică și consiliere, desfășurate pe întregul parcurs al vieții. În continuare, vom analiza abordările teoretice și implicațiile practice care au apărut în domeniul psihologiei și psihoterapiei, iar astăzi se valorifică cu succes în pedagogia și consilierea educațională a familiei (în variatele ipostaze: cu copii, preadolescenți, adolescenți sau fără copii etc.).

În procesul evoluției sale, consilierea educațională continuă să fie cercetată și fundamentată din punct de vedere teoretic și aplicativ. Acest fapt contribuie la realizarea unei consilieri eficiente care ar avea un impact considerabil asupra modului de abordare și armonizare a relațiilor interpersonale dintre părinți și copii, ceea ce ar asigura crearea unui climat familial pozitiv. Valoarea praxiologică a teoriilor și abordărilor psihopedagogice în domeniul consilierii familiei este demonstrată prin analiza raționamentelor logice și/sau prin studiul detaliat al rezultatului/impactului consilierii adulților și copiilor.

Întrucât în cadrul cercetărilor preliminare am observat că specialiștii-consilieri trebuie să cunoască și să valorifice aspectele comune, dar și diferențele care țin de dimensiunea psihologică, terapeutică dar și de cea pedagogică a consilierii, vom analiza succint abordările științifice și tendințele contemporane în consilierea familiei cu preadolescenți.

Analiza literaturii de specialitate [2; 5; 12; 17; 21; 37; 40; 52; 55; 70; 74; 78; 91; 98; 142; 153; 163; 172 etc.] a permis să stabilem că pentru consilierea eficientă a familiei cu copii trebuie să cunoaștem aspectele comune, istoricul evoluției abordărilor teoretice, principiile și modalitățile practice ale integrării în marele curente psihologice, și cele ale științelor educației. Astăzi tendința de bază în consiliere și psihoterapie rezidă în axarea pe imperativele integrării, a eclectismului teoretic și practic [45].

În continuare vom prezenta esențializat principalele abordări din perspectiva cărora se realizează consilierea familiei cu preadolescenți. În funcție de specificul teoriilor și abordărilor generale privind formarea personalității adultului și a preadolescentului, consilierul va individualiza intervenția.

Abordările teoretice ale consilierii educaționale

Studiul și analiza viziunilor, accepțiunilor și a modelelor cu privire la consilierea educațională a familiei cu copii, analiza lor a permis să observăm specificul celor trei categorii mari de abordări: *orientarea psihodinamică, comportamentală, umanistă/experiențială*.

Astfel, *orientarea psihodinamică* își are originea în psihanaliza freudiană și constituie o teorie psihologică cu privire la natura umană, care concomitent, poate fi considerată ca orientare și metodă de cercetare atât în psihoterapie, cât și în consilierea psihopedagogică.

Plecând de la concepția lui S. Freud [58], elementele și accepțiunile de factură psihodinamică importante pot fi sintetizate în următoarea teză: viața omului este caracterizată de diferite grade de conflicte interpersonale, cunoașterea și dirijarea acestora pot anticipa conflictele interpersonale. Potrivit teoriei freudiene, personalitatea umană include în structura sa trei instanțe psihice. Așadar, **Idul/Sinele** cuprinde impulsurile și tendințele de natură inconștientă. Potrivit uneia din ideile fundamentale ale abordării respective, comportamentele umane nu apar întâmplător, ci sunt determinate de evenimentele anterioare și de pulsuniile de natură inconștientă. În acest caz, sarcina consilierului este să scoată informația din inconștient și s-o transfere în conștiința persoanei, ajutând-o pe aceasta să înțeleagă riscul comportamentelor indezirabile și conținutul pulsuniilor sale, care provin din zonele profunde ale psihicului.

O altă instanță psihică este **Egoul/Eul**, considerat de S. Freud drept entitate psihică de natură conștientă aflată în contact permanent cu lumea exterioară și cu evenimentele vieții interioare ale subiectului [Apud. 55, p.18]. Acesta are un rol esențial în menținerea stării de sănătate a persoanei, care temperează și ține sub control manifestările *Idului*, asigurând echilibrul dintre comportamentul persoanei și exigențele sociale, sau valorico-normative ale *Supraeului*.

Supraeul/Superegoul, se consituie din conținuturi psihice de natură social-valorică, predominant morală, cu rolul de cenzură a manifestării *Eului* [Ibidem].

Precizăm faptul că orice fenomen psihic este rezultatul interacțiunilor unor forțe de natură conștientă și inconștientă ce determină comportamentul uman. Fenomenele psihice și comportamentele oamenilor au la bază evenimentele anterioare, frustrarea provocată de ele.

Dacă acestea nu sunt conștientizate, ele determină persoana să repete aceleași tipuri de acțiuni și fapte, care intră în contradicție cu normele și principiile social-morale ale Supraeului, producând conflicte interioare și interpersonale. Procesul psihoterapeutic de orientare psihodinamică are la bază două mecanisme principale de soluționare a conflictelor umane interioare și interpersonale. Acestea sunt: *Insightul*/înțelegerea sau conștientizarea reală a situațiilor-problemă printr-o iluminare bruscă, bazată pe intuiție și descoperirea surselor de motivare ascunsă ce stau la baza comportamentelor omului și *catharzisul*/descărcarea emoțională, care reduce tensiunea psihică și anxietatea prin sprijinirea și incitarea persoanei să *retrăiască* în plan psihic experiențele trecute, fie ele plăcute sau neplăcute. Schimbările reconstructive apar dacă persoana exprimă într-o anumită formă trăirile afective, fapt care produce o ușurare și o încurajează să continue cura terapeutică și/sau consilierea [55, p.20].

Bineînțeles că, studierea, cunoașterea și valorificarea eficientă a procedurii mecanismelor expuse mai sus, optimizează procesul de consiliere a familiei, în care se educă și se dezvoltă copiii, inclusiv cei de vârstă preadolescentă.

Dacă consilierului îi reușește a-i face pe părinți și preadolescenți să înțeleagă cauza conflictului intrapersonal și a celui interpersonal prin *iluminare* și *catharsis*, orientându-i spre depășirea rezistenței și motivându-i spre rezolvarea propriilor probleme pentru schimbarea conduitei, atunci specialistul poate fi sigur că situațiile dificile asemănătoare vor fi anticipate și/sau vor fi soluționate de către beneficiari într-un mod reușit.

În acest context, cercetătoarea, E. Vrăsmaș menționează că depășirea rezistenței individului, a propriului sentiment de inferioritate, constituie principala cheie de declanșare a perceperii și soluționării multor conflicte interioare sau interpersonale dintre preadolescenți și părinți [151, p.134].

Exploararea iscusită a mecanismelor consilierii și terapiei, centrate pe abordarea psihodinamică va contribui la anihilarea sau lichidarea comportamentului neadecvat al părinților și a comportamentului manifestat prin încăpăținare, protest și negativism din partea preadolescentului. Consilierea adulților și copiilor va avea ca scop evaluarea, analiza și conștientizarea propriului comportament, *descărcarea emoțională* (catharsisul), ceea ce va

contribui la reducerea tensiunii psihice, a anxietății și chiar la prevenirea unor tulburări emoționale. Realizarea unei analize și observări sistematice asupra vieții psihice a beneficiarilor de către consilier, învățarea acestora a se autoobserva se va realiza la o primă etapă de lucru cu familia. În scopul dezvoltării personalității părinților și a preadolescentului, a schimbării comportamentului acestora se pot organiza ședințe speciale de valorificare a consilierii axate pe prevenție și dezvoltare. În cadrul ședințelor, părinții vor consolida competențele parentale de educație, comunicare și relaționare familială sub ghidarea consilierului sau psihologului școlar.

Investigațiile noastre au demonstrat că prin serviciile de consiliere educațională se intenționează orientarea și motivarea adulților și a preadolescenților în schimbarea cognițiilor, atitudinilor și a comportamentelor indezirabile, care semnalizează anumite probleme ca de exemplu: stima de sine scăzută, comunicarea dificilă, indecizia, comportamentul timid, agresiv sau ambivalent, incapacitatea de a depăși dificultățile de integrare școlară, de a se poziționa adecvat în clasă, grupul de referință etc.

O altă tendință în abordarea psihodinamică, explorată frecvent în consilierea familiei de către practicieni este orientarea holistică. Valorificarea în practică a *orientării holistice* a personalității, dezvoltată de Alfred Adler, permite să ajutăm familia și preadolescentul în depășirea timidității, sentimentelor de insecuritate, frică, pentru a modifica cognițiile, atitudinile, trăirile, comportamentele non-adaptative a beneficiarului [Apud. 80, p.120].

Interesul pentru o abordare holistică a persoanelor și problemelor la nivel de familie, vine din nevoia de a explica ce se întâmplă în cadrul familiei cu membrii ei, inclusiv, cu preadolescentul, ceea ce va asigura stabilirea și validarea strategiilor de armonizare a comunicării și relațiilor preadolescenți-părinți.

Pentru a preveni instaurarea unui climat nefavorabil educației preadolescentului în familie și a unei relații distorsionate între părinți, între părinți și copiii acestora, este necesar ca adulții să manifeste comportamente ce pot preveni apariția conflictelor interpersonale. În consilierea familiei este important ca specialistul să cunoască specificul și caracteristicile de bază ale orientării psihodinamice în ambele sale ipostaze: ***orientarea psihodinamică clasică*** (freudiană) și ***orientarea psihanalitică modernă*** (postfreudiană). În acest context la ambele niveluri, teoretic și aplicativ, se produce fenomenul eclectic de integrare a cadrului conceptual, cu formele, metodele și procedeele practice aplicate în procesul consilierii familiei.

Pentru a evidenția specificul aspectelor expuse, am esențializat și sintetizat abordările psihodinamice (Tabelul. 1.3.).

Tabelul 1.3. Abordarea psihodinamică în CEF

ABORDĂRI PSIHODINAMICE		
Orientări importante	Caracteristici esențiale	Metodele adoptate
Orientarea psihanalitică clasică (freudiană) <i>S. Freud</i>	- Tulburările psihice au la origine o dezvoltare psihosexuală defectuoasă; - Omul se confruntă cu conflictele dintre pulsunile inconștiente (Idul), cele conștiente/mecanismele de aparare ale Egoului, care încearcă o mediere cu realitatea exterioară, în acord cu principiile și valorile morale ale societății/Super Ego; - Comportamentele umane nu apar întâmplător, ele sunt determinate de evenimentele anterioare, care l-au marcat pe om. Dacă acestea nu sunt conștientizate ele determină subiectul să repete mereu aceleași tipuri de comportamente incoerente, distorsionate.	- Analiza acțiunilor părinte-preadolescent - Studiul pulsuniilor Idului - Analiza Egoului/Eului - Prelucrarea și interpretarea informației obținute de la contactul cu beneficiarul.
Orientări psihodinamice moderne (post-freudiene) <i>A. Adler,</i> <i>C. Jung,</i> <i>K. Horney,</i> <i>H. Sullivan.</i>	- Orientările psihodinamice moderne valorifică, atât sub aspect metodologic cât și conceptual, psihanaliza post-freudiană (A. Alder, C. Jung, K. Horney, H. Sullivan). - A. Alder consideră că tendința de depășire a propriului sentiment de inferioritate constituie principalul conflict al omului. Scopul individului nu este altul decât punerea în valoare a potențialului propriu, în depășirea stării de inferioritate din copilărie. În consecință, cauzele comportamentelor indezirabile pot fi controlate; - Psihanaliza clasică, freudiană este punctul de origine pentru teoria lui C. Jung. Acesta susține că la baza acțiunilor omului se află nu numai propria lui experiență, ci și aceea a comunității în care trăiește [Apud. 68].	- Asociațiile libere - Analiza viselor - Analiza comportamentelor persoanei - Analiza detaliată a motivelor și aspectelor comportamentale.

Ne-am oprit detaliat la consilierea și psihoterapiile de orientare psihodinamică, deoarece anume acestea au incitat dezvoltarea consilierii și au pus baza proceselor integrative.

Ca răspuns la teoriile psihodinamice promovate de S. Freud, în psihoterapie și mai târziu în consiliere a apărut *abordarea comportamentală*, ce are ca fundament tezele orientării behavioriste, promovată de J. B. Watson [Apud 2]. Evident că terapiile de orientare comportamentală în consilierea familiei cu copii, au influențat mult modelul consilierii acesteia, ceea ce a implicat un proces de învățare, care modifică comportamentul preadolescentului și a adulților. În cadrul consilierii de orientare comportamentală atât preadolescentul cât și familia dobândesc abilități și deprinderi de a se adapta la solicitările existențiale ale mediului. Experiența noastră de consiliere a preadolescenților și a părinților acestora permite să acceptăm ideea lui I. Al. Dumitru [55], care consideră că, în esență, consilierea psihopedagogică are ca scop

schimbarea cognițiilor eronate și/sau ineficiente, restructurarea atitudinilor și a comportamentelor. Acest fapt, deci, contribuie la formarea și consolidarea competențelor sociale. Comportamentele sociale, la rândul lor, includ *competențe sociale parentale de influențare și acționare, de comunicare și relaționare cu copiii și competențe sociale parentale de recepționare și interiorizare* eficientă a mesajelor care parvin de la copii.

Spre deosebire de consilierea de orientare psihodinamică focalizată pe restructurarea personalității, cea comportamentală vizează modificarea comportamentului persoanei, fie prin schimbarea efectelor observabile, fie prin schimbarea condițiilor de mediu ale comportamentului observabil sau prin îmbunătățirea, chiar excluderea problemelor distructive cu care se confruntă preadolescenții în relația lor cu părinții. De aceea, consilierii centrați pe valorificarea abordării comportamentale utilizează strategii eficiente menite să provoace stingerea comportamentelor indezirabile, explorând teoriile învățării sociale, terapiile și metodele de consiliere bazate pe sarcini și cele bazate pe modelele cognitive [2, p. 65].

Așadar, datorită educației și învățării, preadolescenții interiorizează comportamente eficiente, care le oferă posibilitatea să se adapteze la cerințele mediului și contribuie la, armonizarea comunicării și relaționării cu adulții, la general, și cu părinții, în special. Printr-o consiliere psihopedagogică/educațională de orientare psihodinamică eficientă și printr-un proces de învățare, (orientat spre dezvoltare), dificultățile de ordin comportamental din cadrul familiei se vor stinge, vor fi atenuate și/sau vor fi eliminate comportamentele nedorite, iar părinții și preadolescenții vor căpăta experiență pozitivă de comunicare și relaționare, încrederea că pot face față cu succes solicitărilor mediului familial, manifestând atitudine constructivă în plan cognitiv și comportamental [Apud. 44].

Există numeroase abordări și paradigme, care încearcă să elucideze caracteristicile relației părinți-copii (la toate vârstele), esența relațiilor acestora, care devin treptat puncte de reper importante de dezvoltare a consilierii familiei cu copii.

Astfel, ***abordarea cognitiv-comportamentală***, dezvoltată de J. Watson, B. Skinner, J. Wolpe, A. Bandura [173], poate fi eficientă în cadrul consilierii familiei cu preadolescenți, prin modalitățile propuse de a modifica și controla gândurile negative și eliminarea afirmațiilor preconcepuate cu caracter disfuncțional, în baza stimulării pozitive și a unor acțiuni educative bine gândite și realizate sistematic. Această abordare este axată pe obținerea schimbărilor de factură cognitivă, care dezvoltă modificări atitudinale și comportamentale, ce optimizează adaptarea preadolescenților și părinților prin: *autocontrol permanent, responsabilitate personală, formarea noilor cogniții, competențe, deprinderi și comportamente, inclusiv prin stimularea*

gândirii pozitive. După cum am mai menționat, societatea în ansamblul său, exercită o puternică influență educativă asupra preadolescentului, iar schimbările produse la nivelul personalității acestuia se reflectă în mod firesc și asupra grupului social din care face parte, adică asupra *familiei* [2; 6; 40; 68; 102; 165 etc.].

Așadar, consilierea de tip cognitiv-comportamentală are la bază *teoriile învățării*, în primul rând cele referitoare la învățarea socială, ce plasează accentul pe formarea deprinderilor adaptative, a comportamentelor pozitive ale preadolescenților sub influența acțiunilor educative, realizate din perspectiva părinților [Apud.55, p. 25].

Potrivit acestor teorii, reacțiile și comportamentele care se dovedesc în prezent a fi indezirabile, au fost învățate anterior. Acestea au permis persoanei să răspundă neadecvat solicitărilor sociale sau au avut ca scop evitarea unor experiențe traumatizante. Comportamentele indezirabile trebuie înlăturate printr-un proces de reînvățare, de consiliere, de aceea, specialiștii axați pe abordarea comportamentală utilizează tehnici de consiliere și terapii specifice care vor conduce treptat la stingerea comportamentelor nedorite și formarea celor eficiente. În opinia cercetătoarei I. Holdevici [66, p.59], manifestările comportamentale greșite și indezirabile reprezintă simptomele unor stări psihice inconfortabile, dominate de anxietate și stres.

În contextul relațiilor preadolescenți-părinți, deprinderile comportamentale deficitare ale preadolescenților au fost provocate și consolidate de anumiți factori nocivi de mediu. Redobândirea de către preadolescent a comportamentelor dorite și, a capacității de funcționalitate optimă se realizează prin excluderea sau reducerea, comportamentelor negative, ca rezultat are loc reducerea anxietății și a stresului. Astfel, consilierea educațională are menirea să ofere suport preadolescenților și părinților, să-i ajute a utiliza adecvat, creativ, achizițiile și potențialul cognitiv și comportamental. O idee importantă cu privire la consilierea psihopedagogică a familiei o aflăm în lucrările lui I. Dafinoiu care invocă un argument solid, potrivit căruia în cadrul manifestării comportamentelor nedorite la preadolescenți, nu există standarde unanime care pretind a fi acceptate ca și normalitate ci, există situații concrete atunci când este evidentă necesitatea și eficiența consilierii educaționale, care are, cu precădere, un rol preventiv și unul de formare-dezvoltare a comportamentelor corecte [45, p. 20].

În cadrul terapiei, apoi consilierii cognitiv-comportamentale se observă mai multe orientări. Astfel, ***orientarea strategică*** asupra relațiilor preadolescenți-părinți în consilierea familiei ne ajută să redresăm eficient variate situații relaționale dificile. Această orientare își are originea în psihoterapia promovată de J. Haley [Apud. 2], care abordează problemele ce apar în familie ca și secvențe a unei relații interpersonale. Adepții acestei orientări își fixează atenția

asupra sistemului de relații ierarhice din cadrul familiei. Astfel părinții sunt cei care trebuie să aibă grijă de preadolescenți, iar alianțele cu caracter negativ dintre un părinte și preadolescent, cât și cele dintre părinți trebuiesc blocate, anihilate și lichidate.

În această ordine de idei, și pentru a evita excesul de prezentări de tip descriptiv, propunem o sinteză a *abordărilor comportamentale ale consilierii*, menționând aspectele definitorii și metodele adoptate și explorate de consilier (Tabelul. 1.4.).

Tabelul 1.4. Abordarea comportamentală în CEF

ABORDĂRI COMPORTAMENTALE		
Orientări importante	Caracteristicii esențiale	Metodele adoptate
Orientarea comportamentală clasică <i>J. N. Butcher</i> <i>R. C. Carson</i> <i>J. Haley</i>	- Întărirea anumitor comportamente prin utilizarea stimulilor externi; - Activitatea de consiliere devine proces de control al comportamentelor dezirabile; - Diminuarea comportamentelor nedorite prin evitarea și controlarea factorilor nocivi; - Substituirea comportamentelor indezirabile cu modele de comportamente dezirabile.	- Metodă științifică de studiere a vieții umane. - Terapia acțiunii - Terapia centrată pe sarcină - Terapia bazată pe modele cognitive
Orientarea cognitiv-comportamentală <i>J. Watson</i> <i>A. T. Bech</i> <i>A. T. Rush</i> <i>M. T. Shea</i> <i>K. Hawton</i>	- Abordarea cognitiv-comportamentală, este orientată preponderent spre observații externe și substituirea cognițiilor eronate sau incorecte; - Ea implică tratarea și ajutorarea oamenilor în rezolvarea unor probleme specifice, utilizând concepte și tehnici selectate din comportamentalism și teoria învățării sociale; - Consilierii axați pe abordarea comportamentală pot practica: condiționarea operantă (Skinner); condiționarea clasică (Wolpe); substituirea comportamentului anormal (Eysenck) și învățarea socială (A. Bandura).	- Tehnica stingerii comportamentelor nedorite - Procedeu expunerii directe - Tehnica desensibilizării sistematice - Antrenamentul asertiv (tehnica asertivă) - Metoda sancțiunilor
Orientarea rațional-emoțională <i>A. Ellis</i>	- Susține că oamenii sânt raționali și iraționali, sensibili și insensibil în aceeași măsură, iar această dualitate este inerentă biologic și se perpetuează în absența învățării unor moduri de gândire pozitivă. Terapia rațional-emoțională încurajează beneficiarii să fie toleranți atât cu ei înșiși, cât și cu alții [Apud.103].	- Dialogul deschis - Tehnica aversivă - Metoda modelării
Orientarea centrată pe realitate <i>W. Glasser</i> <i>J. H. Pratt</i>	- Accentuează cei trei (R) pe care trebuie să-i respecte fiecare: - <i>reality</i> (realitatea); - <i>right</i> (corectitudinea); - <i>responsability</i> (responsabilitatea).	

J. Haley, se referă la sistemele distorsionate în cadrul cărora acționează ierarhii disfuncționale. Pentru evitarea formării unor astfel de ierarhii sau a rezolvării problemelor ce apar în familie este necesară intervenția competentă a consilierului educațional. În cazurile vizate, atenția consilierilor este orientată spre încurajarea comportamentelor adaptative, care au tendința de a consolida abilitățile și competențele sociale de relaționare adecvată pentru variate situații de viață cotidiană, stabilind confortul și echilibrul psihologic râvnit de copii și adulți.

O altă abordare, cea **umanistă experiențială** în consilierea educațională pornește de la premiza că omul este o ființă activă, autoformativă, care dispune de un potențial latent ce trebuie realizat prin autoactualizare. În viziunea lui C. Rogers, la baza dezvoltării umane stau trei condiții: *congruența în relații*, *atitudinea pozitivă* și *empatia*. Cercetătorul a evidențiat șase caracteristici ale persoanei autoactualizate: caracterul deschis, raționalismul, responsabilitatea, sentimentul propriei demnități, capacitatea de a stabili și susține relații interpersonale profunde și modul de viață etic. Evident că stilul relațiilor în familie și modelul educațional al părinților influențează dezvoltarea preadolescentului. Abordarea umanistă ne atenționează că pentru realizarea acestui deziderat, este necesar ca educația să fie axată pe modele paterne pozitive și un sistem de cerințe, ce iar oferă preadolescentului un spațiu propice pentru autorealizarea personală (Eu-concepția) [123].

În contextul dat, Gh. Tomșa, plecând de la accepțiunile lui C. Rogers și A. Maslow, notează un fapt-cheie: *omul dispune de un potențial ascuns, care trebuie valorificat pentru a favoriza conștientizarea maximă a propriului Eu, care constă în atingerea unui nivel superior de conștiință* [143, p.93].

Demersul umanist/experiențial presupune conștientizarea propriilor probleme și actualizarea potențialului persoanei, eliminarea disconfortului trăit, obținerea unei imagini de sine obiective autentice prin rezolvarea problemelor existente și atingerea punctelor maxime în desăvârșirea personală, afirmă și o altă cercetătoare I. Mitrofan [89, p.119-120].

Consilierea de tip umanist/experiențial își află originea în cercetările realizate de C. Rogers, care este fondatorul psihoterapiei non-directive/centrate pe persoană [123] și A. Maslow, care a pus *fundamentele* ierarhiei nevoilor personalității/piramida lui A. Maslow (nevoile fiziologice la nivel inferior/primar; nevoia de siguranță; nevoia de iubire și apartenență; nevoia de realizare a stimei de sine și de autoactualizare) [84].

Așadar, ființa umană aflându-se într-o situație concretă, dezvoltă anumite trăiri afective, care conferă existenței sale un anumit sens. Omul se realizează ca om numai prin interacțiunea nivelului intrapersonal cu cel transpersonal, adică descoperirea propriului Eu. Acest aspect este

important ca să înțelegem preadolescentul, el se va percepe împlinit în raport relațional cu familia, cu lumea înconjurătoare și cu universul său existențial dacă îl vom ghida iscusit în autodeterminarea propriului Eu.

Abordarea umanistă ne învață că problemele cu care se confruntă părinții în relația lor cu preadolescenții nu mai sunt privite ca tulburări de comportament și deficiență, ci sunt percepute în parametrii nevoii de autocunoaștere, de consolidare a Eului, de dezvoltare personală și de adaptare. Principiul de bază promovat de abordarea umanistă constă în plasarea accentului pe valoarea experienței trăite aici și acum, fapt ce permite familiei împreună cu preadolescentul să conștientizeze și să-și exprime propriile emoții, percepții, gânduri, să-și valorifice optimal potențialul de care dispune, să-și amplifice capacitățile de a rezolva cu succes problemele apărute [21; 40; 44; 91 etc.].

În sensul vizat, trebuie să conștientizăm că prezența relațiilor negative, ostile între părinți și preadolescenți poate afecta funcționarea și coeziunea familiei în cadrul societății. Deci, scopul consilierii educaționale din perspectiva abordării de tip umanist/experiențial nu constă numai în rezolvarea problemelor, ci de a oferi sprijin beneficiarilor ca acestea să se dezvolte deplin, pentru a se auto/cunoaște și a se maturiza în raport cu solicitările sociale; să fie capabili a adopta strategii eficiente pentru soluționarea propriilor probleme.

Experiența avansată de consiliere a familiei [17; 40; 78; 91; 124; 140 etc.] arată că modelul umanist, asigură funcționalitatea familiei și contribuie substanțial la dezvoltarea personalității preadolescenților și a părinților, precum și la instaurarea unor relații interpersonale optime. Așadar, sintetizând informația selectată și analizată am elaborat un alt instrument orientativ (Tabelul 1.5.).

Tabelul 1.5. Abordarea umanistă în CEF

ABORDĂRI UMANISTE (EXPERIENȚIALE)		
Orientări importante	Caracteristici esențiale	Metodele adoptate
Orientarea existențialistă <i>L. Binswanger</i> <i>R. May</i> <i>G. Corey</i>	- Umanismul și existențialismul se concentrează asupra libertății de alegere și a acțiunii care o însoțește; - Oamenii sunt priviți ca autori ai propriei vieți și sunt responsabili pentru fiecare decizie pe care o iau.	- Explorarea Eului - Schimbarea direcției vieții - Manifestarea noii vieți demne

Orientarea non-direktivă (centrată pe persoană) <i>C. R. Rogers</i>	- Perspectiva gestaltistă plasează încrederea în înțelepciunea interioară a oamenilor, devenind astfel antideterministă. Fiecare persoană este capabilă să se schimbe și să devină responsabilă; - Gestaltismul are o poziție existențială, experiențială și fenomenologică în același timp; - Individul descoperă diferite aspecte despre sine prin experiență, prin autoevaluarea și interpretarea propriei vieți la un moment dat.	- Clarificarea sentimentelor - Acceptarea necondiționată - Ascultarea activă - Tehnicile de reflecție - Tehnici de reformulare - Tehnici de deschidere
Orientarea gestaltistă <i>Fr. Perls, G. M. Yontef, J. S. Simkin</i>	- Abordarea gestaltistă își are originea în psihologia gestaltistă, în perspectiva filosofică existențialistă și în fenomenologie; - Prin intermediul dialogului (experiența dialogică), beneficiarul este stimulat să-și dezvolte resursele personale pentru contactul dorit sau pentru retragere, adică propriul lui suport; - Suportul mobilizează resursele individului pentru contact prin experimentarea unui model comportamental propriu.	- Interogații-ghid - Exerciții propuse spre experimentare - Tehnica <i>scaunului gol</i> - Tehnica <i>fanteziei ghidate</i> - Tehnica metapozițiilor

Fiecare școală și orientare majoră din domeniul psihologiei și psihoterapiei a dezvoltat modele și practici specifice consilierii. Pe lângă cele trei abordări esențiale (*psihodinamică, comportamentală și umanistă*), care stau la baza dezvoltării teoretico-aplicative a consilierii persoanei, la general și a consilierii familiei în special, au apărut în ultimile decenii *abordările de tip eclectic-integrativ*, care s-au dovedit a fi tot mai necesare și mai utile în realizarea consilierii psihopedagogice [40; 45; 55; 193 etc.].

Tendențele integrative în realizarea consilierii au fost impuse de realitatea socială. Întrucât, diverșitatea și complexitatea situațiilor, a problemelor cu care se confruntă familia, copiii, inclusiv preadolescenții, face dificilă, neeficientă, dacă nu chiar imposibilă, abordarea unei singure teorii și tehnologii în consiliere. Așa cum menționează mai mulți cercetători în ceea ce privește realizarea consilierii educaționale [35; 40; 45; 103; 112], nici o teorie nu deține monopolul adevărului sau al utilității, ci, dimpotrivă, realitățile foarte diverse, complicate și multiple, necesită o valorificare a unei perspective pluraliste de tip integrator și integrativ.

Așadar, modelul eclectic-integrativ presupune selectarea și implementarea unor tehnici, metode și procedee provenite din mai multe curente teoretice și utilizarea sau transpunerea acestora în practica consilierii educaționale a familiei, care vor contribui la rezolvarea cu succes a problemelor cu care se confruntă membrii adulți și minori ai acesteia.

Analizând și generalizând informația referitoare la abordarea de tip *eclectic-integrativ*, am elaborat următorul instrument de sinteză (Tabelul 1.6.).

Tabelul 1.6. Abordări de tip eclectic-integrativ în CEF

ABORDĂRILE DE TIP ECLECTIC-INTEGRATIV		
Orientări importante	Caracteristici esențiale	Metodele adoptate
Terapia multimodală <i>A. Lazarus</i>	- Acest model de consiliere își propune modificarea adaptativă a comportamentului preadolescenților și a părinților; - TM are rădăcinile, cu precădere, în consilierea comportamentală, cea cognitivă și cea rațional-emoțională și reprezintă un model comprehensiv și coerent care își propune să realizeze evaluarea și asigurarea funcționalității normale și optime a personalității beneficiarilor.	- Tehnici bazate pe condiționare și întărire pozitivă sau negativă a comportamentului; - Tehnici de relaxare; - Autocontrolul în situații problematice; - Jocuri de rol; - Dramatizări.
Psihoterapia eclectică sistemică <i>L. Beutler</i>	- Orice proces de consiliere psihopedagogică trebuie să fie focalizat pe subiect, pentru a-l ajuta să-și rezolve problemele; - Orice proces de consiliere axat pe teoriile de eclecticism-tehnic vizează schimbarea evolutivă a persoanei într-o structură coerentă; - Selectarea tehnicilor și procedeele se face pentru a ajuta persoana să devină mai flexibilă și mai eficientă în rezolvarea problemelor cu care se confruntă;	- Reglarea comportamentului; - Modelarea; - Antrenament; - Ascultarea activă; - Analiza detaliată a motivelor comportamentale;

În continuare menționăm că, literatura de specialitate oferă o mare varietate de concepții, teorii generale și strategii practice privind terapia și consilierea familiei. Acest lucru se explică prin faptul că ele abordează aceeași realitate din perspective diferite, explorând forme și metode care sunt rezultative. Diversitatea abordărilor în consiliere și tendințele integrative sunt justificate prin: contextul familial, condițiile sociale diferite, specificul vârstei subiecților și a problemelor cu care se confruntă, inclusiv, prin competența specialiștilor. Fiecare dintre aceste abordări teoretice valorificate aduc o contribuție unică și deosebită la înțelegerea și re/modelarea cognițiilor, atitudinilor și comportamentelor celor consiliați și cu certitudine că pot avea implicații potrivite în practica muncii de consiliere a familiei. Dimensiunea educațională/formativă o putem observa și desprinde practic din analiza tuturor abordărilor științifice ale consilierii. Anume ea vizează provocarea unei schimbări voluntare în cognițiile, atitudinile și comportamentele individului prin antrenarea acestuia în activitățile-ședințele speciale de consiliere. Sigur că în orice tip de consiliere nu putem ignora dimensiunea psihologică, care oferă un suport solid de cunoaștere a persoanei și a situației în profunzime.

Astfel în cadrul consilierii psihopedagogice/educaționale, aspectele de natură pedagogică și cele de ordin psihologic se îmbină echilibrat într-un demers practic-aplicativ, care facilitează dezvoltarea armonioasă a preadolescenților, a stării de bine și a unei calități mai superioare de viață în toate aspectele sale (viața emoțională, mentală, spirituală, morală, profesională, socială și fizică). Totodată, merită să subliniem faptul că un consilier nu va fi eficient dacă se va axa doar pe valorificarea dimensiunii psihologice (cât de bun psiholog nu ar fi), fiindcă, anume dimensiunea pedagogică *împletită* cu cea psihologică (competența de facilitator, motivator și formator) este axată pe re/modelarea individului.

În acest caz, considerăm binevenită reliefaarea teoriilor și abordărilor cu caracter formativ, dar și unul sociologic evident, cunoașterea și valorificarea cărora contribuie la eficientizarea consilierii educaționale. În contextul dat menționăm: *teoria învățării cognitive și sociale* promovată de A. Bandura [173]; teoria axării pe *zona proximei dezvoltări* al cărei fondator și promotor a fost Л. Выготский [161]; *teoria cognitiv-constructivistă*, reflectată de Л. Выготский și J. Piaget [107]; *teoria —„lifeskills helping” ajutor pentru formarea deprinderilor de viață*, fondatorul căreia este Richard Nelson-Jones [98]. În continuare, vom analiza succint teoriile nominalizate și vom corela esența lor cu problema cercetată.

Așadar, *teoria învățării cognitive și sociale* (A. Bandura) susține că personalitatea își poate regla propriul comportament prin conștientizarea consecințelor ce sunt generate de ea/însăși, deoarece comportamentul este influențat de atitudinile persoanei, convingerile sale, dar și de stimulii sociali, la care trebuie să fie atent individul. Adaptarea optimă a personalității depinde, în mare măsură, de capacitățile de a interacționa cu stimulii din mediul social.

Prin cercetările întreprinse, A. Bandura demonstrează faptul că modelele vieții reale produc, în mod intenționat sau neintenționat, structuri de comportament ce pot fi imitate și învățate de către alții. Aici putem puncta tendința preadolescenților de a imita, încă în mare parte, comportamentele părinților, pedagogilor, persoanelor stimate care le oferă ansamblul și varietatea de modele comportamentale.

Părinții, profesorii, diriginții și consilierii au misiunea de a ghida copiii de vârstă preadolescentă spre construirea unor cogniții și atitudini semnificative în privința modelului comportamental adoptat. Un fenomen important pe care îl abordează A. Bandura este faptul că: *oamenii învață uneori numai privindu-i pe ceilalți și că uneori multe procese de învățare se desfășoară în mod diferit*. Prin observarea altora, individul preia și codează informația, despre comportamentul lor, iar în situații de viață ulterioare, similare folosește această informație codată ca factor de susținere sau validare a acțiunilor proprii [173].

Deci, raportarea la modele și imitarea comportamentului observabil al modelului constituie o formă de învățare prezentă, începând de la vârstele cele mai fragede, fiind apoi întâlnită în variate contexte de viață cotidiană și la persoanele adulte. Literatura de specialitate [28; 30; 61; 62; 131; 157 etc.] ne convinge că la vârsta de 3-10 ani, modelele sunt reprezentate în mod semnificativ de părinți/membrii adulți ai familiei, sau frați mai mari, profesori etc. Începând cu preadolescența (11-15 ani) modelul familial rămâne important, însă se completează cu imitarea comportamentelor oferite de grupul de referință (colegi, prieteni, frați), care le sugerează norme, valori și opinii specifice vârstei respective.

Modelul structurilor socioculturale ale instruirii, propus de Л. Выготский interferează cu *conceptul de zona proximei dezvoltări*, care presupune înțelegerea și valorificarea distanței dintre nivelul actual de dezvoltare, în care copilul poate rezolva o problemă în mod independent, și nivelul potențial de dezvoltare, în care copilul poate rezolva o problemă asistat de un adult sau lucrând în colaborare cu alți copii care cunosc mai multe [160; 161].

În așa fel, pornind de la potențialul de învățare a preadolescentului, consilierul mediază relația acestuia cu lumea obiectelor, dirijând, planificând, reglând și perfecționând acțiunile acestuia, ținând cont de zona actualei dezvoltări și stimulând activ zona proximei dezvoltări [160, p.76].

Teoria constructivismului social, reprezintă axa principală a cercetărilor întreprinse de Л. Выготский, care și-a propus să demonstreze natura psihologică și socială a mentalității preadolescenților și părinților, analizează sentimentul de responsabilitate morală față de propria conduită în interacțiune cu mediul social, în cadrul căruia se schimbă comportamentele subiecților. Constructivismul social propune o paradigmă în care învățarea este percepută și realizată ca un proces dinamic, participativ și interactiv al subiectului cu mediul social. Rolul consilierului în această direcție este de a oferi instrumente eficiente ce permit elaborarea și aplicarea propriilor acțiuni și strategii pentru rezolvarea problemelor existente la nivelul relațiilor preadolescenți-părinți [Apud. 36].

Conform accepțiunilor analizate anterior, teoria și practica consilierii educaționale s-a format și structurat la interferența disciplinelor umaniste și presupune axarea pe pluridisciplinaritate, precum pedagogia, psihologia, sociologia, etica, etnopsihologia și filosofia, ce pot fi urmărite în *Grila de explorare în CE a pluridisciplinarității* (Tabelul 1.7.).

Tabelul 1.7. Grila de explorare a pluridisciplinarității în consilierea educațională

FUNDAMENTE						
Pedagogice		Psihologice	Sociologice	Etice	Etnopsihologice	Filosofice
• Vizează cunoașterea și valorificarea conținuturilor generale ale educației, a valorilor și factorilor educativi; • Formarea personalității prin explorarea formelor, metodelor și procedeele educaționale și de corecție.	⇐ ⇒	• Particularitățile de vârstă și de personalitate; crizele de vârstă etc. • Psihologia fenomenului perceptiv indică necesitatea înțelegerii modalității în care persoana percepe lumea. • Din perspectiva psihologiei învățării, consilierul va evidenția situațiile care au condus la consolidarea comportamentelor. • Individul percepe ceea ce „poate” și dorește să exerseze.	• Comportamentul uman este influențat într-o mare măsură de grupul social, de interacțiunile sociale și de condițiile existențiale. • Consilierul va avea ca obiectiv susținerea beneficiarului în găsirea modalităților de gestionare a forțelor din câmpul social care îi facilitează dezvoltarea.	• Aspectul moral al consilierii poate fi surprins prin modelarea raportului dintre ceea ce este, starea de fapt, realitatea și ceea ce trebuie să fie- starea viitoare, axată pe acțiunea morală.	• Presupune raportul stabilit între cultură și personalitate. • Adaptarea individului la cerințele și structura mediului sociocultural; • Familiarizează generația tânără cu valorile autentice. • Armonizează relației subiect-valoare culturală.	• Vizează atingerea potențialului optim al dezvoltării personalității, prin dezvoltare a unei viziuni ample și conștiente asupra lumii, vieții și societății. • Centrarea pe reflecții, analize și sinteze.

Abordarea integrativă

După cum putem observa acest instrument (Tabelul 1.7.) permite conștientizarea esenței conținuturilor disciplinelor care intercorelează în cadrul CE și asigură axarea pe explorarea mult mai eficientă a posibilităților pedagogiei, psihologiei, sociologiei, eticii, etnopsihologiei și a filosofiei.

1.3. Conflictele preadolescenți-părinți și acțiunea educativă familială în cadrul consilierii educaționale

Orientarea societății și a familiei spre optimizarea educației familiale și a celei școlare a copiilor de variate vârste este o caracteristică esențială a perioadei actuale, provocată de noile realități și schimbări sociale. Democratizarea continuă a societății, comportamentul părinților, centrat pe formarea unei personalități integrale cucerește noi *terenuri de cunoaștere și valorificare*, devenind o parte componentă a cercetării științifice și a codului etic familial. Raporturile dintre părinți și copii ocupă un loc care nu a existat vreodată în cadrul familiei și istoriei comunității, ceea ce implică respectarea drepturilor copilului și cere de la toți membrii familiei abordarea unui nou stil de comunicare și relații interpersonale.

Acestea sunt premisele dezvoltării unei noi mentalități de educație a copiilor, inclusiv a preadolescenților, pentru că tradiționalul sistem de educație autoritară nu mai funcționează și nu poate oferi rezultate pozitive, uneori poate avea chiar și repercursiuni negative [126].

Adepții psihologiei umaniste susțin necesitatea excluderii formalismului și a poziției autoritare, a reevaluării și reconstruirii relațiilor dintre părinți și copii, mai cu seamă la vârsta preadolescenței, deoarece aceasta reprezintă o perioadă a debutului operațiilor formale, crește abilitatea de analiză mentală, de elaborare și testare deductivă a ipotezelor, are loc tranziția spre moralitatea cooperării, crește posibilitatea de a gândi regulile drept înțelegeri mutuale flexibile, colegii încep să fie factori de socializare, sporește gradul de nonconformism față de adult, încep un șir de conflicte intrapersonale și interpersonale în relația copii-părinți [30, p.46-47].

Analiza problemei conflictelor preadolescenți-părinți reflectată în literatura de specialitate [3; 4; 13; 14; 20; 51; 64; 71; 107 etc.], observațiile noastre au contribuit la stabilirea celor mai frecvente cauze, teme tipice și sfere de conflicte familiale. Acestea sunt:

- aspirația preadolescentului pentru autonomia sa;
- manifestarea radicalismului moral, *judecata în alb-negru*;
- deficitul de comunicare și relaționare;
- tendința de a-și satisface mai întâi interesele proprii;
- controlul exagerat și strict din partea părinților;
- stima de sine scăzută sau exagerată (la adulți și copii);
- climatul social nefavorabil educării și socializării preadolescentului;
- conduite distorsionate și vicii sociale ale părinților (alcoolism, narcomanie, igromanie etc.);
- impulsivitatea necenzurată suficient de autoînhibițiile impuse de normele sociale;
- debutul căutării identității și rolurilor de sex;

- sporirea gradului de nonconformism față de adulți;
- însușita școlară insuficientă și modul impulsiv de comportare în cadrul familiei și școlii;
- interesul exagerat al preadolescentului pentru Internet și alte activități la computer;
- sistemul diferit de valori;
- lipsa de lungă durată a părinților din familie;
- relațiile distorsionate cu rudele și vecinii;
- decalajul dintre experiența de viață a preadolescenților și a părinților;
- autoritatea excesivă și acțiunile coercitive ale părinților (pedepse fizice);
- preocuparea exagerată de imaginea exterioară;
- începutul detașării de familie: colegii devin factori de influență și socializare într-o măsură mai mare decât părinții;
- grupul de referință și amicii nepotriviți (în realitate sau în viziunea părinților).

Șirul problemelor ce crează conflicte, poate continua, deoarece preadolescenții de azi sunt și ei sensibili la schimbările din societate. Evident că nu ne putem permite să lăsăm la voia întâmplării modul cum sunt crescuți și educați preadolescenții, deoarece această perioadă este una deosebit de decisivă în formarea și devenirea personalității.

Așadar, sintetizând studiile efectuate în această direcție, putem afirma că dificultățile de relaționare și conflictele dintre preadolescenți-părinți pot fi cauzate atât de unii *factori interni* (biologici, modificări anatomo-fiziologice, particularități individuale, cognitive, motivaționale etc.) cât și de *factori externi* (familiali, școlari și sociali, cadrul relațional stabilit la această vârstă controversată). În consens cu cele expuse, am sintetizat într-un tabel dificultățile întâmpinate de preadolescenți și părinții acestora în diferite situații de viață (Tabelul 1.8.).

Precizarea cauzelor, temelor tipice a conflictelor și dificultăților în relația preadolescenți-părinți ne orientează spre determinarea acțiunilor educative familiale. Educația familială include în sine acțiunea educativă, care cuprinde procesele de îngrijire, îndrumare, disciplinare, comunicare, relaționare, civilizare, cultivare a moralității; dezvoltării gustului estetic și formării unui mod sănătos și demn de viață.

Tabelul 1.8. Dificultăți în relația copii-părinți în diferite situații de viață

Obiectul consilierii	Domeniile cu probleme	Dificultăți concrete
Copii	- educație, școlarizare - cariera școlară - educație sexuală și de gen; - relațiile familiale	- preadolescenții sunt axați pe stabilirea identității personale; - manifestă deseori conduite de protest ce se caracterizează prin: încăpăținare, negativism, adaptare școlară dificilă, dezadaptare; - lipsa grupului de referință; - dificultăți de comunicare cu adulții și semenii; - o carieră școlară nereușită (absențe frecvente; dificultăți de învățare etc.); - conflicte interioare și conflicte interpersonale în cadrul familial și conflicte în cadrul școlar (cu semenii și pedagogii); - deseori preadolescenții absentează de la ore și/sau nu frecventează activitățile opționale; - preadolescentul poate fi interesat de un hobby sau invers manifestă indiferență; - preadolescentul nu manifestă interes față de anumite discipline; - preadolescenții nu-și cunosc potențialul intelectual și aptitudinile personale; - dificultăți în neacceptarea eu-lui fizic; - cunoștințe insuficiente privind dezvoltarea sexuală și modul de comportare a preadolescentului; - copii brutalizați, bătuți, bolnavi; - comportamente neadecvate din cauza suferințelor (în urma conduitelor violente și agresive a adulților); - comportament frustrat, confuz etc.
Părinții	- planning familial - comportament parental - modul de viață în cadrul familiei	- lipsa unui regim stabil; - planificarea evenimentelor principale de viață în familie; - incapacitatea de elaborare și verificare a strategiilor de planificare a vieții familiale; - incompetența părinților, aceștia nu cunosc particularitățile de vârstă și de personalitate; - părinții nu cunosc metode și strategii de educație familială și manifestă un comportament dezorganizat, contradictoriu etc.; - dificultăți legate de crizele familiale; - lipsa unui părinte sau a ambilor părinți; - nerespectarea drepturilor copilului; - greșeli și erori comise în educația copilului; - situație economică precară.

Fenomenul educației este de neconceput în afara valorilor și respectării principiilor morale ale conduitei umane. Educația exercită o funcție importantă de cultivare a ființei umane și de formare a conștiinței și conduitei morale. Realizarea acțiunii educative în contextul respectării eticii relațiilor familiale, cunoașterea și explorarea permanentă a valorilor autentice, delimitarea valorilor de nonvalori și pseudovalori, transmiterea și valorizarea acestora prin intermediul propriului model parental de conduită morală, constituie esența educației familiale [35; 36] .

Cu certitudine că aspirația spre o conduită onestă, conținutul ei axat pe binele moral, libertatea, conduita adulților în conformitate cu referențialul axiologic al omului are rădăcini solide în familie. Familia își crează propriul referențial axiologic de care va depinde calitatea educației copilului, care se realizează prin conjugarea eforturilor tuturor membrilor adulți din familie.

Analizând conținutul relațiilor familiale și structura acțiunii educative valorificată în contextul respectării eticii și a normelor morale, putem afirma că *principiul echității*, promovat de J. Rawls și adaptat de Larisa Cuznețov la educația familială [36, p.20], asigură armonizarea comunicării și relațiilor familiale.

J. Rawls promovează ideea că la baza unei societăți bine organizate stau două repere interconexe: fiecare individ recunoaște același principiu de echitate și știe că și celălalt face același lucru, iar instituțiile sociale fundamentale satisfac acest principiu în cauză [Ibidem]. Filosoful ne atenționează că teoria echității trebuie să stea la baza tuturor relațiilor umane, inclusiv a celor familiale. Dacă reflectăm asupra acestei teze ne dăm seama că, respectarea acestei condiții, va contribui substanțial la multiplicarea modelelor pozitive de relaționare.

Ideea nominalizată o aflăm dezvoltată în lucrările cercetătoarei Larisa Cuznețov. Astfel, lucrarea *Filosofia practică a familiei* (2013) reprezintă un studiu teoretic și aplicativ, care abordează acțiunile morale ce formează cultura familiei, ceea ce contribuie la promovarea activă a valorilor etice și la consolidarea relațiilor familiale [36, p.22]. Cercetătoarea evidențiază și promovează familia ca valoare umană și instituție socială, care tinde spre o auto/perfecționare permanentă și își concetrează eforturile spre formarea integrală a personalității copilului, inclusiv a preadolescentului și adolescentului și o face în consens cu formarea și consolidarea culturii familiale. În acest context, *cultura familiei* reprezintă totalitatea valorilor materiale și spirituale pe care le posedă și le promovează familia ca instituție socială primară, iar, valorile spirituale rezidă în cunoștințele, credințele, deprinderile morale, pe care le posedă membrii familiei, inclusiv virtuțile, convingerile, tradițiile, modelele comportamentale ale părinților, copiilor bunicii și atitudinile valorice ale acestora, axate pe Bine, Frumos, Adevăr și Sacru [Ibidem, p.48] .

Aceste elemente valorice sunt incluse de cercetătorii din domeniul sociologiei educației într-un concept generalizator *ethos pedagogic* [Apud 131] (P. Bourdieu 1964). Conceptul completat cu termenul *familial*, a fost fundamentat științific, descris detaliat și inclus în circuitul științific de către cercetătoarea autohtonă Larisa Cuznețov [35]. Prin studiile empirice și investigațiile practice, realizate de cercetătoare s-a efectuat analiza culturii influențelor relaționale și a acțiunilor educative familiale. Au fost stabilite elementele *ethosului pedagogic familial*, care variază de la o familie la alta în funcție de mai mulți factori ca: vârsta părinților, studiile și nivelul de inteligență al acestora, componența familiei, condițiile de trai, tradițiile familiei și particularitățile individual-psihologice ale membrilor familiei [36, p.47]. Din perspectiva cercetării noastre, am stabilit că esența ethosului pedagogic familial constă în explorarea acțiunii educative moral-etice, care include sistemul de valori familiale.

Așadar, *acțiunea educativă* în contextul respectării eticii relațiilor familiale, este una morală, ea devine un scop și o sarcină de bază a educației ce vizează formarea conștiinței și conduitei morale la copii. Copiii, inclusiv preadolescenții sunt ținta acțiunii educative, ei învață și valorifică experiențele de comportare ale adulților, se familiarizează treptat cu normele morale și înțeleg necesitatea respectării lor.

Cercetătorii din domeniul științelor educației [6; 9; 28; 30; 33; 35; 36; 81; 86; 101; 126; 131; 170 etc.] corelează tipurile acțiunilor educative familiale cu funcțiile parentale pe care le exercită părinții în cadrul familiei după cum urmează:

- satisfacerea necesităților vitale ale copilului;
- respectarea drepturilor copilului, asigurarea securității și integrității lui psihofizice și sociale;
- crearea condițiilor optime pentru creșterea, dezvoltarea și educarea copiilor;
- educația copilului centrată pe un mod sănătos și demn de viață;
- asigurarea unui context psihoemoțional și relațional, axat pe modele parentale pozitive de conduită și promovarea valorilor etice.

În cercetarea noastră suntem interesați de funcția de asigurare a contextului adecvat și pozitiv relațional, în care se urmărește respectarea normelor de conduită morală și de promovare a valorilor etice în educația preadolescenților. Toate acestea se pot realiza doar prin intermediul acțiunilor educative parvenite din partea părinților, conștient și adecvat abordate din perspectiva armonizării comunicării și relaționării familiale.

În acest context vom reactualiza importanța influențelor educative. Influențele educative sunt mai puțin conștientizate, dar ele reflectă cultura, tradiția, climatul, inteligența și competența adulților din cadrul familiei. *Influențele parentale* și *acțiunile educative intenționate* formează

personalitatea copilului. Acestea, la vârsta preadolescenței, necesită o re/evaluare și restruc-turare, deoarece copilul a crescut și așteaptă o abordare deosebită, axată pe stimă, oferirea încrederii și autonomiei personale. În esență, anume părinții sunt persoanele care edifică spațiul de păstrare și consolidare a unor modele culturale prin acțiunile și influențele educative.

Trebuie să fim conștienți de faptul că, modelele morale, deseori pot fi denaturate de către unii adulți, părinți, pedagogi etc. incompetenți atât în familie, cât și în școală.

Analiza cadrului teoretic și a celui empiric al acțiunilor și influențelor parentale demonstrează prezența a două aspecte esențiale, care influențează asupra formării personalității copiilor, indiferent de vârstă, gen, particularități individuale. Astfel, se disting două aspecte ale influențelor parentale: unul are *caracter pozitiv/constructiv* și altul - *caracter negativ/distructiv*. Analizând specificul și funcțiile exercitate de părinți, putem cu ușurință delimita influențele parentale/familiale cu caracter distructiv. Vom elucida mai întâi influențele parentale cu caracter distructiv, pentru ca mai apoi să analizăm influențele cu caracter pozitiv ca și modele socio-educatională demne de urmat. Consilierea educațională a familiei are ca scop găsirea echilibrului dintre influențele parentale pozitive și cele distructive pentru a le anihila sau a le lichida pe acestea din urmă și a armoniza relațiile interpersonale dintre părinți și preadolescenți.

Influențele parentale cu caracter distructiv parvenite din modelele și stereotipurile comportamentale eronate și/sau negative ale adulților, sunt periculoase prin faptul că se repetă frecvent, devin *opinii preconcepute* (Anexa 10) și deprinderi vicioase, care se înrădăcinează și persistă în psihicul și comportamentul preadolescentului de astăzi și a adolescentului de mâine. Bineînțeles că esența distructivă a influențelor educative parentale distorsionează procesul educațional și are consecințe nocive asupra dezvoltării personalității preadolescentului.

În abordarea problemei ce ține de influențele educaționale parentale cu caracter distructiv, Larisa Cuznețov evidențiază un ansamblu de aspecte imorale negative, pe care le putem observa în cadrul educației familiale. Astfel, părinții impun copilului în mod coercitiv, regulile de comportare, urmate de judecăți dure și reproșuri umilitoare, provoacă emoții negative prin limbaj, gesturi și mimică, resping brutal inițiativele și pornirile copilului, ignorează opinia acestuia, dictează, sau, invers, tutelează excesiv; verifică permanent conduita copilului, sunt prea autoritari sau, invers, prea permisivi, constrâng sau interzic acțiunile copilului fără argumente; scot în vileag, într-un mod urât, unele carențe de comportare a copilului în prezența rudelor, semenilor, chiar a persoanelor străine; utilizează un limbaj infect și agresiv [36, p. 57-58].

Evident că lista acestor influențe negative poate fi continuată și este deschisă pentru completare, mai cu seamă atunci când în familie se educă copii de vârstă preadolescentă, fiindcă

anume atunci apar conflicte frecvente cu acești copii care necesită deja o altă comportare din partea adulților. Important este ca părinții să cunoască influențele negative, să studieze motivele conflictelor, să le observe, să le analizeze, să fie obiectivi și autocritici și să le conștientizeze pentru a regândi și corecta conduita lor la timp.

Influențele și acțiunile educaționale constructive pot fi observate dacă în cadrul familiei funcționează, cu precădere, modele comportamentale pozitive, iar relațiile interpersonale preadolescenți-părinți sânt armonioase. Anume în acest caz există toate șansele de a promova reușit și a cultiva copiilor valorile moral-etice [Ibidem, p.58].

Г. Б. Мони́на [166] consideră acțiunile educaționale familiale drept un flux continuu de influențe modelatoare și transformatoare, exercitate de către membrii familiei asupra preadolescenților. Autoarea menționează că atunci când aceste influențe sânt organizate adecvat și răspund nevoilor interne personale ale copiilor, ele construiesc, modelează și contribuie la formarea unei personalități integre.

Locul influențelor cu caracter distructiv trebuie să-l ocupe acțiunile educative cu caracter pozitiv, coerent, intenționat, permanent și clar pronunțat. Studiind esența influențelor educative familial în procesul cercetării, noi le-am analizat, le-am adaptat la vârsta preadolescenței și le-am completat. Așadar, părinții trebuie să realizeze *acțiuni și influențe pozitive* prin:

- familiarizarea copilului cu normele morale, regulile de comportare și cele prevăzute de *regimul zilei* cu accent pe explicarea specificului de vârstă, sănătate, ocupații ale preadolescentului etc.;
- susținerea și încurajarea preadolescentului în variate activități, care îl vor ajuta în stabilirea și cunoașterea aptitudinilor sale;
- căutarea unor soluții și compromisuri în comun;
- organizarea condițiilor decente de trai în îmbinare cu explicația satisfacerii necesităților vitale ale membrilor familiei;
- comunicarea, discutarea cu preadolescentul, răspund calm și explicit la întrebările lui;
- implicarea preadolescentului în treburile gospodărești;
- organizarea și implicarea preadolescentului în variate activități familiale (sărbători, munci de menaj casnic sau agricole); odihnă, sport, plimbări și observări asupra naturii;
- orientarea preadolescentului spre frecventarea spectacolelor, concertelor, expozițiilor etc.
- incitarea la lecturarea unor opere valoroase din literatura universală și cea autohtonă (inclusiv prin exemplul propriu);
- reglarea de comun acord a regulilor cu privire la activități, jocuri la calculator, plimbări etc.

- supravegherea și controlul delicat a plimbărilor și eșirilor în oraș, a unor drumeții/turism cu școala sau grupul de referință etc.;
- utilizarea unui limbaj, a mimicii și gesturilor adecvate din punct de vedere lingvistic și moral;
- încurajarea și aprobarea modelelor pozitive de comportare în familie/școală, societate.

Cercetătoarea Larisa Cuznețov propune un model de orientare și coordonare a acțiunilor educative familiale care vine în sprijinul dezvoltării parentalității pentru a conștientiza: orientarea, structura, destinația și extensia influențelor și a acțiunilor educative [36, p. 61].

Modelul include agenții acțiunii educative familiale; condițiile acțiunilor educative familiale: normele, principiile, regulile și finalitățile desfășurării acestora; conținutul acțiunilor educative familiale, metodele și mijloacele. Evident că valorificarea acestui model ar asigura respectarea eticii relațiilor familiale, ar permite consolidarea competențelor parentale și ar asigura unitatea acțiunilor educative. Anticipând, menționăm că acest model (Figura 1.1.), dezvoltat de noi, l-am aplicat cu succes în consilierea educațională a părinților și preadolescenților (Anexa 11).

În contextul valorificării componentelor modelului analizat, acțiunile educative familiale vizează transmiterea normelor morale, care devin funcționale, sunt interiorizate în condițiile în care membrii familiei le respectă permanent.

Părinții și pedagogii trebuie familiarizați cu acest model, iar în cadrul consilierii să-i convingem că acțiunea educativă morală este posibilă în cazul în care între sentimentele morale, normele etice și acțiunile morale ale persoanei este o strânsă conexiune, adică ne-a reușit formarea unității dintre conștiință și conduita preadolescentului.

Valorificarea modelului în cauză în procesul consilierii educaționale desfășurate, în cadrul experimentului pedagogic realizat, permite să menționăm eficiența lui.

Așadar, abordând acțiunea educativă și conduita morală a familiei în scopul armonizării relațiilor preadolescenți-părinți, am stabilit faptul că orice familie centrată pe respectarea normelor etice și autoperfecționare permanent, posedă conștiință morală, parcurge un traseu adecvat de viață și existență demnă, ceea ce crează posibilități reale de creștere și educație integrală a preadolescenților. Ideea dată trebuie expusă și adusă la conștiința părinților prin exemplificări concrete în procesul consilierii familiei. În scopul re/modelării cognițiilor, atitudinilor și a comportamentelor parentale, este important să familiarizăm adulții cu concepția lui J. Piaget asupra dezvoltării morale a copilului [107].

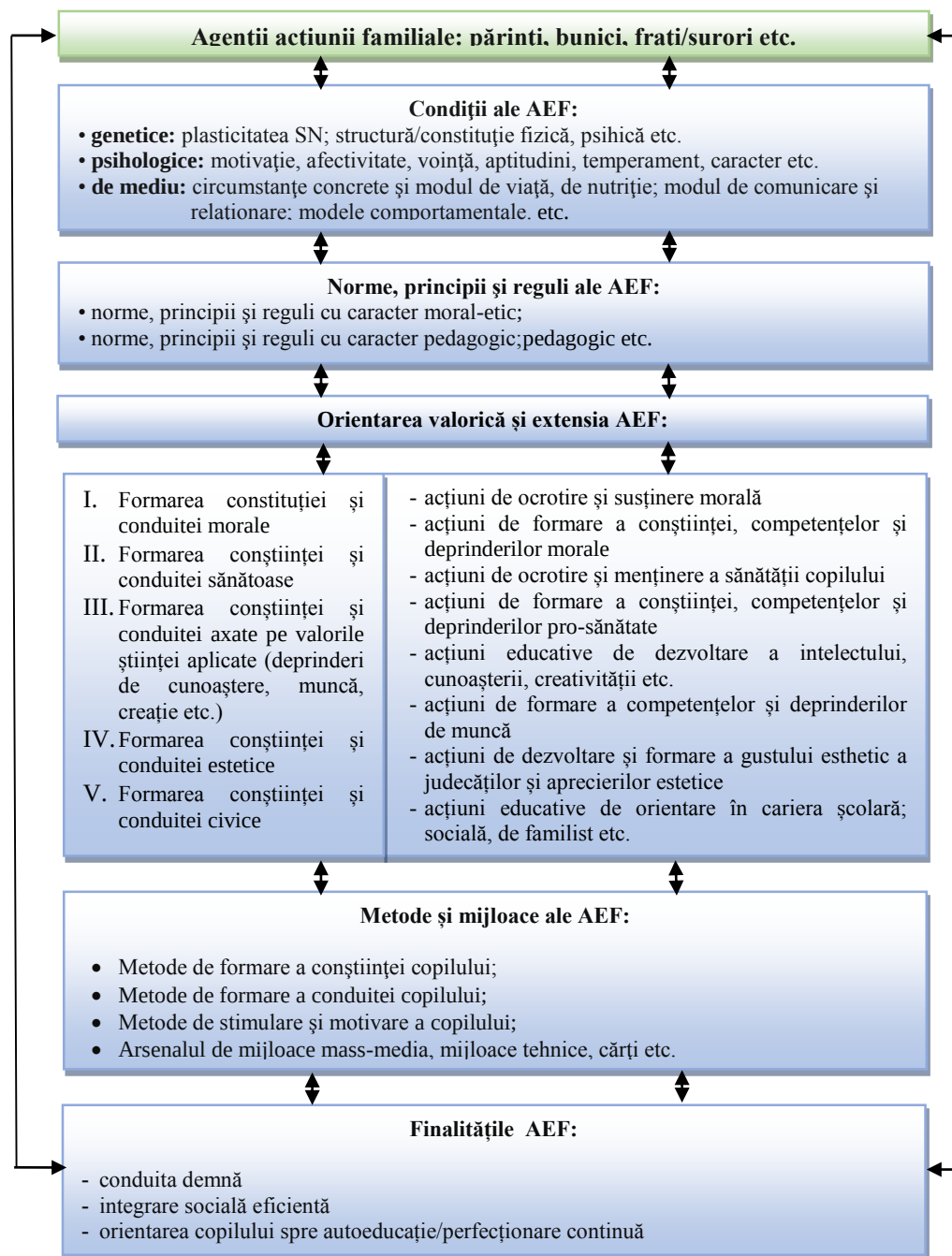

Fig. 1.1. Model de orientare și coordonare a acțiunilor educative familiale / AEF
[36, p. 61]

Conform concepției lui J. Piaget, comportamentul uman se poate schimba sub acțiunea, la început a moralei de constrângere specifică pentru educația copiilor mici, atunci când părinții îi impun copilului un set de norme și reguli pe care, atât adulții cât și copii trebuie să le respecte, pentru ca mai târziu, interiorizându-le, acestea treptat, la vârsta școlară mica, să se consolideze, iar la preadolescent să se transforme într-un proces de cooperare morală, ce dezvoltă autonomia și responsabilitatea individuală.

Tot în acest context considerăm oportun să apelăm la investigațiile lui G. W. Alport [Apud. 36, p. 141] care delimitează *conștiința morală autoritară externă*, proprie copilăriei, deci specifică preadolescenței și *conștiința morală caracteristică adolescenței*. Prima, reprezintă o conștiință morală în curs de dezvoltare, ce se formează în baza explorării iscusite a esenței îndemnării prin cuvântul-exigență *trebuie* și este obligatorie, prin care copilul/preadolescentul învață respectarea normelor morale (în baza impunerii și a restricțiilor, inclusiv a modelelor parentale). Conștiința morală a adolescenței poate fi definită prin *ar trebui*. De aici înțelegem că, conștiința morală a preadolescentului se află în perioada de tranziție de la obligatoriul *trebuie* la *ar trebui*. Se știe că orice regulă morală începe prin acțiuni de explicație, familiarizare și impunere copilului/ preadolescentului din exterior. Dacă regulile vor fi explicate eficient și accesibil, adaptându-le la un contextul social concret și la trebuințele, sentimentele și atitudinile morale ale preadolescentului, acestea vor fi consolidate prin modelele morale ale adulților, atunci vom reduce reacțiile de protest și negativism a preadolescentului.

În acest sens, consilierul, pedagogii și părinții competenți, se vor conduce în acțiunile educative de etapele succesive ale practicării regulii morale, expuse și verificate de J. Piaget [107], după cum urmează:

- *stadiul motric*, specificul copilului de 2-3 ani, care se comportă în funcție de dorințele sale și potrivit deprinderilor motorii asimilate. Pentru această vârstă regula morală nu este coercitivă, obligatorie pentru că este trăită inconștient, rezultând din trebuința de mișcare, exercițiu, imitare și repetare a mișcărilor;
- *stadiul egocentric*, specific pentru copilul de 4-6 ani, care este axat pe imitarea îndeplinirii regulii morale de adulții din jur; comportamentul, dezvoltându-se concomitent cu constrângerea exercitată de aceștia pentru respectarea normelor morale considerate sacre;
- *stadiul cooperării și respectării regulilor* morale comune. Copiii de 7-10 ani, copiii și adulții sunt preocupați de controlul mutual, unificarea regulilor și respectarea strictă a lor;
- *stadiul autonomiei morale este* specific pentru vârsta de 11-14 ani și se caracterizează prin decodificarea, conștientizarea valorilor și normelor morale, inclusiv apariția interesului pentru respectarea lor, reunirea acestora într-o lege morală.

De fapt, scopul de bază al consilierii educaționale a familiei rezidă în conștientizarea esenței acțiunilor educative valorificate în contextul respectării eticii familiale, învățarea strategiilor și orientarea educației preadolescentului spre formarea unei personalități integre.

Anticipând expunerea esenței experimentului pedagogic, menționăm că consilierea educațională a familiei, organizată de noi în instituția de învățământ, a dat rezultate doar când părinții

au conștientizat că scopurile acțiunii educative familiale corelează cu cele cinci conținuturi generale ale educației [52; 65] și cu *cinci perspective ale vieții familiei* [30, p. 171-172]:

- *realizarea calitativă a funcției de fiu/fiică* ce presupune realizarea valorificarea conștientă și armonioasă a relațiilor familiale copii-părinți;
- *autocunoașterea, autoperfecționarea continuă și autodirijarea/autoactualizarea*, care solicită de la individ efort și acțiuni sistematice de studiere și optimizare a propriei condiții, a calităților de personalitate;
- *formarea conștiinței și conduitei civice* – care orientează părinții spre dezvoltarea și cultivarea la copii a unui mod demn și sănătos de viață; respectarea drepturilor omului, îndeplinirea responsabilităților civice, sociale, axarea pe onestitate și unitatea gândurilor și faptelor morale;
- *pregătirea pentru viața de familie* prin interiorizarea valorilor universale, naționale și familiale;
- *autorealizarea și existența demnă în calitate de cetățean al unui stat concret și al lumii/comunității umane*, care orientează spre respectarea drepturilor și obligațiilor omului, valorificarea normelor, a principiilor moral-etice a viselor și idealurilor proprii [36, p. 171-172]

În concluzie, cunoașterea și respectarea normelor AEF este obligatorie pentru părinți și adulții implicați în educația copilului. În realizarea educației familiale trebuie să ne axăm nu numai pe normele pedagogice, dar și pe cele morale, spirituale și principiile filosofiei practice. Normele, principiile și regulile conduitei, relaționării și educației familiale trebuie să fie respectate de către toți membrii familiei [Ibidem].

Cu certitudine, că părinții ce posedă o anumită cultură, convingeri și o concepție pozitivă despre viață, reprezintă modele comportamentale ce comportă un caracter puternic de credibilitate și motivație pentru propriii copii. Astfel toate eforturile și acțiunile educative ale părinților nu sânt zădarnice. Ele devin o parte componentă indispensabilă a vieții copilului, prin felul de a fi al părinților și au o influență decisivă în formarea personalității copilului la general, și la vârsta preadolescentă, în special.

În continuare vom preciza esența și conținutul consilierii educaționale a familiei. Sinteza realizată pe marginea studierii literaturii de specialitate ne-a permis să evidențiem ideile de bază a cercetătorilor din domeniul vizat. În acest sens, M. Voinea subliniază că situațiile problematice și cele de risc în cadrul familiei sunt complexe. Într-o societate în continuă schimbare, de regulă, părinții își mobilizează forțele pentru a se adapta rapid la schimbările socio-economice, crearea condițiilor decente de trai sunt pe primul loc iar educația copiilor rămâne, deseori în umbră. Se știe că eficiența și calitatea educației depinde în mod direct de calitatea influențelor educative ce parvin din partea părinților, dar mai depinde și de gradul de implicare activă a copiilor în achi-

ziționarea și valorificarea acestora (acțiunilor și influențelor). Îndeplinirea funcției educative ține de cultura familiei, de competența parentală și desigur că de grija și asistența oferită familiilor de către instituțiile de stat specializate (Ministere de resort, Centre de consiliere a familiei etc.).

Studiile sociologice din ultimele decenii au demonstrat că orice copil crește mai bine în familia sa dacă aceasta este ajutată de către școală, centrele specializate în asistență medicală și în consilierea familiei, de asociațiile nonguvernamentale și alți actori comunitari.

Întrucât consilierea familiei solicită, din punct de vedere teoretic și practic, metode și strategii specifice soluționării problemelor de familie cu care se confruntă părinții în relația lor cu copiii la general și cu, preadolescenții și adolescenții, în special, intenția noastră este de a identifica aceste strategii, pentru a le folosi în scopul armonizării relațiilor copii-părinți. În astfel de situații consilierul are *rolul de ghid* și în același timp *de oglindă neutră, care reflectă* ceea ce se întâmplă între preadolescenți și părinți, precum și în formarea concepției parentale în ceea ce privește educarea și creșterea copiilor în familie. Dirigintele sau pedagogul consilier va oferi prin acțiuni suportive ajutor părinților, pentru ca aceștia să-și mobilizeze resursele lor pentru a stimula punctele tari ale preadolescenților, astfel încât să găsească împreună cât mai multe soluții reale și posibile în rezolvarea conflictelor cu care se confruntă, pentru armonizarea relațiilor. În aceste condiții, părinții pot deveni mai activi, mai iubitori, mai toleranți, mai atenți și flexibili; mult mai eficienți în formarea propriilor copii și mai împliniți în ceea ce privește viața familială și relația lor cu copiii. Armonia și stabilitatea relației dintre membrii familiei reprezintă cheia succesului în educarea și formarea copiilor, inclusiv, reprezintă produsul unei educații familiale reușite și factorul coeziunii și fericirii familiei.

Cercetătorii Z. Konya și A. Konya, susțin că *consilierea familiei și consilierea parentală* se adresează, în primul rând, familiilor cu copii. Astfel, preocupările consilierilor țin, cu precădere, de sfera îndeplinirii de către părinți a funcției educative și servesc consolidării abilităților, deprinderilor, atitudinilor, comportamentelor și competențelor parentale și familiale [78].

Consilierea familiei poate presupune și acțiuni de informare, deci de transmitere și primire a unor cunoștințe, idei importante pentru asigurarea succesului în comunicarea intrafamilială și în rezolvarea situațiilor conflictuale. În acest sens, conceptele de *educație a familiei* și *educație a părinților*, sunt definite ca acțiuni îndreptate spre eficientizarea exersării funcției educative și spre dezvoltarea unor practici optime de comunicare și de interacționare în familie.

Educația familiei în cadrul societății, nu reprezintă un concept sau fenomen social nou, procesul educației familiei, istoricește începe odată cu întemeierea statului, așa cel puțin consideră cercetătorii din domeniul antropologiei [70; 86; 126 etc.]. Idei valoroase cu privire la

educația familiei, întâlnim în pedagogia populară [71; 127; 128; 148 etc.], în operele marilor filosofi din toate timpurile [Apud. 36], însă fundamentele științifice ale educației familiei pot fi studiate și apreciate doar după întemeierea și consolidarea pedagogiei ca știință, ceea ce a contribuit la apariția mai multor direcții și ramuri, printre care se află și *Pedagogia familiei*.

În acest sens, cercetările realizate de Larisa Cuznețov au contribuit la completarea și dezvoltarea conceptului de *educație a familiei* și definirea conceptului de *educație pentru familie*, care a fost lărgit, fundamentat teoretic și metodologic. În contextul dat, a fost fundamentat științific și validat experimental *Sistemul educației pentru familie*, care include reperele teoretice/epistemologice și axiologice, concentrate într-un cadru conceptual. În abordarea problemei ce ține de *educația pentru familie*, a fost elaborat și implimentat, *Curriculumul educației pentru familie*, reperele metodologice, care includ conținuturi, modele, strategii și tehnologii de *educație pentru familie*, *educație familială* dar și *educația familiei* [35].

Chintesența fenomenului educației familiei, sub aspect filosofic se poate exprima prin cuvintele lui Em. Kant: *părinții care au primit ei înșiși o educație sunt deja niște modele după care se îndreaptă copiii. Dar, pentru a-i face pe aceștia mai buni, este necesar să facem din pedagogie un studiu; altfel nu este nimic de sperat de la dânsa, iar educația este încredințată unor oameni cu pregătire rea* [Apud. 35, p.23].

Evident, că educația pentru familie include educația copilului în cadrul familial cât și în cel școlar (de toate nivelurile). Educația familiei poate fi considerată drept un fenomen social, o activitate și un proces amplu de pregătire specială a copilului și a părinților în instituțiile de învățământ prin variate modalități de consiliere educațională.

Conform opiniei cercetătorilor din domeniul științelor educației [2; 10; 16; 21; 37; 40; 53; 55; 70; 78; 97 etc.], *educația familiei și a părinților*, este și poate fi componentă de bază a procesului de consiliere, dar, poate exista și separat, ca un ansamblu de activități ale unor centre specializate, îndreptate spre dezvoltarea deprinderilor și a aptitudinilor parentale și familiale. Deasemenea consilierea familiei și educația familiei sunt considerate activități de tip formativ. Cele două tipuri de acțiuni, consilierea și educația, uneori se suprapun, se completează și se întregesc reciproc.

În contextul cercetării, considerăm că prin acțiunea de *consiliere* se înțelege orientarea persoanei spre rezolvarea unei situații dificile sau conflictuale, iar prin *educație* - acțiunea exercitată asupra părinților și a preadolescenților, care va fi menită să provoace și să dezvolte la subiecți stări psihofizice, intelectuale și morale superioare, cu ajutorul cărora, individul va putea depăși situațiile dificile. Totodată, consilierea fără educație sau, invers, educația în afara

consilierii nu este suficientă. Unica diferență constă în faptul că consilierea mai include acțiuni de suport, sprijinire a familiei, necesare în special în momentul în care se întâmplă situații dificile, atunci când apar probleme și riscuri în realizarea funcțiilor familiale. Educația familiei este urmată de acțiuni permanente planificate și realizate de instituția de învățământ și alți actori comunitari în cadrul colaborării școală-familie-comunitate.

În acest sens, observăm că consilierea și educația familiei țin de mai multe domenii. Astfel, *psihologia socială*, este ramura psihologiei care a contribuit la dezvoltarea psihologiei și pedagogiei familiei. Ea cercetează relațiile dintre oameni, structura diadelor, a cuplurilor și a grupurilor mici, iar familia este un astfel de grup. C. Horton, insistă asupra faptului că, preadolescenții preiau de la membrii familiei idei și norme comportamentale, care le marchează existența întreaga viață. De asemenea, psihologia socială se ocupă de studiul proceselor și fenomenelor psihosociale cum ar fi: cunoașterea interpersonală, comunicarea, conflictele, competiția, cooperarea, atracția interpersonală; procesele de manipulare, negociere etc. Toate aceste fenomene se regăsesc și în cadrul familiilor [Apud 7].

De aceea, o bună cunoaștere a psihologiei sociale, a psihologiei generale și a pedagogiei familiei presupune și o bună bază de plecare în cunoașterea și înțelegerea psihologiei relațiilor familiale, pentru a acționa eficient în variate situații complicate de viață.

O altă ramură adiacentă consilierii educaționale este *Psihologia vârstelor* și *Psihologia dezvoltării*, care se ocupă de studiul evoluției și dezvoltării persoanei de-a lungul etapelor de viață. Întrucât o mare parte din viață o petrecem în familie, fie cea în care ne-am născut, fie cea în care ne formăm; climatul familial și tot ceea ce se întâmplă în familie, va avea un impact foarte important asupra evoluției și funcționării personalității copilului, preadolescentului, apoi adolescentului și adultului în toate ariile vieții [6].

În contextul clarificării tuturor aspectelor consilierii familiei, vom preciza conceptul de familie. În viziunea noastră, *familia* reprezintă un fenomen rezultat al dezvoltării istorice și se deosebește de alte grupuri sociale prin forma de organizare, tipul relațiilor dintre membrii săi, scopurile, bunurile materiale, cultura și valorile pe care le posedă, și, desigur că le promovează. De aici, derivă specificul și multitudinea relațiilor interpersonale ce se stabilesc între membri acestui grup social. Anume deată familia trebuie să asigure membrilor ei, în special copiilor mai apoi preadolescenților și adolescenților, *securitate intelectuală*, altfel spus, condiții în care mintea lor să se poată dezvolta; *securitate afectivă*, adică o atmosferă de pace și echitate familială, pentru a nu cultiva teama sau abuzurile verbale, fizice sau emoționale. Din perspectiva dezvoltării psihomorale și intelectuale, sunt necesare oportunități de formare a deprinderilor

sociale și asimilare a valorilor morale, prin care familia va reuși să depășească situațiile dificile. Întrucât ne interesează consilierea familiei cu preadolescenți ne vom opri la unele aspecte ce țin de acest specific.

Există medii familiale care îi acordă preadolescentului o largă autonomie, permițându-i să experimenteze cât mai multe lucruri, dar, totodată, există situații în care personalitatea preadolescentului devine sufocată de un spațiu limitat, inconfortabil, pe care-l oferă uneori părinții. Acesta devine un motiv de conflict generat între părinți și preadolescenți. După cum menționează E. Bonchiș *zidurile familiei ar trebui să se subțieze și să devină din ce în ce mai permeabile, pe măsură ce mediul înconjurător devine mai puțin amenințător și pe măsură ce preadolescentul, maturizându-se, devine mai rezistent. Nu de puține ori se întâmplă ca un preadolescent să evolueze sub focul proiectoarelor familiale, și atunci apare din partea lui o reacție de apărare, acesta se izolează sau se revoltă* [6, p. 33].

Conștientizarea acestui moment important, permite să conchidem, că dacă părinții sunt capabili să asigure preadolescenților un cadru adecvat de dezvoltare pentru satisfacerea nevoilor fizice, emoționale; se comportă și acționează ca modele/exemple demne de urmat, dovedind competență parentală, atitudini valoroase, înseamnă că familia își îndeplinește eficient funcțiile sale. Pentru a realiza aceste obiective, părinții trebuie să manifeste dragoste și interes față de creșterea și educarea preadolescenților, responsabilitate personală și civică. Importanță mare aici are cunoașterea și respectarea drepturilor copilului, a particularităților anatomice și psihofizice de dezvoltare, a particularităților de personalitate și de gen.

Aceasta din urmă calitate este considerată de E. Stănculescu [131] *un mare avantaj*, deoarece maternitatea și paternitatea se învață exersând. Nu trebuie să uităm, că fiecare copil, inclusiv preadolescentul este oglinda universului său familial, a educației primite, dar și a eredității (potențialul biologic).

Reieșind din cele relatate, putem susține că, climatul familial influențează dezvoltarea preadolescentului, devenind implicit pentru el primul model social de relaționare interpersonală.

Abordând ideia importanței comportamentului parental asupra educației preadolescentului, P. Iliuț [70] afirmă că a fi părinte înseamnă a transmite modele și valori - a fi copil/preadolescent, înseamnă a primi și recepta ceea ce au transmis părinții. Influența educativă a familiei, se exercită, în primul rând, în forma achizițiilor primare, care, așa cum observă cercetătorul, rămân în sufletul copiilor, maturilor în perspectivă.

În finalul subcapitolului vom analiza succint această etapă a vârstei. Pubertatea reprezintă etapa cu cele mai profunde modificări din punct de vedere biologic, social, fizic și psihologic.

Înainte de a urmări transformările fizice și psihice, importante și definitorii pentru această vârstă, este adecvată identificarea abordărilor cu privire la locul pe care cercetătorii îl reservează preadolescenței, în cursul general al dezvoltării psihice umane, precum și specificului relațiilor sale cu părinții.

Cercetătorul autohton, I. Racu [113], susține că preadolescentul manifestă comportament demonstrativ, brutalitate și o tendință de a acționa contrar așteptărilor părinților. Aceasta se evidențiază prin acțiunile de protest împotriva dependenței și tutelei exagerate a adulților de care preadolescentul tinde să se elibereze. În asemenea situații este necesară schimbarea relațiilor și a stilului de comunicare cu preadolescentul. În acest caz se implică consilierul, pentru a ajuta părinții în alegerea și folosirea unor strategii de armonizare a relațiilor ostile dintre preadolescenți și părinți. Cercetătorii din domeniul psihologiei vârstelor [30; 61; 93; 107; 170] numesc aceste neînțelegeri *crize*, care se manifestă cel mai des la vârsta de 12-14 ani.

Aderând la aceste idei, putem menționa faptul că dezvoltarea și formarea morală a preadolescenților depinde de educația primită în familie și de experiența relațiilor cu alte persoane, cu adulții și cu semenii. Astăzi societatea traversează o criză morală și socială profundă, însoțită de poluarea tradițiilor și valorilor autentice, de sporirea ratei șomajului, migrației, divorțurilor; se acutizează vădit conflictele interioare ale omului și cele interpersonale; se aprofundează și se diversifică problema blocajelor de comunicare și relaționare interpersonală (familială și socială). În aceste condiții complicate, climatul familial devine tensionat, contradictoriu, iar părinții întâmpină dificultăți în educația copiilor.

Familia încearcă să adopte atitudini mai flexibile față de preadolescenți, pentru ca să-l stimuleze la o autonomie responsabilă, însă, părinților nu întotdeauna le reușește să găsească și să aplice strategii educative adecvate. Dacă, în prima perioadă a preadolescenței (11-12 ani), copiii acceptă încă supravegherea părinților, mai târziu, după 13-14 ani ei nu mai manifestă același comportament docil, ceea ce contribuie la apariția unor conflicte familiale distructive.

Întrucât acțiunile educative familiale pot fi valorificate prin intermediul variatelor strategii, forme, metode și mijloace de educare abordate în familie, părinții trebuie să posede anumite competențe pedagogice. La fel, precizăm că acțiunea educativă este exercitată direct de către membrii familiei în mod intenționat, conform unui scop, prin intermediul unor instrumente speciale adaptate în funcție de situația reală. Acest lucru cere de la adulți nu numai competență, ci și spirit de observație, responsabilitate, coerență și creativitate.

Așadar, *acțiunile educative familiale* reprezintă ansamblul variatelor modalități de organizare – desfășurare a educației, care presupun din partea părinților, competență, cunoașterea

particularităților de vârstă și a celor individuale, a aptitudinilor preadolescenților; a stării sănătății copilului; a intereselor acestora, valorificarea eficientă a metodelor de educație și a posibilităților familiei, potențialului real al ei

De aceea, *optimizarea acțiunilor educative familiale* contribuie la sporirea calității educației familiale. Analizând familia din această perspectivă, și preadolescenții din punct de vedere al orientării sale, mai active decât în școlaritatea mică, spre autocunoaștere, autodescoperire, autodeterminare și autoperfecționare, considerăm că acțiunea educativă familială necesită o redefinire și o fundamentare din mai multe motive precum:

- schimbările socioeconomice din republică provoacă unele fenomene ce țin de lipsa unui sau a ambilor părinți și implicarea tot mai activă a bunicilor sau ale altor rude în educația copiilor;
- în condițiile democratizării societății se schimbă calitatea relațiilor și acțiunilor educative familiale;
- se declară insistent, dar se promovează insuficient principiul respectării drepturilor copilului;
- se observă necesitatea corelării acțiunilor educative familiale cu cele școlare, întemeierea și explorarea permanentă a unor parteneriate eficiente școală-familie-comunitate.

În baza analizei, sintezei și precizării aspectelor evidențiate conchidem că în condițiile democratizării societății se schimbă foarte mult calitatea relațiilor și acțiunilor educative familiale, ceea ce implică dezvoltarea unor relații optime dintre părinți și copii. Aspectul vizat certifică necesitatea consolidării competențelor parentale și a abilităților preadolescenților de eficientizare a comunicării și relaționării familiale prin intermediul consilierii educaționale a familiei în instituția de învățământ.

În consens cu aspectul expus, școala este obligată să ofere ajutor și suport consultativ în fortificarea funcțiilor educativă și culturală a familiei, care ar înnobila mediul familial și ar reprezenta o sursă importantă a trăirilor afective, ar deveni un izvor al amintirilor valoroase și ar contribui la armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți.

Premisele expuse au condus la definirea **problemei de cercetare**, care rezidă în necesitatea determinării și valorificării fundamentelor teoretico-aplicative ale consilierii educaționale a familiei, abordate ca factor esențial de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți.

Scopul cercetării: constă în elaborarea, experimentarea și validarea *Modelului pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*.

Obiectivele cercetării:

1. Dezvăluirea semnificației conceptelor: consiliere, consiliere educațională, consilierea familiei, acțiune educativă familială;

2. Precizarea evoluției abordărilor și orientărilor științifice privind consilierea familiei cu copii preadolescenți;
3. Determinarea specificului relațiilor preadolescenți-părinți și a dificultăților educative familiale în contextul precizării particularităților de vârstă și de personalitate a preadolescenților;
4. Argumentarea științifică a condițiilor psihopedagogice de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți;
5. Elaborarea, implimentarea și validarea *Modelului pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*, care ar include fundamentele teoretico-aplicative ale acestui proces.

1.4. Concluzii la capitolul 1

1. Preocuparea pentru consilierea educațională ca factor de educație a copiilor și părinților, la general, inclusiv, a armonizării relațiilor familiale copii-părinți, în special, a evoluat devenind astăzi o parte integrată a practicilor educative de performanță și un aspect important al colaborării în parteneriatul școală-familie.
2. Precizând esența conceptelor de bază (*consilierea, consilierea educațională, consilierea familiei, acțiune educativă familială*); au fost delimitate și descrise cele două dimensiuni ale consilierii psihopedagogice/educaționale: cea *psihologică* și cea *pedagogică*; Concomitent cu evidențierea condițiilor și a caracteristicilor consilierii educaționale s-a mai precizat diferența dintre aceasta și consilierea psihologică, dezvoltând și completând ideile cercetătorilor din domeniul consilierii familiei. S-a ajuns la concluzia că **consilierea educațională** reprezintă un proces de sfătuire, orientare a persoanei, care are, în același timp de soluționat obiective de natură psihologică și pedagogică. Ea presupune abilitarea persoanei (copil/elev, părinte etc.) cu priceperi și competențe de facilitare a autocunoașterii, acceptării de sine, de dezvoltare și schimbare evolutivă a cognițiilor, atitudinilor și comportamentelor pentru a-și asigura funcționarea optimă a personalității sale. Consilierea educațională este echivalentă cu consilierea psihopedagogică și are ca scop abilitarea și învățarea oamenilor de a-și gestiona trăirile afective, a-și rezolva dificultățile și conflictele interioare și cele interpersonale; de a lua decizii, a elabora noi strategii de comportare și relaționare cu ceilalți, a-și asuma responsabilități și a-și asigura dezvoltarea optimă a resurselor personale.

3. Abordând și analizând istoricul dezvoltării consilierii am corelat fenomenul investigat cu evoluția conceptului de consiliere educațională, cu studiul și re/definirea orientărilor științifice a acestui proces și am concretizat tendințele și orientările de dezvoltare a domeniului vizat.
4. Sinteza realizată privind reperele teoretice ale CE a contribuit la ilustrarea specificului educației familiale, a calității AEF la vârsta preadolescentină, la descrierea și explicarea cauzelor și structurii conflictelor și dificultăților preadolescenți-părinți. Analiza conflictelor preadolescenți-părinți ne-a permis să stabilim percepția, exprimarea și manifestarea acestora în cadrul familiei, inclusiv să conturăm un șir de strategii de optimizare a educației preadolescenților; să stabilim caracterul acțiunilor și influențelor educative cu caracter constructiv în cadrul respectării eticii relațiilor familiale.
5. Studiul aprofundat al abordărilor științifice, a tendințelor în consilierea familiei cu preadolescenți, ne-a orientat spre structurarea acestora, stabilirea caracteristicilor esențiale ale consilierului eficient și a metodelor adoptate. Astfel, au fost elaborate un șir de instrumente teoretice, structurate în patru tabele care elucidează *abordările psihodinamice*, *abordările comportamentale* și cele *umaniste/experiențiale*, ceea ce va permite elaborarea ulterioară a strategiilor de consiliere a familiei cu preadolescenți. Ca produs și rezultat al analizei epistemologice și a sintezei realizate a fost elaborată *Grila de explorare în CE a pluridisciplinarității*, aspect care ne va orienta și ghida în elaborarea fundamentelor aplicative.

2. CONFIGURAȚII METODOLOGICE ÎN CONSILIEREA EDUCAȚIONALĂ A PREADOLESCENȚILOR ȘI PĂRINȚILOR

2.1. Esența dificultăților percepute de preadolescenți și adulți în relațiile familiale

Consilierea educațională a familiei este un domeniu relativ tânăr al științei și practicii pedagogice și psihologice, care continuă să se dezvolte dinamic. Acest lucru este deosebit de important pentru Republica Moldova, în care ajutorul psihopedagogic al familiei este încă într-o fază incipientă de dezvoltare. De asemenea, este evident faptul că experiența profesioniștilor din SUA și Occident în domeniul consilierii educaționale a familiei nu poate fi preluată și transferată integral în practica autohtonă de consiliere, deoarece cultura, mentalitatea oamenilor, tradițiile și valorile familiale diferă. Țara noastră face primii pași în explorarea serviciilor de acest fel.

Actualmente, tipurile de asistență consultativă educațională a familiei sunt variate, în funcție de orientarea grupului de beneficiari și/sau de natura sprijinului solicitat și a sarcinilor pe care urmează să le soluționeze beneficiarul împreună cu consilierul. În acest context, instituțiile de învățământ și posibilitățile lor sunt în avangarda constituirii unor rețele de consiliere a familiei la general, și a familiei cu preadolescenți în special. Managerii școlari (administrația, diriginții), psihologii și cadrele didactice acordă un anumit ajutor în acesată direcție. În ultimii ani s-a început a dezvolta o rețea de centre (în baza unor proiecte internaționale și naționale) de asistență socială, care prestează servicii de consiliere socială, psihopedagogică, medicală, juridică etc. În contextul instituțiilor de învățământ sunt organizate ședințe pentru părinți, lectorate, școli pentru părinți, care promovează variate tipuri de consiliere educațională, (consiliere axată pe dezvoltarea părinților, consiliere preventivă, remedială și consiliere în situații de criză). Din practica pedagogică se știe că familia cu preadolescenți este vulnerabilă și necesită ajutor în educația copiilor care se maturizează rapid.

Studiul literaturii de specialitate [2; 3; 5; 6; 7; 13; 20; 21; 35; 37; 48; 49; 61; 74; 98; 113; 117; 138; etc.], a permis să stabilem dificultățile familiilor cu preadolescenți și strategiile de consiliere a acestora.

Psihologul rus, P. B. Овчарова [168] a propus o clarificare a nivelurilor de consiliere și terapie a familiei, care ajută să se facă distincție între domeniile de competență ale diferitor specialiști, între formele, metodele și specificul consilierii persoanelor; a situațiilor cu care se confruntă preadolescenții și părinții în cadrul familiei. Modelul propus de cercetătoare include cinci niveluri:

Primul nivel, *pune accent pe concretizarea dificultăților familiei în contextul relațiilor sociale*, prin care se stabilesc relațiile acesteia cu școala, rudele, prietenii, cunoscuții cât și se diagnostică gradul dezintegrării familiei; a veniturilor și a situației ei economice. Aceste probleme sunt explicate prin apariția și multiplicarea factorilor de mediu nefavorabili. În rezolvarea acestora se implică serviciile de asistență socială și consilierii educaționali.

Cel de al doilea nivel are ca scop evidențierea și investigarea *dificultăților familiale și familia ca grup uman natural*, deoarece comportamentul deviant al preadolescentului este un rezultat al disfuncționalității familiei sau a subsistemelor sale. Accentul nu se plasează pe caracteristicile individuale ale membrilor familiei, ci pe observarea caracterului și calității relațiilor dintre aceștia. În rezolvarea acestor probleme vine consilierea educațională sau terapia sistemică a familiei, care implică toți membrii familiei ce întâmpină dificultăți în educația preadolescentului, în cadrul comunicării și construirii relațiilor interpersonale.

Al treilea nivel are ca scop diagnosticarea *dificultăților cognitiv-comportamentale*, caracterizate de variate tulburări, dificultăți sub aspect emoțional sau comportamental, care pot fi explicate din perspectiva teoriei învățării, precum și a celei cognitiv-comportamentale. Specificul consilierii în acest aspect este unul centrat pe terapia cognitiv-comportamentală [168].

Dificultățile de dezvoltare și cele de personalitate reprezintă obiectul de cercetare la cel de al patrulea nivel propus de P. Овчарова, aici consilierul determină modificările care au loc la nivel de personalitate (cogniții, atitudini, comportament, caracter), etc. Problemele vizate necesită o intervenție de durată, implicarea consilierului educațional, a psihologului, dirigintelui, managerilor școlari pentru remedierea lor și dezvoltarea abilităților necesare părinților și preadolescenților pentru a exercita funcția educativă cu succes și a remedia situațiile conflictuale apărute în relația acestora.

Ultimul, cel de al cincilea nivel, *reprezintă diagnosticarea tulburărilor biologice*. Ipotezele formulate indică prezența tulburărilor somatopsihice, neurofiziologice sau patologice care pot deveni factori principali în dezvoltarea unor tulburări mintale, caracterizate întotdeauna de o boală somatică. Ajutorul în aceste probleme este unul medicamentos, psihoterapeutic și de consiliere, îmbinate și valorificate competent și iscusit [Ibidem].

Clasificarea nivelurilor elucidate orientează consilierul educațional în adoptarea strategiei de lucru cu familia și îi permite să înțeleagă care este arealul său de acțiune și arealul de intervenție a psihoterapeutului. Schimbarea scontată și urmărită de consilier, vizează achiziția de informații, modificarea reprezentărilor asupra realității familiale și educaționale; formarea și refacerea unor percepții asupra realității interne și externe a persoanei și familiei; a remodelării

și/sau substituirii cognițiilor, atitudinilor și comportamentelor, a realizării schimbărilor evolutive în personalitatea beneficiarilor. Psihoterapeutul ține în vizor și lucrează asupra tulburărilor somatopsihice.

Toate nivelurile dezvoltate sunt interconexe, iar îmbunătățirea oricărui aspect și la orice nivel va influența pozitiv toate celelalte, cu excepția în care puterea acestor comportamente indezirabile va zădărnici obținerea succesului în medierea acestor probleme și stabilirea unor relații armonioase între părinți și preadolescenți.

Cercetările recente ce vizează relațiile preadolescenți-părinți demonstrează că familia astăzi are nevoie mai mult ca oricând de ajutorul specialiștilor, care pot oferi servicii de consiliere educațională, nu doar preadolescenților ci și părinților [Ibidem] .

Se știe că oamenii sunt ființe sociale care trăiesc și se dezvoltă prin relații de comunicare și interacțiune cu alții. Perioada preadolescenței este cea mai importantă din acest punct de vedere, deoarece, formarea și dezvoltarea identității personale a preadolescentului depinde de educație, dar și de cadrul relațional al acestuia. În acest context una din ipotezele de cercetare a fost formulate astfel: investigarea și cunoașterea cadrului familial relațional al preadolescenților și părinților va conduce la determinarea și înțelegerea factorilor generatori de *succese* și *dificultăți* care condiționează formarea atitudinilor specifice ale acestora și influențează climatul familiei.

Este evident și cunoscut faptul că, dificultățile pe care le întâmpină familia cu preadolescenți afectează, în sens negativ, capacitatea preadolescenților și a adulților de a gândi și acționa eficient.

Așadar, scopul nostru, este să determinăm și să prezentăm *dificultățile* ce pot apărea în cadrul comunicării familiale și relaționării preadolescenți-părinți, pentru a lucra în direcția armonizării acestora. În baza observărilor efectuate, a conversațiilor cu adulții și preadolescenții, a studierii rezultatelor sondajelor de opinie realizate în cadrul trainingurilor și intervențiilor online pe Platforma educațională www.parinti-preadolescenti.md (Anexa 22) am identificat și descris dificultățile de comunicare și relaționare interpersonală în cadrul familiei cu preadolescenți [200].

În continuare vom analiza specificul acestor dificultăți ținând cont de vârsta copiilor 10-12 ani și 13-14 ani, a problemelor specifice preadolescenței mici și preadolescenței mari, inclusiv a mediului de rezidență (urban și rural). În acest context, am mai explorat și analizat detaliile furnizate de *Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru copii/Telefonul copilului*, gestionat de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei din Republica Moldova și desigur că observațiile realizate în cadrul Centrului universitar de *Consiliere pentru autoeficiență și consiliere a*

familiei (UPSC „Ion Creangă”). Materialele și informația selectată ne-a permis să efectuăm o analiză pertinentă a dificultăților și să le delimităm în cele percepute de preadolescenți și cele percepute de părinți (Tabelele 2.1. și 2.2.).

Tabelul 2.1. Dificultăți în relațiile familiale percepute de preadolescenți

	Problemele/dificultățile percepute de preadolescenți	Lotul 204 s.			
		10-12 ani		13-14 ani	
1.	Dificultăți în cadrul procesului de învățământ. Performanță redusă, pierderea interesului pentru învățare	65	32%	99	48,5%
2.	Dificultăți de comunicare cu adulții și semenii.	57	28%	118	58%
3.	Dificultăți de relaționare cu părinții.	63	31%	107	52,5%
4.	Lupta pentru autonomie/tendința de autoafirmare.	54	26,5%	137	67,2%
5.	Încălcarea regimului zilei, întoarcerea târziu acasă.	17	8,3%	49	24%
6.	Dificultăți de integrare în grupul de referință.	26	12,7%	9	4,41%
7.	Deprinderi nocive (consumul de alimente nesănătoase, băuturi alcoolice, tutun și droguri etc.).	2	0,98%	37	18,1%
8.	Dificultăți de orientare în cariera școlară.	31	15,2%	49	24%
9.	Dificultăți de respectare a modului sănătos de viață.	43	21,1%	103	50,5%
10.	Dificultăți de clarificare a propriului sistem axiologic (valorile).	27	13,2%	71	35%
11.	Lipsa de lungă durată de acasă a părinților.	43	21,1%	37	18,1%
12.	Dificultăți în consumarea eficientă a timpului liber.	21	10,3%	143	70,1%
13.	Dificultăți de relaționare cu cadrele didactice.	19	9,3%	76	37,3%
14.	Dificultăți în comunicarea și relaționarea cu colegii de clasă.	38	18,6%	29	14,2%
15.	Dificultăți de acceptare a sinelui (Eu-l fizic/corporal; Eu-l moral; Eu-l social).	38	18,6%	73	35,8%
16.	Adulții încalcă drepturile copilului.	21	10,3%	47	23%
17.	Interdicții permanente	53	26%	49	24%
18.	Manifestarea agresivității, acțiuni abuzive	24	11,8%	29	14,2%
19.	Nu este iubit și acceptat de părinți.	13	6,43%	21	10,3%
20.	Se simte ignorat și neglijat în familie	27	13,2%	18	8,82%

Investigația preliminară a fost realizată pe un lot independent de 204 subiecți (102 s. din mediul urban și 102 s. din mediul rural). Întrucât diferențele nu au fost semnificative, am decis să le reflectăm în același tabel distributiv.

După cum putem observa, cele mai frecvente cauze ce provoacă dificultăți de comunicare și relaționare, din perspectiva preadolescenților intervievați și consiliați sunt *dificultățile legate de studii/învățătură; nerespectarea responsabilităților școlare și familiale, diferențele de opinie în lupta pentru autonomie; lipsa de lungă durată a părinților de acasă și încălcarea/nerespectarea regimului zilei; a deprinderilor copiilor.*

Analizând datele reflectate în Tabelul 2.1, observăm o anumită diferență a cauzelor ce provoacă conflicte între preadolescenți și adulți. Așadar, la preadolescenții de 11-12 ani în comparație cu cei de 13-14 ani, cele mai frecvente conflicte apar din cauza asimetriei intereselor și diferențelor de opinie dintre adulți și preadolescenți, dificultăți de învățare, dificultățile de relaționare. Această tendință se observă mai des la preadolescenții de 11-12 ani, însă odată cu maturizarea, frecvența acestor conflicte scade, în celelalte aspecte conflictele se mențin, pe alocuri se intensifică. După cum putem observa din tabelul de mai sus, preadolescenții sunt sensibili și percep destul de acut dificultățile la învățătură (32% și 48,5%); dificultățile de relaționare cu părinții (31% și 52,5%); dificultățile din cauza nerespectării modului sănătos de viață (21,1% și 50,5%); interdicțiile permanente (26% și 24%) etc.

Datele obținute și conversațiile cu preadolescenții au arătat că se încalcă drepturile copilului (10,3% și 23%), se simt ignorați și neglijați destul de mulți preadolescenți (13,2% și 8,82%); lipsa de lungă durată a părinților de acasă este pentru copii o problemă (21,1% și 18,1%) etc.

Dacă studiem și analizăm atent datele obținute, conștientizăm schimbarea priorităților de relaționare familială, chiar și în acest mic diapazon de vârstă (1-2 ani). Cu toate că datele la unele poziții nu sunt tragice, rezultatele obținute trebuie să servească drept reper și imbold pentru consilierea preventivă a familiei cu scop de anticipare a posibilelor probleme în viitor.

La preadolescenții de 13-14 ani apar o serie de dificultăți ce provoacă conflicte cu adulții și semenii, cauzate de *particularitățile specifice de vârstă*. De obicei, apar conflicte în relația de prietenie cu colegii de sex opus, acest fapt se observă la lotul de preadolescenți mai mari (13-14 ani). Interesul pentru persoanele de sex opus specifice pubertății se manifestă prin: băieții necăjesc fetele sau demonstrativ le ignorează; fetele provoacă băieții, îi critică frecvent, refuză să comunice cu ei etc. Mai târziu caracterul relațiilor dintre sexe se schimbă simțitor, apare timiditatea, simpatia, dar și interesul vădit pentru o persoană concretă.

La vârsta de 13-14/15 ani, în comparație cu cea de 11-12 ani, între preadolescenți și părinți apar conflicte frecvente și dificultăți de relaționare din cauza consumului de bere, alcool și tutun, precum și petrecerea exagerată a timpului liber în grupul de referință.

Cât privește dificultățile de consumare/petrecere a timpului liber, am sesizat că preadolescenții din localitățile rurale sunt în conflict permanent cu adulții, deoarece sunt impuși să participe frecvent la muncile din gospodărie, în schimb pentru cei din oraș aceste conflicte poartă un alt caracter – părinții sunt îngrijorați pentru securitatea copiilor, care se află în locuri publice.

Din perspectiva *dificultăților de învățare*, se observă că preadolescenții din mediul urban atestă dificultăți mai rar, decât cei din sate. Putem presupune că sporirea nivelului de dificultăți în procesul de învățare la preadolescenții de la sate se datorează faptului că părinții îi implică frecvent în lucrările agricole, nu acordă atenție îndeplinirii sarcinilor pentru acasă etc. În continuare vom prezenta rezultatele chestionării părinților (204 s).

Observațiile noastre și cercetările realizate de Д. Райгородский [170], С. Ciofu [20], D. Beșleagă [3] E. Vrăsmaș [151; 152], И. Л. Баркаева [159] etc., demonstrează faptul că părinții ca și preadolescenții au puncte de vedere aproape similare în ceea ce privește cauzele care provoacă dificultăți de comunicare și relaționare în cadrul familial. Este important să menționăm, că în pofida acestor similitudini, totuși unele viziuni și scopuri urmărite de părinți și copii diferă.

Scopul părinților este de a controla excesiv comportamentele copiilor, de a-i impune să învețe, să se implice activ în muncile casnice, scoaterea acestora din compania grupurilor de referință, indiferent de faptul ce comportamente manifestă preadolescentul.

Pe când, *scopul preadolescenților* este de a fi lăsați în pace de către părinți, pretind la respectarea personalității lor și a demnității sale, la încredere și oferirea independenței. În caz contrar, se opun cu vehemență și protestează când sunt verificați permanent, pretinzând la o mai mare autonomie și libertate. Prezintă în continuare dificultățile percepute de părinții care educă și cresc copii de vârstă preadolescentă sintetizate în următorul tabel (Tabelul 2.2.).

Tabelul 2.2. Dificultățile în cadrul relațiilor familiale percepute de părinții cu preadolescenți

N.r	Problemele/dificultățile percepute de părinții cu preadolescenți	Lotul 204 s.	
1.	Cunoașterea insuficientă a particularităților de vârstă și de personalitate a preadolescenților.	142	69,6%
2.	Dificultăți de comunicare și relaționare cu preadolescenții.	138	67,6%
3.	Dificultăți de adaptare a stilurilor parentale în funcție de oportunitățile și nevoile preadolescenților.	139	68,1%
4.	Dificultăți generate de îmbolnăvire a copilului/preadolescentului.	27	13,2%
5.	Probleme de menținere a armoniei familiale din cauza preadolescentului.	96	47,1%
6.	Stima de sine scăzută a copiilor (demnitatea).	31	15,2%
7.	Asimetria intereselor preadolescenți-părinți.	79	38,7%
8.	Incompetența parentală/educației și a formării; insuficiența cunoștințelor despre educația preadolescenților.	86	42,1%
9.	Dependența de mediul virtual și televizor.	91	44,6%
10.	Instabilitatea emoțională a preadolescenților.	184	90,1%
11.	Conflictele familiale frecvente din cauza negativismului și încăpăținării copilului.	132	64,7%
12.	Dificultăți de orientare în cariera școlară și orientarea vocațională a preadolescenților.	49	24%
13.	Dificultăți de cultivare a modului sănătos de viață.	87	42,6%
14.	Conflicte din cauza orientărilor valorice distorsionate.	53	26%
15.	Dificultăți de colaborare cu instituția de învățământ (cadrele didactice, managerii școlari etc.).	41	20,1%
16.	Dificultăți din cauza dorinței de autonomie prea mare.	79	38,7%
17.	Comportament agresiv, brutal manifestat de preadolescenți.	69	33,8%
18.	Înclinații spre comportamente nocive (fumat, consum de alcool etc.)	54	26,5%

Analizând aceste dificultăți observăm că, motivul cauzele apariției conflictelor preadolescenți-părinți sunt cu precădere de ordin educativ (dificultăți de educație a preadolescenților), având ca factori determinanți incompetența parentală, lipsa încrederii în eficiența sistemul educațional, în importanța instruirii în viața copilului. Conversațiile cu preadolescenții și părinții arată că pierderea interesului pentru învățatură este influențată și de mediul cultural deficitar din familie. Părinții de la sate nu au timp și posibilitate să acorde sprijin

copilului în pregătirea temelor, ba din contra îi sustrag și-i implică în variate munci. Evident că unele viziuni expuse de părinți au confirmat ideea promovată de L. Șoitu potrivit căreia sărăcia dominantă mai cu seamă la sate, lipsa modelelor parentale pozitive, fenomenul poluării valorilor, îi face pe copii și părinți să nu mai considere școala ca fiind o pârgie valoroasă a succesului în viață [140]. Cu siguranță că aceste probleme necesită intervenții imediate din partea statului, dar și a managerilor școlari, a pedagogilor, psihologilor, diriginților și consilierului educațional.

Cauzele ce provoacă conflicte interpersonale familiale au o dinamică care demonstrează că unele dificultăți se complică concomitent cu maturizarea copilului, altele dispar sau se diminuează. Cel mai frecvent părinții întâmpină dificultăți de educare a preadolescenților la vârsta de trecere/11-12 ani. La vârsta de 13-14 ani părinții se confruntă cu o poziție nouă de viață a preadolescenților și, anume, cu *sentimentul maturității*. Acest fapt provoacă conflicte, deoarece părinții continuă să considere preadolescentul insuficient de matur, mic, lipsit de experiență și își fac griji pentru viața lui, devenind mai coercitivi și sâcâtori. Preadolescenții, la rândul său, consideră, că părinții exagerează cu controlul, manifestă instabilitate emoțională, devin dificili, iar viziunile părinților despre viață sunt învechite, pe când, pe sine, aceștea se consideră suficient de pregătiți pentru a face față cerințelor sociale și doresc a fi independenți.

Această poziție a părinților față de preadolescent nu este ceva nou în științele educației și viața cotidiană; ea este constatată demult de psihologii, care scot în evidență faptul că părinții și cadrele didactice nu sunt suficient de pregătite și capabile a lua în considerație și a valorifica eficient în practica educațională, puseul de creștere intensivă și maturizare avansată a preadolescenților. Așadar, deseori adulții, părinții și cadrele didactice, nu reușesc să adapteze cerințele și metodele educaționale la această etapă de vârstă.

Părinții continuă *lupta* pentru deținerea controlului total asupra copilului și acceptă cu greu schimbările de vârstă și comportamentale ale acestuia. *Dificultățile de comunicare și relaționare* apar și din cauza divergențelor în manifestarea independenței/autonomiei. Preadolescenții nu se mai consideră copii și au tendința spre luarea unor decizii independente, iar dorința adulților de a proteja copiii de greutăți și continuarea controlului sever ca și la vârsta precedentă, a școlarității mici, zădărnicesc această tendință a preadolescentului. Trecerea la independență poate provoca mai puține conflicte atunci când părinții vor ocupa o poziție înțelegătoare, *aproape și alături de preadolescent*, oferindu-i empatie, înțelegere și susținere.

La etapa de vârstă de 13-14/15 ani, preadolescenții au un șir de dificultăți specifice ce pot provoca conflictele cu părinții determinate în mare parte de: *asimetria intereselor preadolescenți-părinți*. И. С. Кош afirmă că în timp ce părinții manifestă interes față de toate

aspectele vieții copiilor lor, preadolescentul, din cauza lipsei de experiență de viață și a egocentrismului de vârstă, puțin se interesează de aspectele vieții părinților, [Apud. 170] nu-i ajută, îi evită pe cât este posibil, ceea ce crează tensiuni, certuri și conflicte frecvente.

Părinții (din mediul urban cât și din cel rural) sunt preocupați și îngrijorați de riscul implicării copilului în consumul de alcool, produse de tutungerie sau să nu adere la grupuri de referință dubioase. Cele mai frecvente cauze invocate de părinți în acest sens sunt: interzicerea petrecerii timpului liber după propriul plac (frecventarea cluburilor, seratelor etc.) și plecările frecvente de acasă în direcții și locuri puțin cunoscute de adulți.

Părinții preadolescenților din mediul rural la acestea, mai adaugă o cauză – *distracțiile până târziu*, care limitează ajutorul preadolescenților, implicarea lor în treburile gospodărești. În acest context preadolescenții sunt revoltați de faptul că părinții condiționează mersul lor la discotecă: *poți merge la discotecă doar după ce termini lucrul și numai pentru două ore*. Aceasta de multe ori limitează una dintre trebuințele de bază ale preadolescentului, cea de distracție, provocând revolte ulterioare și conflicte interpersonale.

Nu mai puțin frecvente sunt *dificultățile de clarificare a propriului sistem axiologic*, care se observă atunci când la preadolescent începe formarea propriului sistem valoric. Educația axiologică a preadolescentului depinde, în mare măsură, de cunoașterea și respectarea anumitor condiții, norme, și particularități moral-etice. Părinții deseori, fac reproșuri preadolescenților cu privire la propria viață, de exemplu: *părinții mei nu-mi ofereau atâtea bunuri, eu munceam de rând cu ei, nimeni nu se interesa de respectarea drepturilor mele etc., iar voi sunteți astăzi prea alinați și deștepți, stați cu nasul numai în calculator*.

Aici, este important ca adulții să conștientizeze că nu doar școala contribuie la transmiterea valorilor general-umane (morale, intelectuale, estetice etc.) de la societate către individ, ci, în primul rând, familia, este responsabilă de cultivarea copilului, de formarea *celor șapte ani de acasă*. În acest context, părinții trebuie să posede inteligență, un larg orizont cultural, să fie competenți în educația copiilor, valori familiale autentice, indispensabile pentru formarea personalității și perfecționarea permanentă a sa și a tinerei generații.

În opinia cercetătoarei O. Sorici [130] în scopul formării sistemului axiologic moral al preadolescentului este necesară organizarea și desfășurarea optimă și continuă a unor parteneriate și activități în direcția vizată de toți actorii educaționali (familie, școală, mass-media, biserica, centrele de creație pentru copii etc.).

Părinții trebuie să înțeleagă că modelul familial pune baza orientărilor valorice ale preadolescenților, ceea ce contribuie nemijlocit la ree/chilibrarea modului de viață familial, la

formarea unor atitudini și comportamente pozitive în relațiile familiale. Adulții, în acest sens, ar trebui să-și dezvolte, să-și completeze și perfecționeze competențele privind organizarea vieții familiale, deoarece lipsa acestora declanșează un șir de probleme și conflicte.

O altă cauză ce provoacă dificultăți în relațiile familiale este *dependența preadolescentului de mediul virtual și de televizor*. Gadgeturile moderne reprezintă un pericol mai mare ca niciodată pentru familie și societate, mai cu seamă pentru copiii de vârstă preadolescentă, deoarece aceștea ușor pot cădea pradă dependenței de mediul virtual. Deși scopurile utilizării calculatorului sunt variate: *de explorare, comunicare și distracție*, fiind indispensabile pentru preadolescent, majoritatea părinților sunt îngrijorați în legătură cu modul în care utilizarea îndelungată a acestuia poate influența negativ asupra dezvoltării copilului, însă nu depun efortul necesar pentru a-l educa adecvat pe copil, începând cu vârsta preșcolară, nu-l orientează spre alte activități interesante și necesare (sport, artă etc.).

Părinții din orașe argumentează faptul că utilizarea calculatorului are mai multe avantaje, printre care: dezvoltarea creativității, creșterea performanțelor școlare, este un mijloc eficient de comunicare, ei neatrăgând atenția copiilor asupra aspectelor nocive ale excesurilor, sau a accesării unor site-uri periculoase.

Deși, cercetările asupra efectelor utilizării calculatorului sunt încă puține, totuși au fost evidențiate unele consecințe pozitive și negative prin care s-au urmărit efectele și consecințele asupra stării fizice, dezvoltării psiho-cognitive, dezvoltării relațiilor și interacțiunilor sociale, percepția realității etc. [139].

În discuții părinții menționează că din cauza utilizării în exces a calculatorului, copiii au devenit mai timizi, vulnerabili, neîncrezuți în forțele proprii; sau invers, sunt nervoși, repede oboresc, au deficit de atenție; tulburări de comportamente și chiar manifestă probleme de sănătate. În acest context, relația preadolescentului cu familia și viața socială devine mai complicată și anevoioasă.

Cadrele didactice afirmă că utilizarea excesivă a calculatorului formează la copii dependență informațională, crește nivelul agresivității comportamentale în școală și scade simțitor creativitatea elevilor.

Vârsta de 12-14 ani este cea mai expusă acestor riscuri. Unii părinți devin neputincioși în fața preadolescenților, deoarece aceștia deseori mint părinții, provoacă conflicte, pierd relațiile sociale și oportunitățile pentru o creștere vocațională, doar pentru a petrece timp mai îndelungat în fața calculatorului; nu-și dezvoltă interesele și aptitudinile etc.

Preadolescenții din mediul urban sunt mai atașați de mediul virtual decât cei din mediul rural, însă în prezent această diferență nu este semnificativă. Acest fapt, ne sugerează că modul de utilizare a tehnologiilor informaționale este relativ asemănător în mediul urban și cel rural. Această dependență, desigur poate produce un șir de conflicte, poate avea repercursiuni negative asupra sănătății și asupra relației familiale preadolescenți-părinți. Totuși, trebuie de menționat faptul că fetele sunt mai puțin prinse în captivitatea *cutiei inteligente* decât băieții [Ibidem].

Evident că am stabilit, că multe conflicte interpersonale se declanșează în familie atunci când părinții încearcă să le reducă timpul pe care îl petrec preadolescenții în fața calculatorului. Reeșind din rezultatele obținute în investigația preliminară conchidem că ambele părți, atât părinții cât și preadolescenții au nevoie de un ajutor eficient din partea specialiștilor. În acest sens, anume consilierea educațională a preadolescenților și părinților, care este o formă destul de eficientă și flexibilă ar putea fi o soluție adecvată.

În acest sens, scopul consilierii educaționale ar fi cel de educare a familiei, de cultivare a modului de comunicare și relaționare cu copiii, iar Internetul poate deveni adictiv de iluminare a membrilor familiei și re/direcționare a atitudinii prea critice față de preadolescent; încurajare a părinților pentru a ajuta preadolescentul de a se implica în alte activități interesante; a-i asculta nevoile și trăirile, deoarece numai familia îl poate ajuta pe preadolescent să depășească dificultățile de vârstă.

Probabilitatea declanșării dificultăților de relaționare interpersonală la preadolescenți și părinți crește odată cu influența multitudinii de *factori negativi interni* (particularitățile individuale, factori cognitivi și motivaționali) și *externi* (grupuri de sămași cu orientare socială negativă, unele emisiuni mass-media violente etc.). Cert este faptul că preadolescenții au o necesitate imperioasă în satisfacerea nevoilor și trebuințelor de bază (*de cunoaștere, de afecțiune, de distracție, dragoste, libertate, de independență și de stimă* etc.), ceea ce provoacă nemulțumiri și revolte în cazul în care acestea nu sunt satisfăcute. În concluzie, dezvoltarea optimă a relațiilor familiale este rezultatul depășirii cu succes a dificultăților și adoptarea, urmarea unui comportament constructiv din ambele părți, inclusiv respectarea unei condiții importante: responsabilitatea celor adulți pentru educația familială de calitate, care urmează să fie valorificată prin acte și acțiuni demne de urmat.

2.2. Strategii de consiliere educațională a preadolescenților și părinților

Strategiile de consiliere educațională a preadolescenților și a părinților reprezintă o modalitate de abordare a ajutorului acordat familiei în scopul dezvoltării eficienței membrilor acesteia; a identificării, remedierii, prevenirii și soluționării situațiilor dificile, a problemelor cu care se confruntă familia în relaționarea și educația copiilor.

În demersul investigational de stabilire și explorare a strategiilor de consiliere a părinților și preadolescenților am aplicat metodele observației, chestionării, conversației și a analizei inductive prin intermediul cărora am identificat dificultățile percepute de preadolescenți și părinți ce pot crea stări conflictuale și disfuncționale în cadrul familiei.

Pornind de la constatarea acestor dificultăți și raționând inductiv am realizat o analiză pertinentă dintr-o tripla perspectivă:

- *de determinare a cauzelor și specificului situației reale și stabilire a formelor și metodelor de consiliere;*
- *de proiectare a traseului care va trebui parcurs în cadrul consilierii educaționale;*
- *de abordare sistemică a consilierii părinților și preadolescenților.*

Așadar, la început am determinat și stabilit *dificultățile concrete* prin intermediul experimentului prealabil, descris în subcapitolul anterior. Apoi am analizat valențele și posibilitățile consilierii educaționale pentru a contura formele și metodele de bază, luând în considerație caracterul situațiilor reale cu care se ciocnesc preadolescenții și părinții. În acest sens am realizat o trecere în revistă a modelelor, formelor, metodelor și tehnicilor de consiliere educațională, care pot fi utile în lucrul cu părinții și preadolescenții fiind aplicate în funcție de dificultățile cu care se confruntă aceștea, și, desigur că pentru armonizarea și optimizarea procesului de comunicare și relaționare în cadrul familiei.

Scopul activităților de consiliere educațională ține de identificarea elementelor problemei și elaborarea strategiilor specifice pentru gestionarea eficientă a acestora, accentul fiind pus pe armonizarea comunicării și relaționării familiale. Dat, fiind faptul că dificultățile cu care se confruntă beneficiarii procesului de consiliere sunt variate, nici un model de structură a procesului și traseului de consiliere nu poate reflecta toate situațiile posibile în cadrul activității cu beneficiarii. Întrucât literatura de specialitate [2; 12; 21; 37; 53; 55; 59; 60; 74; 88; 110; 151; 164; 174; etc.] oferă numeroase modele de consiliere a persoanei, vom analiza succint și esențializat câteva, pentru a prelua și a aplica unele detalii.

În contextul expus, vom analiza modelul eclectic de structură al procesului de consiliere, elucidat de B. E. Gilland, care înglobează șase componente ce se completează reciproc, reflectând caracteristicile generale ale acestui proces [Apud 164].

Acest model contribuie la înțelegerea mai exactă a traseului parcurs în procesul de consiliere și asigură reperele esențiale de lucru. Calitatea procesului, în sine, depinde de succesiunea logică a pașilor sau etapelor parcurse în acest demers.

Variabilele descrise (Figura 2.1.) sunt în interdependență cu obiectivele procesului de consiliere educațională și favorizează remedierea beneficiarului. Dacă ar fi să ne referim nemijlocit la consilierea educațională a familiei, atunci intervine necesitatea de a studia procesul schimbării evolutive a părinților consiliați.

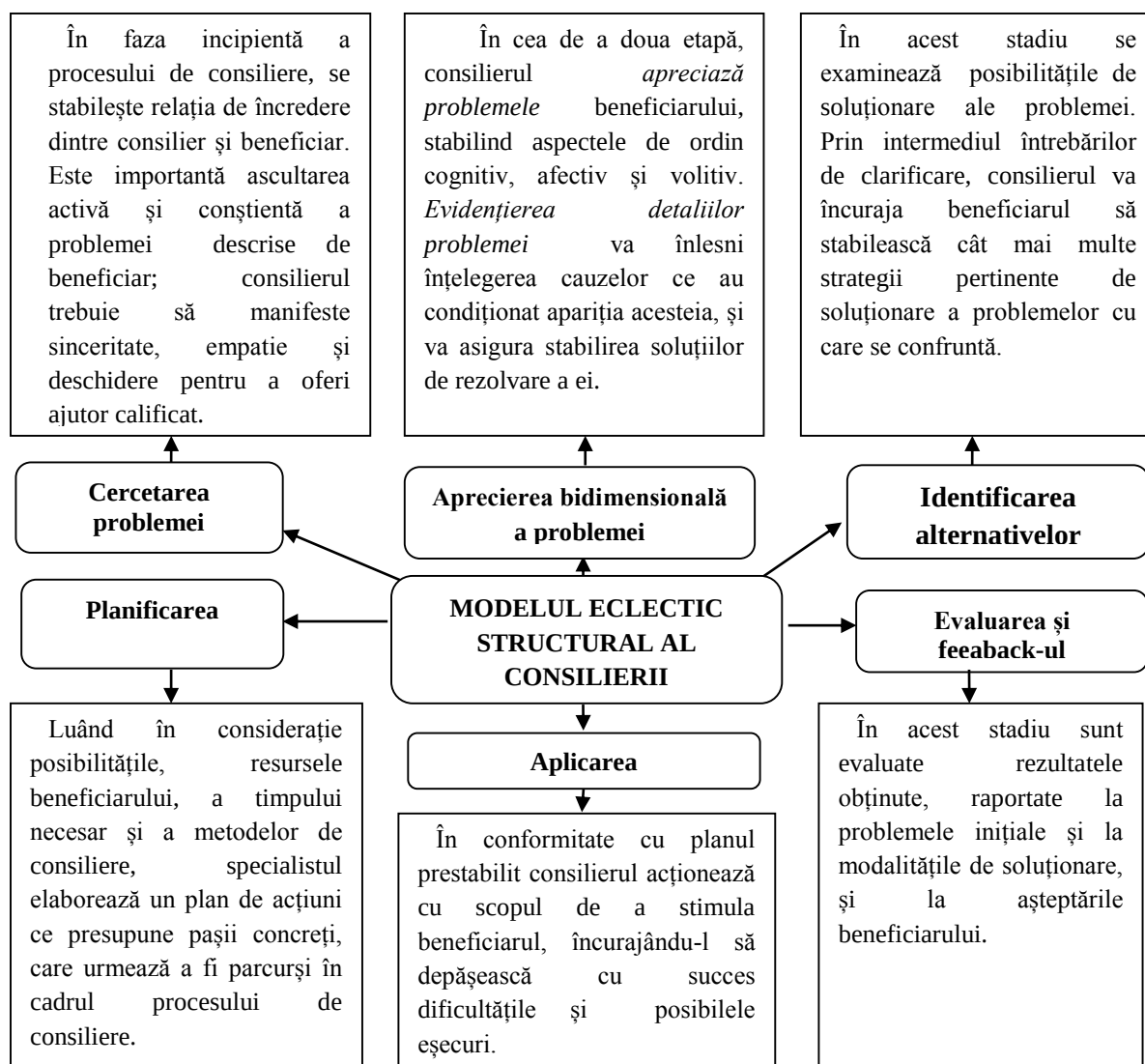

Fig. 2.1. Modelul eclectic structural al consilierii [autor B.E.Gilland]

În continuare ne vom opri la Modelul de intervenție în consiliere, elaborat de S.C. Whiston și T.L. Sexton (Figura 2.2.).

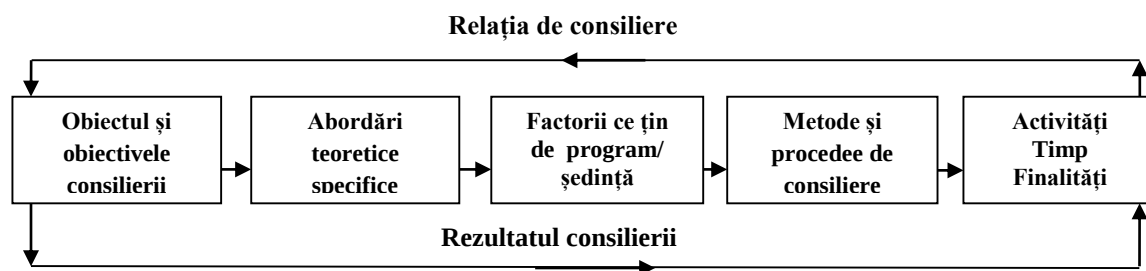

Fig. 2.2. Modelul de intervenție în consiliere [autori: S.C. Whiston și T.L. Sexton]

Cu siguranță că, eficiența procesului de consiliere va fi optimă dacă vom cunoaște cât mai multe modele și vom explora creativ și eclectic componentele acestora.

În acest sens, L. M. Brammer și E. L. Shostrom [Apud 44, p. 70] propun de parcurs cinci etape în consiliere, care, valorificate în mod profesionist contribuie la soluționarea problemei și schimbarea cognițiilor, atitudinilor și comportamentelor persoanei consiliate. Întrucât orice proces de consiliere pune în acțiune înlanțuirea firească între elementele: *întrebare- răspuns – analiză- interpretare- explicare - acceptare – interiorizare – căutarea soluțiilor- decizie – exteriorizarea acțiunii*, vom descrie succint aspectele vizate.

1. **Întâlnirea** este etapa inițială în consilierea educațională în care beneficiarul împovărat de problema sa nerezolvată se adresează specialistului consilier. Prin urmare obiectivele acestei etape constau în crearea unei atmosfere calde, deschise și a unei relații empatică și productive prin care se construiește o primă punte de comunicare între beneficiar și consilier, relație necesară în producerea unei schimbări pozitive.
2. **Clarificarea** reprezintă un traseu, uneori sinuos cu momente de analize profunde, dar și de blocaj sau rezistență. Clarificarea parcurge mai multe subetape: *identificarea problemei; formularea ei; stabilirea cauzelor problemei; descrierea consecințelor prezente și viitoare ale problemei; interpretarea, explicarea relației specifice problemă-beneficiar-mediul*.
3. **Reflectarea** este o etapă în cadrul căreia consilierul exprimă stările cognitive și afective ale subiectului educațional în cuvinte, într-un limbaj comun pentru a-l ajuta să-și determine și să conștientizeze stările. Acest mecanism operațional este decisiv în conștientizarea și mobilizarea afectiv-volitivă pentru rezolvarea problemei de către subiect.
4. **Confruntarea și rezolvarea problemei.** Dacă în etapele anterioare a fost definită și recunoscută problema, în această etapă se recurge la rezolvarea ei. Aceasta poate fi cea mai

dificilă etapă din procesul consilierii, deoarece aici se desfășoară o adevărată dispută și luptă între credințe, motive, cogniții, atitudini, idei vechi și noi etc.

5. **Interpretarea profundă.** În cadrul acestei etape beneficiarii depun efortul de a-și interioriza experiențele și comportamentele dobândite în timpul celorlalte etape; are loc transpunerea acestora în situații de viață reale, are loc mobilizarea forțelor interioare pentru depășirea situațiilor dificile prin eforturi proprii.

Parcursul succesiv al acestor etape face posibilă trecerea peste obstacolele curente ale vieții beneficiarului, contribuie la pregătirea acestuia pentru viață, formarea atitudinilor sale și dezvoltarea capacității de evitare-depășire a pericolelor și a situațiilor dificile, sporește echilibrul psihologic, ceea ce îl ajută la o mai bună adaptare și integrare în societate.

Întrucât, armonizarea relațiilor familiale depinde de preadolescenți și ambii părinți, adică de comportarea întregii familii, iar în investigațiile preliminare am apelat la valorificarea încă a unui model, cel *sintetic de consiliere ontologică complexă a familiei* [40, p.51]. Acest moment ne-a permis să conștientizăm și să explorăm perspectivele integrării reperelor teoretice și a celor aplicative în procesul consilierii educaționale prin implicarea activă a factorilor comuni: de susținere, de învățare și de acțiune/exersare (Anexa 9).

Realizând o analiză minuțioasă a modelelor, observăm că în structura logică a acestora o importanță aparte o au *strategiile de realizare a consilierii*. Deși, după cum am stabilit anterior, consilierea educațională este preponderent de natură pedagogică, cu implicarea activă a dimensiunii psihologice, strategia ei nu se poate identifica cu cea didactică. *Strategiile de consiliere a preadolescenților și părinților se constituie din forme, metode, tehnici, procedee, mijloace și modalități de lucru de ordin psihopedagogic, sociologic, psihoterapeutic și de natură cognitiv-comportamentală, care se aplică în funcție de vârsta, genul, nivelul de cultură și inteligență a beneficiarului și sunt axate pe găsirea și experimentarea soluțiilor în rezolvarea problemelor.*

Întrucât, orice activitate de consiliere ce se adresează unui subiect educațional, unui grup, unei familii sau unei clase concrete, îmbină eficient mai multe forme, metode, tehnici, procedee și mijloace în realizarea scopului propus în funcție de complexitatea lui, putem vorbi despre traseul și tipul strategiei aplicate, specificul ei.

Efectuând o analiză a literaturii de specialitate, a unor modele de consiliere a familiei [40; 55; 74; 120; 140; 151; 165 etc.] am proiectat *traseul care va trebui parcurs în cadrul consilierii preadolescenților și familiei*. Menționăm că acesta reprezintă întreaga activitate desfășurată, care începe de la scopuri bine și clar determinate, cu un conținut de factură educațional-formativă ce se realizează prin anumite forme și metode orientate spre anumite finalități.

În elaborarea instrumentelor esențiale ale consilierii educaționale pentru desfășurarea experimentului pedagogic am plecat de la concepția despre om, despre structura și dezvoltarea personalității umane, pe care se fundamentează demersurile aplicative, principiile și esența consilierii și psihoterapiei de orientare psihodinamică; de orientare comportamentală, de orientare umanistă/experiențială; abordările de tip eclectic-integrativ în consilierea educațională/psihopedagogică [37; 55; 180 etc.]; dimensiunile, fazele și caracteristicile consilierii psihopedagogice, spirala schimbării evolutive a persoanei [55, p.55-80]; tehnologia și modelul sintetic al consilierii ontologice complexe a familiei [40 p.51-52].

În încercarea de a furniza o imagine cât mai complexă, integrate sintetic, a demersului consilierii educaționale a preadolescenților și părinților, am stabilit ansamblul componentelor traseului și activității vizate, structurate de noi în Figura 2.3.

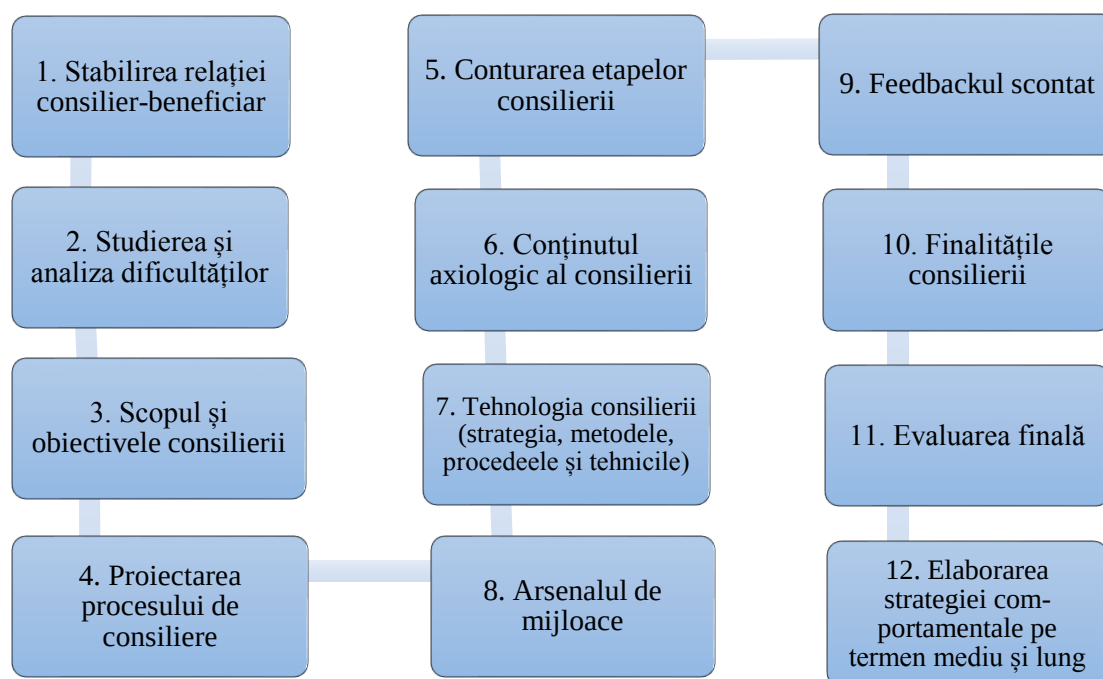

Fig. 2.3. Traseul parcurs de specialist în consilierea educațională

Pentru a efectua consilierea educațională a familiei și preadolescenților am elaborat și fundamentat din punct de vedere științific *Matricea bidimensională a consilierii preadolescenților și părinților* (Figura 2.4).

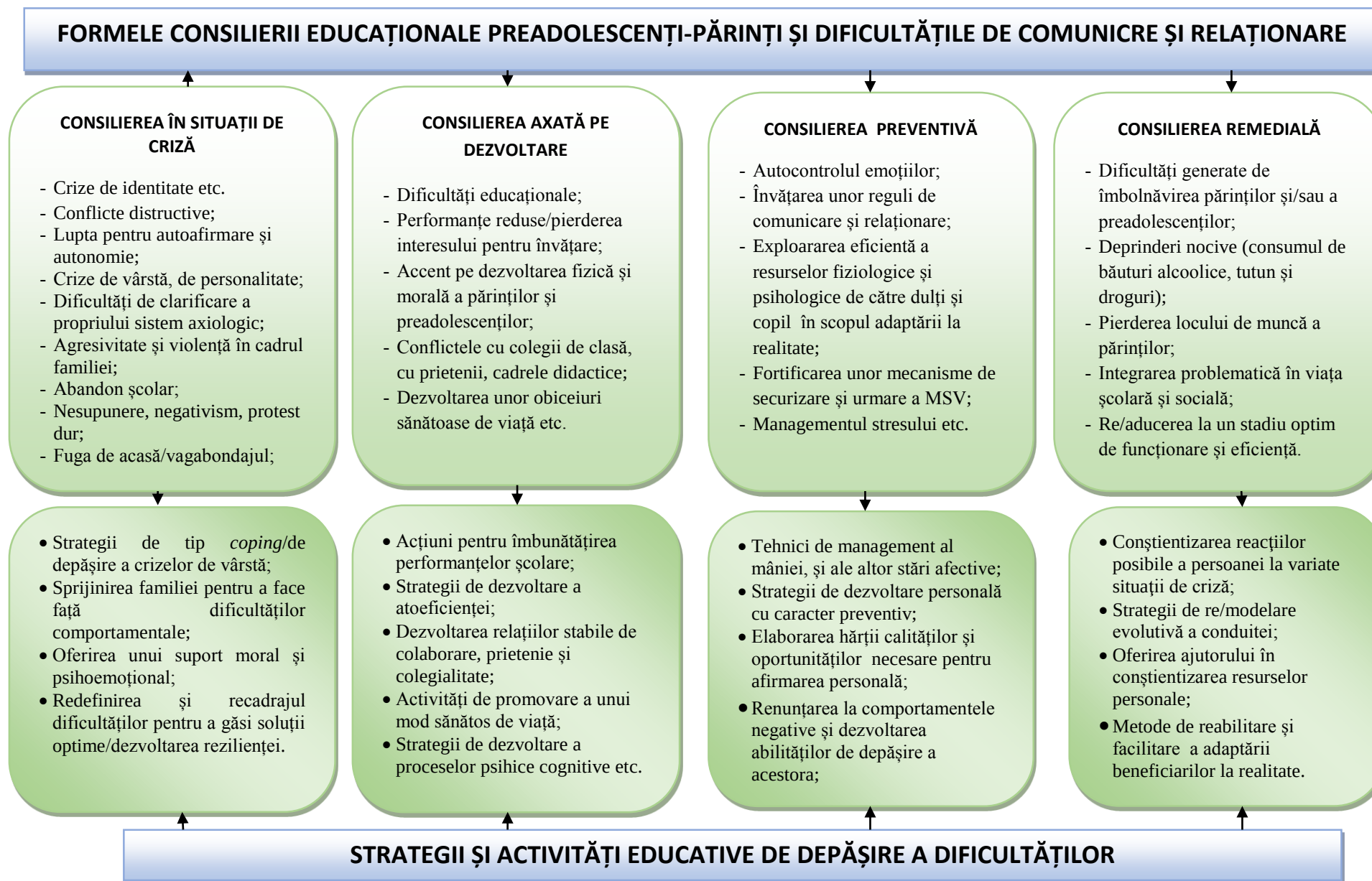

Fig. 2.4. Matricea bidimensională a consilierii educaționale a preadolescenților și părinților

În strânsă legătură cu instrumentul elaborat și elucidat în Figura 2.4. și în baza studiului realizat, a sintezei literaturii de specialitate nominalizate anterior, am dezvoltat și completat *Strategiile operaționale de consiliere educațională a părinților și preadolescenților* (Tabelul 2.3.), care au ca scop armonizarea relațiilor familiale a acestora.

Tabelul 2.3. Strategii operaționale de consiliere educațională a părinților și preadolescenților

N d/o	Strategia de bază aplicată	Descrierea conținutului strategiilor operaționale valorificate
METODE, PROCEDEE, TEHNICI		
1.	<i>Strategia de tip observațional</i>	Se manifestă printr-o activitate de observare atentă, studiere, înțelegere și analiză a conduitei beneficiarului.
2.	<i>Strategii centrate pe valorificarea studiului de caz</i>	Studiul analitic asupra aspectelor cognitive și comportamentale ale persoanei consiliate cu scopul determinării cauzelor dificultății și a situațiilor de eficientizare a condiției umane.
3.	<i>Strategia conversativă conversația/formulare a întrebărilor</i>	Metode conversative de confruntare a faptelor stabilite prin intermediul observației cu relatări personale ale beneficiarului în scopul identificării motivelor, aspirațiilor, trăirilor afective și a intereselor celui consiliat. Este o discuție premeditată între consilier și subiectul investigat, presupune o relație directă și sinceră cu beneficiarul cu intenția de sondare a vieții interioare, a intențiilor, intereselor, convingerilor, sentimentelor și așteptărilor acestuia.
4.	<i>Strategia biografică (de acumulare a datelor)</i>	Metode aplicate în consilierea educațională utilizate în procesul acumulării și studierii datelor cu privire la istoria personală a beneficiarului, ceea ce facilitează cunoașterea concretă și aprofundată a problemei și persoanei consiliate.
5.	<i>Strategia desensibilizării beneficiarului</i>	O strategie utilizată la începutul procesului de consiliere prin intermediul căreia beneficiarul este învățat să se relaxeze și să se comporte într-un mod care exclude anxietatea, fobia. Se utilizează în reducerea fobiilor, frustrărilor, tulburărilor cu dominantă anxioasă etc.
6.	<i>Strategii axate pe studierea produselor activității</i>	Identificarea caracteristicilor și particularităților psihologice și individuale ale beneficiarului prin studierea și analiza produselor activității realizate de persoana consiliată (desene, picturi, jocuri logice, muzică ascultată, creații literare etc.).
7.	<i>Sociodrama</i>	Una din cele mai eficiente metode ale consilierii de modelare, înscenare și soluționare a unei situații dificile. Se realizează prin cooperare, învățare, problematizare și înscenarea cazului de către membrii implicați ai familiei.
8.	<i>Psihodrama</i>	Metoda de consiliere care exploatează problemele beneficiarului prin implicarea acestuia în mai multe roluri prin acțiuni dramatizate sau reprezentare scenică.
9.	<i>Strategia parafrazării</i>	Presupune clarificarea subiectului sau temei de discuție prin reformularea

		mesajului beneficiarului și încercarea de a construi o zonă de așteptare comună în ceea ce privește rezolvarea problemei.
10.	<i>Strategia re/modelării cognitiv-atitudinale</i>	Este o strategie prin intermediul căreia se intenționează modelarea-remodelarea cognițiilor greșite, a convingerilor și concepțiilor beneficiarului prin utilizarea unor procedee ca: <i>metafora terapeutică, analiza, sugestia, exemplul personal, argumentarea</i> etc.
11.	<i>Strategia re/modelării conduitei</i>	Se realizează cu scopul de a re/modela conduita, manierele comportamentale indezirabile prin utilizarea analizei, comparării, interpretării, explicației, metaforei terapeutice, exemplului personal etc.
12.	<i>Strategia re/modelării relației</i>	Strategie utilizată cu scopul modelării/remodelării relației preadolescenților cu părinții, colegii, prietenii și cadrele didactice, prin valorificarea procedeelelor consilierii: analizei și sintezei, explicației, metaforei terapeutice, sugestiei, convingerii, exemplificării etc.
13.	<i>Strategia valorificării antrenamentului asertiv</i>	Strategie ce presupune un mod de relaționare care se opune agresivității, dar și comportamentului pasiv și/sau defensiv. Strategia se circumscrie în sfera dezvoltării personale a individului cu scopul de formare a abilităților de comunicare, tratarea tulburărilor emoționale, predominând adresarea întrebărilor, parafrazărilor, convingerii/montajului psihologic.
14.	<i>Strategia aplicării tehnicilor aversive</i>	Presupune înlăturarea comportamentelor nedorite prin metoda clasică a <i>sancțiunilor</i> . Sancțiunea presupune atât înlăturarea întăririlor negative cât și utilizarea unor stimuli aversivi. Este o abordare directivă, deseori o valorificăm prin aplicarea umorului sau a orientărilor concrete.
15.	- <i>Strategia resemnificării /tehnica întrebărilor</i> - <i>Tehnica reformulării răspunsurilor</i> - <i>Tehnica recadrăjului</i>	Utilizarea de către consilier a întrebărilor clarificatoare, referitoare la sine, la persoanele apropiate, la relații, evenimente etc. și mobilizarea beneficiarilor în observarea și evidențierea unor sugestii în rezolvarea propriilor probleme. Tehnică utilizată de către consilier cu scopul de a ajuta beneficiarul să se clarifice și să înțeleagă mai bine problemele și situațiile cu care se confruntă. Presupune schimbarea contextului conceptual, al cadrului de referință, care transformă comportamentul persoanei consiliate.
16.	<i>Strategia vizionării filmelor și montarea lor</i>	Oferă posibilitatea beneficiarilor să vizioneze filme cu subiecte semnificative pentru educație, conform vârstei beneficiarului. Are loc personalizarea activității propriu-zise în așa fel încât beneficiarii să se simtă vizati. Ședința se încheie cu dezbateri, elaborarea și valorificarea concluziilor și a soluțiilor de rezolvare a problemelor personale sau montarea unui film despre sine.
17.	<i>Strategia centrării pe reflecție</i>	Reflecția reprezintă procedeul predominant în strategia dată, caracterizat prin formularea de către consilier a întrebărilor cu caracter de problemă. Scopul fundamental constă în analiza, validarea și conștientizarea trăirilor emoționale ale beneficiarului.
18.	<i>Strategia argumentării</i>	Procedeu esențial în procesul consilierii constă în argumentarea unor acțiuni/fapte care ajută la realizarea conversației, problematizării, brainstormingul-ui etc. Argumentele folosite în cadrul consilierii tind să realizeze legătura dintre lumea internă și problema subiectului educațional (deseori strategia poate avea caracter directiv).

19.	<i>Strategia întocmirii listei de probleme</i>	Strategie prin intermediul căreia consilierul, solicită subiecților/beneficiarilor elaborarea unei liste de probleme cu care se confruntă persoana. Ea poate conține dificultăți educaționale, relaționale, comportamentale. Ordinea în care acestea sunt așezate pune în evidență ierarhia dar și acutizare problemelor percepute de beneficiar. Strategia dă posibilitate consilierului să gestioneze mai eficient procesul de conștientizare a dificultăților.
20.	<i>Strategia elaborării listei de soluții</i>	Strategie folosită de consilier prin care implică beneficiarul în elaborarea unei liste de soluții corespunzătoare problemelor percepute. În acest fel se poate edifica o strategie definită ca una de identificare a dificultăților și stabilire a soluțiilor.
21.	<i>Strategia acceptării necondiționate</i>	Strategia dată aplicată în cadrul consilierii asigură perceperea realității așa cum este, după principiul: nu acționăm asupra realității obiective, ci asupra realității subiective; asupra modului de gândire, atitudinilor eronate și asupra comportamentului beneficiarului.
MIJLOACELE APLICATE ÎN CE		
1.	<i>Chestionarul</i>	Instrument ce permite studierea problemelor anchetarea beneficiarului pentru a obține și a identifica informații necesare procesului de consiliere.
2.	<i>Testul/Proba</i>	Instrument/auxiliar de măsurare standartizată a comportamentului, a abilităților de învățare, ale altor caracteristici de personalitate, pentru a face aprecieri și predicții referitoare la beneficiar.
3.	<i>Fișa de caracterizare psihopedagogică a elevului și a familiei</i>	Instrument de lucru pentru consilier, profesor, psiholog ce asigură identificarea trăsăturilor individuale native, de temperament, voință etc., a proceselor cognitive, și a stilului de gândire, lucru al preadolescentului și părinților; a conduitei manifestate de preadolescenți la lecție, în familie, care facilitează cunoașterea condițiilor ce determină apariția și dezvoltarea dificultăților persoanei.
4.	<i>Portofoliul preadolescentului și a familiei</i>	Mijloc utilizat în cadrul consilierii menit să furnizeze variate informații despre beneficiar, dar poate fi completat cu sfaturi și metode de soluționare a dificultăților cu care se confruntă acesta, înregistrează rezultatele obținute în urma procesului de consiliere.
5.	<i>Mapa transmisibilă</i>	O mapă în care sunt concentrate un set de informații tematice privind auto/educația preadolescenților și părinților.
6.	<i>Softuri educaționale</i>	Mijloace electronice, instrumente interactive și atractive în sprijinirea procesului de consiliere, care motivează beneficiarii consilierii, transformându-i în participanți activi ai procesului de schimbare a propriului comportament, mod de gândire etc.
7.	<i>Instrumente multimedia; platforme de educație și consiliere</i>	Utilizarea mijloacelor multimedia/calculator, programe multimedia, TIC, în procesul de consiliere cu scopul optimizării relației dintre consilier-beneficiar în concordanță cu competențele digitale actuale deținute de beneficiar.
8.	<i>Broșurile educative/materiale informativ- educative</i>	Cărți editate ce conțin informații referitoare la problematica cu care se confruntă beneficiarul și soluții educative de depășire ale acestora.

După cum am observat consilierul trebuie să posede nu numai teoria, ci și tehnologia procesului de CE, adică un ansamblu de strategii de lucru prin care să-i ajute pe preadolescenți și părinții acestora ași atinge scopurile propuse. Strategiile elucidate pot fi puse în acțiune de către consilier, astfel ele devin moduri de operare sau planuri de acțiune, care, îmbinând eficient variate metode, procedee și tehnici și sunt destinate obținerii unor rezultate concrete. În acest context, ținem să precizăm faptul că *strategia* reprezintă un demers teoretico-aplicativ, care orientează consilierul în direcția valorificării modalității de lucru cu beneficiarii prin realizarea corelației necesare a formelor, metodelor, procedeeelor, tehnicilor și a mijloacelor aplicate. *Forma* reprezintă modalitatea de a organiza activitatea de consiliere; *Metoda* este calea concretă de atingere a scopului; *procedeul* este un detaliu/operație a acesteia, iar *tehnicile* includ un ansamblu de procedee [40; 44; 55; 74 etc.].

Cu certitudine că lista strategiilor care scot în evidență metodele dominante aplicate în CE, poate fi completată. În continuare vom prezenta un șir de strategii de consiliere educațională a preadolescenților și părinților, care ne vor ajuta să evidențiem problemele și dificultățile acestora. Strategiile, care urmează a fi nominalizate, pot fi cu succes aplicate în practica educațională de către consilieri, psihologi, cadrele didactice. Acestea pun accentul pe problema, adică dificultatea la care vom lucra și metoda de bază:

- *Strategii de rezolvare a conflictelor interioare;*
- *Strategii de rezolvare a conflictelor interpersonale;*
- *Strategii de dezvoltare a stimei de sine;*
- *Strategii de consiliere pentru comunicarea asertivă;*
- *Strategii de schimbare a comportamentelor indezirabile/nedorite;*
- *Strategii de identificare și schimbare a atitudinilor negative;*
- *Strategii de optimizare a actualizării de sine;*
- *Strategii de orientare școlară și profesională;*
- *Strategii de formare a deprinderilor pozitive de viață (modului sănătos de viață);*
- *Strategii de centrare pe auto/educație;*
- *Strategii de sprijinire a familiei în luarea unor decizii de comun acord cu preadolescentul;*
- *Strategii de asigurare a parteneriatului eficient familie-consilier sau familie-școală etc.;*
- *Strategii de asigurare a prevenției în urmarea MSV;*
- *Strategii educative de sporire a capacității de învățare a preadolescenților;*
- *Strategii de dezvoltare a auto/eficienței personale.*

Prin urmare, consilierul trebuie să opteze pentru cea mai adecvată strategie în funcție de cazul concret, problema apărută și percepută de individ. Merită menționat faptul că, activitățile de consiliere trebuie realizate în așa fel încât beneficiarii să înțeleagă **momentul-cheie:** *consilierul ajută, orientează, ghidează beneficiarul, iar efortul trebuie depus de el, sistematic și conștient*. Plecând de la aceste realități, afirmăm că educația și consilierea copiilor de vârstă preadolescentă include și inițierea-educația și susținerea adulților în formarea de abilități și competențe parentale.

Calitatea procesului de consiliere a preadolescenților și părinților depinde de specificul problemei identificate, de obiectivele proiectate, de tipul familiei și a relațiilor familiale. Toate acestea urmează a fi abordate prin prisma unei pregătiri profesionale optime, valorificate de un consilier competent, ce posedă experiență și dorința de a ajuta beneficiarii.

Studiul literaturii de specialitate [2; 16; 21; 23; 40; 48; 55; 61; 79; 98; 146; 168; 183 etc.] a permis să stabilim și să formulăm caracteristicile unui specialist eficient ce se ocupă de consilierea preadolescenților și familiile acestora pe care le-am sintetizat într-un tabel (Tabelul 2.4.).

Tabelul 2.4. Caracteristicile esențiale ale consilierului eficient

N. o	Autorii	Caracteristicile consilierului eficient
1.	Larisa Cuznețov	Gândește pozitiv; abordează cu atenție și răbdare problemele beneficiarului; adaptează eficient demersul consilierii educaționale la particularitățile de vârstă ale beneficiarului; sprijină și îndrumă beneficiarul în procesul schimbării evolutive a acestuia [40, p.44] .
2.	I. Al. Dumitru	Crează un mediu securizant și confortabil din punct de vedere psihologic; explică trăirile și experiențele preadolescentului și a părinților într-un mod inteligent; ajută beneficiarii în luarea deciziilor de angajare în activități și în rezolvarea propriilor probleme [55, p.43].
3.	I. Mitrofan	Cunoaște principalele etape ale dezvoltării umane; cunoaște problemele ce pot apărea în viața familială; cunoaște sistemul de valori ale preadolescentului; cunoaște organizațiile și instituțiile ce oferă servicii de consiliere educațională calificată [91, p. 43].
4.	P. Golu I.Golu	Presupune erudiție și cunoștințe de specialitate; cunoașterea practică a psihologiei individuale a preadolescenților; manifestă inspirație de moment în luarea deciziilor [61, p.224].
1.	C. Patterson	Este un bun cunoscător al psihologiei personalității; gândește sistemic; înțelege comportamentul clienților; știe să identifice patternurile comportamentale ale preadolescenților și a părinților; relaționează empatic [183, p. 71].

2.	A. Baban	Consilierul eficient manifestă: ascultare activă; observarea comportamentului și înțelegerea reală a mesajului transmis; este centrat pe o comunicare autentică cu beneficiarul și manifestă empatie, colaborare etc. [2, p.25].
3.	V.I. Aleșnicova	Specialistul consilier manifestă gândire pozitivă; maturitate psihologică; identifică și rezolvă eficient variate probleme de comunicare, relaționare etc. [Apud. 168, p.25].

Întrucât suntem cointeresați în rezolvarea eficientă și avantajoasă a dificultăților de relaționare preadolescenți-părinți în cadrul familiei, considerăm că procesul de consiliere educațională trebuie să se desfășoare într-un mod centrat pe colaborare, în care se vor respecta drepturile omului/a copilului, principiile consilierii, regulile și normele deontologice.

Există numeroase dovezi științifice și empirice care demonstrează că strategiile de CE destinate copiilor/preadolescenților și adulților/părinți, diferă.

După cum am menționat, consilierea educațională se realizează diferențiat în funcție de beneficiar și dificultățile sale. În acest context, insistăm asupra delimitării a două dimensiuni în cadrul consilierii familiei: consilierea preadolescenților și consilierea părinților/parentală.

Consilierea preadolescenților

Studiul, analiza și determinarea reperelor teoretice ne-a permis să elaborăm șirul de instrumente metodologice (Figura 2.1.; Figura 2.2.; Figura 2.3.; Tabelul 2.1. și 2.2), care ne vor ajuta la elaborarea Strategiei generale și Programului de CE a familiei (preadolescenți și părinți).

Sperăm că strategia elaborată de noi să corespundă standardelor practicate la nivelul Statelor UE și să corespundă realității sistemului educațional din Republica Moldova. Conform articolului 28 din Codul Educației al Republica Moldova, care prevede că „Învățământul gimnazial contribuie la formarea unei personalități libere și creative prin asigurarea dezvoltării competențelor elevilor, precum și prin *consilierea și orientarea* acestora în determinarea traseului individual optim către învățământul liceal” [191]. În lipsa unor specialiști în domeniul consilierii educaționale care ar trebui să fie prezenți în fiecare unitate școlară, această activitate este realizată de către psiholog, cadrele didactice, diriginți și manageri școlari. În conformitate cu articolul 55 (c) din Codul Educației al Republicii Moldova, cu privire la normarea activității didactice sunt prevăzute următoarele: „În sistemul de învățământ de stat activitatea cadrelor didactice include activități de consiliere a copiilor, elevilor și părinților în probleme de psihologie-pedagogie”. În țară funcționează servicii de consiliere educațională, *însă nu există funcția de consilier psihopedagog* [192]. În lipsa unor specialiști în domeniul consilierii în

fiecare unitate școlară, preadolescenții se confruntă cu un deficit de ajutor calificat la problematica lor.

Cu siguranță că activitățile de consiliere educațională ar putea fi o soluție reușită pentru depășirea problemelor cu care se confruntă preadolescenții la această vârstă: *dificultăți de relaționare, de înțelegere, de conduită, criza de trecere de la etapa de vârstă a școlarului mic la cea de pubertate, integrarea în grupul de referință, lupta pentru autonomie și gestionarea optimă a acesteia* etc. Pornind de la aceste realități, considerăm că strategia elaborată poate constitui un mecanism eficient de soluționare a problemelor preadolescenților, deoarece beneficiile unei consilieri educaționale de calitate se vor resimți la nivelul familiei, școlii și desigur că a întregii societăți.

În esență, *strategia de consiliere a preadolescenților* presupune o abordare sistemică a procesului vizat, care implică actorii educaționali, acțiunile acestora orientate spre dezvoltarea preadolescentului; ajutorarea lui în situațiile de criză și dificultate.

Strategia devine funcțională doar în cazul când se respectă particularitățile de vârstă, deontologia profesională și principiile desfășurării demersului teoretico-tehnologic al CE. Acest lucru necesită o abordare integrativă și o conjugare a eforturilor tuturor factorilor: *părinți, cadre didactice, grup de referință/prieteni*, alți actori comunitari.

Organigrama strategiei (Figura 2.5.) reprezintă componentele de bază: Așadar, *factorii interni* sunt: *cunoștințele/cognițiile despre sine/familie, comunitate etc., atitudinile, starea sănătății, trăsăturile de personalitate, abilitățile personale, motivația persoanei pentru un anumit comportament*. Această categorie de factori reprezintă, de fapt, condițiile interne ale persoanei care influențează manifestarea conduitei și felului de a fi a preadolescentului.

Factorii externi sunt reprezentați de actorii socio-culturali: părinți, cadrele didactice, grupul de referință/prieteni, colegi de clasă. Acești factori prin acțiunile sale influențează decisiv formarea/dezvoltarea personalității preadolescentului. Factorii externi se mai manifestă prin condițiile familiale, cele școlare, comunitare (ca de exemplu: mass-media, Centre de creație, Fitness-centre etc.). Evident că întregul proces al CE se desfășoară în cadrul interacțiunii acestor factori.

Strategia include *etapele procesului de consiliere a preadolescenților*, care sunt în strânsă interdependență cu celelalte componente. După cum s-a mai menționat procesul de consiliere educațională a preadolescenților este unul complex, el poate fi structurat în trei etape. De fapt, acestea sunt specifice și pentru consilierea adulților.

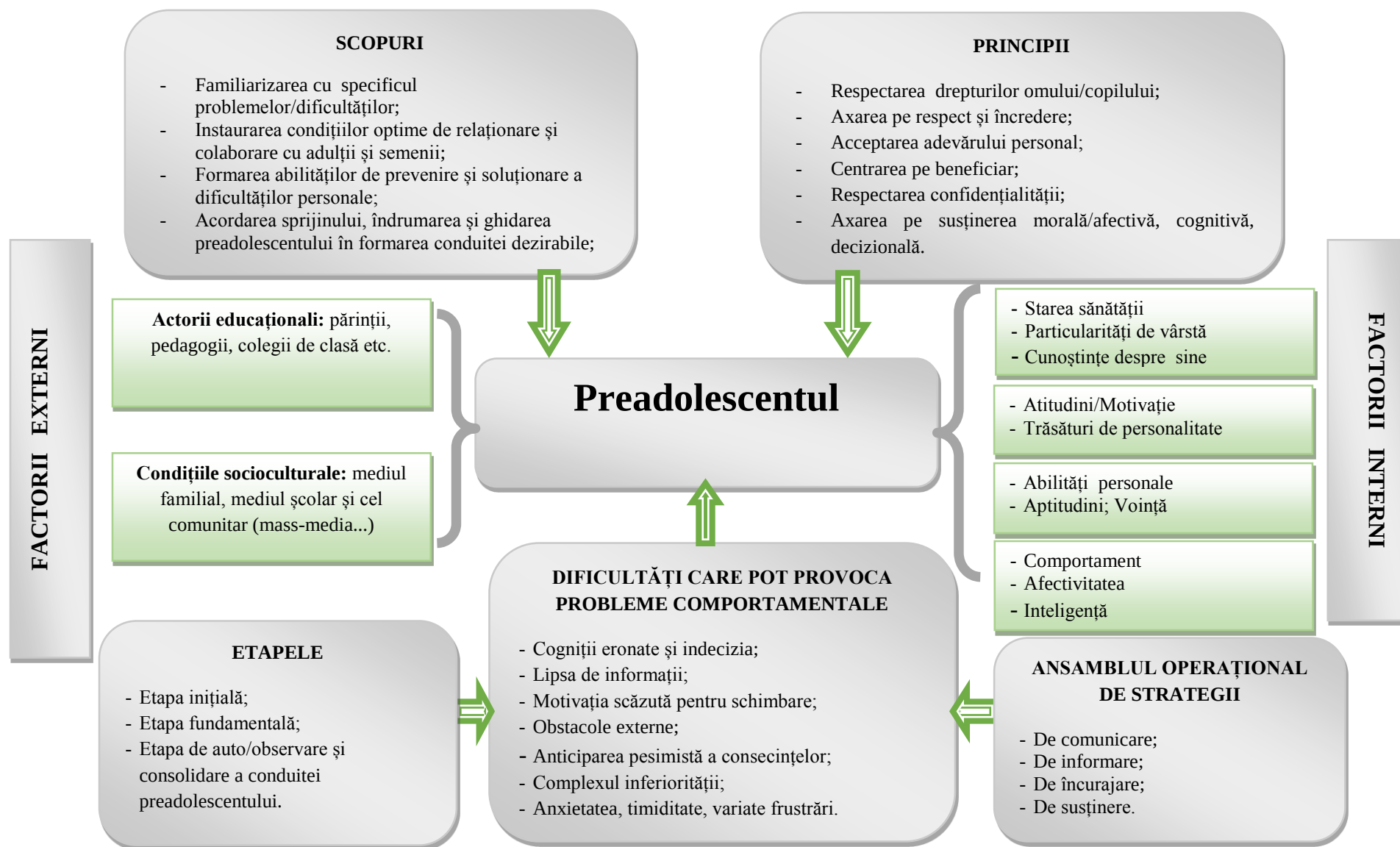

Fig. 2.5. Strategia generală de consiliere educațională a preadolescenților

Așadar, *etapa inițială* presupune stabilirea unei relații optime între consilier și preadolescent. În cadrul ei acumulăm informații, identificăm problema și formulăm scopul și obiectivele CE împreună cu preadolescentul; putem puncta schimbările atitudinale, comportamentele preconizate (finalitățile consilierii).

În etapa fundamentală urmează stabilirea traseului de consiliere și realizarea dialogului de verificare a cauzelor dificultății și elaborarea-valorificarea strategiilor operaționale, apoi, treptat, se trece la conversația orientată spre resemnificare. Specialistul are grijă ca atmosfera să fie caldă și degajată, deoarece aceasta contribuie la instalarea unei relații constructive între consilier și preadolescent și asigură succesul valorificării strategiilor aplicate. În cadrul etapei vizate putem oferi preadolescentului anumite sarcini, explicații și termeni de realizare.

Etapa finală a consilierii presupune consemnarea schimbărilor, care au intervenit în viața preadolescentului pe parcursul procesului CE (care a fost eşalonat în timp). În cazul în care nu se vor observa schimbări și procesul de consiliere va continua, sunt re/structurate strategiile operaționale și cele de perspectivă aplicate, pot fi dezvoltate noi planuri de acțiune, începând cu cele mai simple și până la cele mai complicate în vederea adoptării de către beneficiar a unui nou comportament.

Marea majoritate a specialiștilor [2; 16; 21; 25; 43; 48; 52; 88 etc.], în esență, delimitează doar aceste trei etape, noi, însă în baza experienței noastre de consiliere, propunem încă o etapă, a patra, în care rezervăm timp consilierului și preadolescentului pentru ca ei să se convingă de consolidarea și schimbarea care a survenit în viața și conduita beneficiarului.

Parcursul succesiv de către preadolescent a acestor etape asigură eficiența procesului de consiliere și contribuie la exersarea și consolidarea noilor strategii comportamentale.

Obiectivele prezentate în model au rol de ghidare și reprezintă reperele orientative ale procesului de consiliere. Ele pot fi dezvoltate și completate.

Strategiile operaționale specifice procesului de consiliere a preadolescenților sunt în strânsă interdependență cu scopurile stabilite și reprezintă acțiuni concrete și modalități de realizare a schimbării cognițiilor eronate, a modelului de gândire, a atitudinii și comportării preadolescentului.

Principiile propuse guvernează întregul proces al consilierii preadolescenților și fundamentează aceste demersuri. Evident că ele au fost selectate din sursele bibliografice studiate și adaptate la CE.

Dificultățile/barierele în procesul consilierii structurate în cadrul organigramei, reprezintă categorii de structuri care diferă de la caz la caz și de la persoană la persoană. Dacă nu sunt anihilate

sau lichidate la timp, acestea se pot transforma în amenințări și probleme, împiedicând dezvoltarea personalității preadolescentului. Este necesară monitorizarea situației pentru a asigura eficiența demersului. Bineînțeles că lista dificultăților poate fi completată.

În concluzie, specificul acestei strategii generale de CE a preadolescentului rezidă în integrarea și valorificarea optimă a ansamblului de strategii operaționale, a factorilor externi și interni a (mediului de creștere și dezvoltare a preadolescentului), explorarea coerentă a etapelor procesului, a scopurilor, principiilor, cunoașterea și monitorizarea dificultăților, care pot să apară la această vârstă.

Consilierea educațională a părinților/parentală

Dezvoltarea individului adult este un proces complex, în care restructurările sunt mai lente, iar însușirea de noi reguli și elaborarea noilor strategii și scenarii de viață poate fi pe cât de dinamică, pe atât de înceată și sinuasă.

Prin natura sa familia este prima structură socială și fundamentală, ancorată implicit în formarea și educarea copilului, inclusiv a preadolescentului. În acest context, cercetătorii din domeniul științelor educației [1; 2; 6; 3; 32; 35; 150 etc.], în marea lor majoritate, consideră că educația părinților, este sarcina primordială a consilierilor educaționali. Pentru a asigura cele mai bune condiții de educație familială și de interacțiune copii-părinți, de depășire a problemelor/dificultăților de educație a preadolescenților, care nu pot fi rezolvate apelând numai la intuiția părinților, trebuie să formăm și să consolidăm competențele parentale. Fără pregătirea teoretică și practică a părinților în domeniul psihopedagogic, nu se poate realiza o educație de calitate, și nu pot fi depășite dificultățile fără eșecuri. Acest lucru este evident și, de fapt, cunoscut de toți.

Deși, pentru adulți nu există școală care iar învâța cum să fie părinți, există, totuși, dorința moștenită a omului de a crește și educa indivizi sănătoși din punct de vedere fizic și psihic, capabili să interiorizeze și să promoveze valorile societății umane. Nu întotdeauna această dorință se conjugă cu posibilitățile, capacitățile și priceperile de modelare a ființei umane, de aceea părinții apelează la ajutorul persoanelor competente, la specialiștii din domeniul sistemului de învățământ și a celor ce se ocupă de consilierea parentală și a familiei.

Serviciile de consiliere psihopedagogică parentală vin în întâmpinarea părinților cu scopul dezvoltării de noi competențe și de valorificare a experiențelor personale. Prin specificul său consilierea parentală reprezintă ansamblul de activități ce vin să sprijine acțiunile de cunoaștere a copiilor de variată vârstă, de înțelegere a nevoilor și comportamentelor acestora, de identificare a

factorilor de risc, de menținere a climatului familial pozitiv; de monitorizare și ghidare a copilului în cariera școlară, orientarea profesională etc.

Suportul educațional acordat părinților prin activitățile de consiliere presupune stabilirea unei relații de încredere și de colaborare productivă, care ar facilita procesul de auto/dezvoltare al adulților și ar contribui la prevenirea multor dificultăți familiale. Evident că prin aceste activități, în cadrul relației consilier-părinte se urmărește clarificarea disfuncționalităților mediului familial, care cauzează dificultăți, probleme comportamentale indezirabile atât din partea copiilor cât și a adulților.

În activitățile de consiliere, specialistul acționează ca profesionist și ca om: oferă atenție, empatie, tact, sprijinindu-l pe părinte în înțelegerea, analiza, interpretarea și soluționarea problemelor cu care acesta se confruntă, motivându-l pentru a le accepta și a căuta căi și mijloace adecvate de rezolvare. În acest proces adulții/părinții, în marea lor majoritate, sunt deschiși și tind să însușească anumite atitudini și comportamente adecvate și eficiente [37, p.11].

Rezultatul activităților de consiliere parentală îl constituie dobândirea de către părinți a unor competențe, deprinderi, modalități procedurale necesare în educația copiilor, în luarea unor decizii optime în situațiile dificile din cadrul familiei, (de depășire a acestora); armonizarea relațiilor cu copiii. Această redimensionare a conduitei parentale constituie o învățare, care poate fi realizată prin intervenția și sprijinul, ajutorul și îndrumarea consilierului educațional, ce se realizează pe tot parcursul vieții. După cum știm, *învățarea este permanentă*, și astăzi o persoană, inclusiv părinții, învață cât trăiesc, atât din experiența proprie, experiența altora, cât și în baza consilierii educaționale, organizată în instituțiile de învățământ.

Învățarea poate fi spontană, neintenționată, în contexte nonformale și informale, ce se realizează în afara instituțiilor cu destinație educațională specială, sub variate forme (*sfaturi oferite de colegi, rude, prieteni, membri ai familiei*) și, desigur că intenționată, desfășurată într-un mod organizat și dirijat, ce include un ansamblu de influențe și acțiuni cu scop formativ și corecțional de tipul influențelor și acțiunilor realizate în cadrul parteneriatelor educaționale, a consilierii speciale inițiate în *școli, licee, centre specializate destinate consilierii părinților etc.*

Prin urmare, CE parentală ajută părinții să adopte un model/stil de viață sănătos și demn, care le-ar oferi un echilibru psihoemoțional optim, confort psihologic și moral și ar consolida capacitatea rezolvării multiplelor și diverselor probleme familiale, inclusiv a celor care apar în educația preadolescenților.

Calitatea și eficiența acțiunilor de consiliere, sânt în strânsă legătură și depind de particularitățile psihoindividuale, psihosociale, cultura adulților, relațiile familiale ale părinților.

Succesul lor este determinat de modul în care fiecare din ei transformă influențele educaționale de consiliere în achiziții proprii, care tind să orienteze personalitatea părinților în direcția formării și dezvoltării personalității integre a propriilor copii. Consilierea acordată presupune asimilarea și interiorizarea acțiunilor valorificate de consilierul educațional, în vederea orientării și formării-dezvoltării personalității părinților; pentru a-i învăța să se comporte eficient în diversitatea situațiilor familiale și în cele de criză a copiilor/preadolescenților.

În acest context, este necesară abordarea unei strategii de consiliere parentală, de remediere și prevenție a discordanțelor și incertitudinilor familiale, dar și de dezvoltare personală. În esență strategiile de consiliere educațională a părinților, ca și cele folosite în CE a preadolescentului, presupun o abordare sistemică și integrativă, ce are scopuri bine determinate, un conținut, care poate fi structurat eclectic în funcție de necesitățile beneficiarilor.

În continuare prezentăm elementele strategiei elaborate (Figura 2.6.), care este destinată organizării-desfășurării acțiunilor de consiliere în scopul formării și consolidării competențelor parentale, condiționării schimbărilor evolutive.

Scopurile CE parentale, se deosebesc în funcție de situația familială concretă, de particularitățile de vârstă, de gen și personalitate ale părinților ce educă preadolescenți, de problemele și situațiile cu care se confruntă membrii familiei. În acest sens, putem delimita scopurile consilierii parentale în trei categorii:

- *scopuri fundamentale/vitale* care presupun finalități pe termen lung proiectate și valorificate în cea mai mare parte a activităților de consiliere educațională cu referire la majoritatea părinților. Acestea se focalizează pe oferirea sprijinului, ajutorului și îndrumarea/orientarea părinților ce educă preadolescenți, pe implicarea în diverse programe educative de formare și dezvoltare a personalității sale, pentru a-și conștientiza propriile probleme și a lua decizii corecte, a-și asuma responsabilitatea pentru sine și pentru creșterea și dezvoltarea armonioasă a propriilor copii.

- *scopuri formulate de consilier cu un pronunțat caracter preventiv* ce asigură formarea/dezvoltarea continuă a personalității părinților. Consilierul educațional, stabilește obiectivele activităților de consiliere a părinților, în dependență de dificultățile sesizate cu care se confruntă familia concretă.

Într-un experiment preliminar au fost identificate dificultățile și nevoile fundamentale ale preadolescenților și ale părinților. Apoi le-am supus unei analize profunde, în scopul stabilirii metodelor de consiliere pentru a facilita schimbările evolutive ale beneficiarilor, care urmează să influențeze relațiile interpersonale familiale.

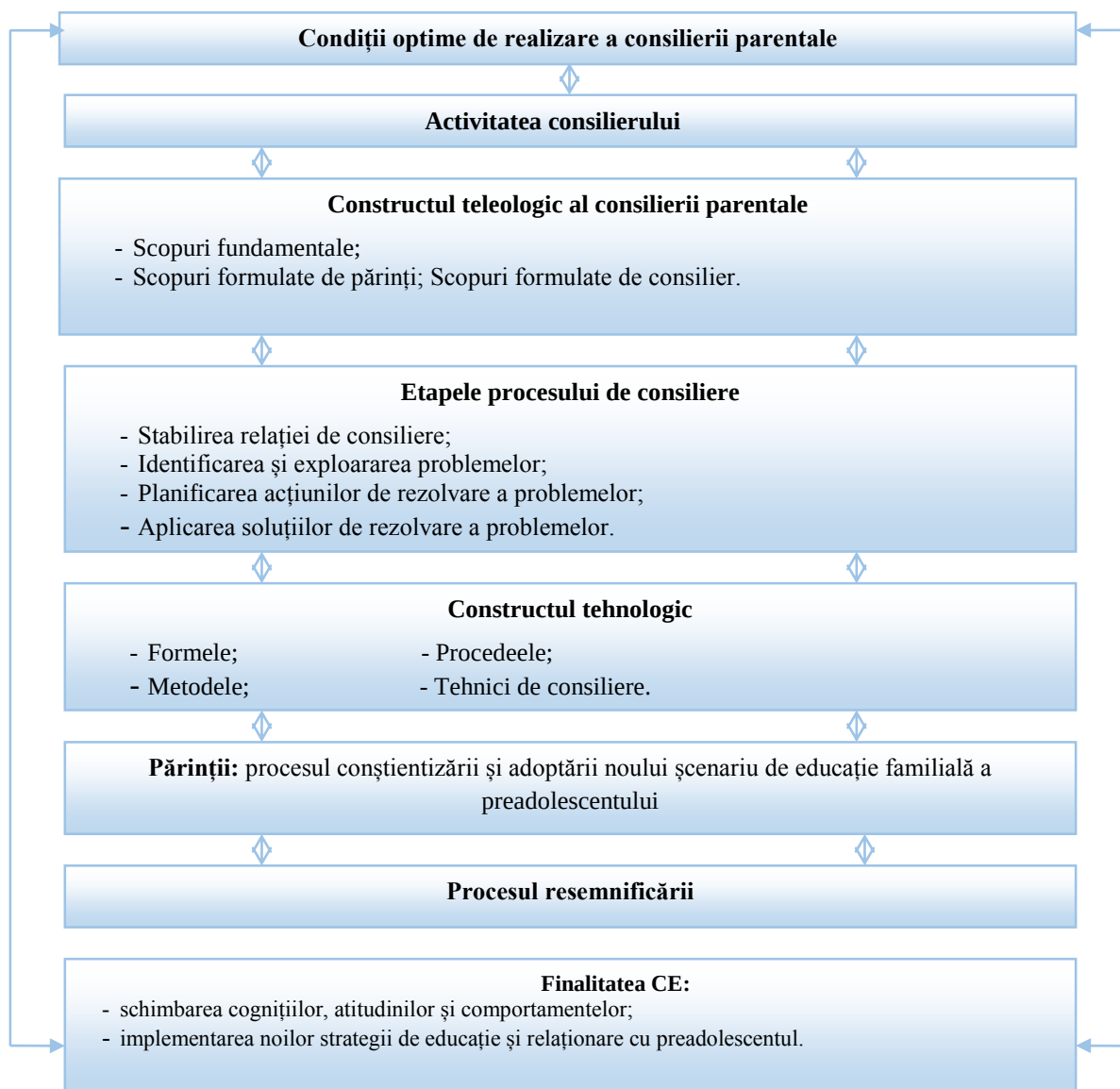

Fig. 2.6. Strategia generală de consiliere educațională a părinților

Atenția noastră, în calitate de consilieri, a fost orientată și axată pe sprijinul, ajutorul și îndrumarea părinților în următoarele direcții: realizarea auto/cunoașterii; dezvoltarea stimei de sine, formarea unor atitudini pozitive față de propria persoană și față de propriii copii, formarea unor abilități de relaționare familială, de cooperare și colaborare în rezolvarea problemelor; dezvoltarea atitudinilor și comportamentelor adecvate, necesare pentru menținerea sănătății psihofizice a membrilor familiei, cât și asimilarea unor tehnici de management familial optim, care au fost realizate prin activitățile de exersare-training organizate cu părinții implicați în experimentul de formare (Anexele 18; 19; 20).

Scopurile formulate de consilier și de părinți au fost supuse unei analize profunde, s-au comparat cu solicitările de sprijinire, ajutor și îndrumare, expuse de ei. Acestea au fost derivate în obiective și materializate în conținuturi, abordate prin intermediul constructelor I, II, III. (Figura 2.6.). Părinții s-au arătat deosebit de cointeresați, dispuși să învețe și să experimenteze noi strategii de comportare parentală. Au depus eforturi și s-au angajat hotărât în acțiunile și activitățile educațional-formative realizate; în ședință, sigur că prevalau mamele (cu excepția a șapte tați).

Anticipând descrierea experimentului pedagogic efectuat, menționăm că părinții solicită ajutorul consilierului pentru schimbarea atitudinilor și a comportamentelor cotidiene neeficiente, ale sale și ale preadolescenților, (pe care le consideră dificile, inadecvate, ineficiente și greșite).

Prin urmare, scopurile formulate de specialiști și părinți devin posibil de atins prin activitățile de consiliere educațională realizată concomitent, adică paralel cu copiii. Indiferent dacă scopurile au fost formulate de consilier sau beneficiar, ele sunt expresia solicitărilor părinților și copiilor. Activitățile de consiliere parentală au fost axate nu numai pe intervenții psihopedagogice și conversații de tip reflexiv, s-a solicitat frecvent exersarea (antrenarea în anumite acțiuni: luarea deciziilor de comun acord, elaborarea regimului zilei, aplicarea metodelor educației, aplicarea dezaprobării/pedepselor, soluționarea unui conflict concret etc.).

Așadar, consilierea educațională parentală, având scopuri bine determinate, are și un anumit *conținut* ce reflectă clar domeniile esențiale și cele mai complicate ale vieții familiale de creștere și educare a copiilor/preadolescenților.

Activitățile de consiliere parentală au drept scop eficientizarea funcționalității educației, dezvoltarea adecvată și armonizarea relației părinți-preadolescenți; optimizarea modului de viață în cadrul familiei; deseori se lucrează asupra debarasării de vicii (limbaj infect, agresiv etc.).

În concordanță cu această dimensiune vom specifica formele și caracteristicile de bază ale CE, reeșind din problematica și situațiile în care se pot afla părinții consiliați. Astfel, primul tip de *consiliere parentală, consilierea educațională centrată pe dezvoltare*, presupune un ansamblu de acțiuni de sprijinire și îndrumare a părinților, în cazul nostru, a celor ce educă copii de vârstă preadolescentă, care manifestă interes pentru formarea-dezvoltarea propriei personalități/autoactualizarea rolului social de părinte. Beneficiarii consilierii parentale axate pe dezvoltare, devin părinți care doresc să cunoască mai profund propriile posibilități și aspecte ale comunicării, relaționării și dezvoltării armonioase a preadolescenților; principiile și metodele educației familiale etc.

Consilierea parentală în situații de criză, presupune ansamblul de acțiuni ce oferă ajutor, sprijin și îndrumare părinților, aflați într-o stare de dezorganizare și de disfuncționalitate a propriei

personalități sau a familiei, care se confruntă cu un șir de probleme acute/stringente pe care nu le pot soluționa adecvat și care le produc stres, îngrijorare, anxietate și frustrare. Experiența arată că consilierea parentală de acest tip este mai eficientă în cazul consilierii individuale sau în grupuri mici de părinți.

Consilierea parentală preventivă își focalizează acțiunile pe prevenirea apariției unor probleme sau situații critice în viața familiei în general, și a preadolescenților în particular. Tip de consiliere cu rol proactiv, prin care se intenționează exersarea și pregătirea părinților pentru a face față cu succes problemelor din viața de familie, mai cu seamă cele ce pot să apară în relația lor cu preadolescenții.

Analiza experienței avansate [40; 55; 149; 151 etc.], ne sugerează că în cadrul acestui tip de consiliere pot fi organizate mai multe modalități de lucru cu părinții precum: ședințe, traininguri, mese rotunde, conferințe practice cu părinți, ateliere de formare, centre de resurse pentru părinți. Aceste modalități sunt binevenite pentru a asigura o comunicare constantă, partenerială și eficientă, axată pe informarea adulților ce oferă suport educațional pentru părinți.

Un alt tip de consiliere psihopedagogică parentală este cea *remedială*, menită să susțină și să îndrume părinții pentru a se adapta și depăși situațiile dificile de viață. Cele mai solicitate intervenții sunt în direcția armonizării comunicării și relaționării părinților cu preadolescenții includerea acestora în grupuri noi de referință sau excluderea lor din cele cu impact negativ, re/structurarea și re/echilibrarea unei situații complicate de viață (copil bolnav, vicii sociale etc.).

Consilierea remedială este eficientă și în cazul reîntregirii familiei după despărțiri de lungă durată, ca urmare a plecării peste hotare a părinților, aceștea au nevoie de ajutor în restabilirea relației cu proprii copii, (lăsați în grija bunelor, rudelor etc.). Consilierul în acest caz sprijină părinții în a înțelege dificultățile lor și a copiilor, iar intervenția se consideră eficientă, dacă dialogul și contactul cu părinții au fost restabilite.

Abordând principalele tipuri de consiliere parentală și strategia generală a CE a părinților, este necesar să menționăm că aceste modalități de consiliere reprezintă procese

destul de complicate și relativ îndelungate (4-6-10 luni), ceea ce solicită de la consilier și beneficiari răbdare, asiduitate, eforturi morale, intelectuale și volitive.

2.3. Condiții psihopedagogice de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți

Comunitatea umană traversează o perioadă dificilă de evoluție, condiționată de efectele globalizării, modernizării și de constelația problemelor acumulate: criza social-economică care contribuie la aprofundarea crizei morale și care se manifestă în toate domeniile de activitate, în viața a omului, inclusiv în relațiile familiale. Ritmul accelerat al schimbărilor și fenomenul poluării valorilor morale care au loc în societatea contemporană face tot mai dificilă și complicată viața familiei. Sporirea migrației populației, războaiele locale și regionale, terorismul, fenomenul politizării crescânde a mass-media, sporirea polarizării sociale, șomajul, sărăcia etc., conduc spre devalorizarea vieții umane, a tradițiilor și valorilor familiale, ceea ce influențează negativ educarea, creșterea și dezvoltarea copiilor. Cadrul familiei, mediu care trebuie să fie un factor de consolidare, dezvoltare și formare eficientă a personalității copilului/preadolescentului devine mai rece, ostil sau prea liberal. Această stare complicată și contradictorie ne-a orientat spre cercetarea și precizarea unor aspecte teoretice și aplicative care țin de studierea și armonizarea relațiilor familiale.

În pofida tuturor vitregiilor, familia rămâne a fi cea mai importantă valoare umană și o străveche instituție creată de om, care reprezintă pilonul de bază al procesului de perpetuare a speciei umane, a enculturației și inserției sociale a omului [35; 36; 72; 111 etc.].

Un rol primordial în formarea personalității preadolescentului îl are modelul comportamental al părinților și stilul educativ adoptat și explorat în familie. Pentru formarea personalității copilului, stilul educativ trebuie să fie unul centrat pe valorile morale, echilibrat, bazat pe colaborare și cooperare cu preadolescentul. Cât privește esența și precizarea noțiunii de familie armonioasă, evident că ea include în sine următoarele caracteristici: familie durabilă, prietenoasă, ce își îndeplinește eficient funcțiile (economică, biologică, educativă, psihologică, culturală, socială); este o familie în care există înțelegere, respect, coeziune și solidaritate între membrii ei, care este capabilă să se adapteze adecvat la schimbările mediului social [6; 28; 70; 126].

Evident că în familiile armonioase, predomină iubirea față de aproapele său, stima și încrederea reciprocă, colaborarea și parteneriatul funcțional.

Chiar dacă apar unele neînțelegeri, conflicte, acestea sunt depășite sau pot fi preîntâmpinate prin intermediul comunicării, răbdării, valorificării dialogului și a unor discuții. În viziunea mai

multor cercetători [9 ; 14; 35; 43; 56; 72; 131; 148 etc.], tinerii care provin din familia de origine în care domina pacea și înțelegerea, sunt apti de ași edifica, la rândul lor, familii armonioase; promovează așa valori ca: dragostea, toleranța, compasiunea, hărnicia, altruismul, cumsecădenia, răbdarea și perseverența.

L. Șoitu, afirmă că dragostea este sentimentul complex, cu mare încărcătură emoțională, care constituie piatra de temelie a familiei, ce-i oferă rezistență la diferite provocări, situații și evenimente dificile. V. Scott, G. Dubb și P. Runnels definesc familiile armonioase ca fiind acele familii în care se cultivă independența preadolescentului, încrederea și stima reciprocă, astfel încât preadolescentul să-și poată exprima și manifesta personalitatea [Apud 193].

Dacă analizăm familia armonioasă după tipul relațiilor, observăm predominarea relațiilor de colaborare, cooperare în înbinare cu relațiile de monitorizare și control rezonabil, rațional cu privire la copii.

În viziunea cercetătoarei Larisa Cuznețov [36, p.97], pentru a crea, dezvolta și păstra o familie armonioasă trebuie să ne axăm pe următoarele condiții:

- a te cunoaște pe tine însuși, a cunoaște și a înțelege ce aștepți de la partener ;
- a respecta autonomia relativă a partenerului;
- a iubi, ocroti și respecta partenerul;
- a fi înțelegător și tolerant;
- a comunica în permanență;
- a stima părinții partenerului de viață și rudele lui apropiate;
- a învăța să fii responsabil;
- a te perfecționa permanent;
- a analiza, negocia și argumenta propriile acțiuni și fapte.

Aceste condiții, menționează cercetătoarea, se cer respectate de ambii parteneri.

Analiza acestora permite să observăm că lista lor poate fi continuată sau condițiile vizate pot fi derivate încă într-un set de condiții, poate nu atât de substanțiale, dar, totuși destul de importante pentru menținerea armoniei în cadrul familiei, ca de exemplu:

- realizarea partajării responsabilităților familiale de comun acord;
- a fi flexibil, obiectiv și empatic;
- implicarea ambilor părinți în educația copiilor;
- respectarea drepturilor omului/copilului etc.

Bineînțeles că familii ideale, adică absolut armonioase, nu există, dar sondajul efectuat pe lotul experimental (396 s) de părinți ne-a arătat că 76,5 % (303 s) de adulți se percep fericiți în familiile lor și consideră că relațiile în cadrul acestora sunt destul de armonioase. Când privește educația și relaționarea cu preadolescenții 71,5 % (283 s) de părinți au confirmat că întâmpină un șir de dificultăți, bifând în lista acestora marea majoritate a problemelor menționate și de către părinții preadolescenților din lotul independent.

Astfel, plecând de la reperele teoretice determinate în (capitolul 1 și subcapitolele precedente), specificul particularităților de vârstă a preadolescentului, condițiile familiei armonioase, dificultățile stabilite și descrise în subcapitolul 2.1. și analiza experienței avansate de investigație a familiei [7; 13; 20; 74; 81etc.], a conflictelor preadolescenți-părinți [20; 61; 93; 170; 194 etc.], am stabilit și explicat *condițiile psihopedagogice de armonizare a relațiilor familiale preadolescenți-părinți*.

Într-o viziune sintetică acestea sunt:

- *axarea pe perfecționarea parentală continuă*, necesită conștientizarea de către părinți a lacunelor în cultura generală a lor și cunoașterea insuficientă a psihologiei copilului și desigur că a pedagogiei familiei, psihologiei dezvoltării etc., ceea ce urmează a fi corectat prin vizitarea și studierea softurilor educaționale, lecturarea independentă a unor cărți cu tematica vizată sau/și frecventarea ședințelor, a atelierelor de formare a părinților, organizate în instituțiile de învățământ sau de centrele de consiliere a familiei;
- *respectarea drepturilor omului/copilului*, care ar trebui să se discute în cadrul familiei, pentru a evita variate tipuri de abuz psihologic/verbal, fizic etc. și ar contribui la democratizarea relațiilor familiale, la general și la democratizarea relațiilor cu preadolescentul, în special;
- *excluderea formalismului, a poziției autoritare sau despotice și centrarea pe respectarea eticii, a tactului relațional*, ceea ce va re/vitaliza comunicarea și va îmbunătăți relația cu preadolescentul și i-ar permite să se simtă acceptat, iubit și stimat;
- *respectarea personalității și a unor decizii pe care le-a luat independent preadolescentul*; Această condiție se va respecta dacă părinții vor cunoaște personalitatea copilului său, vor crea circumstanțe speciale de implicare a preadolescentului în luarea deciziilor.
- *respectarea spațiului personal și oferirea unei autonomii relaționale*, aspecte foarte importante pentru această vârstă, care pot fi negociate și conturate clar, apoi respectate de comun acord;
- *intensificarea și aprofundarea educației de gen și a educației sexuale*, întrucât dezvoltarea și maturizarea preadolescentului permite realizarea unei informări speciale, îmbinată cu discutarea unor cazuri concrete legate de igiena personală, concepere, sarcină, nașterea copiilor etc.;

- *implicarea preadolescentului în activități centrate pe interesele personale ale acestuia, cât și în activități de caritate*, care ar contribui la dezvoltarea aptitudinilor, a trăsăturilor morale de caracter și l-ar sustrage de la fapte și acțiuni indezirabile;
- *elaborarea și respectarea de către toți membrii a unui cod de norme moral-etice în cadrul familiei* va spori eficiența intercomunicării și interrelaționării familiale;
- *orientarea și ghidarea rezonabilă în cariera școlară cu implicarea palielor vocaționale* va contribui la preîntâmpinarea eșecurilor în procesul de învățământ, va stimula dezvoltarea proceselor cognitive, a metacogniției și va asigura alegerea corectă a profesiei;
- *îmbinarea optimă a variatelor forme și metode de educație familială în contextul orientării preadolescentului spre modelul pozitiv/moral al părinților*, care se manifestă permanent în toate aspectele vieții familiale, urmărindu-se respectarea constantă a MSV, a conduitei demne și a unei relaționări echilibrate.

Ideal ar fi ca aceste condiții să fie respectate în cadrul familiei, începând cu vârsta fragedă a copiilor, iar pe parcurs, concomitent cu creșterea și dezvoltarea acestora, conținutul condițiilor să fie revăzut și completat (împreună de adulți și copii) în funcție de specificul perioadei de vârstă. Totodată, experimentul pedagogic realizat, a demonstrat că niciodată nu este târziu de re/echilibrat modul de viață și relaționare în cadrul familiei. Pentru aceasta a fost necesar de activizat parteneriatul școală-familie, de organizat un șir de activități speciale de consiliere educațională a familiei și elevilor/preadolescenților, de exersat subiecții (ambele părți) în conștientizarea și corectarea scăpărilor, erorilor, greșelilor, cognițiilor, inclusiv a atitudinilor, comportamentelor incorecte și învățarea unor noi structuri cognitiv-comportamentale prin elaborarea și exersarea strategiilor și a scenariilor noi eficiente și adecvate situației.

Anticipând descrierea experimentului pedagogic menționăm că soluția de bază în armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți rezidă în auto/perfecționarea parentală, desfășurată într-un mod sistematic și sistemic (percepând formarea personalității în integritatea calităților și manifestărilor umane) și orientarea adulților spre cunoașterea preadolescentului.

Aceste condiții se cer a fi respectate de ambele părți, astfel se va reuși constituirea unor relații familiale armonioase. Întrucât familia armonioasă implică și dezvoltarea armonioasă

membrilor săi, tendințele adulților spre autoperfecționare se cer îmbinate cu acțiunile, faptele și modelele comportamentale demne de urmat.

În concluzie, putem menționa că o familie armonioasă este și o familie sănătoasă. Este cea în care toți membrii ei se simt înțeleși, în care fiecărui membru, fie adult sau minor, îi pasă de binele celui alt.

2.4. Concluzii la capitolul 2

1. Studiul și precizarea aspectelor teoretice din perspective armonizării relațiilor preadolescenți-părinți prin intermediul consilierii educaționale a părinților și a preadolescenților, structurii și funcționalității acelor servicii, a permis să determinăm și să fundamentăm științific ansamblul de instrumente și configurări metodologice, care pot fi aplicate în consilierea preadolescenților și părinților. Astfel, am re/actualizat, precizat și dezvoltat conținutul, caracteristicile și strategiile de consiliere a preadolescenților și părinților.

2. După o analiză, descriere și interpretare a rezultatelor experimentului preliminar au fost stabilite dificultățile de relaționare percepute de preadolescenți (Tabelul 2.1.) și de părinți (Tabelul 2.2.), care ne-au permis să realizăm o caracterizare esențializată a vârstei preadolescentului, delimitând-o în etapa de 11-12 ani și 13-14/15 ani, ceea ce a asigurat observarea și desemnarea particularităților specifice de comportare și ne-a orientat în elaborarea strategiilor de consiliere a familiei .

3. Din perspectiva și în baza principiilor eclecticismului teoretic și tehnic, a analizei modelelor de consiliere a adulților și copiilor (L.Cuznețov, B. E. Gilland, S. C. Winston, T. L. Sexton, L. M. Brammer și E. L. Shastrom), am elaborat *Matricea bidimensională a consilierii părinților și preadolescenților*, care conține formele și strategiile orientative de lucru cu beneficiarii nominalizați; am fundamentat și elaborat *Strategiile operaționale de CE a părinților și preadolescenților* ce includ metodele, procedeele și tehnicile respective (Tabelul 2.3.); caracteristicile esențiale ale consilierului eficient (Tabelul 2.4.); *Strategia generală de consiliere educațională a preadolescenților*, care include scopul, principiile, factorii interni și externi, etapele dificultăților și strategiile operaționale (Figura 2.5.) și *Strategia generală de consiliere educațională a părinților* (Figura 2.6.), care include: condițiile optime de realizare a CP, activitatea consilierului,

constructul teleologic, etapele procesului de consiliere, constructul tehnologic, beneficiarii, procesul și finalitățile CE.

4. În finalul capitolului au fost elucidate și argumentate științific *condițiile de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți* (în număr de douăsprezece), valorificarea cărora va contribui la formarea competențelor respective la beneficiari și va fortifica educația familială.

Prin aspectele dezvăluite și valorificate în cadrul acestui capitol, am intenționat să determinăm fundamentele teoretice și să pregătim instrumentele pedagogice, care vor fi valorificate în cadrul CE cu scopul de armonizare a relațiilor dintre preadolescenți și părinții lor.

3. COORDONATA PRAXIOLOGICĂ A CONSILIERII CENTRATE PE ARMONIZAREA RELAȚIILOR PREADOLESCENȚI-PĂRINȚI

3.1. Designul și conținutul cercetării

Cercetarea realizată a fost axată pe explorarea reperelor teoretice ale consilierii, a analizei cadrului experiențial și a valorificării cadrului experimental. În consens cu aceasta s-a urmărit desfășurarea investigației pe cele patru direcții: analiza epistemologică, orientată asupra studierii esenței, specificului consilierii familiei cu preadolescenții, a precizării și delimitării tendințelor integrative a fenomenului investigat; fundamentarea științifică și elaborarea instrumentelor metodologice și realizarea experimentului pedagogic. Experimentul pedagogic a fost desfășurat în scopul validării și determinării funcționalității *instrumentarului elaborat*, care încorporează, de facto, reperele teoretico-aplicative ale consilierii educaționale axate pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți.

Demersul experimental a fost conceput și desfășurat în acord cu tema și scopul cercetării și în concordanță cu obiectivele cercetării.

Studiul experimental axat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți a fost desfășurat în școală, clasele gimnaziale, deoarece în opinia multor cercetători [1;5; 12; 25; 30; 60 etc.], anume școala reprezintă o bază de aplicație autentică (elevii și părinții sunt organizați), care evidențiază lacunele din relația preadolescenți-părinți, defectele educației oferite în cadrul familiei și instituției de învățământ.

Motivele desfășurării investigației și a alegerii lotului experimental:

- anume școala prima depistează dificultățile educației familiale, observă ignorarea caracteristicilor individuale și de vârstă a preadolescenților;
- școala este instituția, care observă incompetența părinților, lipsa lor de concentrare asupra nevoilor și intereselor preadolescentului; insuficiența contactului afectiv-emoțional între părinți și preadolescenți și/sau controlul excesiv din partea acestora sau lipsa lui, agresivitatea adulților etc.
- vârsta preadolescentă este o perioadă sensibilă pentru dezvoltarea analizei și reflecției; la această vârstă copiii sunt deja capabili să analizeze și să evalueze relația lor cu părinții, acest moment ne-a permis să cercetăm esența și calitatea relației preadolescenți-părinți nu doar din perspectiva părinților ci și cea a elevilor preadolescenți;
- în această perioadă de vârstă este foarte eficientă intervenția educațională privind dezvoltarea relațiilor constructive dintre preadolescenți-părinți, deoarece în preadolescență părinții și pedagogii

încă mai sunt persoane semnificative pentru copii, adică, au impact deosebit în dezvoltarea personală și în socializarea puberului.

Prin urmare investigația relației preadolescenți-părinți și armonizarea ei se va desfășura în condițiile concrete și reale a instituțiilor de învățământ.

Cercetarea s-a realizat pe parcursul anilor 2015-2017 în două etape: cea inițială a purtat caracter preliminar, de justificare, confirmare a problemei și scopului proiectat; cea de constatare, formare și verificare, reprezintă experimentul pedagogic integral.

Cercetarea comportă un caracter teoretico-aplicativ, și este axată pe valorificarea principiului inter- și pluridisciplinarității, implicând studiul și analiza aspectelor din domeniul pedagogiei, psihologiei școlare, psihologiei vârstelor, psihologiei dezvoltării, consilierii educaționale, psihoterapiei integrative și sociologiei educației familiale.

Determinarea și formularea problemei, scopului și strategiei cercetării au permis să conturăm câteva **obiective-direcții esențiale**, care au servit drept puncte de reper pentru desfășurarea demersului investigațional preconizat, după cum urmează:

- investigarea opiniei/atitudinilor preadolescenților și părinților acestora privind dificultățile de relaționare familială;
- investigarea atitudinii preadolescenților și părinților cu privire la necesitatea consilierii educaționale;
- identificarea și stabilirea dificultăților familiale cu privire la relația preadolescenți-părinți;
- determinarea stilurilor educative valorificate în educația familială a preadolescenților;
- elaborarea instrumentelor metodologice, a probelor, care vor fi aplicate în etapele de constatare și verificare a experimentului pedagogic;
- stabilirea caracteristicilor CE, a condițiilor de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți; fundamentarea, elaborarea și validarea strategiilor operaționale și a celor generale de consiliere a părinților și elevilor/preadolescenților.

În desfășurarea experimentului pedagogic am folosit chestionarul, studiul de caz, conversația, observația științifică, studiul produselor activității elevilor, analiza și sinteza, interpretarea/metoda analizei hermeneutice, metodele statistice, metoda expertizării/Expert și tehnica cercetării lotului experimental independent; al lotului stratificat (elevi, părinți, diriginți) de tipul *inainte și după/before and after method*; probe de verificare a competențelor de relaționare.

Planificarea și designul general al experimentului sunt elucidate în tabelul ce urmează:

Tabelul 3.1. Designul experimental

Etape	I.EXPERIMENTUL PREALABIL/PRELIMINAR
Obiective	1. Investigarea opiniei preadolescenților și părinților privind dificultățile de relaționare familială; 2. Determinarea atitudinii părinților și preadolescenților privind necesitatea consilierii educaționale; 3. Identificarea și stabilirea specificului relațiilor preadolescenți-părinți; 4. Stabilirea stilurilor de educație valorificate în cadrul familiei; 5. Validarea instrumentelor de cercetare.
Lotul explorat în experimentul preliminar	<i>Lotul independent</i> 396 subiecți (198 preadolescenți și părinții acestora), 20 diriginți.
Termeni de realizare	Semestrul I anul de studii 2015-2016
Activități și metode de investigare	<i>Forme:</i> chestionare de opinii plasate pe Platforma educațională www.parinti-preadolescenti.md, adunări de părinți; <i>Metode:</i> conversația, interviul, observația, chestionarea, convorbirea, studiul de caz, analiza și sinteza;
Impact și rezultate	- Am realizat un studiu și o analiză prealabilă a dificultăților de comunicare și relaționare a părinților în relația lor cu preadolescenții; - Am stabilit atitudinea părinților și a preadolescenților vizavi de serviciile de consiliere educațională (în caz de necesitate); - Am analizat poziția părinților în relația cu preadolescentul; - Am întocmit un inventar ce conține ansamblul de probleme/dificultăți pe care le întâmpină preadolescenții și părinții; - Am corectat și completat instrumentele și strategiile de cercetare;
II	EXPERIMENTUL DE CONSTATARE
Obiective	- Întemeierea <i>Platformei de educație și consiliere a părinților și preadolescenților: www.parinti-preadolescenti.md</i>; - Studierea opiniei, atitudinilor și reprezentărilor preadolescenților, părinților și cadrelor didactice/diriginților privind consilierea educațională a familiei; - Determinarea nivelului de competență a părinților privind educația și construirea relațiilor cu preadolescentul; - Evaluarea percepției cadrelor didactice privind calitatea competențelor parentale; - Studiul și analiza Fișelor psihopedagogice a elevilor și părinților;
Lotul experimental	• 160 de subiecți: (80 de preadolescenți și 80 de părinți; 8 diriginți) din mediul rural; • 160 de subiecți: (80 preadolescenți, 80 de părinți și 18 diriginți) din mediul urban.
Termeni de realizare	Semestru I-II, anul de studii 2015-2016;

Activități și metode de consiliere	<i>Forme:</i> Mese rotunde; ore de dirigenție; interviuri on-line; <i>Metode:</i> observația, discuția, conversația, chestionarul de opinii pentru preadolescenți (Anexa 3); chestionarul de opinii pentru părinți (Anexa 2); grila de evaluare a percepției diriginților/cadrelor didactice privind calitatea competențelor parentale (Anexa 4); probe de evaluare a competențelor parentale (Anexa 1).
Impact rezultate	- Am stabilit loturile experimentale; - Am realizat investigațiile constatative privind calitatea relațiilor interpersonale părinți-preadolescenți; - Am stabilit indicatorii de evaluare a competențelor de relaționare familială preadolescenți-părinți și a relațiilor intergeneraționale din perspectivă emoțională și comportamentală; - Am elaborat și expertizat instrumentele de cercetare (chestionarele pentru părinți, preadolescenți și cadrele didactice); - Am determinat nivelul de competență al părinților și al preadolescenților privind specificul relațiilor preadolescenți-părinți din ambele medii de rezidență (urban și rural);
III	EXPERIMENTUL DE FORMARE
Obiective	- Elaborarea programului formativ axat pe: sensibilizarea și dezvoltarea părinților privind importanța frecventării ședințelor de consiliere educațională și armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți; - Consolidarea parteneriatului educațional școală-familie; - Implementarea și consolidarea strategiilor <i>copying</i> de depășire a situațiilor de criză; - Dezvoltarea și consolidarea relațiilor preadolescenți-părinți; - Formarea și exersarea competențelor de autocontrol și soluționare a conflictelor familiale; - Valorificarea fundamentelor teoretico-aplicative ale CE prin implementarea strategiilor operaționale și generale de consiliere a preadolescenților și părinților, centrate pe armonizarea relațiilor familiale.
Lotul experimental	• 160 de subiecți: 80 preadolescenți și 80 de părinți, 8 cadre didactice/ diriginți din mediul rural; • 160 de subiecți: 80 preadolescenți, 80 de părinți și 18 diriginți/cadre didactice) din mediul urban. • 167 subiecți (din cadrul platformei);
Termeni de realizare	Semestrul II al anului de studii 2015-2016 și anul de studii 2016-2017.
Activități și metode de consiliere	<i>Forme:</i> ședințe de consiliere axate pe informare; ateliere de consiliere axate pe dezvoltare și pe depășirea situațiilor de criză; ateliere de CE de tip remedial și preventiv; ședințe individuale de consiliere; intervenții on-line de consiliere; mese rotunde; seminarii practice. <i>Metode:</i> convorbiri individuale și de grup, mapa transmisibilă cu setul de materiale, dezbateri, jurnalul comportamental, analiza, reflecția, studiul de caz, etc.
Impact rezultate	- Am obținut un feed-back activ în lucrul cu părinții și preadolescenții; - Am completat și dezvoltat conținutul platformei de educație și consiliere educațională a părinților și preadolescenților (www.parinti-preadolescenti.md); - Am implementat cu succes modelul și strategiile de consiliere educațională a familiei

	centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți; - Am reușit să activizăm parteneriatul educațional școală-familie, orientându-l spre optimizarea educației familiale;
IV	EXPERIMENTUL DE VERIFICARE
Obiective	- Constatarea impactului formativ al consilierii educaționale a familiei cu preadolescenți, am format competențe la nivel (cognitiv, afectiv și comportamental); - Identificarea schimbărilor în modul de viață, comunicare, relaționare și educație în cadrul familiei (după implimentarea reperelor teoretico-aplicative a CE); - Elaborarea strategiilor de consolidare și păstrare a climatului familial armonios obținut în experiment pe parcursul vieții; - Proiectarea și completarea perspectivelor consilierii educaționale a familiei și preadolescenților în gimnaziu;
Lotul experimental	• 160 de subiecți (80 preadolescenți și 80 de părinți, 8 diriginți/cadre didactice) din mediul rural; • 160 de subiecți (80 preadolescenți, 80 de părinți și 18 cadre didactice) din mediul urban. • 170 subiecți (din cadrul platformei);
Termeni de realizare	Anul de studii 2016-2017 (luna a IV-a)
Activități și metode de consiliere	<i>Forme:</i> Ședințele cu părinții; orele de dirigenție și aplicarea chestionarelor și a probelor de verificare a competențelor formate în cadrul consilierii educaționale la elevi/preadolescenți, părinți și cadre didactice; <i>Metode:</i> chestionare, probe de aplicație, convorbiri, observația științifică, studiul de caz.
Impact și rezultate	- Am realizat ședințe de totalizare în scopul promovării experienței de formare a competențelor parentale; - Am analizat în plan comparativ rezultatele obținute la etapa de constatare și cele postformative/și le-am interpretat; - Am reprezentat grafic rezultatele obținute; - Am apreciat eficiența instrumentelor pedagogice, inclusive a reperelor teoretice aplicative de consiliere educațională a familiei, axate pe armonizarea relațiilor interpersonale preadolescenți-părinți; - Am elaborat concluzii și recomandări practice.

Astfel, în cadrul experimentului pedagogic ne-a reușit să formăm la părinți și preadolescenți cultura relaționării familiale, care includea un șir de competențe necesare de valorificat în cadrul familial.

În scopul realizării obiectivelor propuse au fost organizate ședințe separate și comune cu părinții și preadolescenții în cadrul școlii. La ședințele cu părinții au fost invitați ambii părinți, la sfârșitul cărora părinților li s-a propus participarea la experiment (*Anexa 2*).

Experimentul pedagogic s-a desfășurat în mediul rural, în instituția publică de învățământ Liceul Teoretic „Ion Creangă” din s. Coșnița, r-nul Dubăsari. Unde au fost

antrenați 160 de subiecți (80 preadolescenți, 80 părinți și 8 cadre didactice/diriginți); în mediul urban, în Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din or. Leova, unde au fost antrenați încă 160 subiecți (80 preadolescenți și părinți; 18 diriginți/cadrele didactice).

În consens cu strategia cercetării am utilizat instrumentele pedagogice elaborate care încorporau, de fapt, reperele teoretico-aplicative determinate și dezvoltate în procesul investigației.

Documentarea științifică, realizată permanent s-a manifestat prin: lecturarea surselor bibliografice din domeniu, a informațiilor de pe site-urile de specialitate; notarea și conspectarea unor idei, fragmente; analizarea, esențializarea, compararea informațiilor/datelor; generalizarea, organizarea și sintetizarea materiei cercetate. Deși, cercetările au derulat în diferite medii de rezidență, rezultatele obținute nu conțineau diferențe substanțiale. Au fost destul de activi părinții din ambele medii, dar nu ne-a reușit să implicăm masiv ambii părinți (sistematic la activități au participat 17 tați/ 10 din mediul urban și 7 din mediul rural).

Lotul experimental de tipul *înainte și după/before and after method*, a fost valorificat în scopul evitării erorilor și a realizării analizei și monitorizării etapelor de consiliere (cercetări secvențiale). Întrucât cercetarea a fost multidimensională, iar lotul experimental a fost unul stratificat (preadolescenți, părinți, diriginți), am realizat multiple probe și am decis să structurăm intervențiile efectuate într-o grilă specială (Tabelul 3.1.).

3.2. Specificul relațiilor interpersonale preadolescenți-părinți

În cadrul investigațiilor preliminare și constatative a relațiilor interpersonale preadolescenți-părinți ne-am focusat atenția asupra calității acestora și a dificultăților de relaționare. Paralel cu aceasta au fost determinate axele de bază ale experimentului pedagogic în complexitatea lui, care preconizează acțiuni investigative din perspectiva a trei poziții:

- investigația nivelului de competență a părinților privind educarea, construirea și gestionarea relațiilor cu preadolescenții (Anexa 1);
- investigația reprezentărilor și opiniilor preadolescenților și părinților cu privire la problemele pe care le percep aceștia în relațiile interpersonale (Anexa 2 și Anexa 3) ;

- evaluarea opiniei cadrelor didactice privind dificultățile și calitatea relațiilor preadolescenți-părinți (Anexa 4);

Pentru identificarea nivelului de competență a părinților în materie de educație și de construire a relațiilor cu preadolescentul, am elaborat câteva probe chestionarul pentru părinți (Anexele 1 și 2) și am stabilit indicatorii comportamentului parental eficient în relația cu preadolescenții (Anexa 7). Ultima probă este cea mai importantă, ea conține 12 itemi/întrebări și permite să constatăm nivelul de competență a părinților cu privire la particularitățile de vârstă și individuale ale preadolescenților; modalitățile de comunicare cu ei, strategiile educative, cele de control a comportamentului și de soluționare a conflictelor interpersonale, precum și conștientizarea de către părinți a legăturii dintre problemele preadolescentului și stilul parental abordat. În proba nominalizată au fost studiate conținutul îndeplinirii sarcinilor, iar chestionarele au avut un rol, constatativ, dar și orientativ.

Răspunsurile părinților la întrebările din chestionar sunt evaluate în conformitate cu următorul punctaj: 2 p. (da, cunosc foarte bine); 1 p. (da, cunosc, dar, la general); 0 p. (nu cunosc).

Nivelul sporit de competență al părinților (24 puncte) – este caracterizat de faptul că părinții posedă suficiente cunoștințe cu privire la vârsta și particularitățile individuale ale propriului copil, utilizează metode eficiente de comunicare bazate pe acceptare emoțională, respect și încredere. Cunosc cele mai raționale și eficiente metode de a gestiona comportamentul preadolescentului și au cerințe corespunzătoare vârstei; dețin un control parental moderat, aplică sancțiuni inteligente. Asemenea părinți sunt competenți, au reprezentări pozitive și clare despre imaginea preadolescentului, despre educația, posibilitățile și abilitățile lui. Ei sunt foarte conștienți de poziția lor în calitate de părinți; stilul relational dur și coercitiv, stereotipurile, opiniile preconcepute și folosesc metode mai eficiente de educație a preadolescentului, precum și au o atitudine serioasă față de responsabilitatea pentru funcția de părinte.

Nivelul mediu de competență al părinților (10-12 puncte) este caracterizat prin faptul că părinții au anumite cunoștințe despre vârsta și particularitățile individuale ale copiilor săi, dar rareori le valorifică pentru a forma și menține o relație constructivă cu ei. Cerințele privind măsurile de stimulare și sancționare nu sunt luate în considerație întotdeauna; nu țin cont de interesele și nevoile preadolescentului. Dificil se orientează în corectitudinea poziției sale față de preadolescent și abordează metode ineficiente de educație, acestea reducând din calitatea relațiilor interpersonale preadolescenți-părinți. Așteptările părinților nu întotdeauna sunt în corespundere cu interesele, nevoile și posibilitățile preadolescentului.

Nivelul scăzut de competență (0-5puncte) se caracterizează prin faptul că părinții dețin cunoștințe destul de superficiale privind caracteristicile de vârstă și de personalitate ale preadolescenților. Nu formulează cerințe clare față de preadolescent, apelează mai des la intuiție și stereotipuri, rareori țin cont de caracteristicile personale și specificul vârstei preadolescentului.

Conștientizează slab poziția pe care o ocupă alături de preadolescent, nu valorifică un stil educativ constant; metodele aplicate în educația și interacțiunea cu preadolescentul sunt ineficiente. Așteptările lor sunt neadecvate față de copil/preadolescent, acestea sunt prea mari sau prea neânsemnate, în comparație cu posibilitățile preadolescentului. Investigația preliminară în baza instrumentelor aplicate ne-a permis să delimităm dificultățile pe care le întâmpină părinții în relația lor cu preadolescenții. Tot în procesul acestei cercetări ne-a reușit să evidențiem nivelul de competență a părinților în stabilirea relațiilor constructive și armonioase cu preadolescenții (Anexa 5).

În experimentul de constatare am aplicat câteva probe pe lotul stabilit.

Datele care reflectă nivelul de competență al părinților în cadrul experimentului de constatare sunt reprezentate în tabelul 3.2.

Tabelul 3.2. Rezultatele nivelului de competență a părinților sub aspect cognitiv la etapa de constatare (în %)

Nivelul de competență a părinților	Mediul de rezidență	
	Urban	Rural
Sporit	–	–
Mediu	55,6 %	47,6%
Scăzut	44,4%	52,4%

Nivelul sporit de competență a părinților nu a fost identificat în cadrul etapei de constatare, s-au identificat doar nivelele *mediu* și *scăzut* de competență. Nivelul mediu de competență a variat de la 55,6 % la părinții din mediul urban și 47,6 % la părinții din mediul de rezidență rural.

Rezultatele indică faptul că părinții au unele reprezentări și cunoștințe despre construirea unor relații armonioase și eficiente cu preadolescenții, dar ei nu întotdeauna le i-au în considerație în procesul de comunicare și interacțiune în cadrul educației preadolescentului.

Nivelul scăzut de competență a fost constatat în toate grupurile de părinți care au participat în cadrul experimentului, indicatorii acestui nivel au prevalat de la 44,4 % în mediul urban și 52,4% a fost înregistrat în mediul rural.

Aceste rezultate sugerează idea că părinții au cunoștințe superficiale despre specificul vârstei, a educației și în aspectul construirii unor relații armonioase cu preadolescenții; în utilizarea metodelor de comunicare eficientă etc. În cadrul educației preadolescenților părinții se bazează, în principal, pe propria intuiție și un șir de opinii preconcepute (Anexa 10), fără să analizeze eficiența metodelor de educație utilizate.

Astfel, putem spune că datele obținute în grupurile experimentale din ambele medii de rezidență nu diferă semnificativ între ele.

1. Chestionarul „Interacțiunea părinte-preadolescent”, autor И. М. Марковская [165] (pentru părinți și preadolescenți), permite determinarea calității relațiilor familiale din perspectiva părinților și a preadolescenților.

Acest chestionar are două versiuni: pentru preadolescenți și pentru părinți. Fiecare chestionar include câte 40 de afirmații, care au aceiași structură.

La completarea chestionarului părinții și preadolescenții sunt încurajați să evalueze gradul de acord cu fiecare afirmație pe o scală de cinci puncte:

1 p. – *niciodată (dezacord total)*; 2 p. – *(mai degrabă nu decât da)*; 3 p. *(și da și nu)*; 4 p. *(în general, da)*; 5 p. *(cu siguranță da, accord total)*.

Evaluarea calității relațiilor interpersonale preadolescenți-părinți, este determinată de 10 indicatori:

1. **Indulgență-Exigență** - determină nivelul cerințelor părinților în colaborare cu preadolescentul;
2. **Respingere-Acceptare** - relevă acceptarea sau respingerea trăsăturilor de personalitate și manifestările comportamentale ale preadolescenților/părinților;
3. **Detășare emoțională – Atașament emoțional** - reflectă opinia părinților/preadolescenților cu privire la apropierea emoțională;
4. **Dezacord-Acord** - relevă nivelul de acord sau dezacord al părinților cu cerințele din partea preadolescenților și invers, a preadolescenților cu stilul de educație abordat al părinților;
5. **Relație armonioasă cu preadolescentul/părinții** - acest indicator arată nivelul general de satisfacție de relația interpersonală a părinților față de preadolescenți și invers a preadolescenților față de părinți.
6. **Autonomie/independență- Control/verificare** - relevă controlul parental;
7. **Lipsă de cooperare- Cooperare/colaborare** - determină nivelul de egalitate și parteneriat între părinți și preadolescenți, precum și recunoașterea drepturilor părinților și a demnității preadolescentului;

8. **Flexibilitate/blândețe- Rigiditate/strictețe** - acest indicator presupune măsurile de severitate și austeritate aplicate preadolescentului, privind rigiditatea regulilor stabilite în relația lor și gradul de constrângere al preadolescentului;
9. **Inconsecvență- Consecvență** - studiază nivelul de coerență și consecvență a părinților/preadolescenților în solicitările lor către preadolescenți/părinți, în stabilirea pedepselor și a recompenselor, etc.
10. **Confruntare educațională** - determină nivelul de neînțelegere dintre părinți și preadolescenți cu privire la cerințele înaintate și respectarea lor în procesul de creștere și educare a preadolescenților;

Tabelul 3.3. Rezultatele experimentului de constatare

Indicatorii	Părinți		Preadolescenți	
	Mediul de rezidență			
	Urban	Rural	Urban	Rural
Componenta emoțională				
Indulgență-Exigență	41,2%	43,5%	39,5%	47,5%
Respingere-Acceptare	53,9%	56,1%	58,1%	55,4%
Detașare emoțională – Atașament emoțional	59,4%	63,2%	62,5%	59,4%
Dezacord-Acord	45,3%	56,4%	47,9%	48,0%
Relație armonioasă cu preadolescentul/părinții	69,4%	66,1%	67,9%	65,3%
Componenta comportamentală				
Autonomie/independență- Control/verificare	55,8%	46,5%	43,8%	39,4%
Lipsă de cooperare- Cooperare/colaborare	55,5%	52,1%	56,2%	49,5%
Flexibilitate/blindețe- Rigiditate/strictețe	37,8%	41,1%	47,5%	52,6%
Inconsecvență- Consecvență	42,8%	37,4%	53,8%	49,3%
Confruntare educațională	35,7%	44,4%	47,4%	52,6%

Pentru o analiză profundă și exactă a acestor indicatori în continuare, vom analiza rezultatele experimentului de constatare a calității relațiilor dintre preadolescenți-părinți, care ne-au ajutat să determinăm și să planificăm mai eficient etapa de formare a experimentului. Componenta emoțională a relațiilor părinți-preadolescenți și conținutul lor au fost investigate în baza următorilor indicatori:

Indulgență-Exigență, conform rezultatelor acestui indicator, unii părinți manifestă o lipsă de încredere în forțele copilului, au tendința de a subestima posibilitățile preadolescentului, argumentând, precum acesta nu este încă capabil să efectueze unele sarcini și, prin urmare, părinții

nu le oferă libertatea de acțiune. Comportamentul părinților exprimat prin exigență presupune cel mai des luarea deciziilor în locul preadolescenților, adulții nu acceptă independența/autonomia acestuia, considerând că el face cele mai bune alegeri și știe ce este mai bine pentru copilul său. Părinții cu un astfel de comportament, sancționează rapid și deseori pe nedrept, disproporțional copilul, nu pot stabili un echilibru între încurajare, control și sancționare sau orientarea adecvată a preadolescentului. Lotul experimental de părinți din mediul rural a înregistrat un nivel de exigență mai ridicat (43,5%) în comparație cu cel din mediul urban (41,2%), subiecții cărora sunt mult mai indulgenți și permisivi. Părinții care manifestă un astfel de comportament nu au competența și tendința de a formula reguli și limite pentru preadolescenți, a le discuta și a le negocia. Lotul preadolescenților (47,5%) din mediul rural, a determinat că (părinții sunt extrem de exigenți) iar copiii lor sunt lipsiți de inițiativă și nu sunt apti de a lua decizii independente, (deoarece s-au obișnuit că părinții hotărăsc mereu în locul lor). Trebuie de menționat cum se schimbă situația atunci când preadolescenții, în lipsa adultului își schimbă radical comportamentul, unii devin mai hotărâți și independenți, alții rămân pasivi, dominați de teama că ar putea greși.

Părinții și preadolescenții din lotul experimental din mediul urban, manifestă mai des comportament indulgent, permisiv care este caracterizat prin independența mai mare, încredere în sine, sociabilitate, curiozitate. Am observat că acești părinți oferă receptivitate, sprijin și căldură, evitând, exigența și controlul exagerat, cu excepția unor cazuri în care preadolescenții au tendința de integrare în grupuri dubioase sau consemnează abandon școlar etc.

Poziția *Acceptare-Respingere* a permis să exploarăm atitudinea emoțională a părinților față de preadolescent; acceptarea emoțională sau respingerea personalității copilului, a manifestărilor sale comportamentale; empatia; sprijinul emoțional; respectul reciproc și în special dragostea părintească. Acceptarea preadolescentului constituie o condiție importantă în dezvoltarea optimă a considerației și imaginii de sine, iar comportamentul părinților poate fi perceput de preadolescent ca unul de acceptare sau respingere.

Totodată, rezultatele înregistrate în urma aplicării chestionarului pentru părinți și preadolescenți au demonstrat ineficiența relațiilor interpersonale din ambele medii de rezidență. Rezultate scăzute au demonstrat respondenții din mediul rural, ceea ce a demonstrat validitatea presupuzițiilor noastre. Am observat că mulți părinți nu înțeleg și nu acceptă particularitățile individuale ale propriului copil, nu acordă atenție nevoilor și intereselor preadolescentului; nu oferă ajutorul, sprijinul emoțional și înțelegerea de care preadolescentul are nevoie, motivând că nu au timp.

Am constatat că unii părinți nu oferă suficientă atenție și dragoste copilului din teama de a nu răsfăța preadolescentul. Din perspectiva preadolescentului, o astfel de atitudine este percepută ca *respingere*. Acești părinți au tendința de a observa în propriul copil doar defectele lui și comportamentele indezirabile, nedorite manifestate, astfel, încât preadolescentul se consideră deseori un ratat, o persoană vicioasă și un obiect al influențelor educaționale.

Aspectul emoțional în cadrul relației părinți-copii l-am studiat prin intermediul unui alt indicator, *Detașare emoțională-Atașament emotional*, care indică prezența distanței emoționale între părinți și preadolescenți. Am constatat că părinții înțeleg importanța atașamentului și a relației emoționale dintre ei și preadolescent, își doresc ca preadolescentul să fie sincer și deschis, dar, totuși relațiile nu se dezvoltă în această direcție, în ciuda eforturilor depuse de ei.

Mulți părinți, mai cu seamă cei din zonele rurale, motivează lipsa atașamentului emoțional prin implicarea activă a lor în muncile gospodărești, serviciu solicitant, care nu le permite să ofere timp suficient preadolescentului. Am identificat și familii cu un singur copil în care s-a observat un atașament emoțional considerabil, dar care prin hipertutelare și iubirea oarbă a adulților, a dezvoltat în preadolescent infantilismul, pasivitatea și lipsă de inițiativă și voință.

Prin intermediul analizei rezultatelor la indicatorul *Dezacord-Acord*, am descris specificul și natura interacțiunilor părinți-preadolescenți, care reflectă frecvența și gradul de acord între ei în diferite situații de viață. Răspunsurile înregistrate oferă diferite perspective asupra diferențelor de opinie, dintre părinți și preadolescenți privind la situația educațională din familie, opiniile contradictorii, stilul de îmbrăcăminte, comportamentul preadolescentului, care deseori nu se ajustează la cerințele și principiile de viață părinților.

În acest sens, am constat că opiniile lotului experimental de părinți și preadolescenți din mediul urban nu au mari dificultăți în stabilirea acordului sau dezacordului cu anumite situații de viață, pe când lotul experimental din mediul rural înregistrează un număr mai mare de respondenți 56,4 % (de părinți) și 48% (de preadolescenți), care întâmpină dificultăți referitoare la integrarea în grupurile de referință noi, percep mari confuzii personale în stabilirea și respectarea unui regim și mod sănătos de viață.

Prin intermediul analizei ultimului indicator din perspectiva afectiv-emoțională *Relație armonioasă cu preadolescentul/părinții*, subiecții supuși investigației au demonstrat care este nivelul de satisfacție în relația preadolescent-părinți. Rezultatele înregistrate au arătat că, în general, părinții atât din mediul rural, cât și cei din mediul urban sunt mulțumiți de relația lor cu preadolescenții și o consideră una armonioasă, dar mulți dintre ei nu sunt mulțumiți de comportamentul și manifestarea

caracterului încăpăținat al preadolescenților. Aceasta nu le permite părinților să fie complet satisfăcuți de calitatea relației lor cu preadolescenții. Diferențele cu privire la gradul de satisfacție sunt 69,4% părinți din mediul urban și 66,1% din mediul rural. Cât privește nivelul relațiilor armonioase preadolescenți-părinți, îl observăm în datele înregistrate: în mediul urban sunt satisfăcuți în limita de 67,9% de subiecți, iar în mediul rural 65,3% .

În acest context, considerăm că nivelul scăzut de satisfacție privind armonia în familie constituie un factor important pentru adresarea la serviciile, care acordă ajutor și suport consultativ.

Potrivit analizei rezultatelor observațiilor și a sondajelor de opinii cu grupurile de părinți și preadolescenți, în continuare ne-am orientat spre determinarea și interpretarea indicatorilor axați pe componenta beavioristă/comportamentală.

După cum am observat, primul indicator *Autonomie/independență - Control/verificare*, presupune controlul parental sistematic, dar care recunoaște, dreptul preadolescentului la independență/autonomie (este una din caracteristicile componentei comportamentale care a fost investigată cu ajutorul acestei scale). Rezultatele înregistrate pe ambele loturi de părinți (din mediul urban și rural), demonstrează o atitudine negativă a părinților, exprimată prin interdicții, control excesiv al acțiunilor și conduitei preadolescentului, ce se manifestă prin neîncredere, verificare permanentă, critici dure, uneori chiar abuz verbal și fizic etc. Unii părinți limitează libertatea preadolescenților în luarea deciziilor de a acționa independent, ceea ce duce la scăderea inițiativei și implicării preadolescentului în viața cotidiană a familiei lui.

Acest lucru este demonstrat de valorile înregistrate în tabelul 3.3 la indicatorul *Autonomie/independență-Control/verificare*, în loturile de părinți și preadolescenți din ambele medii de rezidență. Astfel, 55.8% din părinții chestionați din mediul urban consideră că oferă mai multă autonomie preadolescenților, iar părinții din mediul rural înregistrează un nivel mai scăzut la acest indicator 46,5% și au tendință mai înaltă de a verifica permanent preadolescenții. Conform datelor înregistrate din răspunsurile preadolescenților constatăm că cei din mediul urban (43,8%) percep atitudinea părinților ca una mai indulgentă și se bucură de o mai mare autonomie/independență, iar cei din mediul rural (39,4%) exprimă un dezacord pentru controlul excesiv și metodele coercitive de educație la care sunt supuși.

Nivelul mediu înregistrat de către subiecții investigați pentru indicatorul *Lipsă de cooperare - Cooperare/colaborare*, indică faptul că relația de cooperare și colaborare dintre părinți și preadolescenți nu prea există. Unii părinți, în relația lor cu preadolescenții, nu manifestă încredere în

abilitățile și talentele lui, rezolvă multe probleme pentru el, evitând să coopereze cu acesta și î-i ignoră inițiativele, ba chiar nu-i servește ca model de colaborare și cooperare.

Aproape jumătate din ambele loturi de preadolescenți din mediile de rezidență rural și urban, consideră că nu le este încurajată autonomia și independența, ei nu pot lua o decizie co-mună cu părinții în ceea ce privește activitățile familiale, de învățare, odihnă etc. Cel mai mult copii percep lipsa cooperării cu părinții, în timp ce aceștea consideră că cooperează suficient de mult cu proprii lor copii.

Următorul indicator *Flexibilitate/blindețe - Rigiditate/strictețe*, ne-a ajutat să stabilim măsurile coercitive, de severitate și austeritate, care sunt deseori un echivalent al dictatului, autoritarismului, chiar al agresivității manifestate deseori față de preadolescent.

După cum se poate observa la nivelul experimentului de constatare, gradul de rigiditate în stabilirea regulilor din cadrul relației copii-părinți este ridicat, practicându-se și acțiuni de constrângere, determinate de nivelul de autoritate al părinților în procesul de creștere și educare a copiilor. Trebuie remarcat faptul că în unele familii (32%) predomină stilul de comunicare bazat pe principii democratice, de înțelegere și colaborare, care exclude rigiditatea.

Din mărturiile preadolescenților, unii părinți sunt destul de flexibili în stabilirea regulilor din propria familie și încearcă să înțeleagă preadolescenții, să susțină inițiativele pozitive să comunice empatic și des.

Ultimii indicatori caracteristici pentru componenta comportamentală sunt *Inconsecvență - Consecvență și Confruntare educațională*, care ne-au ajutat să determinăm nivelul și calitatea aplicării metodelor educaționale și a influențelor educaționale din partea părinților. Rezultatele scăzute înregistrate de indicatorul *Inconsecvență - Consecvență* și ratele ridicate pentru indicatorul *Confruntare educațională*, marcat de părinții investigați, ca urmare a diagnosticului, evidențiază o incompetență și inconsecvență în utilizarea metodelor educative adecvate vârstei din partea părinților, inclusiv se atestă o discrepanță între cerințele înaintate de către părinți și controlul aplicării lor, mai cu seamă în situațiile conflictuale.

În final ne întoarcem la momentul-cheie, la proba, care conține *indicatorii de evaluare a competențelor parentale de relaționare cu preadolescenții și a preadolescenților cu părinții*.

Indicatorii nominalizați conțin descriptorii competențelor parentale de armonizare a relațiilor cu readolescenții (Anexa 5 (I)) și descriptorii competențelor de valorificare optimă a relațiilor cu părinții, destinate preadolescenților (Anexa 5(II)). Aceștea au fost stabiliți și elaborați în baza analizei cadrului conceptual, a rezultatelor obținute la etapele preliminară și constatativă a

experimentului pedagogic, cât și în baza accepțiunilor esențiale ale Curriculumului nonformal *Consilierea părinților pentru educația eficientă a preadolescenților* (Anexa 20).

Pentru a respecta coerența logică a cercetării și a evita repetarea unor aspecte, rezultatele comparative obținute la aceste probe le vom prezenta după descrierea experimentului de formare, adică în subcapitolul 3.4. Realizând o concluzie preliminară privind evaluarea constatativă putem menționa că ambele loturi, de părinți și preadolescenți, au nevoie de consiliere, învățare și exersare în ceea ce privește cultura comunicării și relaționării familiale.

3.3. Modelul pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți

Demersul formativ de implementare a modelului de consiliere educațională a familiei centrat pe armonizarea relațiilor părinți-preadolescenți, s-a axat pe valorificarea reperelor teoretico-aplicative determinate și elaborate în procesul investigației realizate. În esență, părțile lui componente au fost fundamentate și descrise în capitolele precedente. Acum ne rămâne să întocmim structura și organigrama acestuia (Figura 3.1.).

În continuare vom elucida una din componentele de bază a modelului *Programul de consiliere educațională a familiei, centrată pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*.

Bineînțeles că programul nominalizat redă conținutul activităților de consiliere, care au ca scop facilitarea formării și optimizării relațiilor cu copii.

Scopul programului: armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți prin intermediul activităților de consiliere educațională (axată pe dezvoltare, consiliere de tip preventiv, remedial și în situații de criză).

Pentru atingerea *obiectivelor* propuse am stabilit următoarele *orientări strategice*:

- sporirea nivelului de competență a părinților în educația familială și în stabilirea unor relații armonioase cu preadolescentul;
- actualizarea sentimentului de responsabilitate pentru realizarea eficientă a funcțiilor parentale, dezvoltarea capacității de a ajusta stilul educativ la nevoile și particularitățile preadolescentului;
- consolidarea competențelor parentale privind respectarea unicității și a individualității personalității copilului, recunoașterea drepturilor sale și luarea în considerație sentimentele, trăirile preadolescenților;

- familiarizarea părinților cu metode eficiente de comunicare, educație familială, noi forme de interacțiune cu preadolescentul în baza cooperării și colaborării;
- consolidarea încrederii în propriile forțe și învățarea re/echilibrării modului de viață și a modelului parental de comportare;
- orientarea părinților în domeniul ghidării carierei școlare a preadolescentului.

În implimentarea programului de formare, ne-am bazat pe principiile CE selectate din literatura de specialitate [2; 3; 10; 17; 20; 29; 37; 40; 48; 52; 60; 64; 70; 76; 80; 136; 137 etc.], adaptate și dezvoltate de noi la necesitățile cercetării în cauză.

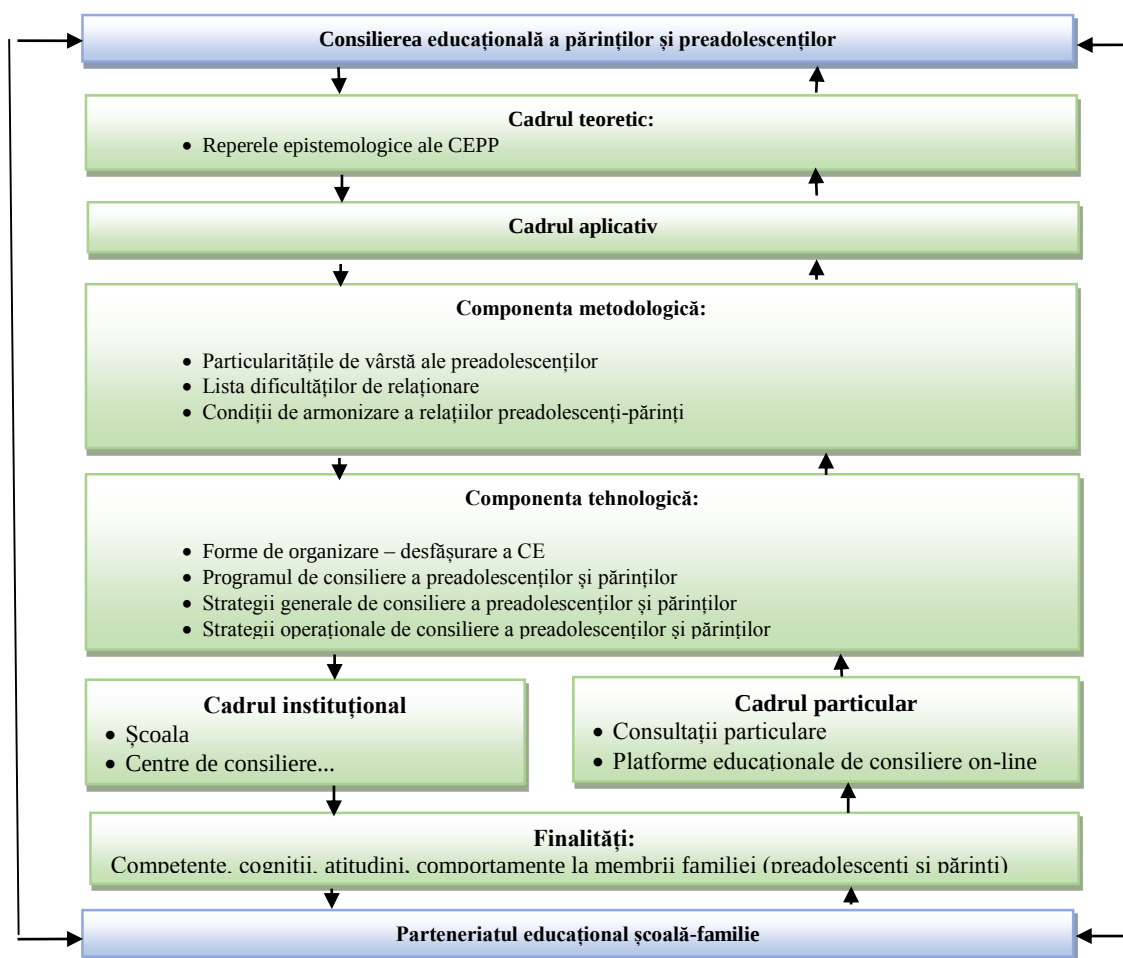

Fig. 3.1. Modelul pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți

După cum se poate observa principiile, reprezintă un set de norme/reguli de bază ce țin de eficientizarea CE. Principiile sunt clar formulate, se completează reciproc, după cum urmează:

Principiul conștientizării acțiunilor persoanei este o regulă importantă de formare a unor relații pozitive a părinților cu preadolescenții. În opinia cercetătorului A. Adler, acest principiu

ghidează formarea abilităților și competențelor parentale de a schimba stilul de relaționare cu preadolescentul. Acest lucru devine posibil numai dacă părinții conștientizează propria lor poziție, atitudine, metode de educație aplicate [157]. Numai conștientizând și realizând legătura dintre problemele din relația cu preadolescentul și stările proprii, părinții pot schimba stilul comportamental în familie și devin capabili să dezvolte relații armonioase cu preadolescentul.

Specialiștii din domeniul CE consideră că părinții sunt capabili de a crea condiții optime pentru dezvoltarea și educarea preadolescentului, numai dacă devin conștienți de propriile lor greșeli și stereotipuri, acțiuni și metode ineficiente aplicate în educația copiilor etc.

Principiul stimulării interesului pentru schimbare. În implimentarea programului trebuie să se ia în considerație dorința părinților de a schimba propriile lor abordări distructive în relația cu preadolescentul, pentru a dobândi o nouă experiență de interacțiune constructivă; o comunicare eficientă și o soluționare optimă a situațiilor problematice. De la consilier se cere menținerea interesului viu al părinților în găsirea modalităților eficiente de interacțiune cu preadolescentul, de schimbare a situației, chiar a modelelor proprii de comportare.

Principiul abordării intervențiilor consultative în mod sistematic și coerent. Susținerea psihopedagogică a părinților în formarea și valorificarea unor relații interpersonale armonioase, trebuie realizată permanent și într-un mod sistematic de către psihologul școlar, diriginți, cadrele didactice prin activități de consiliere educațională, activități corecționale, traininguri, seminarii care au ca scop orientarea părinților în aspectele de bază ale educației copilului la toate vârstele. Este foarte important ca cunoștințele și abilitățile de construire a relațiilor armonioase să fie asimilate într-un mod sistematic și consecvent, fiind integrate în activitățile practice de consolidare, care vor contribui la optimizarea educației familiale și armonizarea relațiilor copii-părinți.

Principiul stimulării activismului parental. Armonizarea relațiilor interpersonale nu poate fi realizată numai prin influențe din exterior asupra personalității părinților. Elementul principal devine poziția internă personală a părintelui, care se formează ca rezultat al propriei dorințe, activități și implicări. Deși, este important să fie create condiții pentru cointeresarea adulților, aceștia, mai apoi, doresc singuri a-și schimba propriul comportament și relația cu preadolescentul. În acest scop, consilierul educațional trebuie să abordeze strategii de stimulare cognitivă a părinților, care vor consolida și aprofunda cunoștințele și competențele de armonizare a relațiilor interpersonale în cadrul familiei.

Principiul valorificării la maximum al potențialului părinților. Organizând activități de sprijin și orientare educațională a părinților este important ca specialistul să formeze încrederea în

oportunitățile și potențialul personal al părinților în ceea ce privește re/echilibrarea educației familiale și a relațiilor interpersonale. Acest lucru îi va ajuta să fie mai încrezuți, să utilizeze resursele interne, să exploreze activ posibilitățile de a schimba relațiile defectuoase în relații constructive; să se convingă de semnificația și auto-eficiența lor în relațiile preadolescenți-părinți.

Principiul stimulării și obținerii feedbackului. Axarea pe acest principiu permite părinților să primească în mod continuu informații de la specialist și de la ceilalți membri ai grupului, de lucru și, la rândul lor, să ofere semne, întrebări și informații vizavi de problema discutată și/sau cazul, concret.

Principiul corelării cunoștințelor teoretice cu abilitățile practice. Pentru realizarea eficientă a rolului de părinte, pentru armonizarea relațiilor interpersonale și abordarea corectă a copilului, nu este suficientă prezența unor cunoștințe teoretice, ci este necesară formarea unor abilități practice. Acest aspect în CE se consolidează prin intermediul exersării sistematice și a îndeplinirii sarcinilor concrete, deseori cu acest scop se practică psihodrama și sociodrama.

Principiul învățării sociale active. Fiecare activitate realizată în cadrul experimentului formativ trebuie să presupună implicarea activă și conștientă a părinților în activitățile special elaborate, care prevăd dezvoltarea competențelor și deprinderilor sociale de colaborare și relaționare armonioasă, la general și, cu preadolescentul, în particular.

Principiul atragerii active a mediului social apropiat în activitatea de armonizare a relațiilor interpersonale este determinat de rolul persoanelor semnificative în formarea personalității preadolescenților. Sistemul de relații cu cadrele didactice, părinții, prietenii, ale căror influențe preadolescentul le acceptă, presupune un context social de dezvoltare a persoanei. În acest sens, am propus programul de consiliere psihopedagogică, care include: lucrul cu colectivul de elevi a claselor gimnaziale, traininguri cu cadrele didactice, seminare, convorbiri și implicarea sau atragerea lor în calitate de experți.

Principiul respectării confidențialității, contribuie la dezvoltarea încrederii reciproce, deoarece participanții grupurilor de consiliere sunt siguri că problemele lor nu vor fi dezvăluite persoanelor străine. Acest lucru îi face mai deschiși și sinceri în procesul de consiliere educațională. Desigur, am elaborat și unele reguli de comportare și acțiune, de comun acord cu cei consiliați, care au fost ulterior discutate și completate în cadrul primelor ședințe de către membrii grupului pentru asigurarea participării active și conșiente.

Schema programului de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți este elaborată și construită după o structură logică, interconexă ce include două componente sintetizate și prezentate în Figura 3.2.

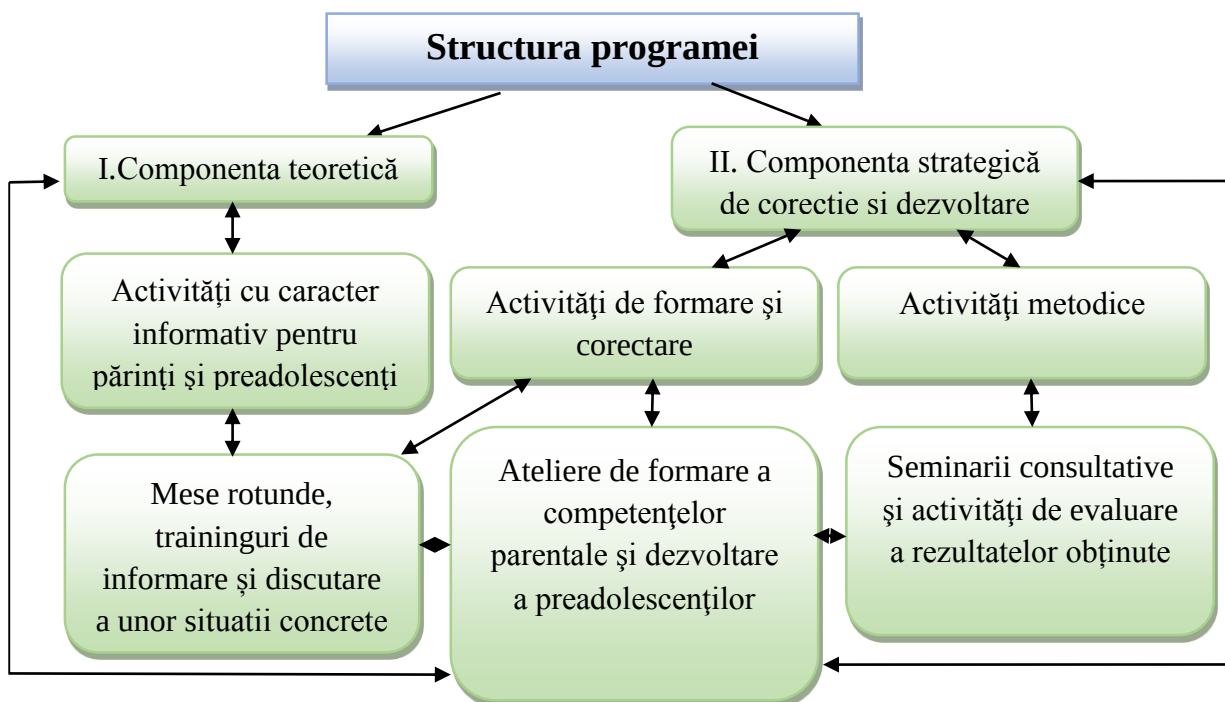

Fig. 3.2. Schema structurii sintetizate a *Programului de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*

În baza direcțiilor de orientare a scopurilor și obiectivelor programului de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți, au fost incluse *două componente*;

I. Componenta teoretică include activități de informare teoretică (ședințe de consiliere axate pe informare, brainstorming, conversații și intervenții online pentru informarea și consolidarea competențelor parentale). Componenta II, strategică de *corecție și dezvoltare*, include activități de formare și corectare (traininguri teoretico-corecționale pentru părinți, ședințe de consiliere colectivă și individuale a familiei) și activitățile metodice, care, în opinia noastră, și după rezultatele finale ale cercetării au generat schimbări pozitive în relația preadolescenți-părinți (Anexa 11).

Lectoratele teoretice de consiliere au sporit nivelul competenței de cunoaștere și aplicare al părinților și au contribuit la re/modelarea unor relații adecvate cu preadolescenții, conștientizarea propriilor probleme în relația cu copilul și încurajarea pentru auto/dezvoltare.

Componenta teoretică a presupus o analiză profundă și detaliată a motivelor apariției dificultăților de comunicare și relaționare dintre părinți și preadolescenți; a asigurat dobândirea/asimilarea cunoștințelor, metodelor și strategiilor de eficientizare a relațiilor interpersonale în cadrul familiei.

Scopul, obiectivele și conținutul activităților sunt elaborate în conformitate cu dimensiunile cercetării noastre și rezultatele experimentului de constatare, care au evidențiat problemele și dificultățile cu care se confruntă aceștia la nivel de familie și au conturat direcțiile experimentului formativ. Punerea în aplicare a conținutului, informațiilor teoretice s-a realizat sub forma unui ansamblu de ședințe de consiliere colectivă și individuală cu părinții și preadolescenții. În cadrul experimentului ne-am convins că prezentările PPT și comunicările, axate pe o informare excesivă sânt neeficiente. În procesul cercetării noi am operat anumite modificări, am mers pe calea analizei studiilor de caz cu implicații teoretice și exersări practice.

Prin urmare, am folosit și alte metode de lucru, eficiente în opinia noastră, pentru a putea îmbina consilierea familiei și a preadolescenților în situațiile de criză cu cea preventivă, cea de tip remedial, făcând accent pe consilierea pentru dezvoltare. Bineînțeles, că a fost aplicat setul de prelegeri succint problematizate, debateri/discuții, care au incitat participanții în procesul de reflecție și explicare a informației. În scopul înțelegerii importanței și profunzimii temelor dezbătute am valorificat cu succes consilierea în focus-grupuri (grupuri ce au aceleași probleme); supervizarea, valorificarea sinecticii, psihodramei, sociodramei și metoda exercițiului structurat.

La fel, am pus accent pe utilizarea metaforei *Efectul fluturelui* în procesul implementării programului de consiliere educațională a preadolescenților și părinților care constituie o provocare în domeniul consilierii educaționale. Scopul metaforei aplicate constă în provocarea schimbărilor evolutive voluntare în atitudinile și comportamentul preadolescenților și părinților [122]. Diseminarea informațiilor teoretice și a experiențelor practice în cadrul activităților de consiliere a asigurat formarea unei baze teoretice pentru construirea strategiilor de corecție și dezvoltarea relațiilor constructive preadolescenți-părinți (în scopul valorificării celor trei componente structurale: cognitivă, afectivă și comportamentală în relațiile familiale).

Pe parcursul acestei perioade de formare au fost organizate:

- 2 ședințe de consiliere colectivă cu părinții și cadrele didactice, axate pe informare;
- 9 ședințe de consiliere colectivă cu preadolescenții (elevii de gimnaziu), axate pe informare;
- 2 mese rotunde/traininguri destinate soluționării problemelor/dificultăților familiale;
- 31 ședințe de consiliere individuală cu părinții la birou și 47 de ședințe online;

- 44 ședințe de consiliere individuală cu preadolescenții la birou și 84 ședințe online ;
- Aplicații/intervenții online pe platforma de educație și consiliere a părinților și preadolescenților (www.parinti-preadolescenti.md).

În continuare prezentăm *Programul de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*, studierea și analiza căruia va asigura urmărirea ansamblului de acțiuni/activități realizate în cadrul experimentului la etapa de formare:

Tabelul 3.4. Programul de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți

I. INFORMARE, PREVENȚIE ȘI AXAREA PE DEZVOLTARE	
Ședința 1. Conștientizarea de către părinți a specificului vârstei preadolescente în contextul dezvoltării personalității umane.	
Conținuturi de bază	1. <i>Consilierea educațională axată pe dezvoltare: direcțiile de bază ale dezvoltării personalității.</i> 2. <i>Procesul de comunicare cu preadolescentul. Manifestările trebuințelor/nevoilor;</i> 3. <i>Ambivalența trebuințelor de bază.</i>
Scopul:	Sensibilizarea și familiarizarea părinților cu privire la necesitățile de bază ale preadolescenților.
Obiective:	- identificarea nevoilor de dezvoltare a preadolescenților; - sensibilizarea familiei în problematica vârstei preadolescente; - cunoașterea opiniilor preadolescenților față de nevoile personale specifice; - determinarea specificului nevoilor comportamentale, cognitive, afective ale preadolescenților.
Sarcini de bază:	- analiza conținutului informațional prezentat în slide-uri Power-Point și din cadrul platformei www.parinti-preadolescenti.md ; - prezentarea și dezbateră problema; - elucidarea particularităților, nevoilor specifice vârstei preadolescente; - analiza și caracterizarea rolului familiei în dezvoltarea armonioasă a copilului și susținerea în direcția satisfacerii nevoilor principale ale preadolescentului.
Forme de organizare și metode:	<i>Ședință de consiliere:</i> prezentare Power-Point, conversații, dezbateră, discuții interactive, studiu de caz, de/briefing-ul/reflecția;
Finalități:	- am informat și sensibilizat părinții; - părinții au conștientizat importanța îndeplinirii nevoilor de bază ale preadolescenților; - am cunoscut părinții cu specificul dezvoltării armonioase ale personalității; - am consolidat autoanaliza, reflecția în procesul educației preadolescentului; Feed-back: chestionar evaluativ.
Ședința 2. Sensibilizarea părinților și a preadolescenților cu privire la necesitatea și conținutul de bază al consilierii educaționale.	
Conținuturi de bază	1. <i>Analiza reperelor teoretice ale CE prin studiul și analiza portofoliului oferit de consilier;</i> <i>analiza dimensiunilor și caracteristicilor consilierii educaționale (exemplificări);</i> 2. <i>Abordarea integrativă a consilierii educaționale. Consilierea părinților și consilierea copiilor/preadolescenților.</i>

Scopul:	Acceptarea și conștientizarea valorii activităților de consiliere educațională în armonizarea relațiilor familiale, inclusiv a relațiilor preadolescenți-părinți.
Obiective:	- identificarea cognițiilor și a convingerilor/atitudinii existente cu privire la consilierea educațională; - schimbarea cognițiilor și atitudinii la membrii familiei și demonstrarea posibilităților CE; - orientarea și cultivarea părinților privind necesitatea și eficiența serviciilor de consiliere educațională; - includerea în activitatea procesului de consiliere a tuturor beneficiarilor; informarea privind ofertele de servicii de consiliere educațională a părinților și preadolescenților;
Sarcini de bază:	- identificarea caracteristicilor esențiale ale consilierii educaționale a familiei; - detalierea caracteristicilor și dimensiunilor consilierii educaționale ale familiei cu preadolescenți; - stabilirea convingerilor ineficiente din cadrul fișelor repartizate și identificarea, descrierea soluțiilor pentru anihilarea lor; - elaborarea unor agende, fișe de norme, reguli în formarea relațiilor optime pentru consilier, pentru părinți și pentru preadolescenți (bazate pe respect reciproc);
Forme de organizare și metode:	<i>Ședință de consiliere:</i> conversația, explicația, demonstrația, studiul de caz, asalt de idei, conversația, dezbaterile etc.
Finalități:	- părinții au conștientizat importanța serviciilor de consiliere educațională în scopul armonizării relațiilor familiale; - părinții au analizat și interpretat adecvat problemele familiale; - am format cogniții, atitudini și comportamente eficiente părinților (învățate cu ajutorul consilierii); - am influențat formarea unor viziuni noi cu privire la necesitatea și eficiența serviciilor de consiliere educațională. Feed-back: chestionar evaluativ.
II. INFORMATIV-APLICATIV	
Sedința 3. Particularitățile de vârstă și de personalitate a preadolescenților.	
Conținuturi de bază	1. <i>Caracteristica generală a vârstei preadolescente.</i> 2. <i>Preadolescența-perioada modificărilor intense și multiple.</i> 3. <i>Trăsăturile de personalitate. Dezvoltarea armonioasă, autoeficiența personală și a preadolescenților.</i>
Scopul:	Elaborarea strategiilor de influență educativă ce asigură cunoașterea și relaționarea optimă cu preadolescentul.
Obiective:	- informarea asupra particularităților de vârstă și individual-tipologice ale preadolescentului; - familiarizarea cu perioadele de criză la diferite etape ale dezvoltării psihosociale ale copilului și ale preadolescentului; - elaborarea soluțiilor pentru depășirea crizelor de vârstă; - informarea părinților cu privire la schimbările complexe în planul dezvoltării psihofizice și sociale în perioada preadolescenței.
Sarcini de bază:	- analiza și dezbaterile conținutului din mapa transmisibilă și din blocul „Preadolescenți” de pe platforma educațională. - stabilirea particularităților de vârstă și individuale ale preadolescenților și structurarea acestora într-un tabel de sinteză; - detalierea crizelor de vârstă la diferite etape ale dezvoltării psihosociale a individului; - conceptualizarea dezvoltării armonioase a personalității prin valorificarea dimensiunilor: biologică, cognitivă, afectivă și comportamentală etc.

Forme de organizare și metode:	<i>Training:</i> conversația, analiza, sinteza, notițe de reper, tehnica microfonul magic, explicația, interpretarea, PPT, lucrul cu mapa transmisibilă.
Finalități:	- părinții au conștientizat procesul de dezvoltare și devenire a personalității copilului; - am evaluat eficiența personală a părinților în vederea respectării particularităților de vârstă și de personalitate ale copiilor; - am fortificat înțelegerea rolului familiei în cunoașterea și dezvoltarea optimă a preadolescentului; - am consolidat cunoștințele și am identificat soluțiile de depășire a situațiilor de criză; - am format conduita activ-suportivă în situațiile dificile de viață. Feed-back: chestionar evaluativ.
Ședința 4. Conflictele preadolescenți- părinți.	
Conținuturi de bază	1. <i>Conflictele preadolescenți-părinți.</i> 2. <i>Dificultăți de înțelegere și influențare a preadolescentului.</i> 3. <i>Modele de interacțiune preadolescenți-părinți.</i> 4. <i>Strategii de rezolvare a conflictelor intergeneraționale.</i>
Scopul:	formarea competențelor de prevenire și gestionare eficientă a sentimentelor negative și a conflictelor interpersonale.
Obiective:	- urmărirea și identificarea situațiilor conflictuale din familie; - evidențierea/depistarea dificultăților /problemelor ce provoacă conflicte; - încurajarea beneficiarilor de a împărtăși experiențele conflictuale cu specialistul consilier; - acordarea sprijinului și orientarea beneficiarilor spre identificarea semnelor conflictului, medierea și soluționarea conflictelor; - elaborarea strategiilor de preîntâmpinare și soluționare a conflictelor familiale/gestionare a conflictelor interioare și interpersonale;
Sarcini de bază:	- identificarea problemelor relaționale prin consilierea și terapia narativă (aplicarea metaforei); - stabilirea cauzelor și motivelor conflictelor preadolescenți-părinți; - elaborarea unor strategii operaționale semnificative de depășire a situațiilor conflictuale; - stabilirea unui plan de rezolvare a conflictelor, ținând cont de resursele personale, timp, metode și tehnici; - implicarea activă și responsabilă a părinților în auto/dezvoltarea și armonizarea relațiilor familiale;
Forme de organizare și metode:	<i>Ședință de consiliere în situații de criză:</i> portofoliul preadolescentului, conversația, brainstormingul, resurse/mijloace multimedia, dezbateri, studiul de caz, jocul de rol/psihodrama, sociodrama, analiza, sinteza, interpretarea, recadrajul etc.
Finalități:	- părinții au conștientizat și înțeles specificul situațiilor-limită, ce provoacă conflicte interioare și interpersonale; - părinții au însușit procesul constructiv a competențelor de interrelaționare; - am facilitat învățarea unor competențe și deprinderi de autoeducație; - am format competențe de prevenire a unor dificultăți de relaționare familială; - am elaborat și valorificat strategii de prevenire și soluționare eficientă a conflictelor; - am valorificat comunicarea și capacitatea de explorare a relațiilor eficiente interpersonale; - părinții au aplicat tehnici de soluționare a conflictelor, potrivit contextului; - am exersat cu părinții combaterea emoțiilor și sentimentelor cu caracter distructiv/managementul stresului;
Ședința 5. Gestionarea asertivă a comportamentelor dificile la preadolescenți.	
Conținuturi de bază	1. <i>Operaționalizarea comportamentelor problematice ale preadolescenților;</i> 2. <i>Autocontrolul comportamentelor și managementul lor.</i>

	<i>3. Analiza funcțională a comportamentelor-pas esențial în disciplinare.</i>
Scopul:	învățarea <i>strategiilor coping</i> de depășire a comportamentelor dificile la preadolescenți.
Obiective:	- învățarea strategiilor de autocontrol a comportamentului; - analiza propriului model comportamental; - stabilirea factorilor și condițiilor de ordin fizic, sociocultural, psihologic și familial care provoacă comportamente indezirabile; - acordarea ajutorului și suportului calificat în depășirea situațiilor dificile, prin determinarea și exersarea unui ansamblu de acțiuni concrete de tipul <i>coping</i>.
Sarcini de bază:	- de identificat comportamentele neadecvate/indezirabile ale preadolescenților; - de elaborat strategii de depășire a situațiilor de criză apărute în familie; - de întocmit o listă de comportamente ale preadolescentului observate pe parcursul unei săptămâni în diferite situații; - de argumentat necesitatea implicării active a consilierului în gestionarea și depășirea comportamentelor dificile la preadolescenți.
Forme de organizare și metode:	<i>Ședința de consiliere în situații de criză:</i> consilierea preventivă, studiul de caz, discuții, analiza, sinteza, jocul de rol, exemplul, jurnalul evidenței comportamentului beneficiarului, notițe de autoperfecționare a managementului situațiilor familiale dificile, metafora, arterapiile, psihodrama, sociodrama etc.
Finalități:	- am stabilit schimbarea comportamentului propriu și comportamentul preadolescentului; - am observat dezvoltarea competențelor de relaționare în vederea reducerii manifestărilor cu caracter agresiv/violent; - am testat însușirea de către părinți și preadolescenți a principiilor fundamentale ale unui comportament pozitiv/decent; - am obținut schimbarea cognițiilor, atitudinilor și comportamentelor; - am identificat remediile și (urmarea în paralel cu) elaborarea strategiilor comportamentale noi.
Ședința 6. Modul sănătos de viață (Anexa.18)	
Conținuturi de bază	1. <i>Evaluarea și perfecționarea conduitelor pentru un mod sănătos de viață în cadrul familiei.</i> 2. <i>Modul sănătos de viață al familiei.</i> 3. <i>Strategii de cultivare și promovare a deprinderilor sănătoase de viață la preadolescenți.</i>
Scopul:	cunoașterea și însușirea conceptelor de bază, a principiilor, modalităților și condițiilor unui mod sănătos de viață;
Obiective:	- familiarizarea cu esența și conținutul componentelor modului sănătos de viață în contextul vieții și educației familiale; - analiza propriului stil/model de viață; - promovarea unui mod de viață sănătos în cadrul familiei; - identificarea factorilor și comportamentelor ce influențează modul sănătos de viață.
Sarcini de bază:	- de analizat și discutat modul de viață în cadrul familiei; - de elaborat un program amplu de promovare a unui mod sănătos de viață pentru propria familie; - de realizat o grilă în care va enumera deprinderile negative ce pot influența modul sănătos de viață; - realizați o dezbatere cu referire la comportamentele pe care le considerați nocive. - elaborarea strategiilor de formare și respectare a MSV; - elaborarea regimului zilei; - elaborarea agendei MSV;
Forme de organizare și metode:	<i>Ședința de consiliere educațională axată pe dezvoltare:</i> conversația, analiza, sinteza, jocul de rol, exercițiul, studiu de caz.

Finalități:	- părinții au conștientizat și învățat noi modalități și tehnici de abordare a sănătății; - am testat comportamente sănătoase de alimentație, practicarea culturii fizice, alternarea muncii cu odihna etc. - am verificat respectarea normelor alimentației raționale și sănătoase; - am produs schimbarea comportamentelor proprii și a comportamentelor preadolescenților.
Ședința 7. Educația preadolescentului în familia temporar dezintegrată.	
Conținuturi de bază	1. Migrația populației din Republica Moldova: probleme și căi de soluționare. 2. Dimensiunile afectivității la preadolescenții din familiile temporar dezintegrate. 3. Consecințele migrației asupra dezvoltării armonioase ale preadolescenților.
Scopul:	dezvoltarea și consolidarea relațiilor intergeneraționale în familiile temporar dezintegrate.
Obiective:	- familiarizarea cu situația actuală din Republica Moldova în privința migrației peste hotare; - evidențierea problemelor și stabilirea unor posibile soluții de rezolvare; - analiza particularităților comportamentale la preadolescenții cu părinți plecați peste hotare; - organizarea ședințelor pentru părinți care vor contribui la optimizarea competențelor parentale și armonizarea relațiilor familiale; - implicarea preadolescenților în discuții, reducerea nivelului anxietății la preadolescenți cu părinți plecați la muncă peste hotare; - consilierea preventivă și în situații de criză a preadolescenților cu dificultăți de comportament;
Sarcini de bază:	- de evidențiat și analizat situațiile în care părinții întâmpină dificultăți în educația preadolescentului; - consilierea pentru reabilitarea morală și consilierea pentru convențuirea preadolescenților cu alte persoane de referință; - elaborarea strategiilor de integrare psihosocială a preadolescenților din familiile temporar dezintegrate; - de analizat particularitățile vârstei preadolescente în contextul crizei detașării de familie;
Forme de organizare și metode:	Ședințe de consiliere în situații de criză: lectura dirijată, studiul de caz, dezbaterile, conversația.
Finalități:	- părinții au conștientizat și înțeles efectele negative asupra preadolescenților în lipsa lor de lungă durată de acasă; - au fost determinate posibilitățile de soluționare a problemelor; - au fost asimilate metodele de susținere a preadolescenților în lipsa părinților.
Ședința 8. Parenting necondiționat. Cum să fim părinți responsabili.	
Conținuturi de bază	1. Parentingul necondiționat. Efectele parentingului condiționat. 2. Educația prin pedepse și recompense. 3. Principiile și stilurile de parenting necondiționat.
Scopul:	Stabilirea alternativelor eficiente de educație a preadolescente pentru formarea unei gândiri profunde a afecțiunii și responsabilității.
Obiective:	- identificarea nevoilor de bază ale preadolescenților; - stabilirea normelor comportamentale adecvate pentru educația preadolescenților; - determinarea strategiilor de susținere a părinților în procesul de educație a preadolescenților; - acordarea ajutorului în conștientizarea mecanismelor de parenting necondiționat.
Sarcini de bază:	- de stabilit strategii de dăruire a iubirii necondiționate; - întocmirea unui model de părinte responsabil; - elaborarea strategiilor de lucru împreună în vederea găsirii unor soluții pertinente;

	- discuții în grup despre daunele pedepsei controlului și autorității părintești;
Forme de organizare și metode:	<i>Training:</i> metoda „în loc de...încercați să...”, conversația, analiza, sinteza, jocul de rol, dezbaterile, discuția.
Finalități:	- am schimbat perspectivele legate de ceea ce trebuie să facă părinții în educația preadolescenților; - am consolidat comportamentele pozitive ale părinților și preadolescenților; - am substituit strategiile de educație bazate pe autoritate și rigiditate; - am exersat folosirea metodelor educative bazate pe cooperare; - am format și consolidat responsabilitățile meseriei de părinte; - părinții au renunțat la convingerile vis-a-vis de oferirea iubirii condiționate.
III. EXERSAREA ȘI FORMAREA COMPETENȚELOR PARENTALE	
Sedinta 9. Consolidarea comunicării și relației preadolescenți-părinți	
Conținuturi de bază	1. <i>Etica comunicării și relațiilor familiale.</i> 2. <i>Comunicarea și relaționarea eficientă.</i> 3. <i>Valorile și normele moral-etice de comportament și comunicare în cadrul familiei.</i>
Scopul:	Implimentarea și consolidarea strategiilor de comunicare și relaționare eficientă personală.
Obiective:	- analiza elementelor esențiale ale culturii comunicării și relaționării familiale; - delimitarea condițiilor unei comunicări și relaționări familiale eficiente; - elaborarea unui cod de reguli de comunicare și relaționare eficientă pentru sine și întreaga familie; - conștientizarea importanței activităților de consiliere în vederea consolidării comunicării și relaționării familiale.
Sarcini de bază:	- selectarea și colectarea informațiilor utile din cadrul portofoliului specializat și a mapei transmisibile utile pentru propria formare.
Forme de organizare și metode:	<i>Sedinta de consiliere:</i> studiu de caz, lucru în echipă, discuții, grilă cu reguli, notițele paralele, joc de rol.
Finalități:	- am stabilit indicatorii abordării corecte a preadolescenților (bazată pe respectarea drepturilor); - am anihilat și substituit comportamentele și cognițiile ineficiente; - am dezvoltat capacitățile de valorizare maximă a potențialului propriu;
Sedinta 10. Rolul familiei în dezvoltarea armonioasă a preadolescentului.	
Conținuturi de bază	1. <i>Particularitățile esențiale ale consilierii preventive;</i> 2. <i>Factorii de protecție și cei de risc în cadrul relației preadolescenți-părinți.</i> 3. <i>Strategii de consiliere psihopedagogică preventivă.</i>
Scopul:	Conștientizarea rolului pe care îl au ambii părinți în educația propriului copil.
Obiective:	- cunoașterea cercetărilor recente despre rolul și influența familiei în dezvoltarea armonioasă a preadolescentului; - identificarea particularităților consilierii preventive ale părinților; - determinarea factorilor de protecție și cei de risc în cadrul relației preadolescenți- părinți și educația copiilor; - aplicarea strategiilor de consiliere psihopedagogică preventivă destinate dezvoltării armonioase ale preadolescentului.
Sarcini de bază:	- stabilirea particularităților esențiale ale consilierii; - enumerarea condițiilor necesare unei familii puternice pentru reușita educației; - elaborarea unui text argumentativ despre rolul familiei în conturarea personalității preadolescentului.
Forme de organizare și	<i>Masă rotunda:</i> conversația, observarea, asaltul de idei, resemnificarea, analiza, interpretarea, metafora, sumarizarea, discuție facilitată, elaborarea strategiilor de

metode:	conduită, text argumentativ, problematizarea.
Finalități:	- am identificat și conștientizat rolul familiei în educația preadolescentului; - am dezvoltat încrederea în sine și în ceilalți; - am optimizat comunicarea familială; - am dezvoltat relațiile de prietenie mamă-fiică, tată-fiu; - am diminuat frecvența comportamentelor agresive și de revoltă, și am exersat asumarea responsabilității; - am dezvoltat un management eficient al emoțiilor.
Ședința 11. Reducerea violenței în școală	
Conținuturi de bază	1. Fenomenul de violență școlară. 2. Formele și cauzele violenței școlare. 3. Fenomenul de „bullying” ca și comportament violent în mediul școlar. 4. Strategii de combatere a violenței în mediul școlar.
Scopul:	Prevenirea, combaterea, reducerea manifestărilor de violență în școală prin implicarea activă a familiei.
Obiective:	- identificarea situațiilor de violență asupra preadolescentului în mediul școlar; - cunoașterea fenomenului violenței sub aspectul formelor și cauzelor pentru a putea contribui la combaterea violenței în școală; - înțelegerea fenomenului de „bullying” ca și comportament violent în mediul școlar; - crearea unui climat nonviolent prin parteneriatul eficient școală-familie; - abordarea unor strategii de combatere a violenței în mediul școlar;
Sarcini de bază:	- să identifice forma de violență reflectată de fiecare imagine și să se expună asupra acestora. - analiza cazului de violență prezentat și numirea cauzei care cred că l-a determinat; - elaborarea strategiilor pozitive și eficiente de conduită.
Forme de organizare și metode:	<i>Ședință de consiliere:</i> vizionare imagini (film), studiu de caz, metoda diagramei, reflecție, dezbateri, conversația, elaborarea strategiilor de conduită, explicația, problematizarea.
Finalități:	- am identificat și conștientizat rolul parteneriatului familie-școală în scopul reducerii violenței; - am dezvoltat încrederea în sine și în ceilalți, am optimizat comunicarea; - am diminuat frecvența comportamentelor agresive și violente; - am dezvoltat abilitățile de interacțiune și relaționare prin crearea de oportunități de învățare a unor noi modele-uri de gândire și comportament;
I.V. DEZVOLTAREA PARTENERIATULUI EFICIENT ȘCOALĂ-FAMILIE	
Ședința 12. Parteneriatul educațional familie-școală. Constatări. Sugestii psihopedagogice.	
Conținuturi de bază	1. Coordonatele parteneriatului educațional. 2. Condiții și principii de realizare a parteneriatului educațional. 3. Strategii de optimizare a parteneriatului educațional.
Scopul:	Consolidarea parteneriatului educațional familie-școală. Conștientizarea importanței implicării active în cadrul parteneriatului școală-familie;
Obiective:	- cunoașterea conceptelor de colaborare educațională, parteneriat; - identificarea condițiilor, principiilor și strategiilor de optimizare a parteneriatului educațional școală-familie; - argumentarea necesității implicării părinților și agenților comunitari în stabilirea și dezvoltarea relațiilor de parteneriat familie-școală; - promovarea strategiilor de formare a competențelor parteneriale;
Sarcini de bază:	- discuții în baza unor situații problemă; - dezbateri privind funcțiile parteneriatului educațional; - analiza funcțiilor școlii în cadrul focus-grupurilor cu părinți;

	- prezentarea și dezbateră codului deontologic privind drepturile și obligațiile partenerilor; - dezbateră la tema „Rolul parteneriatului educațional școală-familie” în promovarea unei educații de calitate;
Forme de organizare și metode:	<i>Training:</i> jocul de rol, eseul, dezbateră, reflecția, analiza, sinteza, argumentarea, discuții în grup, munca în echipă.
Rezultatele scontate:	- am consolidat conceptele de bază ale parteneriatului educațional; - am identificat condițiile, principiile și strategiile de optimizare a parteneriatului școală-familie; - am conștientizat necesitatea implicării părinților în stabilirea relațiilor de parteneriat școală-familie; - am format conștiința morală a valorilor etice; - am format o viziune clară despre efortul și implicarea școlii în educația propriilor copii; - am sensibilizat părinții privind implicarea lor în viața școlii;
Ședințe de consiliere a familiilor și preadolescenților în situații de criză (36)	
Conținuturi de bază	- <i>Conflicte interpersonale și intrapersonale.</i> - <i>Autocontrolul emoțiilor și managementul stresului.</i> - <i>Violența în familie. Factori de risc: neînțelegeri, manifestări ale agresivității.</i> - <i>Dificultăți de integrare și adaptare în grupurile de referință.</i> - <i>Lipsa părinților: din cauza plecării peste hotare, a divorțurilor etc.</i>
Scopul:	acordarea ajutorului în depășirea situațiilor de criză și optimizarea relațiilor intergeneraționale.
Forme de organizare și metode:	Atelier de formare a competențelor parentale: analiza studiilor de caz, conversația, interpretarea, metafora, sumarizarea etc.
Rezultatele scontate:	- am elaborat mecanisme de apărare a Eu-lui; - am învățat reguli de relaționare afectivă, de comunicare în interacțiune cu ceilalți; - am realizat resemnificarea și schimbarea conduitei; - am obținut schimbarea cognițiilor și atitudinilor, găsirea remediilor și urmarea lor în paralel cu elaborarea strategiilor comportamentale noi.
Ședințe de consiliere individuale cu părinții (31 ședințe la cabinet) și (47 ședințe online)	
Scopul:	conștientizarea rolului pe care îl au părinții în educația propriului copil/preadolescent, formarea priceperilor și competențelor de îndrumare și învățare a preadolescentului privind cultivarea și menținerea autocontrolului personal.
Forme de organizare și metode:	Conferință de sinteză: analiza studiilor de caz, comunicări ale părinților, expoziții ale lucrărilor parentale la problema dată etc.
Finalități:	părinții au asimilat strategii potrivite de educare, disciplinare și modalități de influențare a comportamentului preadolescentului;
Ședințe de consiliere individuale cu preadolescenții (44 ședințe la cabinet) și (84 ședințe online)	
Scopul:	Acordarea unui suport individual calificat preadolescenților care s-au adresat cu variate dificultăți legate de ineficiența personală, comunicarea defectuoasă cu părinții și semenii și dificultăți de învățare.
Forme de organizare și metode:	Conferință de totalizare: analiza studiilor de caz, conversații, verificarea și prezentarea portofoliilor familiei.
Finalități:	- am schimbat cognițiile și atitudinile; - am obținut resemnificarea și schimbarea conduitei părinților și preadolescenților; - am exersat cu adulții în folosirea metodelor de educație;

Menționăm că în cadrul experimentului formativ au fost implementate informațiile teoretice și activitățile practice ale programului de formare *Consilierea educațională a familiei, centrată pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*. În rezultatul etapei de formare a experimentului pedagogic am obținut următoarele rezultate:

- părinții au actualizat și au asimilat cunoștințe despre particularitățile de vârstă și de personalitate ale preadolescenților;
- părinții au exersat modalități eficiente de comunicare axate pe acceptarea emoțională și respect;
- au conștientizat rolul personalității lor în formarea personalității și caracterului preadolescenților;
- părinții și preadolescenții au exersat gestionarea comportamentului prin automonitorizarea sistemică ;
- părinții au învățat a monitoriza stările proprii, poziția de viață și au exersat stilul de comunicare eficientă;
- adulții au exersat și consolidat responsabilitățile pentru îndeplinirea obligațiilor părintești;
- părinții au asimilat cunoștințe referitoare la stilul educațional parental și adaptarea acestuia la particularitățile individuale și cerințele/nevoile preadolescentului;
- părinții și preadolescenții au analizat și soluționat variate situații de conflict preadolescenți-părinți;
- părinții au reușit să dobândească și să-și formeze încrederea în propriile oportunități educaționale și în construirea unor relații familiale armonioase.

Promovarea informațiilor în cadrul activităților de consiliere a asigurat formarea unei baze teoretice pentru învățarea și construirea strategiilor de prevenire, corecție și dezvoltare a relațiilor constructive preadolescenți-părinți. Consilierea părinților a avut ca scop valorificarea celor trei componente structurale: cognitivă, afectivă/atitudinală și comportamentală a beneficiarilor.

Această secțiune, cuprinde două părți: activități axate pe *educație* și activități de *corecție*, orientate spre îmbunătățirea/optimizarea relațiilor familiale, luându-se în considerare tipul de personalitate și nivelul de pregătire a părinților. Un moment pozitiv și productiv a fost că, părinții conștientizează ineficiența metodelor de educație și comunicare cu preadolescenții și s-au orientat activ spre schimbarea și îmbunătățirea lor. Scopul propus în acest sens, a determinat stabilirea sarcinilor ce au fost realizate prin intermediul activităților de consiliere din cadrul experimentului de formare, care au fost axate pe:

- consolidarea cunoștințelor și reprezentărilor cu privire la particularitățile de vârstă, de personalitate și cele individuale ale preadolescenților;
- exersarea capacităților și abilităților de identificare, înțelegere și acceptare a stărilor emoționale ale preadolescentului;
- formarea și consolidarea abilităților de exprimare corectă și sinceră a emoțiilor, oferirea dragostei parentale necondiționate;
- instruirea părinților în direcția ajustării propriilor poziții și stări în funcție de nevoile și interesele copilului;
- asimilarea unor metode și strategii de comunicare și relaționare eficientă cu preadolescenții;
- aplicarea unui control moderat și utilizarea sancțiunilor corespunzătoare fără a prejudicia dezvoltarea corectă a preadolescenților.

Activitățile practice comune a părinților și preadolescenților, consilierea educațională a acestora în scopul soluționării dificultăților, schimbarea cognițiilor, atitudinilor și comportamentelor disfuncționale ale părinților și preadolescenților, a favorizat armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți și a contribuit la optimizarea climatului familial și educației realizate.

3.4. Armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți și a climatului familial ca produs al consilierii educaționale

În scopul verificării eficienței experimentului formativ am realizat următoarea etapă a cercetării noastre - experimentul de verificare, care a urmărit evaluarea demersului axat pe elaborarea și implimentarea reperelor teoretico-aplicative ale consilierii educaționale a preadolescenților și părinților.

Plecând de la specificul și complexitatea problemei de cercetare abordate, am considerat oportun să analizăm și să explicăm impactul formativ al consilierii educaționale privind optimizarea climatului familial și armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți. În baza comparării rezultatelor obținute la etapa de constatare și cea de verificare (analiza comparativă a rezultatelor) s-a conturat situația, care demonstrează eficiența implimentării programului for-mativ de consiliere educațională a părinților și preadolescenților.

Comparând rezultatele obținute prin aplicarea *Chestionarului de identificare a nivelului de competență a părinților în materie de educație și de construire a relațiilor armonioase cu preadolescenții*, observăm o sporire a nivelului de competență parentală.

Dacă facem o analiză comparativă a rezultatelor de la etapa de constare și cea de verificare, reflectate în Tabelul 3.5., observăm că subiecții investigați au demonstrat un nivel sporit de competență, atât în mediul de rezistență urban cât și în cel rural.

După implimentarea programului, care a avut ca scop optimizarea și consolidarea competențelor parentale sub aspect cognitive, constatăm o creștere considerabilă a nivelului de competențe parentale privind educația și construirea relațiilor armonioase cu proprii copii (Tabelul 3.5.). Astfel, 73,7 % din părinții din mediu urban, au atins un nivel sporit de competență și 58,3 % de părinți din mediul rural.

Tabelul 3.5. Rezultatele nivelului de competență a părinților sub aspect cognitiv la etapa de verificare (în %)

N/o	Nivelul de competență	Mediul urban	Mediul rural
1	<i>Sporit</i>	73,7 %	58,3%
2	<i>Mediu</i>	23,6%	35,8%
3	<i>Scăzut</i>	3,3%	5,9%

Acest fapt este relevant, deoarece datorită realizării obiectivelor experimentului formativ, a avut loc o schimbare pozitivă în competențele părinților și indică posibilitatea schimbării atitudinii și modificării percepției cu privire la relațiile interpersonale.

Schimbările la nivel cognitiv se observă în următoarele aspecte:

- Optimizarea cunoștințelor și viziunilor asupra particularităților individuale și de vârstă ale preadolescenților;
- Înțelegerea importanței modelului parental în formarea conceptului imaginii și stimei de sine;
- Conștientizarea și implimentarea strategiilor de comunicare și relaționare eficientă;
- Schimbarea cognițiilor, a atitudinilor și elaborarea strategiilor comportamentale noi;
- Conștientizarea de către părinți a propriei poziții, stil relațional față de propriul copil/preadolescent.

Întrucât rezultatul de bază al consilierii educaționale sunt cognițiile, atitudinile și comportamentele părinților, acesta trebuia să-l măsurăm. Cu acest scop am elaborat indicatorii comportamentului parental eficient și am concretizat descrierea competențelor de armonizare a

relațiilor preadolescenți-părinți (Anexa 5). Pentru a face observabilă situația și a evita unele repetări, rezultatele la proba de bază le oferim în reprezentările grafice ce urmează (Tabelele 3.6.; 3.7.; 3.8 și Figurile 3.3; 3.4; 3.5; 3.6; 3.7; 3.8; 3.9; 3.10).

Părinții au fost rugați să îndeplinească cele nouă poziții ale probei propuse (Anexa 5) la etapa de constatare și după implementarea *Modelului pedagogic de consiliere a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*. Ambele componente, cadrul teoretic și cel aplicativ au fost valorificate la maximum. Programul de consiliere s-a realizat eficient, beneficiarii, părinții și elevii, au frecventat bine ședințele; nesatisfăcătoare a fost doar prezența taților (prezentarea acestora la ședințele de consiliere a constituit, aproximativ 15-20 %, excepție a făcut conferința practică finală, la care a fost prezentă, practic, familia întreagă – 92%).

Tabelul 3.6. Competențele parentale de armonizare a relațiilor cu preadolescenții (m. u.)

Indicatorii CPE	Descriptorii competențelor de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți	Experimentul pedagogic			
		de constatare		de verificare	
		date	%	date	%
1	2	3	4	5	6
1.	1.1.	20	25	74	92,5
	1.2.	18	22,5	72	90
	1.3.	13	16,2	75	93,7
2.	2.1.	19	23,7	76	95
	2.2.	21	26,2	73	91,2
	2.3.	3	3,75	73	91,2
3.	3.1.	7	8,75	78	97,5
	3.2.	17	21,2	77	96,2
	3.3.	4	5	57	71,2

Tabelul 3.7. Competențele parentale de armonizare a relațiilor cu preadolescentul (m. r.)

Indicatorii CPE	Descriptorii compet de armonizare a rel p-p	Experimentul pedagogic			
		de constatare		de verificare	
		date	%	date	%
1	1.1.	19	23,7	67	83,7
	1.2.	20	25	69	86,3
	1.3.	9	11,3	66	82,5
2	2.1.	13	16,3	43	53,7
	2.2.	14	17,5	47	58,8
	2.3.	4	5	31	38,7
3	3.1.	5	6,25	52	65
	3.2.	20	25	71	88,7
	3.3.	1	1,25	49	61,2

După cum am menționat anterior, s-au valorificat eficient toate tipurile de consiliere, atât cea axată *pe dezvoltarea și informarea beneficiarilor*, cea cu *caracter preventiv* (la care au fost invitați medici, narcologi, juriști etc.), *consilierea în situații de criză* și cea *remedială*. Ultimele două tipuri de consiliere s-au desfășurat în focus-grupuri de părinți și elevi, care au întâmpinat aceleași dificultăți sau asemănătoare (certuri îmbinate cu agresivitate și violență; aplicarea pedepselor coercitive; conflicte cu caracter distructiv etc.).

Concomitent cu lotul de părinți au frecventat ședințele cu caracter de dezvoltare și prevenție, diriginții și elevii claselor gimnaziale, implicate în experiment. Elevii, în final au elaborat un eseu structurat cu tema: *Relația mea cu părinții* (Anexa 8) și au întocmit o *Agendă personală de autoeficiență a preadolescenților în relația cu părinții* (Anexa 8. I.).

Tabelul 3.8. Indicatorii comportamentului parental eficient (m.u. și m.r.)

Indicatorii	Experimentul pedagogic							
	de constatare				de verificare			
	mediul urban		mediul rural		mediul urban		mediul rural	
	date	%	date	%	date	%	date	%
1.	19	23,8	16	20	75	93,7	73	91,2
	31	38,8	33	41,3	76	95	78	97,5
2.	27	33,8	28	35	67	83,7	71	88,7
	33	41,3	24	30	71	88,7	69	86,2
3.	29	36,3	30	37,5	73	91,2	72	90
	15	18,8	12	15	70	87,5	69	86,2

Întrucât discuțiile pe marginea conduitei adulților și preadolescenților derulau activ în ambele medii (urban și rural) ne-a fost interesant să observăm și să verificăm schimbarea indicatorilor comportamentali la părinți (Anexa 7).

În continuare oferim un șir de reprezentări grafice, care ilustrează rezultatele comparative (constatare și postexperiment) reprezentate în Tabelul 3.7. în cercetarea efectuată, cele finale și dinamica procesului vizat.

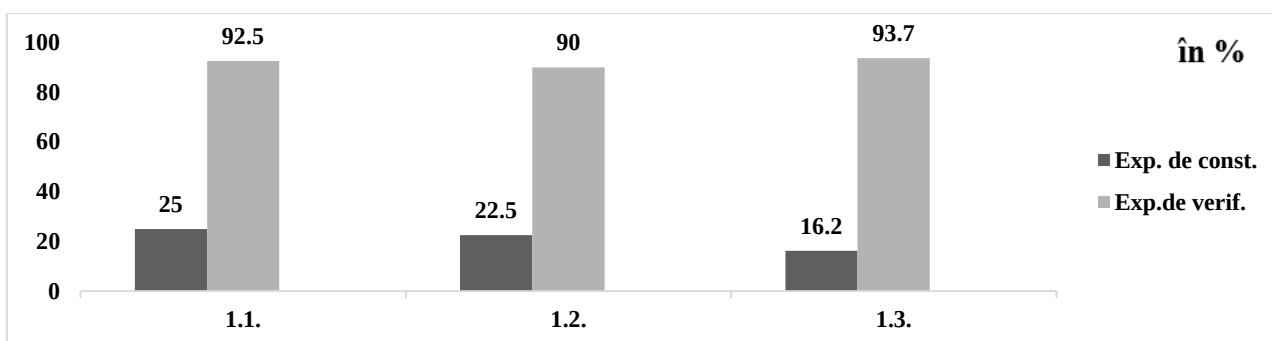

Fig. 3.3. Competențele parentale la nivel de cunoaștere (mediul urban)

Observăm din *Figura 3.3. și 3.4.* că cognițiile (comptențele la nivel de cunoaștere) a părinților au progresat mult după experimentul de formare. Adulții, după ședințele de consiliere, centrate pe informare, au însușit specificul vârstei, enumeră și caracterizează particularitățile de personalitate, particularitățile psihofizice și morale; identifică metodele care pot fi aplicate eficient în educația familială.

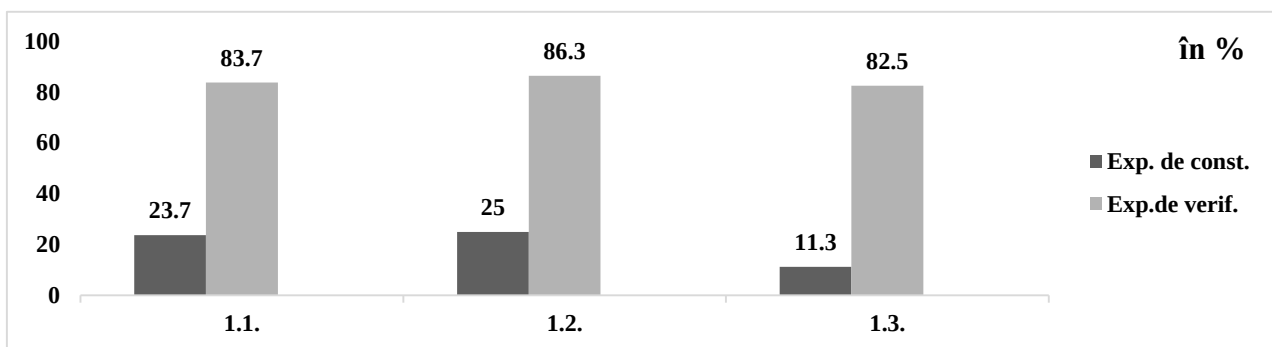

Fig. 3.4. Competențele parentale la nivel de cunoaștere (mediul rural)

În esență, diferențele procentuale nu sunt substanțiale, dar, totuși, părinții din mediul rural, la unii indicatori, rămân un pic în urma celor din mediul urban. Acest lucru se datorează atât nivelului de cultură generală a adulților, cât și a absențelor adulților din mediul rural, de la unele activități formative, ceea ce ne-a orientat spre elaborarea și înmânarea unor mape cu materiale auxiliare.

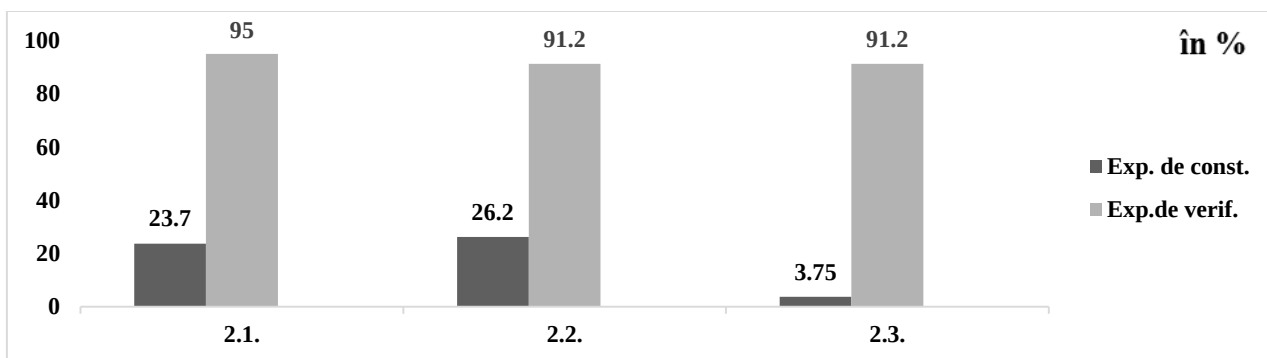

Fig. 3.5. Competențele parentale la nivel de aplicare (mediul urban)

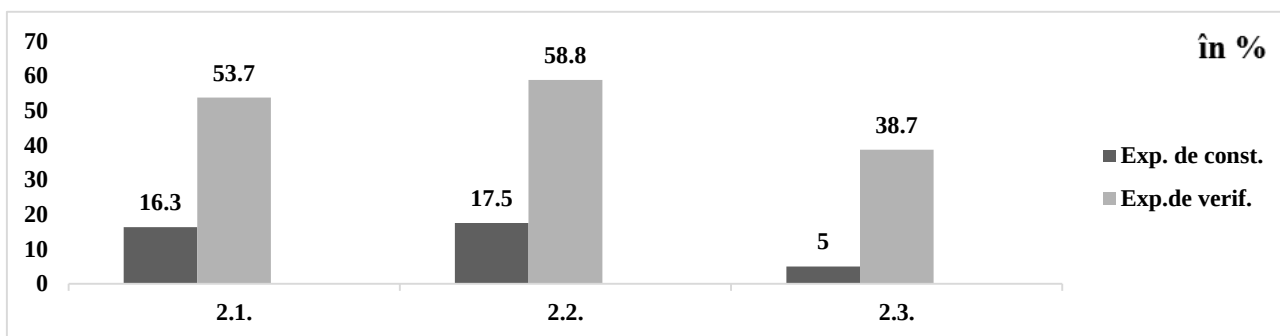

Fig. 3.6. Competențele parentale la nivel de aplicare (mediul rural)

Cât privește competențele parentale la nivel de aplicare situația diferă. La părinții din mediul urban s-a observat și în procesul formării și în final/ la verificare un anumit decalaj. De exemplu: au învățat a întocmi un cod de norme și reguli privind comunicarea și relaționarea preadolescenți - părinți 95% de s., din mediul urban și 53,7% din mediul rural; demonstrează competențe de gestionare reușită a conflictelor familiale cu preadolescenții 91,2% de s. din mediul urban și 58,8% de s. din mediul rural. Cât privește elaborarea agendei familiale, în care se înregistrează inițiativele și succesele copiilor, rezultatul final este modest la părinții de la țară (52,5%), ceea ce ne-a orientat spre desfășurarea unor ședințe speciale, axate pe explicarea rolului acestor agende. Părinții din mediul rural înțeleg faptul ca preadolescenții au nevoie de stimulare, apreciere și acceptare, dar nu au timp pentru a scrie (așa a fost motivul stabilit). Ne-am străduit să-i convingem și împreună am elaborat aceste agende, condiția, fiind că ei le vor completa și vor conversa cu preadolescenții, despre comportarea, succesele și inițiativele lor; îi vor lăuda și vor menționa cât de importantă este contribuția acestora pentru întreaga familie.

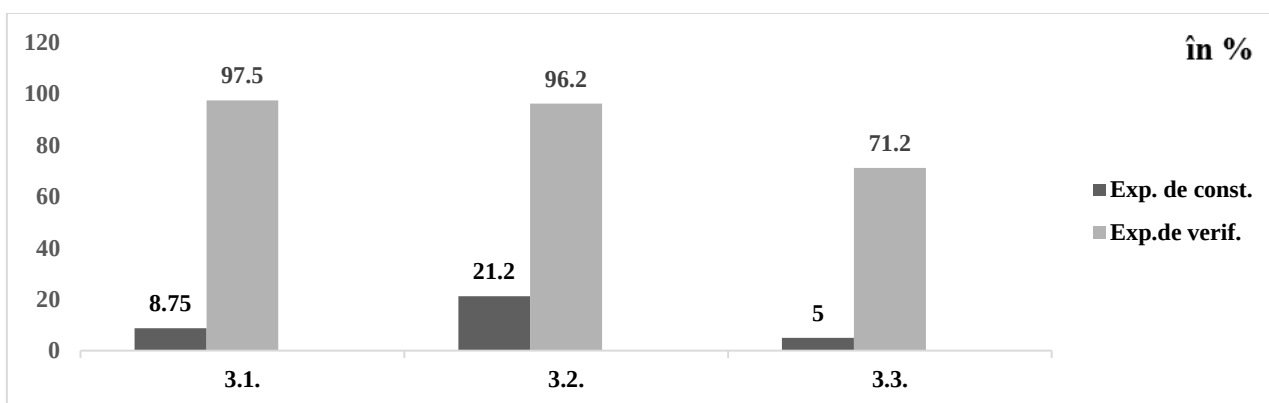

Fig. 3.7. Competențele parentale la nivel de integrare (mediul urban)

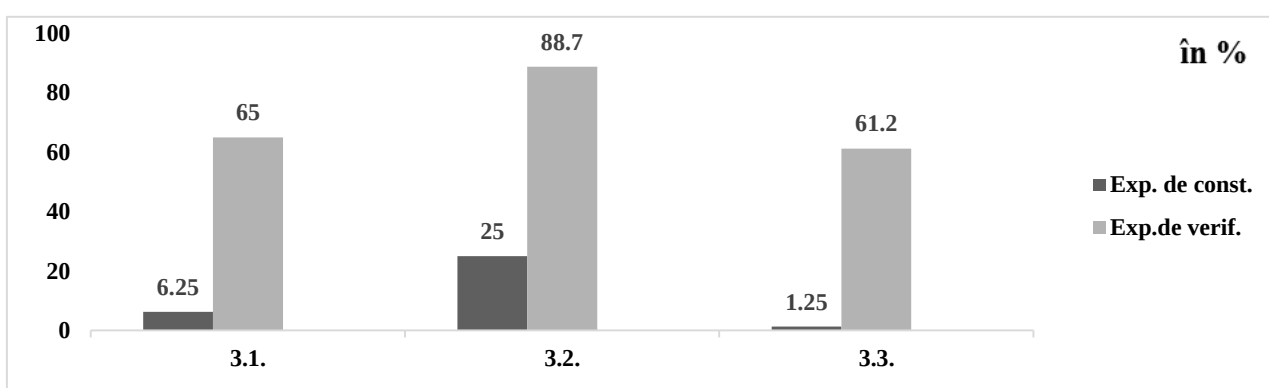

Fig. 3.8. Competențele parentale la nivel de integrare (mediul rural)

Întrucât consilierea educațională are ca scop schimbarea atitudinilor și comportamentelor, în contextul cercetării experimentale am decis să verificăm aspectul vizat. Cunoscând faptul că comportamentul persoanei se schimbă dacă acesta și-a schimbat atitudinea, am elaborat șase indicatori de bază a *comportamentului parental eficient* (vezi Anexa 7.I). Acesta a fost verificat la constatare și după formare (Anexa 7.II) prin intermediul observației, a studiului de caz și a conversației cu elevii și părinții acestora.

Rezultatele obținute le-am reprezentat grafic în Figura 3.9., iar tabelul de distribuție a datelor se poate vedea în Anexa 7. Dacă comparăm și analizăm datele nu observăm discrepanțe mari. Acelea care se pot observa, mai mult țin de diferența inițială în cultura generală a părinților. De fapt, subiecții din ambele loturi și-au schimbat vădit comportamentele, ceea ce demonstrează încă o dată că părinții, atât cei din oraș cât și cei din sat, sunt deschiși pentru învățare, perfecționare, schimbare a cognițiilor, a atitudinilor și a comportamentelor.

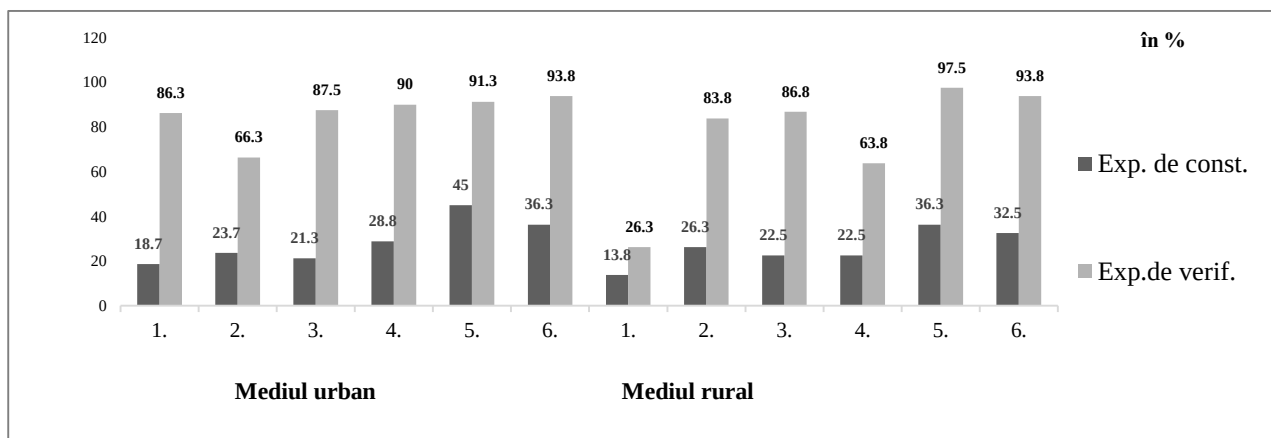

Fig. 3.9. Indicatorii comportamentului preadolescenți-părinți (mediul urban și cel rural)

Principalul moment, chiar am spune *moment cheie*, rezidă în cointeresarea adulților, stimularea interesului lor prin activizarea parteneriatelor școală-familie, motivarea și implicarea acestora în activități calitative, necesare și interesante de consiliere a familiei și atunci, adulții găsesc și timp pentru frecventarea lor.

Activitățile de consiliere a preadolescenților s-au realizat fără prea mari dificultăți, deoarece aceștia sunt obișnuiți cu variate forme de consiliere din cadrul școlar, iar orele de diriginție, dedicate consilierii axate pe dezvoltare și prevenție, sunt printre cele preferate de către elevii din treapta gimnazială de învățământ.

În procesul consilierii elevilor și a părinților s-a valorificat activ explicația, metafora, analiza și sinteza, discuția, studiul de caz, psihodrama și sociodrama. Evident că metodele de bază rămâneau: conversația, comunicarea informativă, îmbinată cu tehnicile: prezentarea PPT, brainstormingul, interpretarea, elaborarea noilor scenarii și strategii de depășire a dificultăților în relațiile preadolescenți-părinți și variate tipuri de artterapie, meloterapia, aromoterapia, ludoterapia etc..

Valorificarea optimă (binegândită) a formelor, metodelor și tehnicilor de consiliere educațională a permis să modificăm și comportamentele preadolescenților. Astfel am realizat o probă complexă, am chestionat paralel și interconex elevii și părinții acestora cu privire la aprecierea comportamentului după formarea ambelor loturi, evidențiind câteva poziții de bază (Figura 3.10).

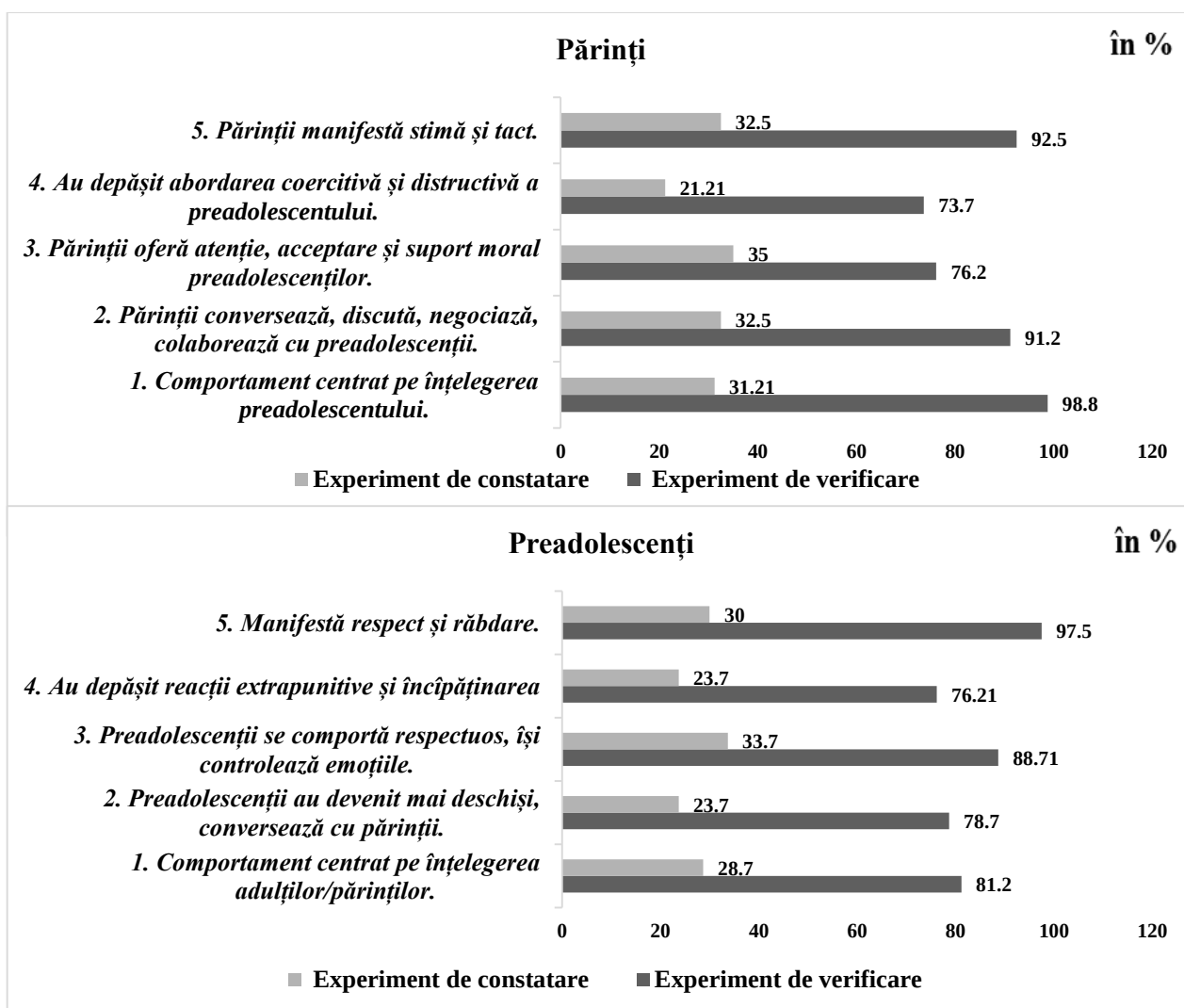

Fig. 3.10. Schimbarea comportamentului preadolescenților și părinților după consilierea educațională

În acord cu logica cercetării, în continuare ilustrăm rezultatele obținute postexperiment în comparație cu etapa constatativă la componenta emoțională/afectivă și cea comportamentală a relațiilor preadolescenți-părinți prin evidențierea și distribuirea valorilor pentru fiecare indicator, înregistrate de părinți și preadolescenți din ambele medii de rezidență.

Astfel, a fost înregistrată o creștere a valorilor afective după implimentarea programului de consilieri. Observăm că rezultatele la indicatorii înregistrați postexperiment, reprezintă o schimbare semnificativă. Prin urmare, putem afirma că acceptarea emoțională a preadolescenților și a părinților după introducerea programului a crescut semnificativ, iar fixarea pe defectele și neajunsurile

preadolescentului, așteptările parentale neadecvate și manifestarea emoțiilor negative s-au diminuat în mod considerabil.

Analizând rezultatele înregistrate la componentele vizate (emoțională și comportamentală) după implimentarea programului formativ se observă o tendință de sporire pozitivă a valorii indicatorilor, aceste date au fost consemnate în Tabelul 3.9.

Tabelul 3.9. Distribuția rezultatelor experimentului/constatare – verificare
a calității relațiilor interpersonale preadolescenți-părinți

Indicatorii	Părinți				Preadolescenți			
	Mediul de rezidență							
	Urban		Rural		Urban		Rural	
Componenta emoțională								
Indulgență-Exigență	const.	eval.	const.	eval.	const.	eval.	const.	eval.
	41,2%	68,6%	43,5%	67,2%	39,5%	62,5%	47,5%	60,4%
Respingere-Acceptare	53,9%	82,8%	56,1%	80,3%	58,1%	77,6%	55,4%	75,6%
Detașare emoțională – Atașament emoțional	59,4%	76,9%	63,2%	75,4%	62,5%	78,4%	59,4%	77,1%
Dezacord-Acord	45,3%	62,7%	56,4%	59,2%	47,9%	82,7%	48,0%	79,6%
Relație armonioasă cu preadolescentul/părinții	69,4%	92,8%	66,1%	87,3%	67,9%	94,1%	65,3%	92,7%
Componenta comportamentală								
Autonomie/independență- Control/verificare	const.	eval.	const.	eval.	const.	eval.	const.	eval.
	55,8%	82,2%	46,5%	84,6%	43,8%	77,8%	39,4%	77,4%
Lipsă de cooperare- Cooperare/colaborare	55,5%	89,6%	52,1%	86,7%	56,2%	79,9%	49,5%	82,5%
Flexibilitate/blindețe- Rigiditate/strictețe	37,8%	66,8%	41,1%	76,5%	47,5%	78,2%	52,6%	81,3%
Inconsecvență- Consecvență	42,8%	71,8%	37,4%	74,3%	53,8%	84,3%	49,3%	80,9%
Confruntare educațională	35,7%	12,3%	44,4%	18,5%	47,4%	15,0%	52,6%	32,4%

Prin intermediul reflecției și autoanalizei, părinții au asimilat reguli de interacțiune cu propriii copii bazate pe cooperare și colaborare, reguli de implicare a copiilor în activități comune cu recunoașterea drepturilor și demnității acestora, ținând cont de opiniile și interesele preadolescentului. Aceasta a servit drept bază pentru schimbarea relațiilor preadolescenți-părinți, a produs o scădere a dorinței unor părinți de a infantiliza copilul, atribuindu-i inconsecvență personală și socială, s-a schimbat nivelul de exigență față de copil.

În concluzie, afirmăm că, consilierea educațională ne-a servit drept factor de bază în armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți. Această activitate am realizat-o prin intermediul *Modelului pedagogic de consiliere a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*, care include fundamentele teoretico-aplicative ale acestui proces amplu. Experimentul pedagogic a demonstrat funcționalitatea tuturor componentelor modelului, adică a instrumentelor teoretice și tehnologice elaborate și a demonstrat posibilitatea sporirii competențelor parentale prin valorificarea consilierii familiei în contextul unui parteneriat eficient școală-familie.

3.5.Concluzii la capitolul 3

1. Investigația experimentală realizată a demonstrat că părinții sunt deschiși pentru a colabora cu școala în direcția eficientizării educației familiale și a armonizării relațiilor preadolescenți-părinți. Consilierea educațională poate deveni factor de armonizare a relațiilor vizate numai în situația desfășurării unei munci sistematice și sistemice cu părinții și elevii.

2. În rezultatul realizării scopului și obiectivelor cercetării, fundamentele teoretico-aplicative argumentate științific, elaborate și structurate în *Modelul pedagogic de consiliere a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*, au fost implimentate și validate la nivelul instituției de învățământ și prin intermediul Platformei educaționale (www.preadolescenți-părinți.md), inclusive în cadrul consilierii educaționale a elevilor/preadolescenților și părinților acestora, pe o perioadă de 2 ani (2015-2017). În experiment a fost implicat grupul de experți (Anexa 12), care a studiat, a evaluat și aprobat instrumentele tehnologice și materialele aplicate în etapa constatativă și cea formativă.

3. Prezentarea designului și conținutului experimentului; a conținutului programului de consiliere educațională, valorificarea modelului pedagogic cu explicațiile de rigoare, ne-a permis să elucidăm analiza și interpretarea rezultatelor obținute în cadrul celor trei etape a experimentului realizat. În capitol, a fost expus întregul proces de consiliere educațională a preadolescenților și

părinților, abordat din perspectiva schimbării cognițiilor, atitudinilor și comportamentului acestora, inclusiv a competențelor parentale de armonizare a relațiilor familiale. Principiile CE identificate și argumentate științific au fost implementate și s-au dovedit a fi eficiente.

4. Experimentul pedagogic a demonstrat că fundamentele teoretico-aplicative, incorporate în Modelul *Modelul pedagogic de consiliere a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*, pot fi valorificate cu succes în practica consilierii educaționale a familiei.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea realizată vizează una dintre cele mai complexe și actuale probleme pedagogice – *consilierea educațională ca factor de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți*. Plecând de la analiza, precizarea, determinarea și interpretarea aspectelor teoretice, a celor experiențiale, dar și de la rezultatele obținute în cadrul experimentului pedagogic, prelucrarea cantitativă și calitativă a acestora, putem concludiza următoarele:

- Problema investigată a asigurat precizarea și delimitarea conținutului conceptelor și fenomenelor de bază: *consiliere, consiliere educațională, consilierea familiei și acțiune educativă familială*, inclusiv, specificarea esenței abordărilor și orientărilor științifice privind consilierea educațională a familiei cu preadolescenți. Totodată caracteristicile definitorii ale CE au fost dezvoltate și completate prin a evidenția scopul și acțiunile consilierului [118; 121].
- Urmărind istoricul și evoluția orientărilor științifice privind CF s-a recurs la analiza abordărilor psihodinamice, comportamentale, umaniste/experiențiale și celor de tip eclectic-integrativ, ceea ce a contribuit la elaborarea și argumentarea științifică a *Grilei de explorare a pluridisciplinarității în CE*, instrument necesar în determinarea fundamentelor aplicative/praxiologice ale CE [118; 121].
- Determinarea, descrierea și interpretarea dificultăților relaționale, a conflictelor preadolescenți-părinți a prestabilit identificarea metodelor, strategiilor de consiliere a beneficiarilor; conturarea traseului și a etapelor posibile de parcurs de către specialist, preadolescenți și părinți în procesul CE [121], abordat prin optica analizei particularităților de vârstă și de personalitate și din perspectiva *Modelului sintetic de consiliere ontologică complexă a familiei*.
- Studiul epistemologic realizat a permis elaborarea *Matricei bidimensionale a consilierii preadolescenților și părinților, care include formele de bază ale consilierii* (consilierea în situații de criză; consilierea axată pe dezvoltare; consilierea preventivă și cea remedială); *dificultățile de comunicare și relaționare familială* [121], care au fost corelate cu *tipul strategiei aplicate și cel al activităților de consiliere*.
- Rezultatele investigațiilor preliminare și a celor constatative, determinarea reperelor teoretice au permis: întocmirea și detalizarea *stregiilor operaționale și generale ale CE a preadolescenților și părinților; precizarea caracteristicilor esențiale ale consilierului eficient* (cu delimitarea calităților, deontologiei profesionale și a autorilor studiați); descrierea și concretizarea

condițiilor psihopedagogice de armonizare a relațiilor familiale preadolescenți-părinți și a Principiilor de realizare a CE [119].

- Elaborarea și argumentarea științifică a *Modelului pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*, care încorporează fundamentele teoretico-aplicative ale CE a asigurat realizarea demersului experimental, demarat pe o durată de doi ani. Modelul în integritatea sa și *Programul de consiliere educațională a familiei*, ca o componentă tehnologică centrală a acestuia, s-au dovedit a fi funcționale, eficiente [121], rămânând deschise la completări și dezvoltare.
- Elaborarea și valorificarea Curriculumului nonformal *Consilierea părinților pentru educația eficientă a preadolescenților*, a avut ca scop aprofundarea cunoștințelor și cizelarea competențelor parentale privind optimizarea comunicării, relațiilor familiale și eficientizarea educației preadolescenților. *Unitățile de conținut, sugestiile metodologice, strategiile de evaluare*, elaborate în corelare cu *problemele/dificultățile* identificate și-au dovedit eficiența atât la nivelul formării competențelor parentale cât și la nivelul optimizării relațiilor interpersonale preadolescenți-părinți.
- A fost elaborată și dezvoltată o platformă de *Educație și consiliere psihopedagogică a preadolescenților și părinților* (www.parinti-preadolescenti.md), care concentrează în cadrul ei variate probe/teste, recomandări, conținuturi de tip informativ, ce vizează comunicarea, relaționarea și educația familială. Platforma oferă un cadru consultativ propice, în care părinții și preadolescenții se pot exprima; pot găsi soluții la problemele cu care se confruntă pentru a spori nivelul de competență și autoeficiență. Toate informațiile publicate sunt verificate și completate de specialiști cu renume în educația și consilierea familiei [200].
- Rezultatele experimentului pedagogic au demonstrat sporirea eficienței personale a adulților și a preadolescenților în armonizarea comunicării interpersonale și anihilarea dificultăților educației familiale. S-a observat o ameliorare a climatului familial; consolidarea competențelor parentale și a capacităților de evitare și recadrare a situațiilor tensionate din familie; prevenirea și depășirea situațiilor de criză; elaborarea și explorarea noilor scenarii și strategii de comportare a preadolescenților și părinților.

Astfel, rezultatele cercetării au confirmat soluționarea problemei științifice importante majoră, care s-a axat pe valorificarea fundamentelor teoretico-aplicative a consilierii educaționale a familiei, structurate în *Modelul pedagogic de consilierea educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*, ceea ce a condus la schimbarea cognițiilor, atitudinilor și

comportamentelor beneficiarilor și a contribuit la soluționarea conflictelor și dificultăților familiale, producând armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți.

Situația expusă a generat direcțiile de soluționare a problemei științifice prin concretizarea scopului și obiectivelor cercetării, care rezidă în: elaborarea, experimentarea și validarea *Modelului pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*, care încorporează fundamentele teoretico-aplicative ale procesului vizat.

Obiectivele cercetării:

1. Dezvăluirea semnificației conceptelor: *consiliere, consiliere educațională, consilierea familiei, acțiune educativă familială*.
2. Precizarea evoluției abordărilor și orientărilor științifice privind consilierea familiei cu copii preadolescenți.
3. Determinarea specificului relațiilor preadolescenți-părinți și a dificultăților educative familiale în contextul precizării particularităților de vârstă a preadolescenților.
4. Argumentarea științifică a condițiilor psihopedagogice de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți.
5. Elaborarea, implementarea și validarea *Modelului pedagogic de consiliere educațională a familiei, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*, care ar include fundamentele teoretico-aplicative.

În consens cu rezultatele cercetării propunem următoarele **recomandări**:

1. Includerea în lista statelor instituției de învățământ a unității de consilier școlar, iar consilierea educațională de plasat în prioritățile teleologice ale acesteia;
2. Introducerea consilierii educaționale a familiei drept funcție de bază în *Fișa de post a tuturor managerilor școlari* (director, director adjunct, diriginți, a psiholog școlar etc.);
3. Introducerea unui indicator/criteriu special de evaluare și apreciere a eficienței CE a familiei și elevilor în cadrul conceptual de atestare a managerilor școlari, a pedagogilor și în cel de acreditare a instituției de învățământ;
4. Verificarea calității educației elevilor în instituția de învățământ din perspectiva activizării parteneriatului școală-familie, centrat pe eficientizarea consilierii educaționale a elevilor și părinților;

5. Implimentarea cursurilor speciale și integrarea cross-curriculară a modulelor privind consilierea familiei, părinților și preadolescenților în disciplinele fundamentale universitare (facultățile de Pedagogie și Psihologie);
6. *Modelul pedagogic de CEF, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți* și instrumentele metodologice elaborate pot fi folosite în activitatea managerilor școlari, a psihologului și a cadrelor didactice;
7. Elaborarea și editarea ghidurilor metodologice privind CE și armonizarea relațiilor familiale, a agendelor și posterelor destinate părinților și elevilor cu sfaturi pentru depășirea situațiilor dificile din cadrul vieții familiale și a celei școlare;

Investigația realizată deschide multiple perspective de cercetare, care ar viza studierea aprofundată a tuturor componentelor consilierii educaționale a familiei cu copii de vârstă școlară mică, adolescenți și copii dotați. La fel, au fost create premise pentru realizarea unor cercetări ale impactului consilierii educaționale asupra optimizării educației copiilor în familiile incomplete sau temporar dezintegrate.

Bibliografie

1. Antonesei L. (coord.) Ghid pentru cercetarea educației. Iași: Polirom, 2009, 189 p.
2. Băban A. Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere. Cluj-Napoca: Ardealului, 2009. 307 p.
3. Beșleaga D. Dificultățile relațiilor interpersonale în vârsta preadolescentă. În: Psihologie Pedagogie Specială Asistență Socială, 2009, nr.2 (15), p.72-76.
4. Bodrug-Lungu V. Violența domestică. Strategii de prevenire și combatere. Chișinău: CEP USM, 2007. 147 p.
5. Bolboceanu A., Bucun N. ș.a. Asistența psihologică în educație: practici naționale și internaționale. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2014. 118 p.
6. Bonchiș E. Familia și rolul ei în educarea copilului. Iași: Polirom, 2011. 424 p.
7. Boroș, M. (1992). Părinți și copii. Editura Didactică și Pedagogică. București.
8. Braghiș M., Aspecte ale parteneriatului educațional: implicarea părinților și actorilor educativi comunitari în formarea de competențe la elevii din învățământul primar / În: *Facultatea de pedagogie : tradiție și modernitate. Dialogul generațiilor*. P. 27-32 . Chișinău [sn], 2014. 223 p.
9. Calaraș C. Cultura educației elevului. Chișinău: CEP USM, 2007. 139 p.
10. Calaraș C. Consilierea educațională realizată de diriginte în situații de criză ca element al culturii pedagogice. În: Probleme ale științelor socioumane și modernizării învățământului. Vol. 1. Chișinău, 2009. p. 123-129.
11. Calaraș C. Dirigintele – manager al actului educativ. Chișinău: CEP ESM, 2009. 223 p.
12. Calaraș C. Dirigintele în calitate de consilier educațional al elevului și al familiei. Chișinău, Probleme ale științelor socioumane și modernizării învățământului, 2010, Vol. I. p. 399-404.
13. Calaraș C. Conflictologie familială. Chișinău: Primex – com SRL, 2014. 64 p.
14. Calaraș C. Formarea culturii relațiilor intergeneraționale. Pedagogia și sociologia educației familiale. Chișinău, UPS „Ion Creangă”, 2017. 304 p.
15. Callo T. O pedagogie a integralității. Chișinău: CEP USM, 2007. 171 p.
16. Carabet N. Consiliere educațională: Suport de curs; Univ. Ped. de Stat ”Ion Creangă”, catedra Pedagogie Preșcolară.-Chișinău: : S.n., 2016. 108 p.
17. Ceucă E. Psihoterapia familială sistemică și de cuplu. Concepte și concepții. Vol. I. Iași: ICF, 2011.
18. Chiriță V. Ce este dependența de calculator? Ed. „Grigore T. Popa”, Iași. 2006.
19. Chițu S. Formarea empatiei cadrelor didactice [Text tipărit] : Monografie științifică / Svetlana Chițu . Chișinău : Centrul editorial-poligrafic U.S.M., 2005, 171 p.
20. Ciofu, C. (1998). Interacțiunea părinți-copii. Editura Medicală Almatea. București.
21. Cocoradă, E. (coord.), Consilierea în școală – o abordare psihopedagogică. Sibiu. Ed. Psihomedica, 2004. 244 p.

22. Cojocaru V. Gh., Cojocaru V., Instruire interactivă prin e-Learning. Chișinău: Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2013. 204 p.
23. Cojocaru V. Gh. Competență-Performanță-Calitate: concepte și aplicații în educație. Chișinău: CEP UPSC, 2016. 276 p.
24. Cojocaru V. Gh., Cojocaru V., Postică A. Dezvoltarea competențelor didactice și manageriale prin e-learning în sistemul de formare continuă. Chișinău: Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2017. 224 p.
25. Cojocaru V., Huncă M. Ghidul profesorului consilier. Botoșani: Educas, 2007. 274 p.
26. Cojocaru V., Socoliuc N. Management educațional. Chișinău: Cartea Moldovei, 2007. 264 p.
27. Cojocaru-Borozan M. Teoria culturii emoționale. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2010. 239 p.
28. Constantinescu M. Sociologia familiei. Pitești: Universității, 2004. 241 p.
29. Cosma T. Ședințele cu părinții în gimnaziu. Iași: Polirom, 2008. 176 p.
30. Cosmovici A., Iacob L. Psihologie școlară. Iași: Polirom, 2008. 301 p.
31. Coteanu I., Seche L. Seche M. Dicționar explicativ al limbii române. București: Univers enciclopedic, 1998. 1049 p.
32. Cristea S. Fundamentele științelor educației. Teoria generală a educației. Chișinău: Litera Internațional, 2003. 240 p.
33. Cuznețov Larisa. Etica educației familiale. Chișinău: Complexul editorial-poligrafic al A.S.E.M., 2000. 297 p.
34. Cuznețov Larisa. Dimensiuni psihopedagogice și etice ale parteneriatului educațional. Chișinău: UPS - I. Creangă, 2002. 125 p.
35. Cuznețov Larisa. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: Centrul Editorial-poligrafic al USM, 2008. 624 p. 149
36. Cuznețov Larisa. Filosofia practică a familiei. Chișinău, 2013. 328 p.
37. Cuznețov Larisa. Consilierea parentală. Ghid metodologic. Chișinău: Primex-com SRL, 2013. 110 p.
38. Cuznețov Larisa. Educația pentru familie din perspectiva educației permanente. Cadru conceptual și metodologic. Chișinău: Primex-Com SRL, 2013. 141 p.
39. Cuznețov Larisa, Calaraș Carolina. Ghid metodologic pentru realizarea stagiului de practică profesională pentru masteratul *Consilierea și educația familiei*. Chișinău: Primex- Com SRL, 2015. 136 p.
40. Cuznețov Larisa. Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei. Chișinău: Primex-Com SRL, 2015. 488 p.
41. Cuznețov L., Calaraș C., Ețco C. Consilierea și educația pentru sănătate a familiei. Repere teoretice și sugestii practice. Chișinău : Primex-Com, 2016. 517 p.
42. Cuznețov Larisa. Parteneriatul și colaborarea școală-familie-comunitate. Educația de calitate a copiilor și părinților. UPS „Ion Creangă” din Chișinău, Primex-Com SRL, 2017. 176 p.

43. Dandara O. Cace S. Dumbrăveanu A. Activizarea comunității din perspectiva procesului educațional: actori, mecanisme, factori. București: Pro Universitaria, 2015. 136 p.
44. Dafinoiu I. Psihoterapii scurte. Strategii, metode, tehnici. Iași: Polirom, 2005. 352 p.
45. Dafinoiu I. Elemente de psihoterapie integrativă. Iași: Polirom, 2007. 230 p.
46. David D. Tratat de psihoterapii cognitive și comportamentale. Iași: Polirom, 2006. 424 p.
47. Dicționar explicativ al limbii române. Univers enciclopedic. Academia Română – Institutul de lingvistică “Iorgu Iordan”, Ediția a II-a, București, 1998. 1192 p
48. Dimitriu-Tiron E. Consiliere educațională. Iași: Institutul European, 2005. 267 p.
49. Dolean I. Meseria de părinte. București: Aramis, 2002. 96 p.
50. Donica (Losîi) E. Specificul manifestării și modalități de diminuare ale comportamentului agresiv la preadolescenții contemporani. Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2002. 162 p.
51. Dragu A. (coord.) Consilierea școlară între provocări și paradigme. Volum cu lucrările primei conferințe naționale a psihologilor școlari. Constanța: NewLine, 2009. 586 p.
52. Dragu A. (coord.) Repere teoretice și implicații practice în consilierea psihologică și educațională. Volum cu lucrările conferinței de nivel național cu participare internațională. Constanța: NewLine, 2010. 471 p.
53. Drobot L. Consiliere integrativă educațională. Elemente de psihopatologie. București: Editura V&I Integral, 2009.
54. Dumitru I. Al. Dezvoltarea gândirii critice și învățarea eficientă. Timișoara: Editura de Vest, Centrul Educația 2000, 281 p.
55. Dumitru I. Al. Consiliere psihopedagogică. Baze teoretice și sugestii practice. Iași: Polirom, 2008. 332 p.
56. Durkheim E. Educație și sociologie. București: EDP, 1980.
57. Enăchescu C. Tratat de psihanaliză și psihoterapie. Iași: Polirom, 2003. 391 p.
58. Freud S. Psihanaliză și sexualitate. București: Editura științifică, 1994. 350 p.
59. Geldard K., Geldard D., Consilierea copiilor, o introducere practică. Iași: Polirom, 2013. 448 p.
60. Gherguț A. Evaluare și intervenție psihoeducațională. Terapii educaționale, recuperatorii și compensatorii. Iași: Polirom, 2011. 284 p.
61. Golu P., Zlate M., Verza E. Psihologia copilului. București: EDP, 1995. 214 p.
62. Golu P., Golu I. Psihologie educațională. București: Miron, 2001. 474 p.
63. Golu M. Dinamica personalității. București: Paidea, 2005. 256 p.
64. Goraș-Postică V., Cheianu D., Bezede R., Relația școală-familie pentru calitate în educație. În: Pro Didactica. 56 p.
65. Guțu Vl. Pedagogie. Chișinău: CEP. USM, 2013. 508 p.
66. Holdevici I. Gândirea pozitivă : Ghid practic de psihoterapie rațional - emotivă și cognitive comportamentală. București: Dual Tech, 2000. 366 p.

67. Holdevici I. Ameliorarea performanțelor individuale prin tehnici de psihoterapie. București: Orizonturi, 2001. 391 p.
68. Holdevici I. Psihoterapia cognitiv-comportamentală. Managementul stresului pentru un stil de viață optim. București: Editura Științelor Medicale, 2005. 591 p.
69. Holdevici I. Psihoterapia un tratament fără medicamente. București: Universitară, 2010. 528 p.
70. Iluț P. Familia, cunoaștere și asistență. Cluj-Napoca: Argonaut, 1995. 222 p.
71. Iluț P. Valori atitudini si comportamente sociale. Teme actuale de psihosociologie. Iași: Polirom, 2004. 252 p.
72. Iluț P. Sociopsihologia și antropologia familiei. Iași: Polirom, 2005. 410 p.
73. Ionescu G. Psihoterapie. București. București: Ed. Științifică, 1990. p. 8-38.
74. Ispas C. Consiliere integrativă educațională. Timișoara: Mirton, 2011. 517 p.
75. Iucu, R. B. Formarea cadrelor didactice. Sisteme, politici, strategii. București: Humanitas Educațional, 2004. 163 p.
76. Iucu R. B. Managementul clasei de elevi. Aplicații pentru gestionarea situațiilor de criză educațională. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. Iași: Polirom, 2006. 272 p.
77. Iucu R. B. Instruirea școlară. Perspective teoretice și aplicative. Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Iași: Polirom, 2008. 224 p.
78. Konya Z., Konya A. Terapie familială sistemică. Iași: Polirom, 2012. 296 p.
79. Lisievici P. Teoria și practica consilierii. București: Editura Universității din București, 1998. 136 p.
80. Lupu D. A., Activitățile de consiliere. Reușita și stima de sine în viața preadolescenților.- Brașov: Editura Universității Transilvania din Brașov, 2011. 180 p.
81. Macavei E. Familia și casa de copii. București: Litera, 1989. 222 p.
82. Mândăcanu V. Profesorul- Maestru. Chișinău: Pontos, 2009. 626 p.
83. Mândăcanu V. (coord.). Tehnologii educaționale moderne în contextul formării culturii învățării. Chișinău: Garamond-Studio SRL, 2010. 327 p.
84. Maslow A. Motivație și personalitate. București: Editura Trei, 2008. 510 p.
85. Matthews G., Deary I. J., Whiteman M. C. Psihologia personalității. Trăsături, cauze, consecințe. Iași: Polirom, 2012. 560 p.
86. McGRAW P. Familia mai presus de orice. București: Curtea Veche, 2007. 416 p.
87. McIntire S. A., Miller L. A. Fundamentele testării psihologice. O abordare practică. Iași: Polirom, 2010. 656 p.
88. Micleușanu Z. Bazele consilierii. Chișinău: Primex-Com SRL, 2015. 127 p.
89. Mitrofan I., Ciupercă C. Psihologia vieții de cuplu. București: Sper, 2002. 494 p.
90. Mitrofan I. Cursa cu obstacole a dezvoltării umane. Iași: Polirom, 2003. 480 p.
91. Mitrofan I., Vasile D. Terapii de familie. București: SPER, 2012. 250 p.

92. Moraru M. Consiliere psihopedagogică și orientare școlară și profesională. Constanța: Muntenia CTA, 2004. 181 p.
93. Muntean A. Psihologia dezvoltării umane, ed. A II-a rev. Și ad., Iași, Editura Polirom, 2006, 464 p.
94. Neacșu I. Motivație și tehnici de învățare eficientă. București: EDP, 1990. 371 p.
95. Neacșu I. Instruire și învățare. Ediția a II-a revizuită. București: EDP, 1999. 282 p.
96. Neamtu C. Devianța școlară. Iași: Polirom, 2003. 424 p.
97. Neculau A. Educația adulților. Iași: Polirom, 2004. 350 p.
98. Nelson-Jones R. Manual de consiliere. București: Editura Trei, 2009. 306 p.
99. Nemțeanu C. Considerații despre consilierea psihologică. București: Gnosis, 2004. 223 p.
100. Noveanu E. Metodologia cercetării în științele educației. Tîrgoviște: Preprint Academicon, 2000. 260 p.
101. Ovcerenco N. Educația tinerilor pentru parentalitate în contextul globalizării: Studiu monografic. Chișinău: CEP Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă", 2016. 323 p.
102. Pascaru-Goncear V. Conceptualizarea formării competențelor de consiliere psihopedagogică la cadrele didactice. În: Revista științifică "Studia Universitatis, Seria Științe ale Educației, Chișinău: CEP USM, nr. 1, 2009, p. 28-34.
103. Pascaru-Goncear V. Dimensiuni ale consilierii psihopedagogice. În: Materialele Conferinței științifice cu participare internațională. Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare Seria Științe ale Educației. Chișinău: CEP USM, vol. II, 2011, p. 23-25.
104. Pascaru-Goncear V. Abordări practice ale activității de consiliere psihopedagogică. În: Revista științifică Studia Universitatis, Seria Științe ale Educației, Chișinău: CEP USM, nr. 5, 2014, p. 22-26.
105. Pâslaru V. Valoare și educație axiologică: definiție și structurare. În: Did-ca Pro, 2006, nr.1 (35), p. 3-8
106. Patrașcu D., Mocrac A., Patrașcu L. Metodologia cercetării și creativității psihopedagogice. Chișinău: Știința, 2003. 251 p.
107. Piaget J. Psihologia copilului, trad. de Liviu Papuc. Chișinău: Cartier, 2011. 160 p.
108. Pînișoara I. O. Comunicarea eficientă. Ediția a II-a, revăzută și adăugată. Iași: Polirom, 2008. 418 p.
109. Platon C. Serviciul psihologic școlar. Chișinău: Epigraf, 2001. 166 p.
110. Racu I., Racu I. Psihologia dezvoltării. Chișinău: U.P.S. „Ion Creangă”, 2007. 257 p.
111. Răduț D., Stănică L., Bălan L et. al. Eficiența acțiunii educative. Chișinău: Primex – Com SRL, 2011, 342 p.
112. **Răileanu O.** Importanța acțiunilor de consiliere psihopedagogică în formarea considerației de sine la preadolescenți. În: Materialele conferinței științifico-practice naționale cu participare internațională. 31 octombrie 2014, Vol II, „Facultatea de pedagogie: Tradiție și modernitate. Dialogul generațiilor”. Chișinău, 2014. p. 96-102.

113. **Răileanu O.** Importanța formării competenței de consiliere psihopedagogică la cadrele didactice debutante. În: *Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor. „Probleme actuale ale științelor umanistice”*, Vol. XIV, Partea I. Chișinău, 2015 p. 37-46.
114. **Răileanu-Ciobanu O.** *Pedagogia competențelor: Suport de curs.* Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”. Tipografia „Primex Com”, Chișinău, 2015. 120 p.
115. **Răileanu O.** *Repere axiologice ale relațiilor preadolescenți-părinți.* În: Conferința științifică anuală a profesorilor și cercetătorilor UPS „ Ion Creangă”, Vol II, „Probleme ale științelor umanistice și modernizării învățământului”, Chișinău, 2014. p. 426-431.
116. **Răileanu O.** *Educația părinților și relația preadolescenți-părinți în contextual consilierii psihopedagogice.* În *analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor.* Vol. XIII. Partea I. „Probleme actuale ale științelor umanistice”, Chișinău 2014. p. 192-198.
117. **Răileanu O.** *Consilierea psihopedagogică ca strategie de optimizare a educației preadolescentului din familiile aflate în dificultate.* În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe ale Educației”* 2015, nr. 9 (89), p.38-42.
118. **Răileanu O.** *Abordări teoretice și implicații practice în consilierea familiei cu preadolescenți* În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe ale Educației”* 2017, nr.5 (105), p.122-129.
119. **Răileanu O.** *Principiile consilierii educaționale și condițiile psihopedagogice de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți.* În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale. „Mediul social contemporan între reprezentare, interpretare și schimbare”, VOLUMUL I Bălți, 2018, p.165-169.*
120. **Răileanu O.** *Consilierea psihopedagogică a familiei prin intermediul platformei de educație și consiliere a părinților și preadolescenților.* În: *Revista de Științe Socioumane*, 2017, Nr.1 (38) 2018, p. 63-69.
121. **Răileanu O.** *Consilierea educațională a familiei cu preadolescenți.* Monografie. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2017. 172 p.
122. **Răileanu O.** *Utilizarea metaforei efectul fluturelui în cadrul programului de consiliere psihopedagogică a părinților și preadolescenților.* În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale, (ediția a 2-a,) „Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane ”*, 15-16 mai 2017. p. 265-271
123. Rogers C. R. *A deveni o persoană. Perspectiva unui terapeut.* București: Trei, 2008. 560 p.
124. Satir V. *Terapie familială.* București: Editura Trei, 2011. 392 p.
125. Savatie Bastovoi, *Antiparenting. Sensul pierdut al paternității.* Editura CATHISMA, București, 2017, 264 p.
126. Segalen M. *Sociologia familiei.* Iași: Polirom, 2011. 440 p.
127. Silistraru N. *Etnopedagogie (curs),* Ch., Centrul Editorial al USM, 2003, 267 p.
128. Silistrau N., Buzenco A. *Cultura populară – model de educație și consiliere a părinților.* În: „*Arta și educația artistică*”, Bălți, 2013, 31-38 p.

129. Silistraru N., Golubițchi S. Impactul familiei asupra dezvoltării personalității copilului. În: *Grădinița modernă*. 2015. - Nr. 4. p. 7-9
130. Sorici O. Fundamente pedagogice ale formării competențelor parentale în contextul educației axiologice, Teza de doctor în pedagogie, Chișinău 2013 ,U.P.S. I.Creangă. 174 p.
131. Stănciulescu E. Sociologia educației familiale, vol. I. Iași: Polirom, 1997. 270 p.
132. Stănciulescu E. Sociologia educației familiale, vol. II. Iași: Polirom, 2002. 382 p.
133. Stănoiu A.,Voinea M. Sociologia familiei. București: TUB, 1983. 291 p.
134. Stoica-Constantin A., Neculau A. Psihologia rezolvării conflictului. Iași: Polirom, 1998. 281 p. Iași: Polirom, 2004. 302 p.
135. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020. *Educația 2020* (aprobată prin Hotărârea Guvernului R. Moldova nr. 944 din 14.11.2014. Monitorul Oficial al R. Moldova).
136. Strategia privind protecția copilului pe anii 2014-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului R. Moldova nr. 434 din 10.06.2014
137. Strategia intersectorială privind dezvoltarea abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022 (Hotărârea Guvernului nr. 1106 din 03.10.2016, pct.2).
138. Șișova T. Probleme și dificultăți în educarea copiilor- București: Editura Sphia, 2012. 424 p
139. Șpac S. Educația pentru mass-media a elevilor din treapta învățământului primar. Chișinău: Primex-Com SRL, 2014. 180 p..
140. Șoitu L., Vrăsmaș E., Păun E. Consiliere familială. București: Institutul European, 2001. 126 p.
141. Șoitu L. Dimensiuni ale consilierii educaționale. Iași : Institutul European, 2014, 352 p.
142. Ștefăneț D. Impactul intervenției psihologice în depășirea dificultăților de relaționare interpersonale la preadolescenți. Teză de doctor în psihologie (19.00.07). Chișinău, 2012. 228 p.
143. Tomșa, Gh. Abordări generale ale consilierii și consultanței școlare [Text tipărit]. Focșani : Terra, 2011, 146 p
144. Tudoran D. Consiliere educațională. Timișoara: Presa Universitară Română, 2002.
145. Tutunaru M., Morega R., Croitoru R. Manual de consiliere psihologică și educațională. Craiova: Scrisul Românesc, 2011, 148 p.
146. Țărnă E. Bazele comunicării. Chișinău: Prut Internațional, 2017. 408 p.
147. Vera L., Leveanu J., Vera L. P. Terapia cognitiv-comportamentală la copii și adolescenți.Iași: Polirom, 2011. 400 p.
148. Voinea M. Psihosociologia familiei. București: Universității București, 1996. 102 p.
149. Voinea M. Sociologia familiei: probleme teoretice și aplicații practice. Pitești: Universității, 2004. 241 p.
150. Voinea M. Familia contemporană. Mică enciclopedie. București: Focus, 2005. 240 p.
151. Vrăsmaș E. A. Consilierea și educația părinților. București: Aramis, 2002. 176 p.
152. Vrăsmaș E. Intervenția socioeducațională ca sprijin pentru părinți. București: Aramis, 2008. 256 p.

153. Wilson J. Terapia centrată pe copil. Iași: Polirom, 2011. 232 p.
154. Zdrehuși C. Consiliere psihopedagogică și O.Ș.P. Învățământ la distanță. Oradea: Editura Universității din Oradea, 2004. 140 p.
155. Zdrehuși C. Elemente de consiliere educațională. Oradea: Editura Universității din Oradea, 2004. 172 p.
156. Zlate M. Eul și personalitatea. București. Editura Trei, 1999. 254 p.

În limba rusă:

157. Адлер, А. Воспитание детей. Взаимодействие полов. Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. 448 с.
158. Алешина Ю. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование. -Москва: Изд-во Класс, 2004. 106 с.
159. Баркаева И. Л. Психолого-педагогические условия формирования готовности педагога-психолога к работе с девиантными подростками. Докторская диссертация. Калининград, 2009. 240 с.
160. Выготский Л С. Психология развития человека. Москва: Изд-во Смысл, Эксмо, 2005. 1136 с.
161. Выготский Л С. Педагогическая психология. Москва: Изд-во АСТ, 2008. 671 с.
162. Дубровина И.В. Школьная психологическая служба. Москва: Изд-во: ВЛАДОС, 1991. 357 с.
163. Карабанова О.А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования. Москва: Изд-во: Гардарики, 2005. 320 с.
164. Кочунас Р. Основы психологического консультирования Москва: Академический проект, 1999. 240 с.
165. Марковская И. М. Тренинг взаимодействия родителей с детьми. СПб.: Речь, 2005. 150 с.
166. Моница Г. Б. Психологическое консультирование детей и подростков: учебник. - СПб.: Издательство Санкт-Петербургского университета управления и экономики, 2011.- 210 с.
167. Немов Р. С. Психологическое консультирование. Москва. Владос. 2001, с. 247-276
168. Овчарова Р.В. Справочная книга школьного психолога. Москва: Изд-во Просвещение, 1996. 352 с.
169. Певзнер М.Н., Зайченко О.М. Научно-методическое сопровождение персонала школы: педагогическое консультирование и супервизия: Монография. Великий Новгород: НовГУ им. Ярослава Мудрого; Институт образовательного маркетинга и кадровых ресурсов, 2002. 316 с. Р.25
170. Райгородский Д. Подросток и семья. Хрестоматия. Самара: Бахрах-М, 2002, 656 с.
171. Толстая С. Основы психологического консультирования: теория и практика. Chișinău: CEP USM, 2015. p. 17-35.
172. Эйдемиллер Э. Г., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. Санкт-Петербург Харьков – Москва – Минск: Питер, 1999. 651 с.

În limba engleză:

173. Bandura A. Self-efficacy: The exercise of control. New York: W. H. Freeman, 1997.604 p

174. Clarkson P., Mackewn J. Fritz Perls. Key Figures in Counselling and Psychotherapy series. London: SAGE Publications, 1993. 224 p.
175. Clarkson P., Pokorny M. The Handbook of Psychotherapy. London: Routledge, 1994. 541 p.
176. Coser, L. The Function of Social Conflict. New-York: THP, 1964
177. Culley S., Bond T. Integrative Counseling Skills in Action. 2nd edition. London: Sage Publications, 2004. 234 p.
178. Ivey, A., D'Andrea, M., & Ivey, M. Theories of counseling and psychotherapy: A multicultural perspective (7 th ed.). CA: Sage
179. Lazarus A. A. Multimodal Behavior Therapy. New York: Springer, 1976.
180. Lazarus A. A. La therapie multimodale: eclecticisme methoddique et integration minimale. În: Psychoterapie integrative (coord. Narcross J.C. et. Goldfried M. R.). Paris: Dech e Brouwer. 1998.
181. May R. The art of counseling. New-York: Abingdon-Cokesbury, 1977. 233 p.
182. Milner P., Palmer S. (edit.). Counselling: the BACP Counselling Reader. Vol. 2. Londra: Sage, 2001. 342 p.
183. Patterson C. H. Do we need multicultural counseling competencies. In: Jurnal of Mental Health Counseling. Volume 26, Number 1, January 2004, p. 67-73
184. Rawels J. A. Theory of justice. Frankfurt am Main, Suhrkamp, 1975. P.19-23
185. Rogers C. R. A theory of therapy, personality and interpersonal relationships, as developed in the client-centred framework, in Psychology: A study of science. New York: Koch, vol. McGraw Hill, 1959. 184-256 p.
186. Skinner B. F. Skinner for the classroom: selected papers. Research Press, 1982. 294 p.
187. Thomas H. Problemes des Judevdalters Berlin 1984.
188. Thompson R.A. Emotion regulation: A theme in search of definition. In: Monographs of the Society for Research in Child Development, 59 (2-3, Serial, no. 240), 1994, p. 25-52.
189. Tyler L.E. The work of the counselor. California: Appleton-Century-Crofts, 1961. 323 p.
190. Whiston S.C., Sexton T.L. Integrating counseling research and practice. In: Jornal of Counseling and Development, 1998, p. 588-589.

Resurse online

191. Codul educației al Republicii Moldova. Cadrul Național al Calificărilor: <http://usmf.md/wp-content/uploads/2013/08/Codul-Educatiei.pdf> (vizitat 25.11.2014)
192. Codul educației al Republicii Moldova. Monitorul Oficial al R. Moldova, 2014; nr. 319-324, art. 634. <http://lex.justice.md/md/355156/>(accesat la 20.11.2014).
193. Consilierea familiei  i terapii de familie. <http://ru.scribd.com/doc/17221853/Consilierea-Familiei-Si-Terapii-de-Familie> (accesat la 25.02.2014).

194. Curs de consiliere- <http://biblioteca.regielive.ro/download-54505.html> curs de consiliere (vizitat 18.09.2015).
195. http://krispsychology.files.wordpress.com/2011/01/consiliere-psihologica_note-de-curs_subiecte.pdf (accesat la 27.05.2015)
196. <http://www.scribd.com/doc/12620584/12/Conceptul-de-familie-Tipuri-de-familie>.(vizitat 12.04.2015).
197. <http://www.scribd.com/sociologie/asistenta-sociala/Teorii-si-tehnici-ale-consiliei52966.php> (vizitat 15.03.2015)
198. <https://ru.scribd.com/doc/235097434/Curs-Teorii-Consiliere-Educ> (accesat la 12.02.2017).
199. https://www.unicef.org/moldova/CRC_RO.pdf (accesat la 14.03.2016).
200. www.parinti-preadolescenti.md

ANEXE

Anexa 1

Chestionar pentru părinți

Scopul: Identificarea nivelului de competență a părinților (la nivel de cunoaștere și aplicare) în materie de educație și de construire a relațiilor armonioase cu preadolescenții.

N/o rd.	Conținutul întrebării	Da/cunosc bine	Da/cunosc, dar la general	Nu cunosc
1.	Poate copilul la vârsta preadolescentă să-și controleze comportamentul și emoțiile sale?			
2.	Întotdeauna așteptările Dvs., față de preadolescent, coincid cu posibilitățile lui?			
3.	Înțelegeți întotdeauna sentimentele și emoțiile cu care se confruntă copilul Dvs.?			
4.	Sunteți convins de eficiența metodelor aplicate în educația copilului Dvs.?			
5.	Știați că stilul parental abordat în familie, influențează în mod direct caracterul preadolescentului?			
6.	Credeți că este necesar să luăm în considerație temperamentul și particularitățile de caracter ale preadolescentului?			
7.	Considerați că este necesar să-i spuneți frecvent preadolescentului că-l iubiți?			
8.	Luați în considerație sugestiile preadolescentului Dvs. în rezolvarea unor probleme familiale?			
9.	Credeți că copilul Dvs. posedă trăsături de caracter negative care trebuie reeducate?			
10.	Cum puteți defini relaționarea cu preadolescentul ?			
11.	Considerați că preadolescentul are nevoie de monitorizare permanentă în efectuarea temelor pentru acasă?			
12.	Propuneți sugestii de educație familială a preadolescenților.			

Instrucțiuni: Dragi părinți, răspundeți sincer la întrebările din chestionar, notați cu (+) versiunea răspunsului care se potrivește situației Dvs. Chestionarea poate fi anonimă.

Ar fi de dorit să explicați poziția DVS și să completați răspunsurile.

Chestionar pentru părinți (autor И.М. Марковская)

Instrucțiuni: Notați gradul de acord cu următoarele afirmații pe o scală de 5 puncte.

5 – da sunt de acord (confirmare absolută);

4 – da (sunt de acord la general);

3 – da și nu (incertitudine) ;

2 – mai mult „nu” decât „da”;

1 – nu sunt de acord absolut;

N/o rd	Itemul	Gradul de acord				
		5	4	3	2	1
1.	Dacă-i cer ceva copilului/preadolescentului, neapărat obțin.					
2.	Întotdeauna îl pedepsesc pentru faptele rele.					
3.	Îmi spune rar unde se duce și când se va întoarce.					
4.	Îl consider pe copilul meu o persoană destul de independentă.					
5.	Copilul poate să discute cu mine despre tot ce i se întâmplă.					
6.	Cred că îi va fi greu să se realizeze în viață.					
7.	Vorbesc mai des despre neajunsurile lui, decât despre posibilitățile și succesele lui.					
8.	Permanent îndeplinește careva sarcini.					
9.	Întâmpinăm dificultăți în problema căutării unui compromis.					
10	Preadolescentul ține mereu cont de părerile mele.					
11	Mi-aș dori să se comporte la fel cu proprii lui copii, cum o fac eu.					
12	Îmi cert foarte rar copilul.					
13	Încerc să controlez toate acțiunile și faptele preadolescentului.					
14	Consider că trebuie mereu să mă asculte.					
15	Preadolescentul mereu se împărtășește cu mine, cu ideile/gândurile sale.					
16	Nu împărtășec în mare parte ocupațiile lui.					
17	Nu-l consider suficient de inteligent și matur.					
18	Când greșesc mereu îmi cer scuze.					

19	Îmi este greu să presupun reacțiile mele la faptele și comportamentul preadolescentului.					
20	Cred că sunt o autoritate pentru copilul meu.					
21	Îmi place relația pe care o am cu copilul meu.					
22	Preadolescentul are mai multe responsabilități decât au semenii lui.					
23	Uneori apelez la forța fizică pentru a-l pedepsi.					
24	Întotdeauna îi ofer atenție și compasiune.					
25	Consider că înțeleg copilul meu.					
26	Mi-aș dori să schimb multe la copilul meu.					
27	Țin cont de părerile lui, în luarea deciziilor familiale.					
28	Sunt pentru el un model de părinte în toate.					
29	Consider că educ preadolescentul corect.					
30	Uneori am prea multe cerințe față de preadolescent.					
31	Am un caracter blând.					
32	Protejez mereu preadolescentul de necazuri și probleme.					
33	Nu-i permit să-mi reproșeze despre neajunsurile și slăbiciunile pe care le am.					
34	Consider că caracterul copilului meu este pozitiv					
35	Nu sunt de acord cu copilul meu în privința multor aspecte.					
36	Pedepsesc preadolescentul pentru acțiunile pe care le prea de la mine.					
37	Iert toate greșelile pe care le face, chiar și pe cele pe care alții nu le-ar ierta.					
38	Doresc să cunosc totul despre el: despre ce gândește, care este relația lui cu prietenii, etc.					
39	Consider că sunt pentru el cea mai apropiată persoană.					
40	Mă implic activ în ocupațiile copilului meu.					

Chestionar pentru preadolescenți (autor И.М.Марковская)

Instrucțiuni: Notați gradul de acord cu următoarele afirmații pe o scală de 5 puncte.

5 – da sunt de acord (confirmare absolută);

4 – da (sunt de acord la general);

3 – da și nu (incertitudine) ;

2 – mai mult „nu” decât „da”;

1 – nu sunt de acord absolut.

N/ or d.	Itemul	Gradul de acord				
		5	4	3	2	1
1.	Dacă părinții îmi cer ceva, ei obțin cu siguranță.					
2.	Părinții întodeauna mă pedepsesc pentru faptele mele.					
3.	Comunic rar părinților unde merg și când mă întorc.					
4.	Părinții mă consideră destul de independent.					
5.	Pot să le comunic despre tot ce mi se întâmplă.					
6.	Părinții consideră că îmi va fi greu să mă realizez în viață.					
7.	Vorbesc mai mult despre neajunsurile mele, decât despre posibilitățile și succesele mele.					
8.	Permanent îmi cer să îndeplinesc careva sarcini.					
9.	Întâmpinăm dificultăți în problema căutării unui compromis.					
10	Părinții țin cont întotdeauna de părerile mele.					
11	Mi-aș dori să mă comport la fel cu proprii copii, cum o fac părinții mei cu mine .					
12	Părinții mă ceartă/mustră foarte rar.					
13	Părinții mei controlează toate acțiunile și faptele mele.					
14	Consideră că este foarte important să-i ascult.					
15	Se împărtășesc permanent cu ideile și gândurile lor.					
16	Părinții nu împărtășesc, în mare parte, ocupațiile mele.					
17	Părinții nu mă consideră suficient de inteligent și matur.					
18	Părinții admit uneori că au greșit și își cer scuze.					

19	Îmi este greu să anticip cum vor reacționa la cuvintele mele părinții.					
20	Părinții sunt pentru mine persoane cu autoritate.					
21	Îmi place relația mea pe care o am cu părinții.					
22	Am mai multe responsabilități decât au semenii mei.					
23	Uneori pentru a mă pedepsi, părinții folosesc forța fizică.					
24	Întotdeauna îmi oferă atenție și compasiune.					
25	Consider că sunt înțeleș de părinții mei.					
26	Părinții și-ar dori să schimbe foarte multe la mine.					
27	Părinții întotdeauna țin cont de părerile mele, în luarea deciziilor familiale.					
28	Păriții sunt pentru mine un model și un exemplu în toate.					
29	Consider că părinții îmi oferă o educație corectă.					
30	Uneori au prea multe cerințe pentru mine.					
31	Părinții mei au un caracter blând.					
32	Părinții mă protejează întotdeauna de neazuri și probleme.					
33	Părinților nu le place când vorbesc despre neajunsurile și slăbiciunile lor.					
34	Consideră că am un caracter pozitiv.					
35	Părinții nu sunt de acord cu mine în privința multor aspecte.					
36	Uneori mă pedepsesc pentru ceea ce ei singuri fac.					
37	Părinții îmi iartă totul, ceea pentru ce alții m-ar pedepsi.					
38	Părinții mei vor să știe totul despre mine: ce gândesc, ce atitudine am față de prieteni etc.					
39	Pentru mine, părinții sunt cele mai apropiate persoane.					
40	Părinții se implică mereu în ocupațiile mele.					

Evaluarea percepției/opinii cadrelor didactice privind calitatea competenței parentale autor Simona Maria Glăveanu, adaptat.

Atitudinea și conduita parentală	Frecvența				
	Niciodată	Foarte rar	Uneori	Deseori	Permanent
Comunică cu preadolescentul.					
Participă la ședințele cu părinții desfășurate în cadrul școlii.					
Dacă nu ajunge la ședințele cu părinții, utilizează toate resursele pentru a se informa despre evoluția copilului (sună profesorii/comunică pe e-mail cu aceștia, discută cu alți părinți, se informează de la colegii copilului etc.).					
Caută ocazii de a veni mai des la școală.					
Cunosc totul despre viața copilului lor.					
Înțeleg bine copilul.					
Cunosc și aplică metode și mijloace de educare pozitivă a preadolescentului.					
Sunt niște părinți educați și volitivi.					
Consideră că în educația preadolescentului, explicația și colaborarea reprezintă rațiunea înțelegerii.					

Notă: Evaluați atitudinea și conduita părinților față de preadolescent, conform listei oferite mai jos.

Descriptorii competenței parentale de armonizare a relațiilor părinți-preadolescenți

I. Indicatorii comportamentului parental eficient	II. Descriptorii competențelor de armonizare a relațiilor părinți-preadolescenți
Părinții manifestă: - cunoaștere și coerență în abordarea particularităților de vârstă și de personalitate; - modele pozitive de comunicare și relaționare familială.	La nivel de cunoaștere: 1.1 Identifică particularitățile dezvoltării psihofizice și morale ale adolescentului; 1.2 Caracterizează crizele de vârstă și delimitează specificul lor (pentru fiecare etapă de vârstă); 1.3 Precizează și expune trăsăturile de personalitate (temperament, caracter, aptitudini, voință, afectivitate, etc.)
- abilități/priceperi de gestionare, preîntâmpinare și soluționare a conflictelor interpersonale; - interes activ/suportiv, de susținere a inițiativelor preadolescentului și valorificare a potențialului acestuia.	La nivel de aplicare: 2.1 Întocmește un cod de norme și reguli privind comunicarea și relaționarea părinți-preadolescenți; 2.2 Elaborează strategii de gestionare (preîntâmpinare, evitare, transformare, aplanare, soluționare a conflictelor părinți preadolescenți); 2.3 Elaborează un model de agendă familială în care se înregistrează inițiativele de succes ale copiilor.
- Responsabilitate și creativitate în realizarea educației familiale; - capacități de analiză, comparație, interpretare și explicare a evenimentelor, faptelor și situațiilor existențiale (accesibil și convingător pentru preadolescent)	La nivel de integrare: 3.1 Elaborează un portofoliu al familiei cu privire la metodele aplicate în educația preadolescentului (rubrica părinților și rubric preadolescenților); 3.2 Desfășoară <i>sfaturi familiale, mese rotunde</i> în care se discută relațiile familiale copii-părinți; 3.3 Efectuează notițe de autoperfecționare pentru optimizarea relațiilor preadolescenți-părinți.

Notă: Aceasta este proba de bază prin care se evaluează comportamentul părinților (sarcinile s-au executat în cadrul experimentului de constatare și în cel de verificare).

**Fișa rezultatelor obținute la proba paralelă și conexă de evaluare
a comportamentului parental și al preadolescenților (după formare)**

	<i>Subiecți</i>	<i>Experiment pedagogic</i>			
		<i>Mediul urban</i>		<i>Mediul rural</i>	
	<i>Preadolescenți</i>	<i>date</i>	<i>%</i>	<i>date</i>	<i>%</i>
1.	Comportament centrat pe înțelegerea adulților/părinților.	23	28,7	65	81,2
2.	Preadolescenții au devenit mai deschiși, conversează cu părinții.	19	23,7	63	78,7
3.	Preadolescenții se comportă respectuos, își controlează emoțiile.	27	33,7	71	88,7
4.	Au depășit reacțiile expunitive și încăpăținarea.	19	23,7	61	76,2
5.	Manifestă respect și răbdare.	24	30	78	97,
<i>Părinți</i>		<i>date</i>	<i>%</i>	<i>date</i>	<i>%</i>
1.	Comportament centrat pe înțelegerea preadolescentului.	25	31,2	79	98,8
2.	Părinții conversează, discută, negociază, colaborează cu preadolescenții.	26	32,5	73	91,2
3.	Părinții oferă atenție, acceptare și suport moral preadolescenților.	28	35	61	76,2
4.	Au depășit abordarea coercitivă și distructivă a preadolescenților.	17	21,2	59	73,7
5.	Părinții manifestă stimă și tact în relația familială.	26	32,5	74	92,5

I. Indicatorii comportamentului eficient al părinților la constatare

<i>Indicatorii rii</i>	<i>Num. de ord.</i>	<i>Experiment pedagogic</i>			
		<i>de constatare</i>		<i>de verificare</i>	
		<i>mediul urban</i>		<i>mediul rural</i>	
		<i>date</i>	<i>%</i>	<i>date</i>	<i>%</i>
1.	1.	15	18,7	69	86,3
	2.	19	23,7	53	66,3
2.	3.	17	21,3	70	87,5
	4.	23	28,8	72	90
3.	5.	36	45	73	91,3
	6.	29	36,3	75	93,8

II. Indicatorii comportamentului eficient al părinților după formare/postexperiment

<i>Indicatorii</i>	<i>Num. de ord.</i>	<i>Experiment pedagogic</i>			
		<i>de constatare</i>		<i>de verificare</i>	
		<i>mediul urban</i>		<i>mediul rural</i>	
		<i>date</i>	<i>%</i>	<i>date</i>	<i>%</i>
1.	1.	11	13,8	47	58,8
	2.	21	26,3	67	83,8
2.	3.	18	22,5	69	86,2
	4.	18	22,5	51	63,8
3.	5.	29	36,3	78	97,5
	6.	26	32,5	75	93,8

Probă pentru preadolescenți
Schița unui eseu structurat

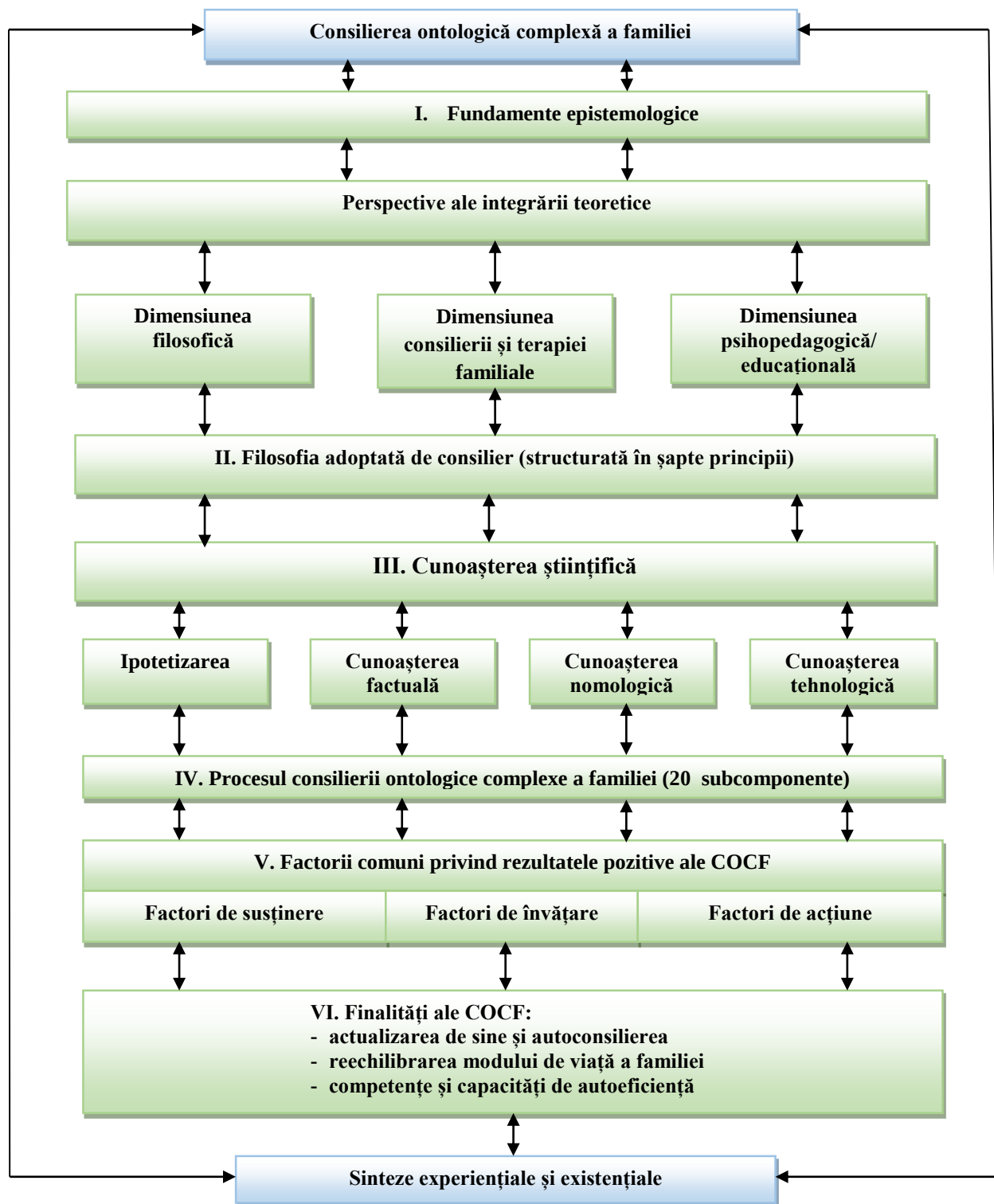
Subiectul: *Relația mea cu părinții*

- Numele.
- Vârsta și rolul social.
- Care este scopul tău în viață.
- Cum este familia ta (caracterizare succintă).
- Ce relație ai cu familia (cu mama, cu tata, frații și alte rude)?
- Care sunt cauzele ce provoacă conflicte între tine și părinții tăi?
- Ce trăsături negative ai?
- Ce trebuie să faci pentru a te debarasa de deprinderile nocive?
- Ce trebuie să întreprinzi pentru ați schimba atitudinea față de părinții tăi?
- Ce trebuie să faci pentru a evita certurile și a nu provoca conflicte între tine și părinții tăi?
- Cum ai dori să colaborezi cu părinții?
- Care sunt cele mai importante momente din viața ta?
- Pe viitor ai dori să devii un părinte așa ca părinții tăi? Explică și argumentează.
- Ce ai vrea să schimbi în viața ta?

Agenda personală de autoeficiență a preadolescenților în relația cu părinții

Sarcină: *Completați agenda cu strategii comportamentale de optimizare și armonizare a relației cu părinții*

- să învăț a comunica eficient cu adulții, inclusiv cu părinții;
- să nu mă opun atunci când mi se vorbește;
- să nu răspund brutal, să negociez;
- să schimb atitudinea față de părinți;
- să-mi asum greșelile comise;
- să-mi stabilesc prioritățile valorice;
- să cer scuze atunci când greșesc;
- să fiu sincer și onesc;
- să mă gândesc înainte de a lua o decizie...
-
-
-

Modelul sintetic al consilierii ontologice complexe a familiei [40, p. 51]

Opinii preconcepute despre creșterea și educația preadolescentului
(selectate din conversațiile și discuțiile cu părinții din oraș și din sat)

- prea deștepți sunt astăzi preadolescenții și prea multe își doresc;
- eu am crescut fără prea mare atenție, drepturi dar astăzi ei vor stimă și luare în seamă;
- bătaia este cea mai convingătoare metodă (nu în zadar se spune că este din rai...);
- toți preadolescenții sunt dificili;
- preadolescenții sunt contradictorii și încăpăținați;
- prea multe drepturi au...
- părinții mei nu discutau cu mine, dar mă impuneau să fac ce trebuie... și iată am devenit om, dar acum prea mari le sunt cerințele și *coarnele*...;
- nu am timp să comunic și să discut...
- s-a descurca el singur că este mare;
- prea mult *ne jucăm* cu ei, iar ei/preadolescenții sunt niște impertinenți...
- prea multe capricii fac...
- preadolescenții nu mai au nevoie de părinți sau mare nevoie au ei de noi... .

PROGRAMUL DE FORMARE

"CONSILIERE EDUCAȚIONALĂ A PREADOLESCENȚILOR ȘI PĂRINȚILOR"

Anul de studii 2015-2017

Tipul de program:	<i>Program de consiliere educațională a preadolescenților și părinților</i>
Coordonator:	Răileanu Olga
Grupul țintă:	elevii claselor a VI- IX-a și părinții acestora.
Utilitatea programului de formare:	Concepția de bază a programului rezidă în colaborarea eficientă a părinților cu preadolescentul și dezvoltarea relațiilor armonioase între ei. Acest program vine în sprijinul părinților în vederea conștientizării responsabilităților pe care le au față de copiii lor. Prin activitățile și trainingurile propuse în acest program venim în sprijinul părinților, educatorilor, profesorilor și oferim sugestii de optimizare a relației cu preadolescenții. Programul dat, prin scopul și obiectivele sale, este în concordanță cu politicile naționale de dezvoltare a învățământului, stabilite de: ➤ Legea Nr. 137 din 03.07.2015 cu privire la mediere; ➤ Standardele Consiliului Europei în domeniul promovării și protecției drepturilor copilului prin: a) Recomandarea No.R (98)1 privind medierea familială b) Recomandarea No. R (91) 9 privind măsurile de urgență în problemele familiale; ➤ Centrul Național de Formare, Asistență, Consiliere și Educație din Moldova, "CNFACEM"
Forma de activitate	Traininguri, seminarii-practicum, mese rotunde, aplicații/intervenții on-line
Orientări strategice	- Extinderea posibilităților de înțelegere a preadolescenților; - Cunoașterea particularităților de vârstă și de personalitate a preadolescenților; - Dezvoltarea abilităților de comunicare și relaționare cu preadolescenții; - Formarea abilităților de prevenire și soluționare a conflictelor interpersonale. Armonizarea relației părinți-preadolescenți; - Dezvoltarea unor atitudini pozitive, consolidarea competențelor parentale

	și deprinderi sociale părinților cu privire la nevoile psihologice/educaționale ale preadolescenților. - Sporirea nivelului de competență al părinților în educația preadolescenților și construirea unor relații armonioase în cadrul familiei; - Actualizarea sentimentului de responsabilitate pentru exercitarea funcției educative, adaptarea stilurilor parentale în funcție de oportunitățile și nevoile preadolescentului, luând în considerare identitatea socio-psiho-pedagogică a copilului/preadolescentului. - Familiarizarea părinților cu procedee și metode eficiente de comunicare, noi forme de interacțiune cu preadolescentul în baza cooperării și colaborării; - Consolidarea încrederii părinților în propriile forțe și oportunități educaționale; - Orientarea părinților în domeniul ghidării carierei școlare a preadolescenților.
Rezultate scontate	La finalizarea programului de consiliere educațională, părinții posedă următoarele competențe și vor fi capabili: ➤ Să opereze cu conceptele fundamentale utilizate în procesul de educație a preadolescenților; ➤ Să utilizeze strategii, metode, tehnici eficiente de educație a copilului/preadolescentului în familie; ➤ Să asigure satisfacerea nevoilor psihologice, emoționale ale preadolescenților, utilizând procedee, metode și tehnici specifice comunicării și relaționării cu preadolescenții; ➤ Să-și formeze o conduită deschisă spre asigurarea unui mediu armonios și sănătos pentru dezvoltarea psihofizică a preadolescenților;

ANALIZA NEVOILOR EDUCAȚIONALE ȘI DE FORMARE

Obiectivele:

- Identificarea problemelor cu care se confruntă părinții în vederea asigurării unei educații de bună calitate în familie;
- Stabilirea direcțiilor prioritare de acțiune în vederea realizării eficiente a activităților propuse în programul de formare;
- Stabilirea celor mai potrivite decizii privind structura activităților propuse în cadrul programului de formare;

Pentru realizarea unei analize mai profunde și realiste a situației inițiale a fost întemeiat un experiment preliminar de cercetare, care ne-a permis să conștientizăm dificultățile cu care se confruntă părinții în educația preadolescenților; să identificăm și stabilim temele relevante pentru

programul de formare a părinților. Am aplicat metoda Analiza SWOT, prin intermediul căreia am evidențiat punctele tari, punctele slabe, posibilele oportunități și amenințări.

Rezultate Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
• Disponibilitatea și deschiderea exprimată de părinți pentru formarea în cadrul programului de consiliere educațională; • Interesul sporit pentru participarea nemijlocită în cadrul acestui program;	• Pregătirea psihopedagogică insuficientă a părinților; • Lipsa de suport a părinților din partea cadrelor didactice, psihologilor școlari, asistenților sociali; • Lipsa unor programe educaționale pentru părinți și preadolescenți, care să vizeze managementul comunicării și relaționării interpersonale;
Oportunități	Amenințări
• Activități de consiliere și formare a părinților; • Facilitarea accesului la informație prin intermediul platformei de consiliere a părinților și preadolescenților; • Promovarea în unitățile școlare (gimnaziu) a programelor de consiliere educațională.	• Insuficiența de timp pentru participarea în cadrul programului; • Gradul înalt de dificultate de înțelegere a metodologiei de depășire a problemelor de educație și conflictelor familiale părinți-preadolescenți.

Scopul general al programului

Formarea/consilierea specializată a părinților în domeniul educației parentale prin implementarea unui program de informare, formare și servicii de suport oferit părinților în vederea asigurării unei educații de calitate a copiilor în mediul familial. Program susținut și prin resurse educaționale digitale (program de consiliere a părinților și preadolescenților online www.parinti-preadolescenti.md).

Tematica programului de consiliere educațională a părinților și preadolescenților

Nr. ord	Nivel	Denumirea activității	Ore “face to face”	Ore online
1	Gimnazial			
		Particularitățile de vârstă și de personalitate a preadolescenților		
2		Conflictele părinți-preadolescenți. Gestionarea sentimentelor negative.		
3		Consolidarea comunicării și relației părinți-preadolescenți		
4		Gestionarea comportamentelor dificile ale preadolescenților. Strategii <i>coping</i> de depășire a comunicării dificile.		
5		Parenting necondiționat. Acceptarea preadolescentului.		
6		Educația morală în cadrul familiei		
7		Inteligența emoțională a părinților		
8		Iubirea ca factor de armonizare a relațiilor părinți-preadolescenți		
9		Necesitatea consilierii educaționale a părinților și preadolescenților		
		Total ore:		

CHESTIONAR

1. Cunosc nevoile specifice vârstei copilului meu.
1 2 3 4 5
2. Comportamentul pe care îl am față de copil este în consens cu cel al celorlalți membri ai familiei.
1 2 3 4 5
3. Consider că sunt un părinte bun pentru copilul meu. Precizați
1 2 3 4 5
4. Petrec timp suficient și calitativ cu copilul meu. Precizați
1 2 3 4 5
5. Consider că am o relație armonioasă cu copilul meu. Precizați
1 2 3 4 5
6. Întâmpin dificultăți în procesul de educare a copilului. Precizați
1 2 3 4 5
7. Ce notă merit ca părinte? (de la 1 la 10)

8. Ce teme aș dori să dezbatem în cadrul programului „Consilierea educațională a părinților și preadolescenților”?

Testarea inițială a părinților a fost efectuată și în baza unui chestionar, prin intermediul căruia am reușit să identificăm nivelul de cunoaștere de către părinți a nevoilor fundamentale și emoționale specifice vârstei preadolescente, a modului și calității timpului petrecut cu copiii, a dificultăților sesizate în procesul de educare a copiilor. La finalul acestui chestionar am solicitat părinților să-și autoevalueze nivelul de competență parentală.

Tipul dificultăților identificate:

- **educaționale** (folosesc frecvent interdicțiile; pedepsesc des; nu pot convinge copilul; foarte puțin comunică etc.)
- **emoționale** (stres, explozii afective/afect; depresie etc.)
- **comportamentale** (conflicte, proteste neadecvate, negativism etc.)

În rezultatul chestionării părinților, au fost identificate următoarele probleme generatoare de teme pentru programul de consiliere:

- Dificultăți de socializare a preadolescentului;
- Metode ineficiente de disciplinare a preadolescenților;
- Dificultăți de relaționare a părinților cu preadolescenții;
- Aspecte și strategii centrate pe construirea unui mediu de viață sănătos;
- Nivel de informare scăzut asupra particularităților de vârstă și de personalitate a preadolescenților;
- Prevenirea și depășirea comportamentelor indezirabile ale preadolescenților;

Strategii de formare utilizate**Programul oferă:**

- resurse informaționale din domeniul educației și consilierii familiei;
- utilizarea strategiilor, tehnicile și instrumentele de consiliere educațională a părinților și preadolescenților;

Modalități de organizare a programului de formare/consiliere:

- cursuri;
- traininguri;
- mese rotunde;
- aplicații practice;
- seminarii-practicum;
- aplicații/intervenții on-line (prin programul de consiliere online www.parinti-preadolescenti.md)

Grupul de experți în domeniul consilierii familiei (implicați în experimentul pedagogic)

1. **Cuznețov Larisa**, dr. hab. prof. univ. UPS „Ion Creangă” din Chișinău (consultantul principal al platformei educaționale);
2. **Calaraș Carolina**, dr. conf. univ. UPS „Ion Creangă” din Chișinău; Masteratul Consilierea și educația familiei.
3. **Goncear Eleonora**, magistrul în management educațional, director al Liceului Teoretic „Iulia Hașdeu”;
4. **Simcenco Irina**, dr. lector univ. UPS „Ion Creangă” din Chișinău
5. **Micleușanu Zinaida**, doctor în pedagogie, șef Direcție pentru Protecția Drepturilor Copilului, sectorul Ciocana, mun. Chișinău.
6. **Lozan Stanislav**, director al Liceului Teoretic „Mihai Eminescu”, or. Leova.
7. **Suciu Cristina**, psiholog școlar, Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, or. Leova.
8. **Lozan Svetlana**, diriginte cl. a V-a "b", Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, or. Leova.
9. **Ciobanu Doina**, diriginte cl. a V-a "b", Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, or. Leova.
10. **Verlan Tudor**, director al Liceului Teoretic „Ion Creangă”, s. Coșnița.
11. **Bracău Ecaterina**, diriginte cl. a VI-a Liceului Teoretic „Ion Creangă”, s. Coșnița.
12. **Semirețchi Margareta**, director școala-grădiniță „Ilie Fulga” din com. Stăuceni.

Fișa de caracterizare psihopedagogică a elevului [39, p. 21]**I. Date personale:**

1. Numele și prenumele: _____
2. Locul și data nașterii: _____
3. Domiciliul: _____
4. Școala și clasa în care învață: _____

II. Date familiale:

1. Ocupația și locul de muncă al părinților

Tatăl: _____

Mama: _____

2. Structura și componența familiei

- a. Tipul familiei

- Completă; incompletă; reconstituită etc.
- Tatăl (mama) decedat
- Părinți despărțiți
- Părinți vitregi (unul, ambii)

- b. Frați (surori) mai mici, mai mari

Nr.	Vîrsta	Ocupația/ Numele și prenumele

Alte situații _____

Alte persoane (rude) ce conviețuiesc în familie

3. Atmosfera și climatul educativ:

- relații armonioase, de înțelegere între părinți și între părinți și copii;
- relații afectate de conflicte mici și trecătoare;
- dezacorduri, dificultăți în familie, conflicte frecvente, familie destrămată sau pe cale de destrămare.

4. Condiții de viață și de muncă a elevului:

- precare
- la limită
- acceptabile

- bune
- foarte bune

5. Influențe din afara familiei (vecini, prieteni, colegi):

- reduse
- ample și frecvente
- întâmplătoare

III. Dezvoltarea fizică și starea sănătății

1. Caracteristici ale dezvoltării fizice _____
2. Îmbolnăviri
 - a) anterioare intrării în școală _____
 - b) pe parcursul școlarității _____
3. Deficiențe, handicapuri (senzoriale, motorii) _____

IV. Particularități ale debutului școlarității

1. Pregătirea copilului pentru a deveni școlar
 - a) dezvoltarea motivelor și intereselor de cunoaștere _____
 - b) capacitatea de a efectua acțiuni practice și mentale _____
 - c) capacitatea verbalizării reprezentărilor _____
 - d) gradul de dezvoltare a proceselor psihice cognitive _____
2. Specificul conduitei:
 - pozitivă, adecvată începerii școlarității;
 - negativă, neadecvată începerii școlarității.
3. Inserția în fluxul solicitărilor școlare
 - a) caracteristici favorabile de integrare a copilului în activitatea școlară _____
 - b) caracteristici nefavorabile de integrare a copilului în activitatea școlară _____

V. Rezultatele obținute de elev

1. Rezultate la învățătură: tablou global (pe clase)

	VI	VII	VIII	IX
Clasa				
Medii				

10				
9				
8				
7				
6				
5				

2. Cercuri frecventate de elev

Clasa-Cercul	Rezultate

3. Participarea la concursuri școlare și extrașcolare

Clasa-Cercul	Rezultate

4. Activitatea independentă a elevului

- citește suplimentar din manual;
- citește alte cărți;
- rezolvă probleme adăugătoare;
- alte ocupații (artistico-plastice, muzicale, sportive etc.)

VI. Procesele cognitive și stilul de muncă intelectuală

1. Caracteristici ale funcției senzorio-perceptive:

- predomină modalitatea vizuală de receptare a informației;

- predomină modalitatea auditivă de receptare a informației;
- percepție difuză, superficială a materialului de învățare;
- percepție complexă (spirit de observație).

2. Nivelul de inteligență

- Foarte bună/ sporită
- Bună
- Medie
- Scăzută
- Sub limită

3. Memoria

- Foarte bună
- Bună
- Medie
- Scăzută
- Sub limită

4. Imaginația

- Bogată
- Reproductivă/ Reproductiv-creativă
- Axată pe activități tehnice
- Axată pe activități literar-artistice

5. Limbajul

- vocabular bogat, exprimare frumoasă și corectă;
- exprimare ușoară și corectă;
- vocabular redus, exprimare anevoioasă;
- vocabular foarte sărac, exprimare incorectă.

6. Stilul de muncă

a) Cum lucrează:

- sistematic, ritmic, organizat;
 - inegal, cu fluctuații și salturi;
 - neglijent, indiferent, uneori poate copia de la colegi;
 - mari lacune în cunoștințe, rămâneri în urmă la învățătură și alte activități;
 - alte particularități _____
-

b) Sârguința:

- foarte sârguincios;

- de obicei sânguincios;
- puțin sânguincios;
- nesânguincios;

c) Autonomie, creativitate:

- intensiv, manifestă creativitate;
 - manifestă uneori inițiativă, independență;
 - se conformează, de regulă, modelului;
 - nesigur, dependent, fără inițiativă;
 - alte caracteristici _____
-

VII. Conduita elevului la lecție și în clasă

1. Conduita la lecție

- atent, participă activ, cu interes;
- atenția și interesul inegale, fluctuante;
- de obicei pasiv, așteaptă să fie solicitat;
- prezent numai fizic, cu frecvente distrageri.

2. Purtare în general:

- exemplară, ireproșabilă;
- corectă, cuviincioasă, bună;
- cu abateri comportamentale relativ frecvente dar nu grave;
- abateri comportamentale grave; devianță.

VIII. Conduita în grup, integrarea socială a elevului

1. Participarea la viața de grup:

- retras, rezervat, izolat, puțin comunicativ;
- participă la activitatea de grup numai dacă este solicitat;
- este în contact cu grupul, se integrează, dar preferă sarcinile individuale;
- caută activ contactul cu grupul, sociabil, comunicativ, stabilește ușor relații, vine cu idei și propuneri;
- activ, sociabil, comunicativ, cu inițiativă, bun organizator și animator al grupului.

2. Cum este abordat de colegi:

- bun coleg, sensibil, se înțelege și se împrietenește ușor cu alți elevi;
- bun coleg, săritor la nevoie, te poți bizui pe el/ ea;
- preocupat mai mult de sine, individualist, egoist.

3. Colegii îl apreciază pentru:

- rezultatele la învățătură;
- performanțe extrașcolare;

- pentru că este prietenos, deschis etc.

IX. Trăsături de personalitate

1. Temperamentul:

- puternic exteriorizat, impulsiv, nestăpânit, inegal, iritabil, uneori agresiv, activ, rezistent la solicitări, cu tendințe de dominare a altora;
- exteriorizat, energic, vioi, mobil, echilibrat, ușor adaptabil, vorbăreț, guraliv, nestatornic;
- calm, controlat, reținut, lent, uneori nepăsător, mai greu adaptabil, rezistent la solicitări repetitive;
- hipersensibil, interiorizat, retras, nesigur, anxios;
- tip mixt _____

2. Emotivitatea:

- foarte emotiv, excesiv de timid, emoțiile îi perturbă activitatea;
- emotiv, dar fără reacții dezadaptative;
- neemotiv, îndrăzneț.

3. Dispoziție afectivă predominantă:

- vesel, optimist;
- mai mult trist, deprimat.

4. Însușiri aptitudinale:

- lucrează repede, rezolvă ușor și corect sarcinile de învățare;
- rezolvă corect, dar consumă mai mult timp și investește mai multă energie;
- lucrează dificil, cu erori, nu se încadrează în timp.

5. Trăsături de caracter în devenire:

a) atitudini față de muncă:

- pozitivă
- negativă

b) atitudini față de alții:

- pozitivă
- negativă

c) atitudini față de sine:

- pozitivă
- negativă

X. Concluzii și recomandări:

Fișa de caracterizare sociopsihopedagogică a familiei [39, p. 29]**I. Date personale:****a) Partenerii conjugali:**

1. Numele și prenumele: _____

2. Locul și data nașterii: _____

3. Domiciliul: _____

4. Studiile: _____

5. Ocupația și locul de muncă: _____

b) Soția/ mama; Soțul/ tata:

1. Numele și prenumele: _____

2. Locul și data nașterii: _____

3. Domiciliul: _____

4. Studiile: _____

5. Ocupația și locul de muncă: _____

c) Copiii:

Nr.	Numele și prenumele	Locul și data nașterii	Domiciliul	Școala și clasa în care învață
1.				
2.				
3.				

II. Date despre familie:**1. Structura și componența familiei**

Caracteristicile de bază a familiei:

- Adecvată (completă, extinsă, monoparentală etc.)
- Tată (mama) decedat
- Părinți despărțiți
- Părinți vitregi (unul, amândoi)

Alte persoane (rude) apropiate în familie _____

2. Atmosfera și climatul educativ din familie:

- relații armonioase, de înțelegere de colaborare între părinți și copii;
- relații punctate de conflicte mici și trecătoare;
- distorsiuni mari în familie, conflicte frecvente;
- familie dezintegrată sau pe cale de destrămare.

3. Condiții de viață și de muncă a membrilor familiei:

- precare
- la limită
- acceptabile
- bune
- foarte bune

4. Influențe din afara familiei (vecini, prieteni, colegi):

- reduse
- ample
- frecvente
- întâmplătoare

5. Pasiuni/ hobby:

Tata: _____

Mama: _____

Copiii: _____

III. Dezvoltarea fizică și starea sănătății membrilor familiei

Nr.	Numele și prenumele	Caracteristici ale dezvoltării fizice	Îmbolnăviri	Deficiențe/ handicapuri (senzoriale, motorii etc.)

IV. Măsura în care familia își îndeplinește funcțiile sale:

- foarte bine

- bine
- satisfăcător
- rău
- foarte rău

V. Situația materială a părinților:

- foarte bună
- bună
- medie
- la limita strictului necesar
- sub limita strictului necesar

VI. Colaborarea școală-familie:

- optimă
- interes sporit din partea familiei
- răspunde doar la solicitări
- familie indiferentă/ pasivă

VII. Climatul familial. Trăsături de personalitate ale membrilor familiei ce influențează climatul familial:

a) Climatul familial:

- deschis;
- echilibrat;
- dezechilibrat;
- conflictual;
- calm/ liniștit, pașnic;
- tolerant;
- intolerant;
- agresiv/ violent;
- spirit activ/ entuziasm;
- interes și spirit civic;
- climat optim;
- climat inert, apatic;
- climat tensionat etc.

b) Trăsături de caracter manifestate în cadrul familiei:

- Atitudini față de ceilalți:
 - respect, cordialitate;
 - agresivitate;
 - bunătate;
 - lipsă de respect;

- prietenie;
- onestitate;
- corectitudine;
- răutate;
- colaborare;
- invidie;
- egoism etc.

• Atitudini față de muncă:

- implicare;
- originalitate;
- spirit de inițiativă;
- conștiinciozitate;
- indiferență, creativitate etc.

c) Dispoziția afectivă predominantă în familie: optimistă, veselă; pesimistă, tristă etc.

VIII. Concluzii și recomandări:

Fișa de evaluare a sesiunilor de consiliere

Instituția _____

I. Informații generale

1. Părinte Vârstă _____

Gen _____

2. Copilul (subiect al investigației)

Vârstă _____

Gen _____

3. Relația părinte – copil

_____.

4. Numărul de sesiuni de consiliere la care a participat

părintele: _____.

II. Sesiunile de consiliere

1. Scopul urmărit (din punctul de vedere al clientului)

_____.

2. Metode și tehnici de intervenție utilizate:

_____.

3. Măsura în care au fost îndeplinite așteptările participanților:

_____.

4. Rezultatele obținute

_____.

III. Observațiile consilierului

_____.

5. Considerați că sesiunile realizate au fost suficiente?

Argumentați răspunsul.

1. A fost nevoie de sprijin suplimentar / orientare la alți specialiști?

Exemplificați.

_____.

IV. Concluzii

Fișă de evaluare pentru părinți

Instituția _____

Vă rugăm sa răspundeți cu sinceritate la următoarele întrebări:

1. Considerați ședințele de consiliere utile? Argumentați răspunsul.

2. Cum v-ați simțit pe parcursul ședințelor de consiliere?

3. Ce ați aflat nou și ați învățat ca părinte, prin participarea la ședințele de consiliere?

4. Cum intenționați să continuați educația și sprijinirea copilului dvs.?

Vă mulțumim!

Tematica sugestivă pentru ședințele de consiliere a preadolescenților și părinților

1. Provocările *meseriei de părinte*;
2. Părinți buni, eficienți și inteligenți, versus părinți neeficienți;
3. Recompensă și pedeapsă în educația preadolescentului;
4. Stilurile educative ale familiilor contemporane;
5. Consilierea copiilor cu părinții plecați în străinătate;
6. Manifestările psiho-comportamentale ale preadolescenților *singuri acasă*;
7. Influențele pozitive și negative ale mediului educogen familial asupra formării personalității copiilor;
8. Autoritate și prietenie în relația părinte-preadolescent;
9. Optimizarea comunicării asertive părinte-preadolescent;
10. Principii și metode de educație familială.
11. Conținutul, esența și planificarea modului sănătos de viață în cadrul familiei.
12. Educația morală a copiilor.
13. Educația intelectuală a copiilor.
14. Educația estetică a copiilor.
15. Educația tehnologică și prin muncă a copiilor.
16. Educația psihofizică a copiilor și regimul zilei.
17. Educația ecologică (pentru mediu) în cadrul familiei.
18. Educația sexuală a copiilor.
19. Formarea competențelor parentale (la ambii părinți).
20. Managementul emoțiilor în cadrul relației părinți-copii.

CONSILIEREA PĂRINȚILOR

ȘEDINȚĂ CU PĂRINȚII

Consilierea psihopedagogică preventivă a familiei

*„Nu nașterea ca atare te face tată,
nu purtarea în pânțe te face mamă,
ci buna creștere pe care o dai copiilor”*
(Sfântul Ioan Gură de Aur)

Subiectul: Rolul familiei în dezvoltarea armonioasă a preadolescentului

Scopul: Conștientizarea rolului pe care îl au ambii părinți în educația copiilor.

Obiective:

În cadrul acestei ședințe părinții:

- vor cunoaște cercetările recente despre rolul și influența familiei în dezvoltarea armonioasă a preadolescentului;
- vor identifica particularitățile consilierii preventive ale părinților;
- vor determina factorii de protecție și cei de risc în cadrul relației părinți-preadolescenți și educația copiilor;
- vor aplica strategii de consiliere psihopedagogică preventivă destinate dezvoltării armonioase ale preadolescentului.

Strategii de consiliere de tip inductive, deductive și axat pe acțiune/exersare:

Metode: conersația, observarea, asaltul de idei, resemnificarea, analiza, interpretarea, metafora, sumarizarea, discuție facilitată, elaborarea strategiilor de conduită. Text argumentative, explicația, problematizarea.

Forme și modalități de consiliere: Training: activitate de tip frontal, în perechi, în grupuri, individual, consiliere colectivă cu caracter informative, consiliere on-line.

Mijloace: prezentare Power-Point, fișe distributive de lucru, carioca, foi, postere cu informații utile, portofoliu-mapă pentru părinți,

N r.	Secvențe	Conținutul activității
1	Introducere în activitate	Asigur condițiile pentru o bună desfășurare a activității. Anunț părinții despre rolul lor în cadrul ședinței, motivându-i să se implice cât mai activ.

		Prezentarea: Cer fiecăruî părinte să se prezinte reciproc și să exprime emoțiile pe care le simt la începutul activității. Creez starea de lucru, trezesc interesul părinților pentru activitate printr-un anunț publicitar. <i>Se caută bărbat sau femeie dispus(ă) să lucreze timp îndelungat, fără zile libere la sfârșit de săptămână și fără concediu; trebuie să fie de o tenacitate desăvârșită; nu se plătește și nu garantăm succesul.</i> În discuția aprinsă privind absurditatea ofertei, le demonstrez că toți au acceptat acest <i>loc de muncă</i> odată cu nașterea copiilor lor. Educația copilului nu se face în salturi, din când în când, atunci când timpul ne permite sau când observăm că ceva nu e în ordine. Nu trebuie să uităm nici o clipă că suntem părinți și că avem copii, în această <i>profesie</i> nu există concedii. Familia este o școală fără vacanțe și de noi depinde să ne vedem copilul așa cum ni l-am visat. Ea are un rol primordial și decisiv în ceea ce privește viitorul social și spiritual al copilului pentru că știm că <i>există evenimente care-și lasă amprenta pe toată viața asupra mentalității individului</i>, respectiv a copilului de vârstă preadolescentă.
2	Activitatea de bază	1. Introducere: Pentru a înțelege importanța activității, pornesc de la citirea unei prezentări în Power-Point, Legenda celor 8 minute, care ne vorbește despre o femeie săracă în goana după bogăție, care și-a uitat în peșteră propriul copil. Asocierea celor 8 minute cu viața omului, aproximativ de 80 de ani e impresionantă: trăim într-o lume de probleme, neliniște, schimbări frecvente ne <i>risipim timpul</i> și dăm la o parte esențialul: „<i>Bogăția sufletului</i>”. Însă, axându-ne pe valorile adevărate, formăm o ființă armonioasă, multidimensională, ne simțim în siguranță, respectați, stimulați și iubiți, plăsmuim un suflet nobil în propriul copil și creăm viitorul și bătrânețea noastră liniștită. În continuare, cer opinia părinților vis-à-vis de câteva întrebări pe care le expun pe fișe de lucru. - Care sunt funcțiile familiei în educarea copiilor? - Ce scop aveți în educația copilului dvs.? - Considerați importantă educația copilului prin și pentru valori? - Care este rolul și influența familiei în dezvoltarea armonioasă a preadolescentului? Părinții expun public și argumentează răspunsurile la întrebările lansate. Condițiile unei familii eficiente pentru reușita educației: ➤ Cultura pedagogică a părinților; ➤ Autoritatea și exemplul părinților; ➤ Colectivul familial sănătos; ➤ Tradițiile familiei; ➤ Orientarea socială și structura familiei;

	➤ Asigurarea materială a familiei; 2. Sensibilizarea părinților în elaborarea și aplicarea strategiilor de consiliere psihopedagogică preventive, destinate dezvoltării armonioase ale preadolescentului Părinții formează un grup mare. Primesc materialul suplimentar la subiectul Importanța creării unui climat favorabil, prietenos, armonios în familie și elaborează un ansamblu de strategii centrate pe educația și relația armonioasă părinți-preadolescenți. Analiza rezultatelor. În rol de consilier-expert, propun părinților să explice în ce constă, după părerea lor influența familiei în educația preadolescentului. În același context prezint rezultatele chestionarului <i>Evaluarea percepției cadrelor didactice privind calitatea competenței parentale, după Simona Maria Glăveanu, adaptat de noi</i>, realizat în cadrul experimentului de constatare și conving părinții că aceste rezultate obținute demonstrează o serie de aspecte negative, preluate din atitudinea și conduita părinților, care împiedică realizarea cu succes a unei educații de calitate a preadolescentului în cadrul familiei. 3. Concretizez și explic specificul consilierii preventive a familiei în dezvoltarea armonioasă a preadolescentului: Felul în care părinții se raportează la copii, afectează în mod dramatic modul în care copilul se va raporta la societate. Părinții trebuie să înțeleagă că <i>Educația copiilor presupune întâi de toate desăvârșirea propriei noastre educații, a sentimentelor noastre</i>. Părinții trebuie să se străduiască să dea dovadă de o moralitate ireproșabilă, de integritate și educație aleasă, fiind formatorii unei generații de viitor, ca astfel copiii să-i poată urma avându-i ca model. Consilierea educațională are rolul de a preîntâmpina apariția unor probleme sau situații critice în cadrul familiei. Include activități educațional-formative realizate cu grupuri de beneficiari (copii, părinți), ea urmărește să-i pregătească pentru diferite situații problematice, să-i sprijine în gestionarea adecvată a emoțiilor pentru a face față variatelor solicitări (educația copiilor, adoptarea unui stil de viață sănătos, determinarea corectă a funcțiilor în cadrul familiei și relizarea lor partenerială de către părinți, evitarea sau preîntâmpinarea unor potențiale pericole, autocontrolul emoțiilor și managementul stresului etc.). Schimbarea urmărită, vizează achiziția de informații, modificarea reprezentărilor asupra realității educaționale, formarea și refacerea unor percepții și cogniții, asupra realității interne și externe a familiei; asupra proceselor cognitive, atitudinilor și comportamentelor [Apud. 151, pag. 62]. Nevoia de consiliere preventivă este generată de schimbarea modelelor
--	---

	culturale din cadrul familiei (neimplicarea preadolescentului în luarea deciziilor, impunerea necondiționată a respectului acestuia față de adult, autoritatea exagerată a părinților, asigurarea unei supravegheri exagerate, păstrarea unor secrete ale părinților, pedepsele fizice și manifestarea precară a afecțiunii, neimplicarea preadolescentului în luarea unor decizii), precum și de tendința de a prelua modele comportamentale indezirabile, pentru funcționarea armonioasă a familiei. Consilierea preventivă presupune potențarea factorilor generali de protecție și estompare, până la anulare, a acțiunii factorilor de risc, și anume: • asigurarea confortului fizic și psihic optim, dezvoltarea fizică normală și o stare de sănătate bună a membrilor familiei; • achiziționarea unui set de deprinderi și abilități educaționale (de autoservire, de învățare, de relaționare, de autocontrol) și performanțe intelectuale cel puțin de nivel mediu; • identificarea și sprijinirea dezvoltării unor aptitudini și talente speciale; • existența unui grup de prieteni acceptați de părinți și implicarea în activitățile formale și în cele ale grupurilor de referință. Raportându-ne la copil/preadolescent, putem identifica situații de risc care pot interveni ca bariere în calea dezvoltării sale armonioase. Acestea pot fi prevenite și remediate prin optimizarea condițiilor de dezvoltare și educare a preadolescentului în familie. Cauze ale riscurilor (Apud. 39, p.48) • Disfuncțiile familiale (conflicte, violențe, divorțul părinților etc.); • Supravegherea neadecvată realizată de părinți (coercitivă sau permisivă); • Probleme și dificultăți de învățare; • Viciile sociale: consumul de alcool, tutun și droguri; viață dezordonată etc. • Devianța și delinquența juvenilă. Factori de risc [Apud. 154] • absența mamei sau a tatălui; • permanența conflictelor parentale; • comportament violent al tatălui sau al altui membru al familiei; • creșterea temporară a copilului în afara familiei; • existența condițiilor improprii de viață, generate de lipsuri materiale și
--	---

		financiare; • plecarea la muncă a părinților în străinătate; Prezența a doi sau mai mulți factori cumulați în cadrul aceluiași mediu de dezvoltare familială crește inevitabil riscul. Principiul normalizării postulează ideea de a crește și sprijini copiii în conformitate cu cerințele și nevoile individuale. E normal ca fiecare copil să aibă dreptul de a se integra în mediul său social prin asigurarea unor condiții de viață propice. Consilierea de tip preventiv asigură suport părinților și copiilor pentru compensarea diferitelor deficiențe, astfel încât să nu se ajungă la situații dificile și inadaptare. Din această perspectivă, specialiștii din domeniul consilierii educaționale trebuie să cunoască <i>factorii de protecție a preadolescenților</i> ce se referă la: - existența unei familii care să întrețină, să educe preadolescentul și să-I asigure confortul fizic și psihic optim; - dezvoltarea psihofizică și o stare de sănătate bună; - achiziționarea și valorificarea unor deprinderi de abilități educaționale (de învățare, de relaționare, de autocontrol etc.); - existența unui grup de referință acceptat și de părinți; - implicarea în activitățile școlare nonformale și în cele ale grupului de referință (cluburi, echipe, organizații, competiții, ateliere de formare etc.); - relațiile pozitive, empatică cu adulții responsabili, afectuoși și centrate pe succes; - abilitățile de relaționare social și interpersonală; - reacțiile pozitive cu colegii și cadrele didactice. Prin intermediul dezbaterii se vor analiza factorii de risc și cei de protecție în educația preadolescenților expuși mai sus, împreună cu părinții.
3	Reflecții și evaluare	Concluzia: Ambii părinți sunt parteneri în educația copilului. Educația presupune o muncă în echipă. O echipă părintească, puternică și unită are cele mai mari șanse să-și influențeze copii în bine. Atunci când un copil își vede ambii părinți interesați de el, se implică în viața lui personală și școlară, rezultatele lui sunt mult mai bune și beneficiile mult mai evidente. Filmul educațional Îmbunătățește comunicarea cu copilul tău Generalizarea activității: Pentru a ne convinge că părinții au conștientizat informația primită, ei vor elabora un text argumentativ de 15-30 de rânduri, despre rolul familiei în conturarea personalității preadolescentului. Beneficiile participării părinților la ședințele de consiliere: ✓ Identificarea și conștientizarea rolului familiei în educația

		preadolescentului; ✓ Dezvoltarea încrederii în sine și în ceilalți; ✓ Optimizarea comunicării familiale; ✓ Dezvoltarea relațiilor de prietenie mamă-fiică, tată-fiu; ✓ Scăderea frecvenței comportamentelor agresive și de revoltă, asumarea responsabilității; ✓ Dezvoltarea unui management eficient al emoțiilor. Feed-back: chestionar evaluativ (Anexa 15)
--	--	--

ȘEDINȚĂ CU PĂRINȚII

Consilierea psihopedagogică centrată pe dezvoltarea familiei

Subiectul: Strategii de organizare și monitorizare a modului sănătos și demn de viață în cadrul familiei

Scopul: Conștientizarea rolului pe care îl au ambii părinți în educația propriului copil.

Obiective:

- cunoașterea și însușirea conceptelor de bază, a principiilor, modalităților și condițiilor unui mod sănătos de viață;
- identificarea factorii de risc ce influențează creșterea și dezvoltarea personalității;
- distingerea metodele și condițiile de păstrare a sănătății;
- identificarea comportamente sănătoase și comportamente de risc;
- conștientizarea consecințelor unui mediu de viață vicios asupra sănătății;
- sensibilizarea părinților privind adaptarea unui mod sănătos de viață;

Strategii de consiliere: axarea pe inducție și deducție; axarea pe acțiune și exersare.

Metode: conversația euristică, observarea, descoperirea, discuție facilitată, modelarea și elaborarea strategiilor comportamentale (pentru preadolescenți și părinți), explicația și problematizarea, reechilibrarea stilului de viață, prelegerea-dezbateri cu aplicații practice.

Forme și modalități de consiliere: Training: activitate de tip frontal, în perechi, în grupuri, individual, consiliere colectivă cu caracter informativ.

Mijloace: prezentare Power-Point, fișe distributive de lucru, carioci, foi, portofoliu-mapă pentru părinți,

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII

Nr.	Secvențe	Conținutul activității
1	Introducere în activitate	Asigur condițiile pentru o bună desfășurare a activității.. Prezentarea: Instaurez climatul pozitiv, familiarizez grupul de părinți cu subiectul propus pentru discuții astăzi. Trezesc interesul părinților pentru acest subiect prin avansarea unei sarcini, de a analiza și discuta în perechi <i>Modul de viață în cadrul propriei familii</i>. Fiecare participant va trebui să prezinte succint regimul familiei, ținând cont de următoarele aspecte: starea de sănătate a membrilor acesteia, comportamentul alimentar, gestionarea timpului personal și echilibrul emoțional în raport cu sine, comunicarea și relaționarea cu partenerul de viață și copil/copii. Deci, sănătatea reprezintă o stare de bunăstare generală, care include mai multe dimensiuni: sănătate emoțională, intelectuală, fizică și social, fiecare dintre acestea completându-se și interrelaționând armonios pe parcursul vieții. După 5 minute de discuții, comentăm și prezentăm câteva din ideile expuse de părinți. Acest tip de activitate axată pe consilierea psihopedagogică pentru dezvoltare se focalizează pe sprijinul, ajutorul și îndrumarea părinților pentru formarea și dezvoltarea personalității lor, indiferent de vârsta astfel încât să facă față cu succes solicitărilor și să obțină satisfacții și confort psihic. Acestea vor asigura: - conștientizarea nevoii de îmbunătățire a calității vieții proprii prin abordarea unui mod de viață sănătos; - înțelegerea nevoii de schimbare a atitudinilor și comportamentelor pentru a-și asigura adaptarea la realitate; - luarea unor decizii privind modul de viață, relaționarea cu ceilalți; - atingerea unui nivel optim de congruență între gânduri, emoții și fapte și o stare generală de bine.
2	Activitatea de bază	4. Introducere: Pentru a avea succes în cadrul ședințelor este important să respect trei condiții: să analizez realitatea, să concep strategii de optimizare a modului de viață, să manifest dăruire prin acțiune. Prin metoda <i>Explozia stelară</i> am reactualizat cunoștințele părinților despre modul de viață sănătos. Urmată de opinii asupra motto-ului: <i>Respectarea ordinii în viață, valorificarea autocontrolului, păstrarea și promovarea bunei dispoziții, a optimismului, îmbinate cu exersarea în gânduri și faptele morale, cu practicarea sistematică a culturii fizice și a unei alimentații raționale – fortifică sănătatea omului.</i> Dreptul la sănătate este unul din drepturile fundamentale ale omului. Conform Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), sănătatea individului

		este definită drept <i>o stare de bine fizică, mentală și socială, și nu doar absența bolii sau a infirmității</i>. Din perspectivă publică, sănătatea constituie, datorită imenselor sale implicații individuale, dar și sociale și demografice, unul dintre elementele cele mai vizate de politicile și strategiile guvernamentale din întreaga lume. Educația pentru sănătate la nivelul școlii, dar și în cadrul familiei, reprezintă principalele căi de promovare a cunoștințelor corecte privind diferite aspecte ale sănătății și, totodată, de formare a atitudinilor și deprinderilor indispensabile unui comportament responsabil și sănătos. 5. Sensibilizarea părinților în elaborarea și aplicarea strategiilor de consiliere psihopedagogică pentru dezvoltare a familiei. Propun părinților să vizioneze un spot publicitar despre modul de viață sănătos, după care urmează discuții referitoare la mesajul educativ al spotului. Încadrându-i în variate forme de activitate: în perechi, în microgrupuri părinții își pot forma respectul de sine și încrederea în competențele lor parentale. Pentru aceasta, la următorul pas al ședinței am grupat părinții în trei echipe pentru a impune necesitatea colaborării și soluționării următoarelor sarcini: Grupul I: <i>Ce ar trebui să faceți pentru a vă asigura o alimentație sănătoasă?</i> Grupul II: <i>Formulați un cod familial al sănătății pentru formarea unui comportament sănătos.</i> Grupul III: <i>Propuneți modalități de motivare și consolidare a conduitelor pro-sănătate în cadrul familiei.</i> (rezultatele activității vor fi prezentate pe postere, pe care ulterior le vor afișa în fața celorlalte echipe)
3	Reflecții și evaluare	Concluzia: Cea mai eficientă metodă educativă este propriul exemplu, propriul model al părinților. Este cunoscut faptul că atitudinile îi ghidează pe oameni spre un comportament pozitiv față de sănătate, sau dimpotrivă spre unul negativ. Tind să cred, că activitățile la care ați participat vor contribui într-o suficientă măsură la optimizarea competențelor parentale în promovarea unui mod sănătos de viață în cadrul propriei familii. Beneficiile participării părinților la ședințele de consiliere: ✓ Dezvoltarea planului de acțiune pentru îmbunătățirea propriului stil de viață; ✓ Acceptarea și promovarea modului sănătos și demn de viață; ✓ Schimbarea cognițiilor, atitudinilor și comportamentelor negative. Impactul activității: Tot mai mulți părinți au subliniat că vor adopta un stil de viață sănătos, stil care le va influența pozitiv relația cu propriul copil și în general întreaga viață. Feed-back: chestionar evaluativ (Anexa 15).

Lectorat pentru părinți
Consilierea psihopedagogică în situații de criză

Subiectul: Reducerea violenței în școală

Scopul: Prevenirea, combaterea, reducerea manifestărilor de violență în școală prin implicarea activă a familiei

Obiective:

- *Identificarea situațiilor de violență asupra preadolescentului în mediul școlar;*
- *Cunoașterea fenomenului violenței sub aspectul formelor și cauzelor pentru a putea contribui la combaterea violenței în școală;*
- *Înțelegerea fenomenului de „bullying” ca și comportament violent în mediul școlar;*
- *Crearea unui climat nonviolență prin parteneriatul eficient școală-familie;*
- *Abordarea unor strategii de combatere a violenței în mediul școlar;*

Strategii de consiliere: informare și exersare în a realiza managementul propriei comportări.

Metode: vizionare de imagini și (film), studiu de caz, metoda diagramei, reflecție, dezbatere, conersația, elaborarea strategiilor de conduită., explicația, problematizarea, dialogul etc.

Forme și modalități de consiliere: Training: activități de tip frontal, lucru în perechi, în grupuri, individual, consiliere colectivă cu caracter informativ, consiliere on-line.

Mijloace: prezentare Power-Point, colaj de imagini, fișe distributive de lucru, carioci, foi, portofoliu-mapă pentru părinți, flip-chart (sau tablă), urna **Împreună pentru binele copiilor noștri.**

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII

Nr.	Secvențe	Conținutul activității
1	Introducere în activitate	Asigur condițiile pentru o bună desfășurare a activității. Anunț părinții despre rolul lor în cadrul ședinței, motivându-i să se implice cât mai activ. Prezentarea: În calitate de coordinator al lectoratului dirijez activitatea. Pentru început, realizez o introducere în tema despre violența școlară, comportamentul violent al copiilor, profesorilor în mediul școlar, câteva condiții pentru a preveni violența în școală (prezentare Power-point).
2	Activitatea de bază	Distribui fișele de lucru, prin care succesiv sunt prezentate: ✓ Imagini cu bilețele de amenințare; ✓ Injurături, calomnii, insulte, blesteme etc.; ✓ Imagini cu elevi care se bat; ✓ Imagini cu elevi care agresează profesorii; Solicit părinților, ca pe fișele individuale de lucru, distribuite, să identifice forma de violență reflectată de fiecare imagine și să expună opinia lor asupra acestora.

Pe slide în prealabil se proiectează un tabel cu formele de violență:	
Violența fizică	<i>M-a lovit de-am văzut stele verzi</i>
Violența verbal	<i>Ești sărăntoc/sărăntoacă</i>
Violența nonverbal	<i>Mi-a aruncat o privire de am înlemnit pe loc</i>
Violența psihologică	<i>S-a uitat prin mine cu o privire de parcă nu eram de față.....</i>
Violența socială	<i>Mi-a spus: Dacă vrei să fim în continuare prieteni, să nu te mai prind cu.....</i>

Anexa 1

Fișa individuală de lucru

- Explicați formele de violență ilustrate de imaginile prezentate.
 - Imaginea 1 – forma de violență.....
 - Imaginea 2 – forma de violență.....
 - Imaginea 3 – forma de violență.....

Dezbatere

- Care dintre formele de violență identificate, considerați că este cea mai periculoasă:*
 - Pentru copilul dvs.
 - Pentru mediul școlar;
 - Pentru mediul familial;

Pe măsură ce sunt prezentate formele cele mai periculoase, le solicit părinților să argumenteze idea susținută.

Concluzionez asupra formei de violență, considerată a fi cea mai periculoasă de către părinți.

Studiu de caz

- Analizați cazul de violență prezentat și numiți cauza cea mai importantă care credeți că l-a determinat.....*

Se prezintă un caz de violență petrecut în școala respectivă și unul reflectat în mass-media.

Invit părinții să scrie pe fișa de lucru și apoi să numească acea cauză a violenței pe care o consideră cea mai importantă.

Cauze ale violenței în școală identificate și prezentate prin metoda diagramei:

- ✓ lipsa de comunicare; discriminarea; iresponsabilitatea; sărăcia; trauma provocate de agresii anterioare; mediatizarea abuzivă a situațiilor de violență; manifestarea liderismului; probleme de personalitate etc.

În acest context, subliniez rolul important al parteneriatului școală-familie și determinăm în ce măsură se implică părinții în combaterea violenței din mediul școlar, la care sunt supuși proprii copii. Diagrama utilizată ilustrează multitudinea, diversitatea, conexiunea între cauze, dificultatea stabilirii cauzei principale, în final se conturează necesitatea unei abordări globale, tratarea fenomenului în ansamblul conexiunilor implicate.

Informație: Comportamentul violent în mediul școlar (bullying)

Bullying-ul include hărțuirea, intimidarea, ridiculizarea unui elev provocând rănirea și disconfortul său prin:

- comportamente de agresivitate fizică – lovit, înrâncit, distrugerea obiectelor

		personale; ➤ comportamente de agresivitate verbală – poreclit, jignit, amenințări, șantaj; ➤ comportamente de agresivitate relațională – răspândire de zvonuri răutăcioase, igorare, izolare; Într-o astfel de situație, ideal ar fi ca un copil să apeleze la ajutorul adulților, sau adulții să fie precauți în cazul în care observă: schimbări în comportamentul copilului, schimbări frecvente a grupului de prieten, exprimă neîncredere în forțele proprii, se izolează, refuză să meargă la școală, are rezultate scăzute la învățătură etc. Lucru frontal 4. Elaborarea strategiilor pozitive și eficiente de conduită.
3	Reflecții și evaluare	ReflecțieSolicite părinților: - să noteze pentru ei înșiși, dacă printre cauzele evidențiate există unele/una care acționează sau pot acționa asupra propriului copil; - să se gândească la o modalitate de intervenție prin care ar putea împiedica acțiunea cauzei notate mai sus; Menționez faptul că fiecare părinte poate să păstreze fișa de lucru în situația în care aceasta va fi spre folosul personal, al copilului său, sau poate introduce fișa în urna Împreună pentru binele copiilor noștri. Pe care le vom folosi în calitate de sugestii pentru optimizarea procesului educațional din instituția respectivă, utile pentru cadrele didactice, psihologul instituției etc. Evaluare: Exprim speranța că ședința organizată a reprezentat un câștig pentru cei prezenți. Părinții apreciază utilitatea activității și propun soluții de sprijinire a școlii pentru reducerea violenței. Beneficiile participării părinților la ședința de consiliere: ✓ Identificarea și conștientizarea rolului parteneriatului familie-școală în scopul reducerii violenței; ✓ Dezvoltarea încrederii în sine și în ceilalți, Optimizarea comunicării; ✓ Scăderea frecvenței comportamentelor agresive și violente; ✓ Dezvoltarea abilităților de interacțiune și relaționare prin crearea de oportunități de învățare a unor noi pattern-uri de gândire și comportament; Feed-back: chestionar evaluativ (Anexa 15)

Ședințe de consiliere a preadolescenților
(axate pe exersarea și formarea competențelor relaționale)

Ședința 1. Eu și relația mea cu familia

Scopul: Eficientizarea relațiilor părinte – preadolescent.

1. Salutul. Jocul intelectual - Dacă familia ar fi ...

Participanții sunt împărțiți în 4 grupuri. Se solicită grupurilor să reprezinte câte un poster, care ar include răspunsurile la întrebarea, ce reprezintă pentru dvs. familia dacă:

- Familia ar fi o construcție.....
- Familia ar fi culoare.....
- Familia ar fi muzică...
- Familia ar fi figură geometrică...
- Familia ar fi emoții... (timp limită – 7 min.).

După îndeplinirea posterelor, câte un reprezentant al fiecărui grup iese în față și prezintă răspunsurile grupului său. Moderatorul comentează cele expuse, accentuând importanța unor asocieri, originalitatea, asemănările și diferențele dintre răspunsurile participanților.

2. Exercițiul Sculptura familiei (45 min.).

Scopul: să evidențieze relațiile intrafamiliale; să determine posibilitățile de schimbare în familia proprie; îmbunătățirea propriei poziții în familie.

Descriere:

Fiecare participant va juca rolul atât de sculptor, cât și de sculptură. Sculptorul are sarcina de a crea *sculptura familiei sale*, alegând membri ai grupului pentru rolurile corespunzătoare și aranjându-i în sală astfel, încât ei să simbolizeze atmosfera existentă în familia lui sau să reprezinte o situație din familie. La sfârșit sculptorul comunică fiecărui participant câte o frază ce caracterizează membrul dat al familiei.

Autorul trebuie să indice și locul său în sculptură. Se recomandă ca pentru rolul său tot să fie ales un participant al grupului. Când sculptura este finalizată, sculptorul va explica munca sa, de ce membrii familiei sunt aranjați astfel. Moderatorul va pune întrebări, va face presupuneri și va propune interpretări, pentru a-l ajuta pe sculptor să se analizeze, să se privească dintr-o parte. În continuare moderatorul va propune sculptorului să transforme sculptura, dându-i înfățișarea pe care ar dori-o să existe în familia sa, pentru a obține modelul familiei care l-ar satisface total. Se va sublinia că omul poate controla și conduce doar propriul comportament. Noi nu putem determina hotărârile și faptele altor oameni.

Instrucțiune: Astăzi aveți șansa de a vă încerca puterile în rolul de sculptori. Fiecare va crea sculptura familiei sale, punând în locul membrilor ei participanți din grup. Fiecare sculptor va utiliza tot spațiul necesar al sălii pentru a reflecta sistemul de relații din familia sa. Ca exemplu puterea și controlul le puteți exprima, aranjând persoanele autoritare mai sus decât cele slabe. Membrii familiei care sunt așezați pe podea vor simboliza neputința sau supunerea. Relațiile îndepărtate/apropiate pot fi reflectate cu ajutorul distanței dintre membrii familiei etc.”.

Notă: Dacă numărul membrilor familiei trec peste numărul participanților grupului, atunci se recomandă să fie aleși cei mai importanți membri pentru el. Dacă cineva refuză să joace rolul cuiva, atunci se poate înlocui cu un scaun. Dacă preadolescentul întâmpină dificultăți pentru a remodela familia sa, se va solicita să creeze sculptura familiei pe care dorește s-o întemeieze în viitor. Astfel repede și eficient îi oferim speranță și-i dezvoltăm controlul intern.

Reflecție: Cum v-ați simțit în rolul de sculptor? Ce ați simțit în rolul de membru al unei familiei? Ce experiență ați acumulat în urma acestui exercițiu? [142]

3. Jocul „Trenulețele”(10 min.).

Scopul: să recunoască poziția confortabilă și fricile în relații; dezvoltarea responsabilității și încrederii în comunicarea interpersonală.

Descriere:

Se formează grupuri a câte 3 persoane. Fiecare grup reprezintă un trenuleț format din locomotivă, vagon și mașinist. Participanții se aranjează unul după altul, ținându-se de coate/talie. Locomotiva merge prima cu mâinile înainte și strigând „Tu-tu-u!”. Ochii sunt deschiși doar la a 3 persoană. La comanda moderatorului „trenulețele” încep să meargă prin încăpere, evitând ciocnirea de alte trenuri, fiind dirijate de ultimul participant: pocnitură din degetele mâinii drepte – întoarcere la dreapta, pocnitură din degetele mâinii stângi – întoarcere la stânga, bătaie din palme – înainte, două bătai – stop. La interval de 1,5 min. copii se schimbă cu locurile, astfel ca fiecare să fie în diferite roluri: de conducător și condus.

Notă: Moderatorul va asigura securitatea participanților. Se va păstra componența grupurilor pentru următorul exercițiu.

Reflecție: Cum v-ați simțit în rolul de locomotivă, vagon, mașinist? Aveți încredere în mașinist? De ce? Au fost persoane care s-au simțit liniștit în rolul de „locomotivă”? În viață în compania cui sunteți total liniștiți, având încredere? (accent pe părinți).

4. Exercițiul „Podul dintre generații”(15 min.).

Scopul: să stabilească regulile de conduită dintre părinți și adolescenți; să recunoască legătura dintre fapte și respect; însușirea mijloacelor ce ar îmbunătăți relația părinte – adolescent.

Descriere:

I etapă. Se solicită participanților, prin metoda asaltului de idei, de a menționa cât mai multe caracteristici a părinților contemporani și a preadolescenților. Moderatorul notează răspunsurile la tablă pe poster

II etapă. Se formează 4 grupuri. Fiecare grup primește sarcina sa de lucru, la care este necesar să găsească cât mai multe răspunsuri timp de 3 min. Apoi prin rotație fișele trec la celelalte grupuri, astfel ca în final fișa se întoarce la primul posesor.

Sarcini:

- a) Scrieți cât mai multe reguli pentru părinți necesare în relații cu preadolescenții;
- b) Scrieți o serie de reguli pentru preadolescenți necesare în relațiile cu părinții;
- c) Scrieți cât mai multe fapte care conduc la creșterea respectului/stimei de sine la om.
- d) Scrieți ce fapte conduc la micșorarea respectului față de om.

Grupurile aleg câte un purtător de cuvânt și prezintă toate răspunsurile.

Reflecție: Pe ce se bazează relațiile dintre părinți și preadolescent? Ce acțiuni întreprindeți pentru a fi înțeleși de părinți? Cum sunt soluționate divergențele în familia dvs.? Ați mințit vreodată părinții? Ce s-a întâmplat când adevărul a ieșit la suprafață? Pentru ce vă apreciază părinții? Dar dvs. pentru ce apreciați părinții? De ce este nevoie de reguli în familie, în societate, la școală? Moderatorul prezintă fișa „Regulile pentru preadolescenți și regulile pentru părinți”.

Comentariu: Fiecare are posibilitatea de alegere între o faptă sau alta, dar de fiecare dată când alege o faptă sau alta omul, fie capătă respect, fie îl pierde. O condiție a relațiilor eficiente cu anturajul este respectul reciproc, fără de care este imposibilă interacțiunea, coeziunea.

5. *Exercițiul Lumina părintească (7 min.).*

Materiale: fișe color galbene, un soare din hârtie color/ lumânare, chibrituri.

Instrucțiune: Fiecare preadolescent e necesar să scrie pe raze solare ce calități/trăsături au moștenit de la părinții săi. El va continua fraza „*Mulțumesc mamei/tatălui pentru...* ”.

Exemplu: „Mulțumesc mamei pentru hărnicie. Mulțumesc tatei pentru ochii frumoși pe care îi am”.

6. Ritualul de adio și jocul intelectual de consolidare *Dacă aș fi părinte....*

Ședința 2. Colegii mei și relația mea cu ei

Scopul: Dezvoltarea abilităților de relaționare interpersonală cu colegii. Formarea relațiilor de pretenie în clasă, dezvoltarea capacităților de comunicare și cooperare cu alte persoane.

Obiective vs competențe:

- Să identifice propriile calități, interese, abilități utile într-o prietenie;
- Să determine și să comunice caracteristicile unui prieten;
- Să dezvolte capacități de comunicare eficientă cu colegii și profesorii;
- Să acorde și să solicite ajutor în caz de necesitate;
- Să elaboreze un cod comportamental în relația cu semenii;

Strategii de consiliere: de tip euristic, inductive, deductive, axate pe acțiune și exersare.

Metode: brainstorming-ul, discuția dirijată, dezbateră, modelarea și elaborarea strategiilor comportamentale (pentru preadolescenți), jocul de rol, explicația și problematizarea, reechilibrarea stilului de viață, prelegerea-dezbateră cu aplicații practice, posterul, studiul de caz.

Forme și modalități de consiliere: frontal, în perechi, în grupuri, individual, consiliere colectivă cu caracter informativ și pentru dezvoltare.

Mijloace: prezentare Power-Point, fișe distributive de lucru, carioca, foi, fișa „Caut un prieten”.

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII

1. Salutul (5 min.) le solicită participanților să comunice vecinului din stânga asocierile sale cu personalități (om politic, personalitate istorică, actor, personaj literar etc.), cu alte cuvinte de cine le amintește persoana vecinului. Fiecare are dreptul să afle de ce se asociază anume cu acest erou. Fiecare participant trebuie să găsească cât mai multe asocieri pentru a oferi o descriere mai amplă.

2. Exercițiul *Caut un prieten* (30 min.)

Scopul: să determine caracteristicile necesare într-o prietenie, să comunice în public propriile calități, interese, abilități; să recunoască importanța suportului și susținerii în prietenie.

Descriere: I etapă. Alcătuirea textului.

Instrucțiune: „Fiecare copil, om dorește să aibă un prieten adevărat. Cineva cred că se bucură de acum, că are un prieten adevărat. Cineva are mulți cunoscuți și amici, dar întâmpină dificultăți la alegere acelei persoane pe care ar putea-o numi prieten. Dar altcineva din cauza timidității sau introversiunii se simte singur și cu amărăciune va recunoaște că nu are prieteni. Dar altcineva din cauza timidității sau introversiunii se simte singur și cu amărăciune va recunoaște că nu are prieteni. Acum este necesar să alcătuiți textul unui anunț în ziar *Caut un prieten*. Fiecare pimește o fișă model cu cerințe. Timp limită 7 min.”.

II etapă. Fiecare își citește anunțul, ceilalți ascultă cu atenție pentru ca în final să determine care anunț a fost cel mai interesant pentru el și care va acumula cel mai mare număr de prieteni.

III etapă. Reflecția: Ați întâmpinat dificultăți? Când? Ce emoții ați simțit? Prin ce se caracterizează aceste anunțuri, care au acumulat un număr mare de prieteni?

Comentariu: După cum ați sesizat, pentru relațiile de prietenie e necesară nu numai dorința de a lua, dar și capacitatea de a oferi. La analiza propriilor calități, apare dorința de a schimba ceva la sine pentru o mai bună înțelegere și comunicare cu ceilalți.

3. *Exercițiul Cum să construiești relații de încredere (10-15 min.)* [142].

Scopul: să determine factorii ce mențin relațiile de încredere.

Descriere: Formăm două grupuri. Se solicită timp de 5 min. să evidențieze factorii care stau la baza relațiilor de încredere și barierele lor.

Drept exemplu pot servi următoarele reguli, care stau la baza relațiilor de încredere:

- De a evita să dominăm într-o relație;
- De a evita critica, observațiile și jignirile usturătoare; de a exprima acceptare și susținere;
- De a fi atent la vorbele, la poziția corpului, gesturile, mimica și intonația partenerului;
- De a fi stăpân pe propriile emoții, dispoziție, de a învinge propriile slăbiciuni;
- De a coordona interesele și dorințele proprii cu cele ale partenerului;
- De a fi binevoitor: a face complimente altuia, a fi darnic la laude;
- De a fi sincer: a evita minciuna și trădarea;
- De a se ține de cuvânt, promisiunile etc.

Comentariu: Încrederea este o componentă foarte importantă în relații. Dacă nu-i încredere, nu s nici relații. Când comunicăm cu cineva și dorim ca celălalt să aibă încredere în noi, să accepte punctul nostru de vedere sau să simtă față de un eveniment același lucru ca și noi, e necesar să utilizăm metoda convingerii, argumentării, aprobării (da, desigur; desigur, aveți dreptate; interesant, interesant; extraordinar! Excelent! etc.), atitudinea binevoitoare.

6. *Ritualul de adio.*

Moderatorul comunică participanților metafora „Spune-mi ce dai, ca să-ți spun ce o să primești”.

Anunț Caut un prieten [142]

Mă numesc _____.

Sunt _____ și _____ (2 calități de caracter).

În timpul liber _____ (ocupații preferate, hobby).

Cele 2 calități care le respect la alte persoane sunt _____ și _____.

Nu respect persoanele care _____ și _____ (2 neajunsuri)

Aș putea să te ajut _____

Aș dori ca prietenul/prietena să _____
_____ (ce să facă pt tine)

Visul meu este _____.

Consider că sunt un bun prieten deoarece _____.

Curriculum nonformal

Consilierea părinților pentru educația eficientă a preadolescenților

I. Cadrul conceptual

Consilierea părinților pentru educația eficientă a părinților/CPEEP în cadrul școlii poate fi considerată un element esențial în optimizarea întregului sistem educațional al familiei. Eficiența activităților propuse de curriculumul nonformal în cauză, este influențată de strategiile și intervențiile realizate din partea serviciului psihopedagogic al instituției de învățământ, ale administrației instituției și a comitetului părintesc. Acestea parvin și din partea diriginților, care depun eforturi psihomorale și profesionale sistematic în vederea formării unor părinți eficienți, atât la nivelul competențelor parentale cât și la nivelul relațiilor interpersonale, și elevi cultivați.

Scopul: CPEEP rezidă în aprofundarea cunoștințelor și cizelarea competențelor privind optimizarea comunicării și relaționării familiale, inclusiv a eficientizării educației preadolescenților.

Obiectivele cadru:

- Informarea părinților privind particularitățile individuale și psihologice ale preadolescenților;
- Optimizarea comunicării și relaționării familiale din perspectivă constructivă;
- Familiarizarea adulților cu specificul unui climat familial pozitiv, al creării acestuia prin comportamentul parental și relațiile preadolescenți-părinți constructive;
- Susținerea psihopedagogică a familiei pentru a preveni conflictele cu preadolescenții;
- Informarea și motivarea părinților privind solicitarea serviciilor de consiliere educațională în scopul optimizării relațiilor familiale;
- Inițierea și pregătirea părinților în luarea deciziilor privind educația preadolescenților;
- Consolidarea competențelor parentale și formarea atitudinii pozitive față de educația preadolescenților;
- Sensibilizarea și motivarea părinților pentru învățare și promovare a unui model comportamental de familist și părinte eficient;

Obiective specific vs competențe specifice:

- Formarea și consolidarea competențelor, a deprinderilor și practicilor de relaționare constructivă în colaborarea familie-copil-școală;
- Dezvoltarea atitudinii pozitive și a comportamentului prosocial cu privire la problematica creșterii, dezvoltării și educării copilului (la toate vârstele);
- Identificarea specificului rolurilor parentale și responsabilizarea părinților;

- Asigurarea și menținerea unui mediu educativ sănătos în familie și cadrul școlar;
- Participarea activă și creativă în desfășurarea activităților;
- Identificarea soluțiilor pentru depășirea dificultăților cu care se confruntă părinții în educația familială a preadolescenților;

Probleme identificate:

- Cunoștințe insuficiente și abilități limitate ale părinților cu privire la educarea eficientă și a adecvată a preadolescenților;
- Abordarea și solicitarea insuficientă a serviciilor de consiliere a părinților și elevilor în cadrul școlii;
- Dificultăți de comunicare și relaționare interpersonală;
- Cunoștințe și abilități parentale insuficiente de schimbare a comportamentului indezirabil propriu și al copilului (de exprimare a emoțiilor; negociere și rezolvare a conflictelor; dezvoltarea și stimularea stimei de sine etc.);
- Influența negativă a opiniilor preconcepute, rigide, nesănătoase despre educația copiilor la general și, a preadolescenților, în special.

II. Tematica și distribuirea orientativă a orelor:

Nr. ord.	Unități de conținut	Număr de ore (orientativ)
1.	Familia și educația familială. Funcțiile familiei și stilurile educative. Educația părinților – subsistem al educației permanente. Educația parentală și parentingul. Copilul la variate vârste și educația familială.	
2.	Părinții, competențele parentale și educația preadolescentului. Rolul părinților și a modelelor parentale ale acestora în educația preadolescentului. Cordialitatea, empatia și exigența în relațiile de afecțiune între părinți și între părinți-copii.	
3.	Principii și condiții de eficientizare a acțiunii educative familiale. Principiile educației copiilor. Arta de a fi părinte. Rolul familiei în dezvoltarea copilului. <i>Școala pentru părinți</i> - factor de motivare și schimbare a atitudinilor și competențelor parentale.	
4.	Etica și arta comportamentului familial. Cultura relațiilor familiale. Cum să comunicăm eficient cu copiii? Codul etic al comportării familial.	

5.	Probleme și dificultăți în viața de familie. Caracteristici ale relațiilor familiale și ale comportamentelor familiale. Factori perturbatorii. Reducerea și anihilarea conflictelor dintre generații. Ameliorarea atitudinii și comportamentului părinților în relația lor cu copiii. Greșeli educative ale părinților și modalități de evitare a lor. Efectele violenței domestice asupra personalității copilului.	
6.	Optimizarea relației școală-familie prin educația parentală. Vreau să fiu un părinte competent și eficient. Modalități și metode de asigurare a unui parteneriat eficient.	
7.	Consilierea psihopedagogică a familiei. Climatul familial și impactul lui asupra copilului. Climatul afectiv al familiei și personalitatea copilului. Semnele distorsiunilor de conduită care orientează părinții să se adreseze consilierului.	
8.	Perspectivă și modalități de autoperfecționare a părinților în contextual educației permanente. Consolidarea valorilor morale în cadrul familiei. Activități socio-educative cu părinții.	

III. Sugestii metodologice

- În demersul educativ/formativ de față vom aborda educația părinților și consilierea pentru familie a părinților, deoarece familia constituie spațiul firesc și propice pentru asigurarea unei educații adecvate a copilului;
- Cercetarea/examinarea problematicei din perspectiva subiectului educației-copilului la diferite vârste, cu specificarea principiilor și modalităților de abordare a acestora;
- Conținuturile specifice propuse în cadrul activităților cu părinții sunt integrabile la toate nivelurile, dimensiunile și formele educației; stimulează formarea deprinderilor și competențelor parentale în scopul armonizării relațiilor familiale; integrării și adaptării eficiente a membrilor familiei la cerințele sociale actuale;

IV. Strategii de evaluare

Realizarea obiectivelor stabilite și a conținutului curriculumului nonformal pentru părinți este posibilă prin aplicarea strategiilor cognitive-constructiviste: reflexia, studiul prin descoperire, explicația, dezbaterile, analiza studiilor de caz etc. Accentul se va pune pe îmbinarea adecvată a formelor și metodelor clasice cu cele moderne interactive.

Modalități de realizare a interacțiunii profesor-părinți vor fi: lectoratele pentru părinți, demonstrarea materialelor Power-Point, aplicații practice, lectură ghidată, activități de intervenție față în față, activități de consiliere în grupuri mici de părinți uniți de interese și probleme comune.

Sugestii aplicative:

După parcurgerea fiecărui modul au fost desfășurate activități practice - ședințe de consiliere și ateliere de formare și consolidare a competențelor parentale.

Bibliografia de bază recomandată:

1. Băban A. Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigiență și consiliere. Cluj-Napoca: Ardealului, 2009. 307 p.
2. Bonchiș E. Familia și rolul ei în educarea copilului. Iași: Polirom, 2011. 424 p.
3. Calaraș C. Conflictologie familială. Chișinău: Primex – com SRL, 2014. 64 p.
4. Calaraș C. Cultura educației elevului. Chișinău: CEP USM, 2007. 139 p.
5. Cuznețov L. Consilierea parentală. Ghid metodologic. Chișinău: Primex-com SRL, 2013. 110 p.
6. Cuznețov L. Filosofia practică a familiei. Chișinău, 2013. 328 p.
7. Cuznețov Larisa. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: Centrul Editorial-poligrafic al USM, 2008. 624 p.
8. Răileanu-Ciobanu O. Pedagogia competențelor: Suport de curs. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. Tipografia „Primex Com”, Chișinău, 2015. – 120 p.
9. Segalen M. Sociologia familiei. Iași: Polirom, 2011. 440 p.
10. Silistraru N. Note de curs la pedagogie. Chișinău: Tipografia UPS —I. Creangă, 2000. 299 p.
11. Șișova T. Probleme și dificultăți în educarea copiilor- București: Editura Sphia, 2012. 424 p.
12. Șoitu L. Vrăsmaș E., Păun E. Consiliere familială. București: Institutul European, 2001. 126 p.
13. Sorici O. Fundamente pedagogice ale formării competențelor parentale în contextual educației axiologice , Teza de doctor în pedagogie, Chișinău 2013 ,U.P.S. I.Creangă. 174 p.
14. Voinea M. Sociologia familiei: probleme teoretice și aplicații practice. Pitești: Universității, 2004. 241 p.
15. Vrăsmaș E. A. Consilierea și educația părinților. București: Aramis, 2002. 176 p.
16. Vrăsmaș E. Intervenția socioeducațională ca sprijin pentru părinți. București: Aramis, 2008. 256 p.

***Impactul implementării programului de consiliere educațională
a părinților și preadolescenților***

După implementarea programului, am urmărit să identificăm schimbările care au avut loc la nivel de cogniții, atitudini și comportamente ale părinților și preadolescenților. Deși, rezultatele nu au apărut imediat, acestea oricum sau îmbunătățit simțitor. Procesul de consiliere educațională, a produs rezultate pozitive atât pentru copii/preadolescenți, cât și pentru părinții acestora.

Preadolescenții au arătat că:

- au conștientizat situația lor școlară, perioada dificilă pe care o traversează;
- au fortificat încrederea în sine și ceilalți;
- au însușit tehnici de armonizare a relațiilor cu prietenii, colegii de clasă, părinții și cadrele didactice;
- au optimizat comunicarea dintre ei și părinți;
- au observant diminuarea comportamentelor agresive;
- au fost în stare să depășească dificultățile de învățare;

Părinții au demonstrat:

- schimbarea cognițiilor și atitudinilor, găsirea remediilor și urmarea lor în paralel cu elaborarea strategiilor comportamentale noi;
- resemnificarea și schimbarea conduitei agresive în conduită pozitivă;
- acceptarea și promovarea modul sănătos și demn de viață;
- asimilarea strategiilor coping de depășire a situațiilor de criză;
- optimizarea comunicării cu propriul copil;
- creșterea interesului pentru a dezvolta un parteneriat mai eficient școală-familie;
- conștientizarea și înțelegerea de către părinți a efectelor negative asupra preadolescenților în lipsa lor de lungă durată;
- abordarea corectă a preadolescenților bazată pe respectarea drepturilor;
- conștientizarea responsabilităților meseriei de părinte;
- exersarea în folosirea metodelor bazate pe cooperare;
- elaborarea și valorificarea strategiilor de prevenire și soluționare eficientă a conflictelor;
- deprinderea abilităților de prevenire a unor dificultăți de relaționare familială;

Prin implementarea acestui program, prin rezultatele înregistrate de beneficiari, am demonstrat eficiența și utilitatea lui. Datorită cunoașterii, promovării și implementării *Modelului pedagogic de consiliere educațională, centrat pe armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți*, am reușit să obținem success.

Descrierea succintă a activității platformei de educație și consiliere a preadolescenților și părinților www.parinti-preadolescenti.md

Actualmente, tipurile de asistență educațională-consultativă a familiei sunt variate, în funcție de orientarea și necesitățile grupului de beneficiari și/sau în funcție de aspectele vizate, cu certitudine că se delimitează și diferențiază tipurile de intervenție, modelul de comunicare a adultului cu specialistul-consilier; strategiile de oferire a ajutorului pentru soluționarea *dificultăților* cu care se confruntă familia și copiii de varietate vârste, inclusiv preadolescenții. Pornind de la aceste realități, a apărut necesitatea elaborării și dezvoltării unei platforme de *Educație și consiliere psihopedagogică a preadolescenților și părinților* (www.parinti-preadolescenti.md), deoarece consilierea axată pe dezvoltarea adulților și prevenția unor dificultăți de educație a copiilor, realizată online este solicitată și abordată ca un mijloc inovativ și eficient de autoperfecționare a personalității umane, inclusiv a personalității părinților. Evident că în cazul dat, trebuie să fie respectate principiile codului deontologic, principiile educației și consilierii copiilor și adulților, principiul axării pe cerințele științifice față de abordarea persoanei și a valorificării procesului de consiliere. Anume acest fapt ne-a orientat spre implicarea specialiștilor cu renume în domeniul educației și consilierii familiei (Cuznețov Larisa, dr. hab., prof. univ. și Calaraș Carolina, dr., conf. univ.). Toate informațiile publicate sunt verificate și completate de specialiștii în cauză. Având același scop ca și consilierea realizată la birou „față în față” sau consilierea grupurilor mari/ consilierea axată pe informarea și dezvoltarea părinților, realizată în instituțiile de învățământ, consilierea în cadrul platformei este destinată educației familiei, oferă un cadru comod, propice în care atât părinții cât și preadolescenții se pot exprima; pot fi ei înșiși/ naturali pentru a găsi soluții la problemele cu care se confruntă, pentru a-și spori nivelul de competență și autoeficiență. Astfel, accentuăm că prezența online deschide accesul la o arie mai mare a populației, deoarece majoritatea utilizatorilor accesează zilnic diferite informații pe site-uri de socializare. Platforma respectivă concentrează în cadrul ei varietate probe/teste, recomandări, conținuturi ce vizează comunicarea, relaționarea familială, nemijlocit, educația și consilierea preadolescenților și a părinților.

Elaborarea acestei platforme a pornit de la următoarele premise:

1. *Ajustarea la necesitățile și modul de instruire a preadolescenților.* Este evident faptul că la definirea și construirea site-ului sau luat în vedere necesitățile grupului de beneficiari căruia se

adreasează. Elaborarea lui, bazându-se pe particularitățile de vârstă. Reeșind din considerentele că preadolescenții, spre deosebire de părinții lor manifestă un interes mai mare față de tehnologiile performante, instrumentul vizat le este comod și convine intereselor și modalităților de informare ale preadolescenților (opiniile preadolescenților).

2. *Lipsa timpului pentru a se prezenta la traininguri, mese rotunde și ateliere de formare.* În acest context, am încercat să adaptăm modalitățile de transmitere a conținuturilor ce vizează educația și consilierea familiei la solicitările părinților care nu dispun de timp suficient pentru a se prezenta la aceste activități, având acces la conținuturile plasate pe platformă.
3. *Dezvoltarea insuficientă a serviciilor de consiliere online în R. Moldova.* Studiind mediul virtual în domeniul consilierii, am constatat că în R. Moldova sunt insuficient dezvoltate serviciile de consiliere online, în care atât părinții cât și preadolescenții pot găsi un șir de soluții la problemele cu care se confruntă.
4. *Prezentarea informației strict la subiect în corespundere cu nevoile beneficiarilor.* Reieșind din răspunsurile subiecților investigați la chestionarele aplicate, am evidențiat specificul dificultăților cu care se confruntă aceștea. Activitățile și resursele puse la dispoziția beneficiarilor sunt variate și atractive, abordează subiecte ce interesează atât preadolescenții, părinții cât și cadrele didactice.
5. *Evitarea disconfortului unei întâlniri față în față.* Dat fiind faptul, că în R. Moldova sunt insuficient dezvoltate serviciile de consiliere, mai cu seamă în mediile de rezidență rurale, unde atât părinții cât și preadolescenții nu obișnuiesc să apeleze la serviciile de consiliere, beneficiarii simt un disconfort personal, manifestat prin anxietate, confuzie și agitație. Pentru a evita aceste dificultăți și disconfortul întâlnirilor față în față dintre consilier și beneficiar, conținuturile din cadrul platformei și toate celelalte mijloace, le oferă un suport accesibil. În acest sens, precizăm că platforma nu furnizează doar informații, ci pune accent pe activitățile care presupun schimb de idei, construire de cunoștințe noi, valorificarea celor anterioare și consolidarea competențelor de autoperfecționare.

Feed-backul primit de la părinți ne-a convins că platforma de educație și consiliere a acestora poate fi definită ca un mediu educațional la distanță, o formă de interrelaționare și comunicare, bazată pe colaborarea eficientă dintre consilierii educaționali și părinții, preadolescenții, cadrele didactice și specialiștii din domeniile solicitate (medici, juriști etc.).

Urmărind platforma de educație și consiliere a preadolescenților și părinților, din 372 de accesări individuale am obținut feedback pozitiv de la aproximativ 80% din respondenți care

consideră conținuturile plasate în cadrul platformei foarte utile și ajustate la necesitățile și cerințele familiei. Astfel trebuie remarcat faptul, că atât în mediul de rezidență urban, cât și cel rural respondenții accesează platforma de informare online (care se justifică prin utilizarea sporită a internetului și nivelul de accesibilitate a informației).

Platforma are următoarea structură:

1. **PANOUL PRINCIPAL** în prefață, în care sunt concentrate mai multe pagini. Fiecare pagină are denumirea și conținutul ei, gândite pentru a asigura o anumită logică a informației;
 - a) **Preadolescența.** Rubrică ce conține informație importantă și succintă referitoare la particularitățile de vârstă și individuale ale vârstei preadolescente. Informație utilă pentru părinți, preadolescenți cât și cadrele didactice.
 - b) **Dicționar.** Rubrică ce descrie principalii termeni cu care operăm în procesul de educație și consiliere a familiei cu preadolescent.
 - c) **Informații.** În această pagină sunt plasate informații utile despre activitățile pe care urmează să le realizăm în cadrul instituțiilor implicate în experimentul psihopedagogic.
 - d) **Articole.** Pagină care conține articolele publicate deja în revistele de profil și care pot fi accesate de părinți și cadrele didactice interesate de completarea cunoștințelor despre vârsta preadolescentă, conflictele intergeneraționale, strategii de depășire a acestor dificultăți etc.
 - e) **Întrebări și răspunsuri.** Pagina pe care o accesează beneficiarii pentru a acorda întrebări referitoare la problemele cu care se confruntă în relația cu părinții, semenii, cadrele didactice etc. Acordând o întrebare pe serverul platformei, noi primim conținutul acesteia și în cel mai scurt timp raspundem, răspunsul apare în subsolul întrebării.
 - f) **Investigații și chestionare.** În cadrul acestei pagini, am plasat instrumentele de cercetare experimentală prin care am intenționat să aflăm opinia preadolescenților referitor la calitatea relației dintre ei și părinți, opinia părinților despre dificultățile întâmpinate în procesul de creștere și dezvoltare a preadolescenților și evaluarea opiniei cadrelor didactice cu privire la calitatea competențelor parentale.
 - g) **Contacte.** Pagina care oferă date de contact ale specialiștilor ce pot oferi sprijin calificat în depășirea dificultăților familiale și școlare.

2. BLOCURILE PLATFORMEI:

ABC-ul comunicării părinți-preadolescenți

Educația și consilierea părinților

Recomandări pentru copii/preadolescenți

Blocurile sunt situate în zona publică a platformei și concentrează informații utile și suficient de credibile pentru a fi luate în considerare, deoarece sunt realizate de specialiști notorii în domeniul educației familiale.

Sinteză prealabilă

Un lucru surprinzător este faptul că, deși un număr mare al respondenților utilizează diferite surse de informare, accesând platforma și alte aplicații ale Internetului, consilierea online este considerată utilă, dar totuși, beneficiarii își doresc consultații pe viu cu specialiștii. În acest sens mulți respondenți ce accesează platforma apelează și la consilierea tradițională oferită de către colaboratorii centrului universitar de *Consiliere petru autoeficiență și consiliere a familiei* din cadrul UPS „Ion Creangă” și alte centre.

Avantajele consilierii educaționale prin intermediul platformei:

- Interacționezi aici și acum; Părinții preadolescenților sunt liberi să aleagă momentul în care doresc a o accesa; Poți beneficia de consiliere indiferent de locul unde vă aflați (de oriunde dorești, acasă, școală, serviciu); Elimină disconfortul unei întâlniri față în față;

Dezavantajele consilierii educaționale prin intermediul platformei:

- Dificultățile unor beneficiari de a accesa sau utiliza calculatorul; Mediarea comunicării prin mecanisme tehnice, impersonale; Reducerea elementelor de feedback, imposibilitatea de a observa conduita beneficiarului.

În concluzie, putem remarca faptul că cercetarea respectivă demonstrează posibilitatea valorificării a mai multor forme/modalități de informare și consiliere a familiei. Cei mai mulți utilizatori sunt conștienți de faptul că conținuturile cu caracter informativ accesate online au scop orientativ în rezolvarea problemelor cu care se confruntă și au încredere în sfaturile și experiențele împărtășite online de către consilier sau alți membrii ai comunității platformei. În acest sens, merită menționat faptul că având în vedere că Internetul este un spațiu liber pentru distribuirea informațiilor, beneficiarii trebuie să fie conștienți de etica și deontologia procesului de consiliere. Dacă consilierul nu va manifesta empatie, acceptare necondiționată, colaborare și responsabilitate în suportul oferit, va primi un feedback negativ. Consilierea psihopedagogică a preadolescenților și părinților prin intermediul platformei funcționează, însă la fel ca și în cazul consilierii la cabinet, este nevoie de angajament, deschidere și implicarea activă atât a beneficiarilor cât și a consilierului pentru a obține rezultate vizibile.

În final menționăm că procesul de consiliere psihopedagogică a familiei prin intermediul platformei de *Educație și consiliere a preadolescenților și părinților* se adresează necesității de

depășire a problemelor de informare, învățare și schimbare a cunoștințelor și comportamentelor beneficiarilor, iar transformarea benefică și adaptarea persoanei consiliate la tendințele tehnologice actuale, tind să formeze interes nu numai pentru distracții și jocuri plasate pe Internet, dar și pentru dezvoltarea inteligenței și a autoeficienței în învățarea pe parcursul vieții individului.

***Bibliografia recomandată părinților și preadolescenților pentru
autoeducație în scopul armonizării relațiilor familiale***

1. Bonchiș E. Familia și rolul ei în educarea copilului. Iași: Polirom, 2011. 424 p.
2. Calaraș C. Conflictologie familială. Chișinău: Primex – com SRL, 2014. 64 p.
3. Calaraș C. Cultura educației elevului. Chișinău: CEP USM, 2007. 139 p.
4. Cuznețov L. Consilierea parentală. Ghid metodologic. Chișinău: Primex-com SRL, 2013. 110 p.
5. Cuznețov L. Filosofia practică a familiei. Chișinău, 2013. 328 p.
6. Cuznețov Larisa. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: Centrul Editorial-poligrafic al USM, 2008. 624 p.
7. Pănișoară, I. O. Comunicarea eficientă. Iași: Polirom, 2008
8. Răileanu-Ciobanu O. Pedagogia competențelor: Suport de curs. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. Tipografia „Primex Com”, Chișinău, 2015. 120 p.
9. Răileanu O. Consilierea educațională a familiei cu preadolescenți. Monografie. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2017. 172 p.
10. Savatie Bastovoi, Antiparenting. Sensul pierdut al paternității. Editura CATHISMA, București, 2017. 264 p.
11. Șișova T. Probleme și dificultăți în educarea copiilor- București: Editura Sphia, 2012. 424 p.
12. Voinea M. Familia contemporană. Mică enciclopedie. București: Focus, 2005. 240 p.
13. Vrăsmaș E. A. Consilierea și educația părinților. București: Aramis, 2002. 176 p.

GLOSAR

Acțiunea educativă familială este o acțiune orientată spre un anumit scop, care urmează obiectivele proiectate, prin conținuturile/valorile determinate în virtutea unor condiții și norme special stabilite de părinți. Valorificându-se aceste acțiuni prin intermediul unor metode, mijloace, agenți ce contribuie la cultivarea omului, acestea sunt considerate drept acțiuni educative [114, p.122].

Actor – concept corelativ apărut în sociologie, ce denotă un factor de ordine socială, instituție socială, interacțiune socială. În științele educației desemnează un individ capabil de comportamente relativ stabile, previzibile, al cărui principiu relațional este dobândit în cadrul societății. Actorul reprezintă un individ care poate fi abordat ca subiect al cunoașterii, capabil de receptare, producere, prelucrare și transmitere a informației/ valorilor [35].

Adaptabilitatea familiei – capacitatea sistemului familial de a-și reechilibra modul de viață, de a-și modifica sau schimba structurile de putere, rolurile sociale, regulile de conviețuire în funcție de situațiile sociale concrete [40].

Atitudine – fel de a se comporta, de a fi, care reprezintă o anumită concepție. Poziția personalității față de un eveniment sau față de un aspect al realității. Stare de predispoziție pentru a acționa, a se comporta în diverse situații de viață în calitate de familist, părinte, cetățean [40].

Competențe parentale concept care presupune mobilizarea unui ansamblu de resurse: cunoștințe, abilități, priceperi, experiențe, atitudini, scheme, capacități, ce-i permit părintelui să-și realizeze eficient rolurile sale în raport cu educația și creșterea copilului [40].

Conflictul - o formă de comportament competitiv între persoane sau grupuri, manifestări contradictorii între entități individuale sau colective, ce apar atunci când acestea intră în competiție pentru unele resurse limitate [13; 85].

Consilierea educațională - o capacitate a oamenilor de a rezolva independent problemele prin însușirea modului de a-și modifica cognițiile, atitudinile și comportamentul său pentru a se adapta solicitărilor sociale, de a fi capabili să-și gestioneze trăirile afective, să rezolve conflictele existente în interiorul familiei, în relația preadolescenți-părinți, pentru a îmbunătăți relațiile dintre ei și de ași asuma responsabilități în luarea deciziilor, precum și atingerea unui nivel optim de funcționare a personalității [55, p.60].

Consilierea familială reprezintă intervenția și sprijinul acordat familiilor, care traversează o situație de criză, funcțională sau nu, situație ce reclamă mobilizarea resurselor individuale și sociale

în scopul favorizării adaptării familiei la schimbare [151].

Consilierea psihologică reprezintă un proces de sprijin și ajutor acordat acelor persoane un tip de intervenție prin care se urmărește un mod de a proceda, un model de comportament ce trebuie adoptat într-o situație dată sau, în general, în viața și activitatea cotidiană. Ea se adresează persoanelor normale, sănătoase psihic, aflate uneori în dificultate, pe care consilierul le ajută să-și conștientizeze disponibilitățile și să le valorifice pentru rezolvarea problemelor cu care se confruntă, trăind o viață plină de sens, confortabilă din punct de vedere psihologic [55, p.13].

Coping - mecanisme menite să confere persoanei modalitățile și instrumentele necesare de a gestiona adecvat stresul, în sensul diminuării distresului și al potențării eustresului, astfel încât acesta să trăiască stări de confort psihologic, automulțumire, satisfacție, fericire [Apud. 37, p. 58].

Coping cognitiv mecanismele de procesare și gândire/reconstruire a informației în scopul reducerii disresului [Apud. 37, p. 58].

Coping comportamental comportamentele preventive și de adaptare la stres [Ibidem.].

Cultura familiei reprezintă totalitatea valorilor materiale și spirituale pe care le posedă și le promovează familia ca instituție socială primară. Valorile spirituale rezidă în cunoștințele, credințele, deprinderile morale, pe care le posedă membrii familiei inclusiv virtuțile, convingerile, tradițiile, modelele comportamentale ale părinților, copiilor bunicilor și atitudinile valorice ale acestora, axate pe Bine, Frumos, Adevăr și Sacru [36, p.46].

Dificultate din perspectivă strategică, este o stare neplăcută a lucrurilor care poate fi soluționată prin acțiuni simple, logice sau constituie o parte inevitabilă a vieții, cu care trebuie să ne obișnuim și să trăim. [39].

Familia este cea mai veche instituție socială și una dintre cele mai importante valori socio-umane, care conferă sens profund vieții omului, în plan filosofic și moral, îi asigură fericirea, sănătatea fizică și echilibrul psihologic, construcția sinelui și integrarea lui în societate [36; 39].

Familia dezarmonioasă este aceea în care predomină conflictele, neîncrederea, gelozia, evenimentele familiale neplăcute, care afectează partenerii conjugali, cât și socializarea copiilor, abilitatea lor de a învăța, de a fi independenți, de a se înțelege cu ceilalți și a conștientiza importanța regulilor. Mai mult decât atât, în familiile dezarmonioase poate fi afectat progresul școlar al copiilor, dar și stima de sine a tuturor persoanelor, care fac parte din ele. Familia dezarmonioasă se mai numește și disfuncțională, deoarece nu este în stare să asigure realizarea eficientă a funcțiilor sale. Disfuncțiile pot apărea în orice domeniu al vieții de familie: relațional, economic, cultural, afectiv; nașterea, creșterea și educarea copiilor [36].

Familie armonioasă - modelul de familie care posedă un înalt grad de coeziune a membrilor săi, disciplină, control, comunicare, posibilități de afirmare a fiecăruia, îndeplinește adecvat toate funcțiile, asigurând satisfacerea necesităților vitale ale membrilor săi [Ibidem. p. 96].

Parteneriatul educațional reprezintă un fenomen sociouman și un proces pedagogic de colaborare între actorii sociali, care susțin eforturile instituției de învățământ, ale familiei și contribuie la formarea integrală a personalității elevului, asigurând eficiența inserției sociale a acestuia [8].

Relațiile interpersonale reprezintă tipul de *relații sociale, caracterizate prin faptul că sunt stabilite* între persoane (nu grupuri, instituții, colectivități) și sunt regizate într-o măsură semnificativă de logica necesităților umane individuale. Multe necesități individuale sunt satisfăcute în relațiile dintre persoane: suport psihologic, dragoste, stimă, reducere a incertitudinii și anxietății, afiliere, securitate, statut, prestigiu” [3].

Terapie familială sistemică (*systemic family therapy*) – modalitate psihoterapeutică influențată de ideile unui anumit grup de cercetători, clinicieni sau ale anumitor curente de gândire (în special Bateson G., Echipa de Milano și construcționismul social), având ca interes central relațiile interpersonale, metafora sistemului, contextul, semnificația și dialogul. Din punct de vedere tehnic, terapeutul poate consulta sisteme umane diferite – indivizi, cupluri, familii, organizații și sisteme terapeutice (clienți plus specialiștii implicați în asistarea acestora) [78].

Valori familiale bunurile familiei sau standard de evaluare/apreciere a propriului comportament în cadrul familiei și față de familie. Valorile familiale pot fi spirituale și materiale. Resursele umane: părinții, bunicii, copii de asemenea, reprezintă valori umane [40].

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, Răileanu Olga, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat *Consilierea educațională ca factor de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți* sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Răileanu Olga

12.07.2018

CURRICULUM VITAE

I. DATE PERSONALE

Numele de familie și prenumele: **Răileanu Olga**

Cetățenia: R. Moldova

Data nașterii: 8 iunie 1986

Locul nașterii: Republica Moldova, or. Leova, s. Cupcui

II. STUDII:

2013 - prezent – Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, studii de doctorat, specializarea: Teoria generală a educației;

2008 - 2010 – Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, studii de masterat în Științe ale educației, specializarea: Metodologia cercetării în științele pedagogice;

2004 - 2008 – Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, studii de licență în Științe ale educației, facultatea: Pedagogie, specialitatea: Pedagogie și limbă engleză;

2001- 2004 – Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din or. Leova

1992 - 2001 – Gimnaziul "Spiridon Oglindă" din s. Cupcui, rul Leova.

II. STAGII DE CERCETARE ȘI FORMARE PROFESIONALĂ:

31.03.2018 – am participat la Masa rotundă *Consiliere familiei și managementul educational în contextual pedagogiei postmoderne*, (6 ore teoretico-practice). Centru de consiliere pentru autoeficiență și consiliere a familiei în colaborare cu Facultatea de Formare Continuă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

28.03.2017 – am participat la atelierul de formare a competențelor de autoeficiență *Controlul stărilor de criză, a stresului și depășirea conflictelor interioare*, (4 ore teoretico-practice), Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

- 21.02.2017 – am organizat atelierul de formare a competențelor de autoeficiență *Stabilirea, formularea și soluționarea unor probleme existențiale/de viață și a celor apărute în procesul studiilor*, (4 ore teoretico-practice), Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
- 8.12.2016 – am participat la atelierul de formare a competențelor de autoeficiență *Eu-l și personalitatea în devenire. Autocunoașterea și autoperfecționarea*, (4 ore teoretico-practice), Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
- 22.04.2016 – am participat la trainingul „*Utilizarea elementelor de psihodramă în consiliere*”, Liceul Teoretic „Mircea Eliade” din Chișinău;
- 22.04.2016 – am participat la Workshop-ul: „*Scoala părinților - o necesitate actuală*”, Liceul Teoretic „Mircea Eliade” din Chișinău;
- 22.04.2016 – am participat la un Schimb de bune practici, „*Evaluarea personalității în activitatea de consiliere-metode alternative*”, Liceul Teoretic „Miguel de Cervantes Saavedra” din Chișinău;
- 21.04.2016 – am participat la atelierul tematic „*Adaptarea stilului parental la cerințele educaționale moderne*”, desfășurat în cadrul Liceului Teoretic „Mircea Eliade” din Chișinău;
- 6.03.2016 – am participat la programul de formare continuă pentru cadrele didactice preuniversitare (6 ore) „*Formarea personalității în contextual paradigmei umaniste*”, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău;
- 04.02.2016-
18.02.2016. – am participat în cadrul trainingul-ui pentru formarea continuă a competențelor profesionale ale cadrelor didactice universitare, „*Optimizarea strategiilor didactice de predare-învățare la treapa universitară de învățământ*” (12 ore practice). Centrul de Ghidare și Consiliere în Carieră, UPS „Ion Creangă” din Chișinău;
- 28.11.2015 – m-am format în cadrul trainingului pentru formarea continuă a competențelor profesionale ale cadrelor didactice universitare „*Comunicarea eficientă*” (8 ore teoretico-practice), Centrul de Ghidare și Consiliere în Carieră, UPS „Ion Creangă” din Chișinău;
- 02.12 – 17.12.2015 – m-am format în cadrul trainingului pentru formarea continuă a competențelor profesionale ale cadrelor didactice universitare „

Metodologia evaluării la treapta universitară de învățământ”, Centrul de Ghidare și Consiliere în Carieră, UPS „Ion Creangă” din Chișinău;

- 19.11- 03.12.2015 – m-am format în cadrul trainingului pentru formarea continuă a competențelor profesionale ale cadrelor didactice universitare „*Elaborarea curricula universitare*” (12 ore teoretico-practice), Centrul de Ghidare și Consiliere în Carieră, UPS „Ion Creangă” din Chișinău;
- 18 .08. 2015 – am participat la atelierul practice „*Abordarea optimistă a învățării și a activității extracurriculare cu Edu Moodle România*” Conferința Internațională MoodleMoot România, Constanța, 2015;
- 19.08. 2015 – am participat la atelierul practic „*Copii de siguranță ale unui curs, arhivare-restaurare*”, Conferința Internațională MoodleMoot România, Constanța 2015;
19. 08. 2015 – am participat la atelierul practic „*Copii de siguranță ale unui curs, arhivare-restaurare*”, Conferința Internațională MoodleMoot România, Constanța 2015;
- 30-03—3.04.2015 – SC eLearning & Software SRL - Comunitatea Moodle din Moldova gazda evenimentului Academia de Studii Economice din Moldova, Ediția a III-a;
- 17.08 –21.08.2015 – Formare profesională "*Dezvoltator de e-learning*" Certificat de participare,cu durata de 40 ore, examenul cu media 9,75.
- 30-03-3.04.2015 – Centru de formare Moodle, Finalizarea cursului Moodle pentru profesori cu durata de 40 ore .
- 16.07.2014 – Curs de instruire: *Dreptul la educație-drept fundamental al omului. Accesul la educație al persoanelor cu dizabilități și prevenirea discriminării.*

III. DOMENII DE INTERES ȘTIINȚIFIC:

Teoria generală a educației: Fundamentele pedagogiei, Proiectarea educațională, Managementul educațional, Pedagogia competențelor, Managementul timpului liber, Pedagogia familiei, Educația preadolescenților și adolescenților, Pedagogia adulților, Consilierea educațională, Consilierea parentală.

V. ACTIVITATE PROFESIONALĂ:

2017 – prezent	- Pedagog social în căminele cu studenții internaționali din cadrul U.S.M.F. „Nicolae Testemițanu” din or. Chișinău.
2016 – prezent	- Colaborator al Centrului universitar de consiliere pentru autoeficiență și consiliere a familiei din cadrul UPS „Ion Creangă”.
2008 - prezent	- lector, Catedra Științe ale Educației, UPS „Ion Creangă”.
2008-2009	- educator, în Instituția preșcolară nr. 153 din or. Chișinău.
2004 - 2008	- conducător de cerc, Casa de copii de tip mixt s. Cupcui;

VI. PARTICIPĂRI LA FORURI ȘTIINȚIFICE (NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE)

17 .05. 2017	- Conferința „De la bun la excelent- formarea coeziunii școală-comunitate”, Instituția Publică Școala primară grădiniță „Ilie Fulga”, com. Stăuceni.
15-16 mai 2017	- Conferința Științifică Internațională „Familia-factor existențial de promovare a valorilor etern-umane (ediția a II-a)”.- Chișinău: UPS „Ion Creangă”, cu articolul <i>Utilizarea metaforei „efectul fluturului” în cadrul programului de consiliere psihopedagogică a părinților și preadolescenților</i> .
martie 2017	- Conferința științifică anuală a profesorilor și cercetătorilor UPS „Ion Creangă”, cu articolul <i>Consilierea psihopedagogică a familiei prin intermediul platformei de educație și consiliere a părinților și preadolescenților</i> .
21-22 .05. 2016	- Conferința națională cu participare internațională. „Școala modernă: dimensiuni psihologice în evaluarea și consilierea psihopedagogică”, desfășurat în cadrul Liceului Teoretic „Mircea Eliade” din Chișinău.
01.06. 2016	- Conferința „Resurse educaționale deschise în Moldova: Aici și Acum”, Centrul Educațional Pro-Didactica din Chișinău;
26.10-27 .10. 2015	- Conferința științifico-practică internațională, „Coordonate actuale ale formării cadrelor didactice pentru educația mediatică contemporană”. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” și Academia DW;

- martie 2014 - Conferința științifică anuală a profesorilor și cercetătorilor UPS „ Ion Creangă”, Vol II, „Probleme ale științelor umanistice și modernizării învățământului”, Chișinău, cu articolul *Repere axiologiceale relațiilor preadolescenți-părinți*.

- 31 octombrie 2014 - Conferința științifico-practică națională cu participare internațională. „Facultatea de pedagogie: Tradiție și modernitate. Dialogul generațiilor”. Chișinău, cu articolul *Importanța acțiunilor de consiliere psihopedagogică în formarea considerației de sine la preadolescenți*.

- 16-17 mai 2013 - Simpozionului Științific Internațional „Cultura profesională a cadrelor didactice. Exigențe anuale”, Chișinău, cu articolul *Practica pedagogică - o oportunitate de consolidare a competențelor profesionale*.

VII. LUCRĂRI ȘTIINȚIFICE PUBLICATE:

La tema tezei de doctor: Monografie – 1, Suport de curs - 1 și articole științifice – 9.

- **Răileanu O.** Consilierea educațională a familiei cu preadolescenți. Monografie. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2017. 172 p.
- **Răileanu-Ciobanu O.** Pedagogia competențelor: Suport de curs. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”. Tipografia „Primex Com”, Chișinău, 2015. 120 p.
- **Răileanu O.** Importanța acțiunilor de consiliere psihopedagogică în formarea considerației de sine la preadolescenți. În: Materialele conferinței științifico-practice naționale cu participare internațională. 31 octombrie 2014, Vol II, „Facultatea de pedagogie: Tradiție și modernitate. Dialogul generațiilor”. Chișinău, 2014. p. 96-102.
- **Răileanu O.** Importanța formării competenței de consiliere psihopedagogică la cadrele didactice debutante. În: Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor. „ Probleme actuale ale științelor umanistice”, Vol. XIV, Partea I. Chișinău, 2015 p. 37-46.
- **Răileanu O.** *Repere axiologice ale relațiilor preadolescenți-părinți*. În: Conferința științifică anuală a profesorilor și cercetătorilor UPS „ Ion Creangă”, Vol II, „Probleme ale științelor umanistice și modernizării învățământului”, Chișinău, 2014. p. 426-431.
- **Răileanu O.** *Educația părinților și relația preadolescenți-părinți în contextual consilierii psihopedagogice*. În analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor. Vol. XIII. Partea I. „Probleme actuale ale științelor umanistice”, Chișinău 2014. p. 192-198.

- **Răileanu O.** *Consilierea psihopedagogică ca strategie de optimizare a educației preadolescentului din familiile aflate în dificultate.* În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe ale Educației” 2015, nr. 9 (89) ISSN. 1857-2103, p.38-42.
- **Răileanu O.** *Abordări teoretice și implicații practice în consilierea familiei cu preadolescenți* În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe ale Educației” 2017, nr.5 (105), ISSN 1857-2103, p.122-129.
- **Răileanu O.** *Principiile consilierii educaționale și condițiile psihopedagogice de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți.* În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale. „Mediul social contemporan între reprezentare, interpretare și schimbare”, VOLUMUL I Bălți, 2018, ISBN (1) 978-9975-50-220-7, p.165-169.
- **Răileanu O.** *Consilierea psihopedagogică a familiei prin intermediul platformei de educație și consiliere a părinților și preadolescenților.* În: Revista de Științe Socioumane, 2017, Nr.1 (38) 2018, p. 63-69.
- **Răileanu O.** *Utilizarea metaforei „efectul fluturelui” în cadrul programului de consiliere psihopedagogică a părinților și preadolescenților.* În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale, (ediția a 2-a,) „Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane”, 15-16 mai 2017. p. 265-271

COMPETENȚE LINGVISTICE ȘI DE COMUNICARE

- Limba română (maternă);
- Limba franceză (mediu);
- Limba rusă (fluent);
- Limba engleză (mediu).

DATE DE CONTACT:

Adresa: or. Chișinău, str. Suceava 154/1

Telefoane de contact: mobil 069216861; *E-mail:* olga_co@list.ru